

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Købmandsslægten

ANDRUP

I LEMVIG

KØBMANDS-SLÆGTEN
ANDRUP

KØBMANDS-SLÆGTEN

Andrup

I L E M V I G

EN KORT
HISTORISK FREMSTILLING

VED
Chr. Møller Hansen

Udgivet af
LEMVIG HJEMSTAVNS-MUSEUM
LEMVIG - 1947

Gadgaard Nielsens Bogtrykkeri
Lemvig

INDHOLD

	Side
I Købmand og Godsejer Simon Andrup	9
Simon Andrup køber Herregaarden Bækmark.....	20
Simon Andrups 2det Ægteskab	22
Lemvig omkring 1760	27
Nr. Vinkel overgaar til Øllgaardslægten	31
Simon Andrup køber Vadskærgaard	36
En Eftersøgelsesforretning.....	39
Simon Andrup, Konsumtions-Forpagter	41
Simon Andrups Død	43
Karen Andrup fortsætter Forretningen	45
Trange Tider.....	48
Lemvig omkring 1795	50
II Kancelliraad, Købmand, Postmester Rasmus	
Øllgaard Andrup	54
Rasmus Andrup bliver Kæmner	56
Herredsfoged-Enke i Nød	59
Rasmus Andrup og Morbroder Søren Øllgaard	60
Indsigelse mod en Spøgelseshistorie	65
Den lille Fjer —	67
Pastor Schou og Margrethe Andrup	68
Lemvigs første Postmester	70
Stor Grundejer	74
Godsejer Terman Øllgaard	80
Biskop Nicolaj Esmark Øllgaard	83
Biskop Øllgaards Eftermæle	87
By- og Herredsfoged F. C. Schönau	90
Da Aalborg beherskede Limfjorden	92
Byens to største Borgere veksler Brev (om Skat)	95
Generalauditor Lindahl	99
Postmester R. Ø. Andrup Kandidat som Stænderdeputeret	101
Fru Sophie Andrups Død	103
Bræmer-Slægten	105
Tredje Slægtled rykker frem	107
Rasmus Ø. Andrup virkelig Kancelliraad	112
Kancelliraad Andrups Død og Eftermæle	116

III Kammerraad Andreas Witalius Andrup	118
A. W. Andrup faar Borgerbrev	120
Familien Stougaard	122
Bryllup	124
Livet i Købmandsgaarden	125
A. W. Andrup som Skibsreder	128
Forretningsrejser København og Hamborg	129
Vanskelige Tider	136
Mange Opgaver	138
Købmand og Skibsreder Mathias Smith	141
Mouritz Gleerups Bryllup med Marie Smith	143
Andre Medlemmer af Smith-Familien	146
Købmand J. P. Futtrup og Semine Andrup	147
Skibsfører, Havnefoged J. J. Futtrup	150
Johanne Elvira Futtrup	151
Termine Øllgaard Andrup	153
Baron, By- og Herredsfoged Rosenkrantz	154
Lemvig Lystanlæg	155
En Skatteklage	156
Priser i 1860erne	157
Hvem hindrede, at Lemvig fik Statsbane?	159
Kammerraad Andrups Sølvbryllup	161
Dr. With og Mine Andrup	164
Breve fra Hjemmet	165
Kammerraad Andrups Død og Eftermæle	167
Fru Andrup ophæver Forretningen	171
IV Rasmus Øllgaard Andreas Andrup	
(Legatstifter)	163 173
Fru Kammerraad Andrup som Brevskriver	174
Nogle Skattelister	176
Familien With	178
Fru Andrups sidste Aar	181
Familien Hestbech	182
Fru Andrups Dødsbo	183
Efterskrift	185
Benyttede Kilder	192
Navneregister	193

Forside-Illustrationen er et Familiebillede fra 1804 af Kancelliraad Rasmus Øllgaard Andrup med Frue og deres 3 Døtre.

FORFATTERENS FORORD

Efter Opfordring af Lemvig Hjemstavnsmuseums Bestyrelse, Formand Hr. Dyrklæge Stigaard, Sekretær Hr. Redaktør Lilholt, vovede jeg efter nogen Betænkelse at skrive om Købmandsslægten Andrup, Lemvig. I hvor høj eller ringe Grad det er lykkedes mig at faa Emnet behandlet, som det burde, maa andre søge at vurdere.

Righoldige Samlinger af Familieakstykker og Arkivalier, Masseudkast til lange Stamtavler og Slægtsregistre blev med stor Venlighed betroet mig til Gennemsyn af Den Andrupske Slægt. Jeg aflægger herfor min ærbødigste Tak. – Ligeledes takker jeg for al den Imødekommenhed, jeg har mødt paa Landsarkivet for Nørre-Jylland, Rigsarkivet. København, Lemvig Dommerkontor og Lemvig Borgmesterkontor. En Bog, som har været mig til særlig Nytte, er Arkivar cand. mag. Carl Lindberg Nielsens: „Varde Bys Historie“. Iøvrigt henviser jeg til benyttede Kilder.

Naturligvis beklager jeg, at der hos en Del Medlemmer af den nu vidtforenede Andrup-Slægt vil være nogen Skuffelse over, at der ikke i videre Udstrækning har kunnet medtages fyldestgørende Stamtavler og Slægtsregistre. Hertil maa svares, at Stamtavler og Slægtsregistre ledsaget af Smaabiografier udfra det omfattende Materiale, der foreligger, vilde have bragt en Bog op paa 800 à 1000 Sider, hvilket selvsagt ligger ganske udenfor den Plan, som Udgiverne af nærværende Bog har sat sig.

En Kreds af Lemvig-Borgere har villet bringe Lemvig-Andruppernes betydelige Indsats for By og Egn frem for Nutiden. Jeg har søgt i stærkt begrænset Form at popularisere af Stoffet det, som tænkes at være af væsentlig Betydning for flest mulige af Bogens Læsere at stifte Bekendtskab med.

Navnlig har jeg lagt Vægt paa at fremdrage Hovedpersoner tilhørende Andrup-Slægten.

Holstebro, 8. Februar 1947.

Chr. Møller Hansen.

Købmand og Godsejer
SIMON ANDRUP

Lige ved to Aarhundreder er løbet i Tidens Hav, siden Simon Christensen Andrup i 1748 eller 1749 nedsatte sig i Lemvig og indtrulledes blandt denne Købstads Borgere.

Han er Søn af Købmand Christen Jensen Andrup i Nykøbing Mors. Denne blev gift første Gang 28. Juli 1717 med Kirsten Nielsdatter, Enke efter Jacob Mortensen Qvist sammesteds. Ægteskabet varede kun $3\frac{1}{2}$ Aar, idet hun begravedes 4. Decbr. 1720 uden at efterlade sig Børn.

Købmanden fra Nykøbing maatte gøre en Rejse til Ribe Amt for at finde en Ægtemage, der vilde hjælpe ham ud af Enkemandsstand og trykkende Ensomhed. — I den gamle Købstad Varde er det ligesom Portene gaar paa lette Hængsler for Bejlere nordfra, hvilket vi ogsaa længere frem i Bogen vil faa Stadfæstelse paa.

Den Udkaarne hedder Ellen Margrethe Clausdatter Bang, en Datter af Borgmester i Ringkøbing Claus Bang, der døde 1710. Hun var bleven gift med Borger i Varde, Simon Lassen Tarm; men Døden indhentede ham faa Aar efter Brylluppet, og hans Begravelsesdag er 16. Maj 1720.

Lemvig Andrup-Slægtens Stamfader og Stammaoder viedes i Foraaret 1721. Der forundtes dem ikke noget langt Aaremaal at leve og virke i, men den Lykke, som en Flok Børn altid er i et godt Ægteskab, timestes dem i rigt Maal:

Christine Magdalene Andrup, døbt 10. Maj 1722.

Simon Christensen Andrup, døbt 5. Decbr. 1723.

Claus Christensen Andrup, døbt 24. Febr. 1726.

Woldborg Margrethe Andrup, døbt 24. Februar 1726.

Nu sker det sørgelige og mærkelige, at snart efter Tvillingparrets Fødsel og Daab, dør begge Forældrene, Moderen begravedes 12. Marts 1726

i en Alder af 36 Aar, 3 Md. og 10 Dage. C. J. Andrups Begravelsesdag er 25. April s. Aar. Han blev kun 51 Aar gammel.

I Auktionsprotokol fra Nykøbing Fol. 140 staar: „Den 27. Maj 1726 og følgende Dage holdtes der Auktion over Chr. Jensen Andrups og Hustrus Ejendele.” Hvorledes de fire Børns Opvækst formede sig, eller hvem der tog sig af deres Opdragelse, ved vi intet om; men at dømme efter deres senere Levevilkaar, har Forældrene ikke været uden Formue.

Den ældste af dem, Christine Magdalene Andrup, viedes 8. Oktober 1745 i Nykøbing M. til Sr. Jacob Olesen. Forlovere var: Sr. Ole Nielsen og Sr. Peder Schallerup, to af Byens agtede og betydende Borgere. Sidstnævnte skænkede sammen med sin Hustru, Maren Hesselbjerg, 200 Rdl. til Nykøbing Kirke. Sr. Oluf Nielsen, der var Købmand og 1737—1739 tillige Konsumtionsforpagter, maa være Brudgommens Fader. Christine Magdalene har vistnok haft Peder Schallerup til Formynder og Lavværge indtil sit Bryllup.

Først som den selvstændige Forretningsmand træder Simon Andrup indenfor vor Synskreds. At han har lært Handelen i en af de gamle Købmandsgaarde i Nykøbing, kan der næppe være Tvivl om, og vi forudsætter, at han i nogle Aar, før han etablerede sig, har haft Plads i Lemvig som Handelsbetjent.

Saa tidlig som i 1750 faar han Fæstebrev paa en Del af Lemvig Kirkes Jorder vest for Byen, hvilket betyder, at Simon Andrup i Forvejen havde egen Købmandsgaard med tilhørende Avlsbrug. Vi ser foran os den unge Borger og Handelsmand, der styrer fremefter for at tilkæmpe sig den Plads i det daværende Samfund, som Dygtighed og Evner berettiger ham til. Det var i de Dage, da Kong Frederik den Femte regerede over Land og Rige og vor store Salmedigter, Hans Adolf Brorson, sad som Biskop over Ribe Stift.

FÆSTEBREV

Formedelst at Sal. Jens Pedersen ved Kirken er afgangen da er Lemvig Kierkes Toft bleven Fæste-ledig. Saa er samme Toft beliggende i Lemvigs vestre Mark efter de Høje Herrers Kjærkens Direktører Deres Ordre ved Høj-respektive Skrivelse af 14. Desember 1749 sidst paafølgende, den 9. Februar indeværende Aar ved offentlig Auktion til Højstbydende for en aarlig Afgift til Kjærken, hver Sankt Hans Dag at betale til Lemvig Kiærkes Værge, som nu er eller herefter vorder, Tiuge og Fem Rixdaler Tou Marck, skriver 25 Rdl. 2 Mk., hvorfor jeg hermed og efter de Høje Patroners

Deres Excellence Højædle Velbaarne Stiftsbefalingsmand og Conferentsraad Hr. Holger Sckeel samt Højædle og Højærværdige Herr Biskop Hans Adolph Brorson Deres højeste Ordre af 16. Marts sidst. Saa paa Lemvig Kiærkes Vegne her meddeler og fæster ovenfor nævnte Kiærketoft tillige Ind- og Udkørsel om forlanges med Hør og Korn, samt trækkende med sine Kiør og Heste til Græsning over den Kiærke Toft, som tidligere vorden for Sign. Peder Jensen ved en Auktion ham bleven tilslagen, hvilken han skal vide bruge og beholde hans Livstid.

Paa Bruget han rætter sig efter hans Kongl. Majestæts Love og Forordninger. Afgiften aarlig og i rætte Tider til Kiærkens Værgе betaler. Jorden forsvarlig Dørker og gjøder og ej deraf gjør nogen Fremland eller til Upligt bruger. Da som hermed dette Fæste saaledes er indgaaet, Kiærkens aarlige Indkomst mærkerlig er bleven forbedret, saa underdanigst Formoder, at de Høje og naadige Herrer Kiærkens Patroner ville behage dette Fæstebrev gunstigt at Aprobere.

Lemvig, 17. April 1750.

C. P. Kappel.

Ovenstaaende Fæstebrev bleven forevist og af os ratificeret.

Ribe, 20. April 1750.

H. Sckeel.

H. A. Brorson.

Forinden vi gaar videre, vil maaske nogen spørge, hvorfra Lemvig Andrup-Navnet, udover det allerede nævnte, har sit egentlige Udspring. Hertil kan svares, at en Masse Slægtsnavne skylder som bekendt Sogne, Landsbyer og Gaarde deres Oprindelse, hvilket ogsaa kan siges om Person-Navnet Andrup. To Gaarde i Frøslev Sogn paa Mors hedder Andrup. Kollerup S. Thisted Amt, Kreiberg, Ramsing Viborg Amt, Rolse, Skellerup Randers Amt, Skads Ribe Amt, Stavning Ringkøbing Amt, disse 7 Sogne har Andrup-Byer.

Med Undtagelse af Kollerup Sogn, gaar Kirkebøgerne for de øvrige ikke saa langt tilbage som til 1675, Aaret, hvori Chr. Jensen Andrup maa være født.

Ogsaa paa Øerne er der Landsbyer, som hedder Andrup. Da Kirkebogsvejen har vist sig ufarbar og andre Efterforskninger heller intet Resultat gav, har jeg desværre ikke faaet løst denne Opgave, hvilken en anden mere dygtig eventuel kunde faa Lyst til at gaa i Kast med.

Medlemmer af Andrup-Slægten har fremsat en Formodning om, at den i 1648 afdøde Borgmester Simon Kristensen, Lemvig, hvis Epitafium hænges i Lemvig Sognekirke, skulde være Stamfaderen. Ogsaa dette er grundigt undersøgt i Landsarkivet, men med negativt Resultat.

Simon Andrup havde en Søster, der var gift i Varde, hvilken er den yngste, Woldborg Margrethe, f. 1726. Det ligger nært at tro, at hun i Broderens første Aar som Købmand i Lemvig har været Husbestyrerinde for ham. Men Tiden kom saa, da der skulde en Forandring til i Hjemmet paa Søndergade, og den 22. Marts 1753 holdt Sr. Simon Andrup Bryllup med Jomfru Kirsten Madsdatter Staby, f. 1722. Hun er Datter af Gudum Klosters forrige Ejer, Prokurator Sr. Mads Kristensen Staby og Hustru Ane Marie Warnicke.

I 19 Aar fra 1732 til 1751 tilhørte Gudum Kloster, der den Gang ialt havde 258 Tdr. Hartkorn, Mads Staby. Indtil 1749 var han tillige Ejer af Strandberggaard i Humlum Sogn. Den 7. Januar 1745 erhvervede han af Købmand Morten Qvistgaard Enghavegaarden, Østergade, Holstebro, (den senere Schous Gaard) samt Markjorden østen og norden Byen for 800 Rdl., og i 1750 én Mathias Brunows lige overfor liggende Gaard med Jorder i Østermarken.

Ved Skøde af 21. April 1751 sælger Mads Staby Gudumkloster til Svigersønnen, J. Fr. Wedel, der var gift med Datteren Maren. Købesummen er ikke nævnt, men W. optager et Laan, 9000 Rdl., hos Godsejer Chr. Siegfred Eenholm til Breininggaard mod Pant i Gudumkloster, hvilket Beløb skulde gaa til at betale Svigerfaderen med.

Sognepræst og Provst paa Holmsland, P. Tafteberg, er en anden af Mads Stabys Svigersønner. Han var gift med Datteren Rebekka.

Peder Hassing Hee, der begyndte som Sognedegn og sluttede som Sognepræst i Gudum 1765—1782, hørte ogsaa til i Rækken af Simon Andrups Svogre. Hans Hustru hedder Anne Marie.

Mads Stabys eneste Søn, Mons. Mathias Staby, var Bogfører ved Told- og Konsumtionen i Lemvig.

Nogen Medgift, der var værd at give Navn, kom Kirsten Stabye ikke med, selv om hun var Prokurator- og Godsejerdatter. Det har Simon Andrup vidst i Forvejen. Men at hun udgik fra et af Lemvig-Egnens bedste Hjem, hvad Kultur, Dannelse, Sæder og Skikke angaar, kan næppe betvivles. Som Prokurator var Mads Stabye noget af en lærd Mand, der bevægede sig med Lethed, hvor andre snublede og stod raadville, og som Ejer af et Par af Skodborg Herreds Herregaarde i en længere Aarrække

øvede han alene i Kraft heraf en betydelig Indflydelse paa mange lokale Forhold.

Hans Hustru, Anne Marie Warnicke, har med Dygtighed forstaaet at styre den store Husholdning paa Gudumkloster, gjort Hjemmet skønt og tiltrækkende, givet sine 4 Døtre en god Opdragelse og solid Uddannelse, der kom dem tilgode som Præste-, Købmands- og Godsejer-Madamer.

Simon Andrup maatte efter knap 3 Aars Ægteskab opleve den tunge Tilskikkelse at se sin kære Hustru gaa bort. Hun begravedes paa Lemvig Kirkegaard den 13. Decbr. 1755. Sognepræsten, Morten Reenberg Iversen Dam, talte ved hendes Baare. — I Ægteskabet var: Datteren Ellen Margrethe, opkaldt efter Farmoderen, hjemmedøbt 27. Novbr. 1753, 2 dødfødte Børn, begravet 21. Oktober 1754 og 7. Novbr. 1755.

Aaret efter opløstes Svigerforældrenes Hjem paa Gudumkloster. Mads Stabye begravedes den 21. August 1756 paa Gudum Kirkegaard. Hans Enke Anne Marie Warnicke overlevede ham knap 2 Mdr. Hendes Død indtraf 8. Oktober s. A. under et Ophold i Lemvig.

Fra Lundenæs-Bøvling Amters Skifteprotokol Litra E. 1748-1761 Fol. 446 gives nogle korte Uddrag af det circa 50 Foliosider lange Skiftebrev efter det afdøde Ægtepar.

SKIFTE-BREV

efter afgangne Mads Stabye og Hustru paa Gudum-Kloster:

Anno 1756 den 9de Novembris, som var rette 30te Dag efter afg. Madame Anne Marie Varnich Sal. Sr. Mads Stabyes, der efter Kongl. allernaadigst Dispensation har hensadt i uskift Boe siden fornefnste hendes Sal. Mands Død, indfandt sig paa Gudum Closter Byefogden Jørgen Søfrensen af Lemvig som Skifteforvalter paa Amtmandens højædle og Velbaarne Hr. Etatsraad von Albertins Vegne med tiltagne 2de Mænd Peder Flynder og Povel Bredal her af Gudum Sogn, at tage Boen under lovlig Registering og Vurdering til paafølgende videre Behandling . . .

De flere Hundrede Numre af Inbo, som solgtes paa Auktionen, bestod af Sølvtøj, Husgeraad, Møbler, Skilderier, Garner, Mands- og Kvindeklæder etc. Nogle Bøger gik til følgende Priser: Christian d. Femtes Lovbog 3 Mark, 1 Middelbos Postil 3 Mk., 1 Kingos Salmebog 2 Mk., 1 Bønnebog med Sølvspænde 2 Mk. 8 Sk., 1 gl. Salmebog 2 Sk., 1 Gudfrygtigheds Alfabet 6 Sk., Davids Salme paa Latin 4 Sk., 4 latinske Bøger 2 Sk., 1 Postil paa plattysk 4 Sk.

Til Boet er indleveret 3 Regninger fra Simon Andrup, som medtages, navnlig fordi de kaster Lys over den Tids Forbrug og Priser paa Købmandsvarer:

Reining over hvis min Sal. Kones Forældre Tid efter anden af mig kommer haver:

		1 Rdl.	Mk.	Sk.
1753	²⁷ / ₄ An betalt til Mads Maltesen			
	¹⁴ / ₁₀ „ 15 Pd. Hør a 10 Sk. Brevporto 4 Sk.	1 „	3 „	10 „
	„ ¹ / ₄ Pd. The bue 24 Sk. ¹ / ₂ Pd. Candi 12 Sk.			
	„ 1 Pott Vin 14 Sk.		3 „	2 „
	²⁴ / ₁₀ „ 4 Pd. Humle 6 Mk. 1 Pd. Kommen 8 Sk.			
	„ 1 Pd. Annis 12 Sk.	1 „	1 „	4 „
	¹¹ / ₁₁ „ 1 Strip Salt 28 Sk. Brevporto 14 Sk.			
	„ Contant 4 Rdl.	4 „	2 „	10 „
	„ 1 Pd. Tobak 1 Mk. 1 Pd. Cardus 14 Sk.			
	„ 1 Bog Papir		2 „	10 „
	¹⁸ / ₁₁ „ ⁴ / ₄ Al. Klæde a 8 Mk. 1 Pot Vin 14 Sk. 6	„	2 „	14 „
	¹⁹ / ₁₁ „ 2 Pd. Tobak 2 Mk. ¹ / ₂ Doss. Piber 3 Sk.			
	„ ¹ / ₂ Bog Papir 6 Sk.		2 „	9 „
	²⁰ / ₁₁ „ ¹ / ₄ Pd. The 24 Sk. 1 Pd. Tobak 1 Mk.		2 „	8 „
	²⁴ / ₁₁ „ 1 Cardus 14 Sk. ¹ / ₂ Doss. Piber 3 Sk.			
	„ Cubbeber 1 Sk.		1 „	2 „
	²⁹ / ₁₁ „ 2 Potter Vin med Flasker 2 Mk. 4 Sk.			
	„ 2 Spil Kort 9 Sk.		2 „	13 „
1754	⁷ / ₁ „ Brevporto 6 Sk. Ollie 1 Mk.		1 „	6 „
	² / ₄ „ 1 Brev Knappenaale 8 Sk. Cont. 4 Rdl.			
	„ 1 Pot Vin 14 Sk.	4 „	1 „	6 „
	⁵ / ₈ „ ¹ / ₄ Pd. The 24 Sk. ¹ / ₂ Pd. Candj 12 Sk.			
	„ 1 Pd. Tobak 1 Mk.		3 „	4 „
	²⁰ / ₈ „ 1 qt Silke, 1 Pd. Amdam 8 Sk.			
	„ Ollie blaae 6 Sk.		1 4	4 „
	„ ¹ / ₂ Al. sort Klæde a 10 Mk. 1 Lod Indigo 8 Sk.	2 „	3 „	8 „
	²⁵ / ₉ „ ¹ / ₂ Pd. Candj 12 Sk. 1 Pd. Cardus 14 Sk.			
	„ Ollie 8 Sk.		2 „	2 „
	²⁷ / ₁₀ „ 2 Pd. Tobak, ¹ / ₄ Pd. The bue 24 Sk.		3 „	8 „
	⁵ / ₁₁ „ Vahre med fulgte Reining for	1 „	5 „	10 „
	² / ₁₂ „ Betalt til J. Jensen for Silke og Cordon		3 „	8 „
1755	¹⁸ / ₆ „ graa Lærred 17 Sk. ¹ / ₂ Al. Drvegl 18 Sk.		2 „	3 „
	„ ¹ / ₂ Pd. Tobak 8 Sk. Brevporto 11 Sk.		1 „	3 „
	²⁴ / ₈ „ Ollie 8 Sk. Svært og brunrødt 6 Sk.			14 „
	¹² / ₉ „ Brevporto 11 Sk. ³⁰ / ₉ Kringler 7 Sk.			
	„ ¹ / ₄ Pd. The 24 Sk.		2 „	10 „
	³⁰ / ₉ „ ¹ / ₂ Pd. Tobak 8 Sk. ¹ / ₂ Pd. Candj 12 Sk.			

1755	³⁰ / ₉	An	$\frac{1}{2}$ Pd. Cardus	Rdl.	2 Mk.	11 Sk.
			„ 1 Spil Kort 4 Sk. Ollie 1 Mk. smaa Varer 6 Sk.		1 „	10 „
	²¹ / ₁₁		„ 2 Potter fransk Brendv. 28 Sk.			
			„ 1 Pot fransk Brendv. 20 Sk.		3 „	
			„ 1 Pd. hvid Canarj 24 Sk. $\frac{1}{2}$ Pd. Candj 12 Sk.		2 „	4 „
			„ 40 Kringler 12 Sk. 1 Spil Kort 6 Sk.		1 „	2 „
	²⁴ / ₁₂		„ $\frac{1}{2}$ Al. Sort Klæde a 8 Mk.	2 „		
1756	⁶ / ₂		„ $\frac{1}{2}$ Doss. Piber 4 Sk. 1 Peel Ollie 5 Sk.			
			„ 1 Flaske 4 Sk.			13 „
	⁹ / ₂		„ 1 Kniv 8 Sk. $\frac{1}{2}$ Bog Papir 6 Sk.			14 „
	⁶ / ₃		„ Ollie 4 Sk. Brevporto 2 Sk.			6 „
	¹ / ₄		„ 4 Lod The bue a 5 Sk. $\frac{1}{2}$ Pd. Candj 12 Sk.			
			„ 1 Pd. Cardus 14 Sk. $\frac{1}{2}$ Pd. Pd. Tobak 8 Sk.	2 „		14 „
			„ $\frac{1}{2}$ Bog Papir 6 Sk. 1 Stq. Lak 8 Sk.	1 „		6 „
			„ 1 Pd. Commen 8 Sk. $\frac{1}{4}$ Pd. Corender 3 Sk.			
			„ Saffran 4 Sk.			15 „
			„ Ollie 6 Sk. hvid Traad 2 Sk.			8 „
	²⁶ / ₄		„ $\frac{1}{4}$ Pd. The bue 2 Mk. $\frac{1}{2}$ Doss. Piber 4 Sk.			
			„ $\frac{1}{2}$ Pd. Tobak 8 Sk.	2 „		12 „
	¹⁰ / ₅		„ 1 Pd. Cannari 24 Sk. 1 Pd. Candj 24 Sk.			
			„ 1 Muskat	3 „		2 „
	²⁹ / ₇		„ $\frac{1}{4}$ Pd. The bue 2 Mk. $\frac{1}{2}$ Pd. Candj 12 Sk.	3 „		2 „
			„ $\frac{1}{2}$ Pd. Cannarj 12 Sk. 2 Muskatter 4 Sk.			
			„ bum Ollie 4 Sk. Tve-bakker 4 Sk.			12 „
			„ Mandler 2 Sk. Cubeber 1 Sk. Rosiner 2 Sk.			5 „
			„ 1 Pd. Tobak 1 Mk. Enebær Ollie 8 Sk.	1 „		8 „
	¹ / ₈		„ Smaa Vahre efter medfuldte Reining	1 „	2 „	6 „
				37 Rdl.	4 Mk.	11 Sk.

Til min Sal. Sviger Faders Begravelse er hos mig udtagen følgende:

1756	¹³ / ₈	An	2 Al. Boy a 26 Sk.	Rdl.	3 Mk.	4 Sk.
			„ Sort Traad 2 Sk. 2 Snos Søm a 6 Sk.			14 „
	¹⁴ / ₈		„ $8\frac{3}{4}$ Pd. f. Canarj a 24 Sk. 1 Pd. Candi 24 Sk.	2 „	2 „	10 „
			„ 3 Pd. Mandler a 22 Sk. 6 lod Bitter			
			ditto 6 Sk.		4 „	10 „
			„ 4 Pd. Hvedemel a 6 Sk. 2 Pd. Svedsker			
			a 6 Sk. 1 Pd. Annis		3 „	
			„ 1 Pd. Kommen 8 Sk. 1 Pd. Rosiner 10 Sk.			
			„ 1 Pd. Risengryn 8 Sk.	1 „		10 „
			„ 1 Pd. Caffebønner 2 Mk. 1 Lod Muskatblom			
			1 Mk.		3 „	
			„ 1 Lod Cardemome 12 Sk. Tvebacker 8 Sk.			
			„ Kringler 8 Sk.	1 „		12 „
			„ Capris 8 Sk. angelacke 4 Sk. Lavendel 4 Sk.	1 „		

1756	¹⁴ / ₈	An	2 Potter fr. Brendvin a 20 Sk.	Rdl.		Mk.		Sk.
			„ 20 Potter Vin a 12 Sk.	2	„	5	„	8 „
	¹⁶ / ₈		„ 4 Pd. Hvedemel a 6 Sk. 2 Pd. Mandler a 22 Sk.			4	„	4 „
			„ 3 Pd. Canarj a 24 Sk. 1 Lod Cardemomme 12 Sk.			5	„	4 „
			„ 1 Flaske Hoved Vand 12 Sk.					
			„ 100 Kringler. Tvebacker 28 Sk.			3	„	8 „
			„ 2 Al. Sort Trilde a 24 Sk. 2 Pd. grøn Sæbe a 8 Sk.			4	„	
			„ 6 Potter Rød Vin med Fl. a 24 Sk.	1	„	3	„	
			„ 1 Pd. hvid Amdom 8 Sk. blaa do. 4 Sk.					12 „
			„ 2 Al. sort og hvid Cartuun a 2 Mk.					
			„ ¹ / ₂ Lod Indigo			4	„	6 „
	¹⁹ / ₈		„ 2 Potter fransk brend Viin a 20			2	„	8 „
	²⁰ / ₈		„ 5 Potter Vin a 12 Sk. Pommerantyer 1 Sk.			3	„	15 „
				14	Rdl.	5	Mk.	3 Sk.

Til min Sal. Sviger Moders Begravelse er udtagen og forbrugt her i Huset følgende:

1756	¹³ / ₁₀	An	2 ¹ / ₂ Pd. Mandler a 22 Sk. 7 Lod beske dito	Rdl.		3	Mk.	14 Sk.
			„ 4 ¹ / ₃ Pd. Canarj a 24 Sk. 1 Pd. Candj 24 Sk.	1	„	1	„	14 „
			„ 1 Pd. amdom 8 Sk. 2 Pd. Hvedemel 12 Sk.			1	„	4 „
			„ 1 ¹ / ₂ Pd. Risengryn 12 Sk. 1 Pd. Rosiner 10 Sk.			1	„	6 „
			„ 1 Pd. Cardus Tobak 14 Sk. 1 Lod Cardemome 12 Sk.			1	„	10 „
			„ Canel 2 Sk. Nelliker 2 Sk. Muskatblom 12 Sk.					16 „
			„ Corender 2 Sk. Comollie 2 Sk.					
			„ 1 Doss. Piber 8 Sk.					12 „
			„ 6 ¹ / ₂ fr. brendeviin a 20 Sk.					
			„ 18 Potter Viin a 12 Sk.	3	„	3	„	10 „
			„ 3 Potter Rødvin a 24 Sk.					
			„ 1 Pott Vin. Eddike 12 Sk.			5	„	4 „

Endnu betalt som følger:

til Præsten	6 Rd.	4 Mk.	Kirken	2 Rd.	8	„	4	„
Degnen	3 Rd.	2 Mk.	Bedemanden	10 Mk.	5	„		8 „
Bæremændene	8 Mk.	Vægteren	24 Sk.	1	„	3	„	8 „
de som Ringte	Klocken					1	„	
Ligkisten	6 Rd.	for samme at anstryge	2 Mk.	7	„	1	„	
Reeb til Stropper	2 Mk.	8 Sk.	Søm	12 Sk.		3	„	4 „
2 Al. boy	a 26 Sk.					3	„	4 „
					31	Rdl.		Mk.
								8 Sk.

Købmand Andrup's Gaard i Søndergade

Indgangsdøren til Købmand Andrup's Gaard

	31 Rdl.	Mk.	8 Sk.
	14 „	5 „	3 „
	37 „	4 „	11 „
Summa	83 Rdl.	4 Mk.	6 Sk.

Lemvig, d. 9. Novbr. 1756.

S. C. Andrup.

P.S. endnu tilgode til ovenanførte Begravelses Bekostning 10 Rdl.

Seign. Johan Friderich Wedel fremlagde en Reigning af Dags Dato, hvorefter hand fordrer i Sterfboen dend Summa 438 Rd. 3 Mk., hvilken Reigning blev læst og lyder saaledes No. 17.

Reigning indleveret i Skiftesamlingen efter min Svigerfader afg. Mads Stabye og Hustrue d. 18. Maj 1757 paa Gudum Closter:

Anno 1753 Laant min Svigerfader udj Viborg Snapsting efter Begie-ring, hvilket alle Arvinger noksom bekjendt

	300 Rdl.	Mk.	Sk.
Fire Aars Rente, deraf til dette Aars Snapsting a 4re pro Cento er:	48 „		
Anno 1753 udlagt og betalt til min Svigerske Kiersten Stabyes Brøllup følgende:			
betalt for 1 Qvie at slagte	5 „	2 „	
for een Kalv, 16 Ugger gammel	6 „	4 „	
3 Tønder Malt a 8 Mk.	4 „		
2 Anker Brendeviin a 8 Sk. Potten	6 „	4 „	
4 Lispund Smør a 4 Mk. 8 Sk.	3 „		
2 Lispund Hvedemel a 7 Mk.	2 „	2 „	
1 Pund Congo Thee	1 „	2 „	
½ Pund Zion Zion	1 „		
Betalt een Bud til Schive		4 „	
Betalt for min Sviger Fader efter Forlangende i Enevol Breinholdts Viddemaal Sag til Knud Hee	14 „		
1756 til min Svigerfaders Begravelse betalt for et og andet	9 „		
til min Svigermoders Begravelse leveret 1 feed Beede	2 „		
Betalt en Recognition til Velbaarne Hr. Etatzraad von Albertin	8 „		
for Skiftet betalt	10 „		
1757. Betalt Sr. Thagaard Resten paa Ligstenen	16 „		

Er til Sammen ialt 438 Rdl. 3 Mk.

For ald anden Bekostning og Ulejlighed i Huset først og sidst med Brøllup, Begravelse, Auction og Skifte-Samlingen forlanges intet i Hen-

seende til Boens Ringhed; og insinueres da saaledes denne Reining Høyædle og Velbaarne Hr. Etatsraad og Amtmand von Albertin som Skifteforvalter til gunstig eftersiufn, allerydmygst af

J. F. Wedel.

Gudum Closter ut supra.

I N D T Æ G T

Auctions-Forretningens Beløb som vedhæftet følger	254 Rdl.	Mk.	8 ⁷ / ₈ Sk.
Acten			
Jacob Borch paa Krogsdal	105	„	
Johannes Palludan	12	„	
Mads Schodborggaard	4	„	
Oluf Vang i Holstebro	2	„	
Hr. Tafteberg skyldig efter R.	2	„	4 „ 4 „
Peder Flynder			4 „
Hr. Tafteberg i Medgift til Sterfboen betales	45	„	1 „ 2 „
aparte for 1 Malmgryde	5	„	4 „
Monsr. Stabye bekommet forlods	24	„	
Sr. Andrup i Medgift med sin afdøde Kiæreste	128	„	
Sr. Wedel med Kiæreste ligeledes	108	„	
Hr. Hassing ligeledes bekommet	100	„	
Summa Indtægt	791 Rdl.	4 Mk.	15 Sk.

U D G I F T

	Rdl.	5 Mk.	Sk.
Herr Tafteberg for Skatter af det øde Sted			
Jens Bertelsens Arv og Rente fra Snapsting 1755 til 1759	41	„	4 „ 10 „
Christen Mickelsen Closter Mølle	6	„	4 „
Sr. Borreschmidt i Viborg	10	„	5 „ 10 „
Sr. Billeschou	30	„	
Monsr. Mathias Stabye	23	„	5 „
Ole Foussinggaard	1	„	3 „
Christen Damgaard	1	„	2 „
Christen Møller paa Holmgaard	1	„	3 „
Peder Madsen	1	„	1 „ 8 „
Hr. Concistorial Raad Jelstrup	6	„	4 „
Hr. Hassing	2	„	4 „
Sr. Andrup	93	„	4 „ 6 „
afg. Christen Handrups Enkes anmeldte Fordring udgaar. da hun ej selv har meldt sig.			
Madam Schive, Holstebro			3 „ 11 „
Tjeneste Pigens resterende Løn	2	„	3 „ 8 „
Herretzfogdens Reining for Auctions Salarium med videre	16	„	2 „ 8 „
Sr. Wedel efter Reining	438	„	3 „
Publication i Aviserne	2	„	

Auctions Pengenes Indkassering	4 Rdl.	Mk.	Sk.
Pengenes Indkass. for Debitorerne	12 „		
Stemplet Papir til Skiftebrevet		3 „	
Slet Papir først og sidst		1 „	8 „
Apoteqwer Capel	2 „	4 „	2 „
Procurator Mathias Brun	10 „	1 „	8 „
Frue Friis paa Lundgaard	1 „	5 „	
Summa Udgift	713 Rdl.	2 Mk.	4 Sk.

Som fradrages Indtægten og bliver da i Behold til De- ling den Summa	78 Rdl.	2 Mk.	11 Sk.
hvoraf Sønnen Monstr. Mathias Stabye tilkommer een Broder Lod som bliver	26 Rdl.	Mk.	14 ¹ / ₃ Sk.
Hr. Tafteberg paa sin Kiærestes Vegne een Søster- lod som bliver	13 „		7 ¹ / ₆ „
Hr. Hassing paa sin Kiærestes Vegne ligeledes	13 „		7 ¹ / ₆ „
Sr. Wedel paa sin Kiærestes Vegne ligeledes	13 „		7 ¹ / ₆ „
Sr. Andrups umyndige Daatter Ellen Magrete Andrup	13 „		7 ¹ / ₆ „
Gjør fornefnte Beholdnings Summa	78 Rdl.	2 Mk.	11 Sk.

Hvilke Arveparter i Dag til een hver af Arvingerne især blev udbetalt som de med Hænders Underskrift tilstaar og bekræfter her under Acten og bliver dend umyndiges Arvelod hos Faderen bestaaende uden Rente indtil hun kommer i Mands Værge eller paa anden Maade gjordt myndig.

Sluttelig bepligter Seign. Wedel sig, som har incasseret Sterfboens Formue at udbetale og være ansvarlig til dend anførte Giæld og derfor i alle Maader at holde Skifteforvalteren og de andre Arvinger kræves og skadesløs. Saavel som for videre Giæld om nogen skulle opdages efterdags.

At saaledes i ald Mindelighed og Venlighed er sluttet og afhandlet, bekræftes under vores Hænders Underskrift og hostrygte Signet.

Actum Sterfboen ut supra.

von Albertin.

M. Stabye.

P. Tafteberg.

P. Hee.

Ovenstaaende Skifteforretning er jeg i alle Maader eenig med tacksige for god Behandling, reserverende mig indsigelser om mod Formodning nogen Giæld skulle vogne, da proclama som af Sterfboen er udstæd befrier for Ansvar i saa Maade, og altsaa underskriver paa egne og min Svogers Simon Andrups Vegne.

J. F. Wedel.

Som overværende ved denne Forretning underskriver

L. Jelstrup.

N. Jacobsen.

Som ovenfor nævnt døde Mads Stabyes Enke, Anne Marie Warnicke, i Lemvig. Hun har været paa Besøg hos Familien; men at hun ogsaa blev begravet der, kan ses af, at Simon Andrup i Regningen til Boet opfører en hel Mængde direkte Begravelsesomkostninger bl. a. til Sognepræsten, Degnen o. s. v. I Lemvig kom hun til at hvile ved Siden af den saa tidlig afdøde Datter.

Hvad der var Skyld i „Boens Ringhed” efter Mads Stabye og Hustru er vanskelig at have nogen Mening om nu. Men sandsynligt er han blevet ramt haardt af den frygtelige Kvægpest, som rasede i Aarene 1745—46—47, og af denne Landbrugskrise er han ikke gaaet ud uden store Tab.

Før han kom til Gudumkloster, boede han paa Gaarden Landting i Hanning Sogn, Bølling Herred, hvor nogle af hans Børn, bl. a. Simon Andrups Hustru, Kirsten Stabye, er født.

Paa Nysogns Kirkegaard Østen Koret findes en Gravsten med denne Indskrift: „Her under gemmes det dødelige af Velærværdige og højtærede Hr. Peder Tafteberg, som i Aaret 1715 blev sat paa Livets Skueplads i Løgstør og efter at have opofret sin Ungdom til Evangeliets Tjeneste af Forsynet anbetret det hellige Læreembede først som personel Kapellan i Gudum og Fabjerg Aar 1744 og 2de Aar derefter som Sognepræst for Menighederne paa denne Ø, hvor hans Støv gemmes siden 1774 efter at han som Præst for Ny og Gammel Sogn i 28 Aar og Provst over Hind Herred i et Aar havde vist og vandret Guds Vej til Salighed. — Ved hans Side hviler det forkrænkelige af velædle Rebekka Kjerstine Stabye, som i Aaret 1719 saa Verdens Lys i Landting, Hanning Sogn, og Aar 1745 blev en kærlig Ægtefælle for Hr. Peder Tafteberg, i hvilket Ægteskab Himlen velsignede hende med 5 Børn, 3 Sønner og 2 Døttre, men efter 29 Aars Forløb satte hende i den bedrøvelige Enkestand, hvorudi hendes Begjærlighed efter at fare herfra og være med Christo blev opfyldt Aar 1790, da hun naaede sit Livsmaal og indgik til Guds Folks Hvile”. —

En af Provst Taftebergs Døtre, Susanna Elisabeth, indgik Ægteskab med Cancelliassessor Amnitsbøl til Herregaarden Søgaard paa Holmsland-

Simon Andrup køber Herregaarden Bækmark.

Landbrug Side om Side med Købmandshandelen var i gamle Dage, ja helt ind til Aarhundredskiftet 1900, det selvfølgelig, navnlig da for de Købmænd, der drev Forretning med „grove Varer”. Men herfra og til at

købe en Herregaard er dog et Spring, som ikke enhver formaar at gøre. Simon Andrup vovede Springet og kom godt fra det.

Den 28. Februar 1758 købte han af Peder Dinesen det gamle Herresæde Bækmark i Flynder Sogn, hvis Hovedgaardstakst var 35 Tdr. Hartkorn samt 51 Tdr. Hartkorn Fæstegods fordelt paa 13 Fæstere for 5478 Rdl.

Simon Andrup laante hertil 5000 Rdl. af Thøger Reenberg Sterm, Viumbaard, S. Vium, der saaledes fik Pant i Bækmark.

Opriindelig tilhørte Gaarden Ribe Bispestol, som bortforleenede den til Adelsmænd. Mellem senere kendte Ejere kan nævnes Rigens Kansler Christen Thomesen Sehested og den rige Chr. de Linde til Volstrup, Pallesbjerg m. v.

Bækmark beskrives som en god Gaard, circa 300 Tdr. Land Ager og Eng, ligesom megen Mosejord og Hede, Tørveskjær i Overflod, Fiskeri, Teglværk, Vejrmølle, god Frugthave etc. Der staldedes 60 Stude, sædv. Besætning af Køer, Ungkvæg, Heste, Faar. Der avledes 150 Læs Hø. Udsæden var 30 a 40 Tdr. Rug, 30 a 40 Tdr. Havre, 12 a 14 Tdr. Byg. Borggaarden havde omfattet 3 Huse, teglhængte aabne mod Syd. Andrup nedbrød Vesterhuset og det halve af Nørhuset, dels fordi de var forfaldne, dels som overflødige, hvorimod det øvrige sattes i god Stand.

Ifølge Bevilling 19. Decbr. 1755 sad Simon Andrup i uskiftet Bo efter sin afdøde Hustru, Kirsten Stabye. Tiden kom, da han atter ønskede at indtræde i Ægtestand. Af Hensyn hertil holdt han i Foraaret 1759 Skifte med Datteren, Ellen Margrethe, hvilket fandt Sted paa Bækmark i Nærværelse af Barnets Formyndere, Provst Taftberg og Godsejer Johan Fr. Wedel.

Simon Andrup opgav sit Bos samlede Formue til 10725 Rdl. og 4 Mk., Gælden til 9970 Rdl., saa der til Deling blev 755 Rdl. 4 Mk. Man enedes om at hensætte som Mødrenearv til Ellen Margrethe 500 Rdl.

Specifikation over Aktiverne :

Bækmark Hovedgaard og Gods	5485 Rdl.	4 Mk.
Besætning der	1300	„
En Gaard i Lemvig	900	„
Andre Huse sammesteds	250	„
140 Lod Sølv	70	„
Indbo	490	„
Kreaturer, Gaardredskaber	400	„
Købmandsvarer af Hør, Hamp, Humle, Tjære, Jern, Salt og andre grove Varer	400	„
Tobak, Vin, Specerier og andre smaa Varer	600	„
Udestaaende Fordringer	800	„
Difference	40	„

Simon Andrups 2det Ægteskab

Medens Simon Andrups første Hustru, Kirsten Stabye, hørte Lemvig-Egnen til og vel ret ofte før Brylluppet havde haft Lejlighed til at hilse paa sin tilk. Mand, er der mere Romantik over det, da Herren til Bækmark skal ud paa Bejlerfærd. Der er da den Mærkelighed, at han, ligesom Faderen, Chr. Jensen Andrup, maa til Varde for at vinde en Brud, der vil udfylde den tomme Plads i Hjemmet.

Den ovenfor nævnte i Varde boende Søster bliver Mellemed. Hun stod i Venskabsforhold til Købmand, By- og Raadstueskriver Rasmus Øllgaards Datter, Karen. Samtalerne mellem de to Veninder fører til, at Simon Andrup skriver nedenstaaende Frierbrev til Jomfru Ølgaard:—

Dydædle Smukke Jomfru!

Min Svoger melder med Dagspost at min Søster Woldborg Margrethe har talt med hende mig angaaende og tillige beretter mig hendes derpaa givne Svar. Ved dette vil jeg herved aabne min Hjertens Mening for min smukke Jomfru, hun er den jeg i Herrens Navn og efter hans Veivisning har fattet Kærlighed og Godhed for i det faste Haab, hun er den mig beskikket at leve og dø med, kunde jeg nu finde samme Sted i hendes Hjerte, som hun allerede har funder i mit, skal intet i Verden fornøje mig mere, hvilket jeg næsten er forsikret om, siden jeg ved at hun og hver, der tager Gud i Raad med sig, maa og følge hans Villie allerhelst i saa vigtig og meget magtpaaliggende en Sag.

Hun kan med Ret og Billighed forestille sig adskilligt, at jeg som en Fremmed og langt fraliggende, der er og har haft ringeste Bekendtskab til hende forlanger hende til Ægte og jeg derimod til mit Forsvar kunde anføre forskelligt; men jeg holder for unyttig sligt at anføre, at det maa have sin Forblivende til jeg engang nyder den Fornøjelse mundtlig at tale med min Smukke Jomfru, som ej skal blive længe ifald hun behager at give mig det Svar paa mit Forlangende jeg venter, hvilket jeg forsikrer hun ved Jesu Hjælp aldrig skal fortryde, men i alle Ting i Fremtiden kunde sig dermed fornøje.

Jeg venter med første Post hendes behagelig givne Svar til min Efterretning, lever jeg i det øvrige med særdeles Estime Dydædle Smukke Jomfru.

Hendes forbundne Ven og Tjener.

Lemvig, 20. Oktober 1758.

S. C. Andrup.

P.S. Jeg beder tjenstlig at min Begjæring maa være i Stilhed — a. dieu!

Svaret fra Jomfru Karen Øllgaard lod ikke længe vente paa sig. Tidens Tand har desværre gnavet et Par Linier bort af det 188 Aar gamle Brev:

Velædle Allerhøjstærede Sr. Andrup!

Deres kære og angeneme Skrivelse af 20. Oktober er mig fra Deres gode Søster rigtig tilhaande kommen, deraf erfaret, at De efter Guds Direktion og Villie har fattet Kærligheds Tanke til mig om Ægteskab og altsaa begærer at vide om mine Tanker iligemaade er til Dem.

Derpaa har jeg den Ære udi tjenstligt Gensvar at melde, at efter den Tid nogle af Deres Venner ved Besøg udloed dem med noget om samme til mig, har jeg ofte tænkt derpaa og i mine Tanker anholdt til Gud om hans gode Raad og at alting maatte ske efter hans behagelige Villie.

Dog har jeg i den Tid ikke udladt mig det allermindste for mine kære Forældre derom, men siden jeg erholdte deres bemeldte gode Skrivelse, har jeg efter Pligt aabenbaret Deres Forlangende for Dem for tillige at begære deres Raad og Villie om Hjerter-Vens kærlige Begæring, og da de ikke havde noget imod samme med mig at samtykke i Tilsagn om Ægteskabs-Løfte til Dem i den fulde at det alt staaer efter den allerhøjstes Raad og behagelige Villie og kan De altsaa paa min Side derom gøre Dem forsikret. Deres Meldende om at holde Deres Begjæring for først i Stilhed, da kan De være forsikret, at det ikke fra mine Forældre eller mig, før det er Deres Villie skal blive aabenbart for nogen andre, og om De saa behager kan De og gerne . . . straks at rejse herud for dette Aarsager; men om De ville skrive min Fader til ved Lejlighed, skulle dette være mig en Fornøjelse.

Mine Forældres og min hjertelige Hilsen at formelde.

Varde, d. 27. Oktober 1758.

Velædle Allerhøjstærede Sr. Andrup

Deres forbundne Ven og Tjenerinde

Karen Rasmus Datter Øllgaard.

At Simon Andrup efter Modtagelsen af denne Skrivelse faa Dage efter sadlede sin smukkeste og bedste Ridehest med Varde som Maal, siger sig selv. De i Forvejen vekslede Breve dannede udmærket Baggrund for

Besøgets heldige Udfald, og det personlige Bekendtskab, som nu indlededes, bortvejrede med Lethed, hvad der muligvis kunde være af Tvivl i to Mennesker, som aldrig før havde set hinanden. Forlovelsen kom i Stand mellem Karen Øllgaard og Simon Andrup med al den Lykønskning og hjertelige Samtykke, som den unge skønne Jomfrus Forældre kunde give og yde.

Vinteren er, som vi kan tænke os, fløjet hurtigt afsted for det elskende Par. Da alt igen grønnedes, og Vaaren holdt Indtog, fejredes den 18. Maj 1759 Brylluppet i Brudens Hjem i Varde. Vielsen foretoges af Sognepræsten, Provst Fabricius,

Som et smukt Minde om denne højtidelige Festdag, har Andrup-Slægten opbevaret en Bryllupssang, forfattet af den 23-aarige Sr. N. Rasmussen Øllgaard, Brudens ældste Broder, og hvori Simon Andrup bydes velkommen i den Øllgaardske Familiekreds:

Liquidations Regning til Brudgommen, sin Højtelskelige Svoger Welædle og Høj-fornemme Seigneur, Simon Christensen Andrup til Bækmark, Køb- og Handels-Mand i Lemvig, og Bruden sin trofaste og hulde Syster, Gud- og Dyd-elskende Jomfru Karen Rasmus Datter Øllgaard, paa Deres Bryllups-Høytid dend 18. Maj Anno 1759 i vore kjære Forældres Hus i Varde overleveret af Niels Rasmussen Øllgaard.

Kan det vel være rart ved Bryllupsbord at høre
Om Regning som forvart til dend Tid at afgjøre,
Og heldst for Brude-Par at tage Regning, da
Paa Ægteskab De har nys sagt hinanden Ja?

Men hvad? da jeg mig kan med Brude-Parret tegne
I fælles Købmands-Stand, saa maa man ikke regne
At end paa Brude-Sal en Regning viser sig,
Dend fix afgjøres skal imellem Dem og mig.

Vi regner ej i Dag i Mynt og Handels-Vare,
Her er til anden Sag paa Bryllups-Dag at svare,
Ved Isaks Giften har man hørt og er at se
At dend en Handel var af Gud og maatte ske.

Den Sag og Handel da, at Ægteskab maa nævnes,
En Handel ovenfra, naar hele Sagen jævnes,
Den Sag og Handel dog er vigtig, stor og rar
At Himmelen endog selv samler Ægte-Par.

Imidlertid hvor faar et Ægteskab sit Fremme,
At Spottemulen slaar jo Mangels-Poster hjemme
Og lader Skumlen gaa til Sagen i hvert Hul?
Sligt slaar jeg Streger paa, og tegner med et Nul.

Men hør, Herr Brudgom, hør, som Svoger og som Broder
Jeg Dig en Regning gjør, mon Du Dig den formoder
Saa just at se udi Dit Bryllups-Færd fremlagt,
Da Du Dit Bejleri til Ende haver bragt?

Jeg intet har mod Dig, at jeg Dig skulle kunde
Din kjære Brud, som mig en Søster er, misunde;
Det glæder mig at se, at Hun faldt i Dit Val,
Og I forenede hinanden være skal.

I Korthed maa Du dog, det paa Din Regning tage
Med det, Du Hende tog til Brud og Ægte-Mage,
At Du tog ud hos mig en Søster tro og huld,
Og jeg er efter Dig og Hende længselsfuld.

Til Contra-Regning Du mig muligt dette giver,
At Hun mig er endnu, og al sin Tid forbliver
Den samme Søster, ja, der hun blev given Dig,
Du som en Broder da er bleven givet mig.

Og at I begge med hinanden Eder finde
Med lige Kærlighed at have mig i Minde,
Fuld vel jeg det forstaar at holde rigtig Trop
Og i saa Maade gaar vor Regning lige op.

Men Søster, nok et Ord, jeg har til Dig at skifte
Som Brud ved Brude-Bord, til Lykke blandt de Gifte!
Jeg har al Ære for den ædle Ægte-Mand,
Deri og Dine Kaar mig ret fornøje kan.

En Mand Dig given er, Din Brudgom hos Din Side,
En Mand, som Dig har kær og med Forstand vil vide
Hos Dig at bo; han saa er Mand befunden før;
Godt! Du Dig Vished paa en saadan gøre tør.

Din Mand, der fandt sig vel ved en forstandig Kone,
Som agtedes med Skjel, Hans Ære og hans Krone,
En Kone dydig, from og af Fortrolighed,
Tænk! Han sig visser om, Du passer hendes Sted.

Med hannem faldt Dig til en Datter efter hende,
For den jeg ved Du vil Dig lade Moder kende;
Nu nok er sagt til det, og jeg forvisser mig,
Sig alting skikker ret imellem Din og Dig.

Mit Hjertes Ønske er! Gud Eders Hus selv bygge!
Og mætte Eder med alt Godt til Liv og Sjæl!
Saa I forvarede udi hans Skjul og Skygge
Maa altid begge To befinde Eder vel!

Gud give, at I se jo længere jo mere
Velsignelse og Frugt endog af denne Dag!
Og bliv, min Søster, bliv til tusinde og flere,
Gaar ellers Himlens Raad saavidt i denne Sag!

Gid I, og hver, som vil os vel og os paarører
Paa Eders Ægteskab vor Lyst og Glæde se!
Og gid for alting I saaledes sammen fører
At Himlen glædes maa, og Pris og Ære ske!

Forfatteren til Bryllupssangen sammenligner Simon Andrup og Karen Øllgaard med Isak og Rebekka, hvis Bryllup ogsaa kom i Stand, uden at Parterne i Forvejen havde set hinanden.

Beboerne i Varde havde øjensynligt været stærkt optaget af det forestaaende Bryllup i Rigmandshjemmet. Hvor hemmeligt end Brevvekslingen er foregaaet med en „Elieser” som Mellemmand, er altid en Del sivet ud, der stod i Forbindelse med det romantiske, noget, der laa ud over det almindelige.

For Karen Øllgaard var der saare meget at tage Afsked med, hendes gode Barndomshjem, Forældrene og de mange kære Søskende og alt, hvad Hjemstavn betyder for os Mennesker. Broderen beder om, at hun stedse vil have dem i Minde og bevare Kærligheden til dem alle under de ny Forhold, hun gaar ind til, og det samme gælder den Mand, ved hvis Side hun nu drager af Gaarde.

Det var en rig og højt anset Slægt, Simon Andrup gennem sin 2den Hustru, Karen Øllgaard, traadte i Forbindelse med. Hendes Fader Rasmus Nielsen Øllgaard er født 10. Novbr. 1709 i et Gaardmandshjem i Ølgod Sogn. Hans Forældre var Niels Sørensen Øllgaard, født i Ølgod d. 1719, gift med Mette Madsdatter. 14 Aar gammel kom han i Handelslære hos sin ældre Broder, Købmand Søren Øllgaard i Varde, der 1728 blev Raadmand og 1739 Viceborgmester. Rasmus Øllgaard forblev hos denne i 10 Aar, hvorefter han erhvervede Købmandsborgerskab og begyndte egen Forretning. Samme Aar, 1733, holdt han Bryllup med den 18-aarige Inger Margrethe Termansdatter, født 6. Januar 1715. Hendes Fader, Terman Termansen, var Rektor ved Varde Latinskole. Trods ganske ringe Startkapital bliver Rasmus Øllgaard snart en formuende og

tillige en af Byens førende Mænd. Af hans offentlige Hverv nævnes: 1738 eligeret Borger, 1743 Kirkevæрге, 1756 Hospitalsforstander, By- og Raadstueskriver.

Hans Købmandsgaard laa paa det sydlige Hjørne af Kræmmergade og Storegade, ligesom andre store Ejendomme i Varde tilhørte ham. Hertil kom Bymarksjorder med tilhørende Avlsbrug, desuden Halvpart i Varde Vejrmølle. Ved Hjerting Havn ejede han Pakhus til Oplagring for ind og udgaaende Varer.

Et yderligere Vidnesbyrd om Rasmus Øllgaards Rigdom er, da han i Aar 1760 køber Bramming Hovedgaard med Fæstegods for 30.000 Rdl., hvormed fulgte Bramminge og flere Kirker. I Handelsforetagender af enhver Art kom hans ualmindelige merkantile Talent tilsyne, der gjorde ham til, som der skrives om ham, „en af de rigeste Mænd, Varde nogensinde har ejet”.

Det har været en stor og lykkelig Dag i Simon Andrups Liv, den Majdag, da han i Stadsvognen kom kørende til Bækmark og Lemvig sammen med sin unge Hustru. Bryllupsdagens Festglans omstraalede dem begge og blev til dyrebare Minder, som de gemte paa Livet igennem. Karen Øllgaard var døbt Alm. Bededag 1738 og saaledes ved sit Bryllup 21 Aar gammel. Hendes Mand var 14 Aar ældre og havde allerede prøvet meget i Livets haarde Skole.

Hvordan de indrettede sig, hvor megen Tid af Aaret, de boede paa Bækmark, ved vi ikke; men Herregaarden var jo især om Sommeren et tiltrækkende Opholdssted, naar der kom Familiefremmede paa længere Besøg.

Lemvig omkring 1760

Indbyggerantallet i Lemvig var dengang circa 300. Det gode Opland var i hine Dage som nu Baggrunden for Borgernes Vindskibelighed. Byen havde et forholdsvis stort Antal Købmænd, hvis Navne her anføres efter Danmarks Handelsspejl 1766:

Simon Christensen Andrup til Bækmark	Krambodhandel og grove Varer
Terkel Hansen	ligesaa
Bent Mathias Haufschou	grove Varer
Frederik Christian Hillerup	Heste og Stude
Niels Jakobsen	grove Varer
Niels Olufsen	Boe-Handel

Cornelius Roefe
Jens Serup Ruberg
Peder Nielsen Smith
Anders Christensen Stugaard
Povel Nikolai Veyerum

Boe-Handel
grove Varer, Glas Oplag
grove Varer, Tobaksoplæg
Krambo-Handel og grove Varer
Bo Handel

Der tilføjes: Markedet holdes 7. Marts med Heste og ligeledes den 13. Marts med Heste og Kvæg i 2 Dage, ligeledes den 22. Maj og 24. Juli. Krambomarkedet holdes næste Tirsdag før Bartholomæi Dag (24. August) og den 9. Oktober med Heste og Kvæg. Torvedag hver Tirsdag.

I Simon Andrups Tid laa Handelsforholdene i Lemvig helt anderledes end 100 Aar senere, da Dampskibene havde begyndt at besejle Limfjorden. København var uden Betydning. Hjerting og Ringkøbing var Vestjyllands Ud- og Indførselsporte, hvortil kom Handel med større Aalborg-Firmaer. Nogle af de Købmandsvarer, Simon Andrup solgte til sine Kunder, er nævnt foran. Af Landmændene og Fiskeribefolkningen købte han Korn, Smør, Flæsk, Kød, Uld, Huder, Skind, Talg, Voks, tør og saltet Fisk o. s. v.

At indskyde Bemærkning om, at Lemvig-Eggen var landfast med Thyland indtil Gennembrudet 1825, er vel overflødig. Men dette Moment maa tages med for Vurderingen af Lemvig Oplands daværende Udstrækning. Vestervig, Agger, Helligsø, Gjettrup m. fl. Sogne i Sydthy har benyttet Lemvig som nærmeste Købstad og Handelsplads.

Varetransporten ad Landevejene pr. Fragtvogn til og fra de to nævnte Udskibningssteder var man fortrolig med. Kornet gik fortrinsvis til Norge, hvorfra Skibene kom tilbage med Tømmer, Brædder og andet i Returnefart. Fra Hamborg og Holland kom Købmandsvarerne: Kolonial Manufaktur, Isenkram, Jern m. v., som til Gengæld aftog forskellige Landbrugsprodukter, deriblandt Stude.

I Studehandelen var Simon Andrup efter Købet af Bækmark blevet stærkt interesseret. Til det Antal Stude, som han selv producerede, maa tillægges Fæsternes, som var forpligtet til at sælge deres Studeopdræt gennem Godsejeren.

Simon Andrups Studedrifter har været med til i en Aarrække at præge Færdselen ad de gamle vestjyske Landeveje, og det ligger nær at antage, at Hjerting som oftest var den Udskibningsplads, han mest benyttede.

Hjerting havde til henimod Slutningen af det attende Aarhundrede sin Blomstringstid. Omkring 1750 udskibedes aarlig ca. 10,000 Stude til

Holland. De $\frac{3}{4}$ af Jyllands Købstæder, deriblandt Lemvig, Viborg, Fredericia, Horsens, Kolding, Ribe fik deres Vareforsyninger over Hjerting.

Smaafartøjer, Jagter, Galeaser, benyttedes til Stude-Eksporten. Dyrene stuedes i Lasten tæt sammen med Bjælker under Bugen, saa de ej kunde lægge sig, men maatte staa sammen i et fast sammenskruet Geled. Røgtereren maatte krybe under Bugen paa dem, naar han skulde give dem deres Æg, der blev dem stukne i Halsen og var den eneste Føde, de fik undervejs. Uagtet den ret haarde Transport for Studene, hørte det til stor Sjældenhed at nogen af dem omkom.

Naar hollandske Studeopkøbere kom rundt paa Herregaardene, blev der gjort megen Stads af dem. De repræsenterede en stor og rig Nation, og denne var paa adskillige Omraader Danmarks bedste Kunde.

Sagnet fortæller, at en hollandsk Studehandler, der kom til Baron Juel paa Ryssensten, efter at være bespist, skænket og bænket saa godt, som det overhovedet var muligt, mod Aften kastede sig i Enkebaronnens silkebetrukne Lænestol ved Kakkellovnen med sin lange Kridtpibe i Munden, strakte Foden ud mod Baronen og sagde: „Tag mig engang de Støvler af!“ Baronen opfyldte hans Begæring, men gav ham derpaa med Støvskaftet én paa det ene og én paa det andet Øre og sagde: „Nu kan Du rejse hjem og fortælle, at en dansk Adelsmand har trukket Dine Støvler af!“

Hollænderen rejste, men hverken han eller nogen anden Hollænder kom siden til Ryssensten. Baronen maatte indføre Mejeridrift. De to Øreviskere blev maaske dyre nok.

I Aaret 1724 lagde Holland en Indførselstold af 20 Gylden eller 30 Kr. paa hver Stud, der kom fra Danmark, og en derpaa følgende Toldstrid mellem de to Lande beskrives i dansk Historie som en økonomisk Ulykke. At Episoden paa Ryssensten indberettedes og kom til den hollandske Regerings Kundskab er ligetil, og det kan befrygtes, at Baronens Optræden har været medvirkende til Studetolden. „Liden Tue vælter stort Læs“. —

Hvert Foraar fandt de vestjyske Stedeflokke Vej til Hjerting, hvor Hollænderne var til Stede for at modtage dem. Sandsynligheden taler for, at Simon Andrup, naar hans egen Studeflok paa mindst 100 Stykker ankom, selv har været nærværende for at hæve Betalingen.

Forretningsrejsen til Hjerting har været kombineret med Familiebesøg hos Slægten i Varde. Karen Øllgaard har ledsaget sin Mand paa den lange Køretur og tilbragt nogle gode Dage hos de kære Forældre og Søskende.

Lemvig Købstad havde i Simon Andrup en af sine betydeligste Foregangsmænd. Et Eksempel herpaa er, da han i 1765 lader opføre en stor og moderne ottekantet Vejrmølle med 4 Par Kværne ovenfor Byen. Foruden den selvfølgelige lokale Søgning fra Lemvig og Opland, lod Andrup ogsaa formale en Mængde Korn til Mel og Gryn, hvoraf store Partier gik med Sejlskibe til Limfjordsbyerne, deriblandt Aalborg. Møllen var med teglhængt Bygning brandforsikret for 3000 Rdl. En Rigsdaler dengang var = 3 Kr. 20 Øre. — Mølleriet blomstrede op til en betydelig Virksomhed. Direkte og indirekte har den givet Købmandsforretningen større Rammer, udvidet Kundekredsen, skabt voksende Vareomsætning.

Dette er maaske én af Grundene til, at Simon Andrup 1766 afhænder Bækmark, der nu efter en Forøgelse af Fæstegodset med 10 Tdr. Hartkorn udgjorde ialt 96 Tdr. Hartkorn. Køberen er Anders Stigaard (formentlig fra Stigaard i Hove Sogn), gift med Mette Elisabeth, Datter af Præsten i Tørring, Laurids Vadum. Man enedes om en Pris paa 9900 Rdl. Skødet er dateret 9. Maj 1766. Selv om 10 Tdr. Hartkorn tilkøbt Fæstegods har drejet sig om ca. 700 Rdl., blev der alligevel en smuk Gevinst til den driftige Lemvig-Købmand.

Den 2. Marts 1763 udsteder Simon Andrup til Bækmark Skøde til Sr. Peder Nielsen Smith i Lemvig paa 2 Stykker fri Købstad Engjorder. Stykkernes Størrelse angives til 3 Dages Slet (Høslet) og kostede 250 Rdl.

I Lemvig Skøde- og Panteprotokol 1760—85 fol. 547 er indført et Pantebrev, dateret 6. Maj 1777, udstedt af Simon Andrup til Madame Møller, Viborg, for 4000 Rdl., som han havde laant af hende. Han stiller som Sikkerhed 7 forskellige Stykker Jord af Lemvig Markjorder, som han ejer: 1) Store Toft, Nørremark kaldet, 2) en Toft, Vestermark kaldet, 3) den saakaldte Lars Grosses Eng, 4) de saakaldede Mette Bodsgaards Eng og Jorder, 5) de saakaldede Peder Degns Eng og Jorder, 6) de saakaldede Christen Nielsens Eng og Jorder, 7) de saakaldede Christen Haarboes Eng og Jorder.

Denne Navnerække paa Jorder af Lemvig Bymark viser, at Hr. Proprietær Kochs Gaard, Nørmark, har tilhørt Simon Andrup.

Nu følger en Udskrift af Lemvig Kirkes Ministerialbog:

1760: Onsdagen d. 2. April blev Sr. Andrups Barn hjemmedøbt og kaldet Kirsten. 2. Paaskedag blev Daaben konfirmeret i Kirken. Gudmoder Madame Øllgaard fra Varde, Faddere Sr. Wedel, Monsr. Weyrum, Monsr. Stabye, Herr Byfoged Søfrensen, Madame Wedel.

1761: Den 26. April hjemmedøbt Sr. Andrups liden Søn som blev

kaldet Rasmus Øllgaard. 6te Søndag efter Paaske blev Daaben konfirmeret i Kirken. Gudmoder Madame Øllgaard fra Varde, Faddere Sr. Wedel, Monsr. Claus Bang, Monsr. Øllgaard, Madame Hassing, Jomfru Øllgaard.

1762: 13. Juni 1. Søndag efter Trinitatis var Sr. Andrups liden Datter til Daaben, som blev kaldet Ingeborg Matgrethe. Gudmoder Madame Wedel, Faddere Madame Weyrum, Sr. Niels Jacobsen, Sr. Peder Smith, Sr. Povel Weyrum, Monsr. Mathias Stabye.

1764: 13. S. eft. Trinitatis var Sr. Andrups Barn til Daaben, som blev kaldet Ingeborg Margrethe. Gudmoder Madame Øllgaard fra Varde, min Datter Else Dorthea Dam, Faddere Hr. Byfoged Jens Søfrensen, Sr. Niels Jacobsen, Sr. Terkel Hansen og Monsr. Claus Bang.

1767: 19. S. eft. Trinitatis 25. Oktober var Sr. Andrups Barn til Daaben som blev kaldet Ingeborg Margrethe. Gudmoder Madame Søfrensen og Madame Hansen gik hos, Faddere Hr. Hassing, Sr. Peder Smith, Frid. Hillerup, Povl Weyrum.

1770: Septuagesima 11. Februar var Sr. Andrups liden Søn til Daab som blev kaldet Rasmus Øllgaard. Gudmoder: Min Kone og Jomfru Else Ølgaard gik med hende, Faddere Herr Hassing, Sr. Byfoged Søfrensen, Sr. Niels Jacobsen og Monsr. Niels Rasmussen Øllgaard.

1763: Tirsdagen den 4. Januar kastede Jord paa Sr. Andrups liden Datter Ingeborg Margrethe som var 6 Md. gammel.

1764: Fredag den 2. Novbr. kastede Jord paa Sr. Andrups liden Pige-barn Ingeborg Margrethe som var 7 Uger gl.

Hertil kan tilføjes, at Rasmus Øllgaard Andrup, døbt 26. April 1761, ogsaa døde som lille.

Nørre Vinkel overgaar til Øllgaardslægten

Vi lægger Mærke til, hvor smukt Øllgaard- og Stabye-Slægterne mødes ved Børnenes Daab. Et rart Indtryk gør det ogsaa at se det gode Forhold, Simon Andrup staar i til Handelskollegaer, idet 5 af Byens Købmænd med Hustruer nævnes som Faddere. To Gange optræder Monsr. Claus Bang, Han er beslægtet med Andrup, opkaldt efter dennes Morfader, Borgmesteren i Ringkøbing. Som Faddere ved Daabshandlingen i 1764 er anført: „min Datter Else Dorthea Dam”, hun er Datter af Sognepræsten, Morten Reenberg Iversen Dam. 1770 som Gudmoder: „Min

Kone”, dette gælder Madame Haahr. Søren Jørgensen Haahr blev 1767 kaldet til Sognepræst i Lemvig.

Daabshøjtidelighederne kaster i nogen Grad Lys over Simon Andrup og Karen Øllgaards Omgangskreds, hvortil By- og Herredsfoged Søfrensens ogsaa hørte.

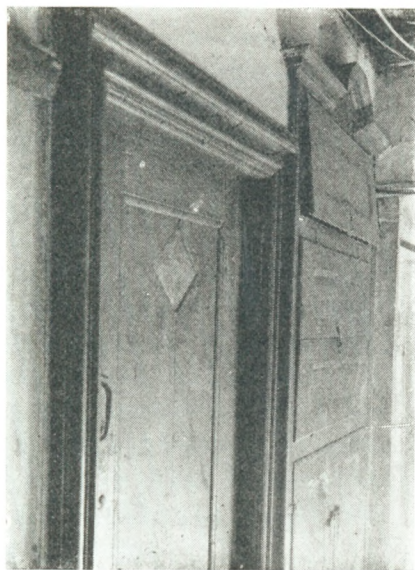
Selvejergaarden Nørre Vinkel i Heldum Sogn, der siden 1759 havde tilhørt J. Fr. Wedel (tidl. Gudumkloster), solgtes 1770 af denne til Simon Andrup Svigerfader Købmand og Godsejer Rasmus Øllgaard, Varde, for 7000 Rdl. 27 Tdr. Hartkorn, hvoraf de 15 Tdr. var Fæstegods. Til Forstaaelse heraf anføres efter Lemvig Kirkebog: „22. Juni 1770 ægteviiede jeg her i mit Hus Velædle højfornemme Mons. Niels Rasmussen Øllgaard, Seign. de Winkel med min kære Kones Søster, Dydædle og Dyd-zirede Jomfru Margrethe Hedeveg Fabricius.”

De to Søstre var Døtre af Provst Vilh. Fabricius, Varde, d. 1767. Sognepræst Haahr, Lemvig, var gift med Anna Elisabeth Fabricius. Rasmus Øllgaards Skøde paa Nørre Vinkel er dateret 2. Maj 1770, og i denne Gaard rykkede Sønnen Niels Rasmussen Øllgaard straks ind som fremtidigt Hjem og Bosted for ham og hans ovennævnte Hustru, Margrethe Hedeveg Fabricius.

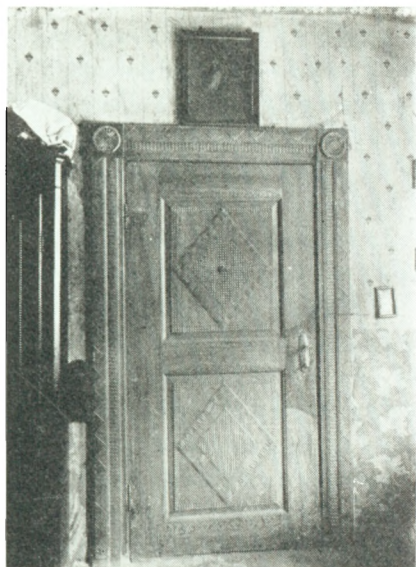
Nørre Vinkel betragtedes som et af de fineste Landbrug paa Egnen, hvilket især skyldtes Wedel, om hvem Sognepræsten M. C. Borgen 1766 bl. a. skriver: „En Mand, der er Literatus, Attestatus (theol. Kandidat) og derhos en meget dygtig Landmand og har gjort Nørre Vinkel mærk-værdig, en Del ved Agermarkens og Kornavlens Udvidelse, en Del ved Høbjergningens Forbedring, da han ved Vandets Aftapning har gjort Moradser til dejlige Enge, en Del ved solide Bygninger paa Gaarden, som han af Grunden har opbygget, da Kornladen især, som er opført af Grundmur, endog kan trodse alle omliggende Herregaardslader, en Del ogsaa ved Teglbrænderi, som kan forsyne hele Egnen med de bedste Mursten, en Del ved Hestemølle, en meget prægtig Brønd med Hus over staaende midt i Gaarden og en meget important Have, der producerer alle Slags Jordfrugter i største Mængde. Tillige omtales Gaardens vidunderlige Beliggenhed ved Limfjordens blaa Vande og et storartet Fiskeri”.

Fra anden Kilde 1765 hedder det: „Nørre Vinkel, splinterny opbygget med 95 Fag dels Ege- Mur- og Bindingsværk, dels sufficient Grundmur med de 2de Qværne vel apteret Heste-Mølle tilligemed et profitabelt Teglværk med Tilbehør”.

Johan Fr. Wedel, der i lige Linie nedstammer fra den berømte Anders Sørensen Wedel, blev efter Salget af Nørre Vinkel Ejer af Bækmark. Paa

Interiører fra den gamle Købmandsgaard

sine ældre Dage flyttede han til Gaarden Skov i Gudum Sogn, hvor han og hans Hustru, Maren Stabye, døde paa samme Dag, 3. Novbr. 1800.

Niels Rasmussen Øllgaards Indtog paa den ved Lemvig saa nærliggende Nørre Vinkel har for Simon Andrup og hans Hustrus Vedkommende været et oplivende Moment i Tilværelsen, hvilket ikke behøver nogen særlig Kommentar.

Som det saa ofte gaar her i Livet, at man indenfor en Families Kredser oplever store Glædesdage, er Sorgerne undervejs.

Halvanden Maaned efter ovennævnte Bryllupsfest i Lemvig, maatte den talrige Slægt samles omkring Købmand By- og Raadstueskriver Godsejer Rasmus Øllgaards Baare. Hans Død indtraf 8. August, og Begravelsen foregik 15. August 1770. — Den afdøde Stormand, der kun blev 60³/₄ Aar gl., havde ved utrolig Flid og Dygtighed arbejdet sig fremad, saa han i en forholdsvis ung Alder forlenedes med de Klenodier, som andre i et langt Liv, undertiden forgæves, kæmper for at opnaa, Rigdom, Indflydelse, Medmenneskers Højagtelse, og det kan tilføjes, at han gik i sin Grav som Varde Købstads mest fremragende Borger.

Stor var Sorgen og det Tab, hans nærmeste havde lidt ved hans tidlige Bortgang.

En af Sønnerne, Terman Øllgaard, f. 1⁴/₉, 1745, Student fra Ribe Latinskole 1765, afbrød nu sin videre Uddannelse og tog hjem for at være Moderen til Hjælp og Støtte i den mangesidige Bedrift saavel i Varde som paa Bramming Hovedgaard.

Der maa være administreret godt og ledige Kapitaler er blevet til Raadighed; thi 1774 køber Madame Øllgaard af Hans Erik Saaby Herregaarden Sneumgaard i Sneum Sogn, 87 Tdr. Hartkorn Hovedgaardstakst og 152 Tdr. Hartkorn Fæstegods. Prisen har ligget omkring 32,000 Rdl. Der tilkøbtes straks 55 Tdr. Hartkorn for at gøre Godset komplet.

Med denne ny Indfatning til de Øllgaardske Besiddelser gik der Bud efter Landvæsenskommissær Niels Rasmussen Øllgaard, Nørre Vinkel, der nu efter 4 Aars Ophold i Heldum Sogn drager tilbage til de hjemlige Egne i Ribe Amt for at overtage Bestyrelsen af Sneumgaard.

De to Godser, hvis Jorder grænsede sammen, androg ialt 692 Tdr. Hartkorn. Med Bymarken omkring Varde og spredte Bøndergaarde raaer Rasmus Øllgaards Enke over mere end 700 Tdr. Hartkorn, foruden en Række Købstadsejendomme.

I Forening med Sønnerne forstod hun at løfte Arven efter sin afdøde Mand og det paa en Maade, der vidnede om stærkt Initiativ og Fremsyn.

Samme Aar, som Sneumgaard købtes, havde hun den Glæde at se Datteren Else holde Bryllup med Sognepræst Jørgen Fabricius, Andsager. Men 1774 blev hendes sidste Leveaar. Madame Inger Margrethe Øllgaard sluttede sit Jordeliv den 4. Febr. 1775. Det var den elskede Moder, som aldrig sparede sig selv, naar det gjaldt hendes Kæres Ve og Vel, man nu maatte tage Afsked med. Ved hendes Begravelse talte Sognepræsten Hr. Provst Morten Dam (tidl. Lemvig) over Ordene fra Esajas Bog 12. Cap. 2. V.: „Se Gud er min Frelse, jeg vil være tryg og ikke frygte, thi den Herre, Herre er min Styrke og Lovsang, og han er bleven mig til Frelse”.

Et blivende og skønt Minde om Rasmus Øllgaard og Hustru er et Epitafium i St. Jacobi Kirke i Varde med følgende Inskription:

Denne Sten viser, at paa østre Side af denne Kirkes Gaard er Nedsadt

Et lyksaligt Ægte Par

Rasmus Øllgaard

Fød i Ølgoed 1709 den 10. Novbr.

og

Ingeborg Margrethe Termansen

Fød i Warde 1715 den 6te Januar

I Ægteskab fra 8. Oktober 1733

Bleve de Forældre til 15 Børn

Hand Døde den 8. Aug. 1770

Efter At

Hand I denne By

Havde været Kiøbmand i 42 Aar

Tjent som Kirkeværger 27 Aar

Som Byeskriver og

Hospitals Forstander 14 Aar

Hun Døde 4de Febr. 1775

Et Got Rygte er Bedre End God Salve

Og Dødens Dag End Fødselens Dag

Salomons Prædikere 7. Cap. 1. Vers

Af den store Børneflokk var 6 døde som smaa eller mindreaarige. Datteren Mette Øllgaard, gift med Sognepræst Thomas Hillerup i Darum var død 28. Novbr. 1767.

Fra Skiftet i Boet efter Købmand og Raadstueskriver Rasmus Nielsen Øllgaard og Hustru anføres: „Efter Aftale ved forrige Samling bestemtes

ny Samling 20. September 1776 for videre at fremme Skiftet til Endelighed, som er fastsat som følger:

Niels Rasmussen Øllgaard	47207 Rdl.
Terman Øllgaard	44100 „
Hans Wolff Øllgaard	28703 „
Søren Øllgaard	156 „
Simon Andrup/Karen Øllgaard	9572 „
Thomas Hillerup/Mette Øllgaard	1871 „
Hans Borch/Kirstine Øllgaard	2240 „
Jørgen Fabricius/Else Øllgaard	1930 „
Anne Cathrine Øllgaard	132 „
Mark og Skill. Difference	5 „
	<hr/>
	135916 Rdl.
Herfra drages Stervboets Udgjeld og Besværing	22068 „
	<hr/>
	113848 Rdl.
Diff. Mark og Skill.	2 „
	<hr/>
	113850 Rdl.
	<hr/>

Og naar da denne Sum 113850 Rdl. deles mellem 13 Søsterlodder falder der paa hver Søster Lod 8758 Rdl. Og efter at for enhver igen decoreres den for ham eller hende ovenfor anførte Debet faar enhver ellers give fra sig som følger:

1) Niels Rasmussen Øllgaard en Broder Lod	17515 Rdl.
2) Terman Øllgaard „ „ „	17515 „
3) Søren Øllgaard „ „ „	17515 „
4) Hans Wolff Øllgaard „ „ „	17515 „
5) Simon Andrup/Karen Øllgaard en Søster Lod	8758 „
6) Thomas Hillerup/Mette Øllgaard „ „ „	8758 „
7) Hans Borch/Kirstine Øllgaard „ „ „	8758 „
8) Jørgen Fabricius/Else Øllgaard „ „ „	8758 „
9) Anne Cathrine Øllgaard „ „ „	8758 „
	<hr/>
	113850 Rdl.
	<hr/>

I Skiftepapirene er Simon Andrups Mellemværende med Boet opført:

Efter Obligation	6000 Rdl.
For Bogregning og Renter	2444 „
Renter af Kapital 8290 Rdl. fra 26. April 1775 til Aarsdagen 1776 4 % Rente	332 Rdl.
Efter Kontra Regn.	66 „
	<hr/>
	266 „
For tilkommen Medgift	800 „
Difference	62 „
	<hr/>
	9572 Rdl.
	<hr/>

Samtlige Arvinger tilskødede 1777 Niels Rasmussen Øllgaard Sneumgaard for 36500 Rdl., Terman Øllgaard Bramming for 37741 Rdl., Hans Wolff Øllgaard Købmandsgaarden i Varde med Varelagrene, Pakhuset i Hjerting m. m. Nørre Vinkel tilfaldt ved Arveopgørelsen Simon Andrup og Karen Øllgaard.

Som det fremgaar af Skiftet, var Hovedmassen af det rige Dødsbos Midler anbragt i de to Herregaarde. At ca. 29000 Rdl. var investeret som Driftskapital i Forretningen i Varde, er ikke mærkeligt i Betragtning af dens Omfang og Alder med store Varelagre og mange udestaaende Fordringer. — Det var ret anselige Summer, de 3 Brødre skulde udrede til Søren Øllgaard, Anne Cathrine Øllgaard og de 3 Svogre.

Kirstine Øllgaard, gift med Købmand Hans Borch, Varde, døde 1775, samme Aar som Moderen. Den 19. Novbr. 1776 holdt Anne Cathrine Rasmusdatter Øllgaard Bryllup med Sognepræst i Ulfborg Janus Karl Schou. Hun døde efter 2 Aars Ægteskab og begravedes i Ulfborg 21. December 1778.

Simon Andrup køber Vadskærgaard i Tørring Sogn.

Den gode Driftsgevinst, som Simon Andrup fik ud af at være Ejer af Bækmark i en Aarrække, har vel gjort sit til, at han atter syslede med Tanken om at faa en Herregaard mellem Hænder. Men det var jo ikke hvert Aar en saadan var til Fals i Lemvigs Nærhed. Lejligheden kom imidlertid, da Vadskærgaard i September 1775 stilledes til Auktion.

I Beretningen herom hedder det: „Simon Christensen Andrup, Lemvig, der ved Auktion 11. og 12. Septbr. 1775 købte Vadskærgaard Hovedgaard med tilhørende 14 Huse, hvis aarlige Afgift var 21 Rdl., Tørring Kirke med Korn og Kvægtiende samt jus patronatus og dennes tilliggende Jorder af Hartkorn 6-1-2-2 $\frac{1}{2}$, hvoraf der aarlig svaredes 6 Rdl. 2 Mk. og 5 Td. 3 Sk. 3 $\frac{1}{2}$ Fdk. Byg. Hovedgaardens Hartkorn var 20-6-3-1. Købesummen var 5000 Rdl. Han fik Auktionsskøde paa de af ham købte ovenfor nævnte Ejendomme den 8. Maj 1776”.

I en Bekendtgørelse i „Jydske Efterretninger læses bl. a.: at der paa Vadskærgaard kan overfedes 100 Stude, holdes 10 Køer, 10 Heste, 60 Faar, aarlig kan der avles 200 Læs Hø o. s. v. — Alt Fæstegodset, omkring 400 Tdr. Hartkorn, var af den foregaaende Ejer, Jørgen Gleerup, solgt til andre særskilte Købere. — Sammenlignet med Nutiden lyder det som et Eventyr, at Simon Andrup kunde erhverve denne virkelig

1ste Klasses Herregaard med Tørring Kirke og alt øvrigt Tilhørende for 16000 Kroner i vore Dages Penge.

Der skulde Driftskapital til for med Held at gennemføre de forskellige Foretagender. Pengeinstituter og Kreditforeninger var ukendte Begreber. Kapitalejere og Laantagere fandt hinanden, dels ved personligt Bekendtskab, dels gennem Annoncer i de ganske faa udkommende Blade, eller man mødtes paa 14 Dages Terminerne, Viborg Snapsting.

Da Købet af Vadskærgaard skulde berigtiges, optager Simon Andrup et Laan og udsteder en Obligation paa 7000 Rdl. til Michel Mørgensen Blach, København. Denne fik Pant i Vadskærgaard, Tørring Sogns Kirke med Tiender, 1 Vejrmølle med Privilegium, et Hus paa 17 Fag, 1 Toft fri Købstadsjord, Amors Toft kaldet, 1 do., kaldet Mølletoft.

Ligesom sine 2 Svogre, N. R. Øllgaard og Terman Øllgaard, var Simon Andrup nu Kirkeeejer eller justus patronatus udøvende Kaldsretten til at ansætte Sognepræster i paagældende Menighed. Og hans gejstlige Svogre dannede snart et helt Præstekonvent, Sognepræsterne Hillerup, Darum, Fabricius, Andsager, Schou, Ulfborg, Hassing, Hee, Gudum. hvortil kom den uordinerede Teolog J. Fr. Wedel, Provst Tafteberg var, som nævnt foran, død 1774.

Naar Jorddrotterne og de Skriftlærde mødtes hos Andrups, har der fundet mange interessante Samtaler Sted om Tidens brændende Spørgsmaal, politiske, kirkelige, økonomiske. Præsterne drev selv deres Præstegaarde. Landbrugsproblemer, deriblandt Tiender, Kapiteltakster og meget andet var fælles for begge Parter og taknemlige Emner at sætte under Debat.

Som en ubehagelig Mindelse om Stavnsbaandstiden er en Bekendtgørelse, Simon Andrup 1778 lod indrykke i „Jydske Efterretninger“, Aalborg:

„En mig tilhørende Karl, nemlig Niels Jensen Sinckbech, om-trent 22 Aar gl., velvoksen, ser frisk og godt ud af Ansigt, lysebrunt Haar og Øjenbryn, er Natten mellem den 15.-16. Maj sidst af sin Tjeneste hos en Mester-Snedker her i Byen, hvor han har staaet i Lære i 5 Aar og nu tjente som Svend, ulovlig, uden Pas og Skudsmaal undvigte og borttrømt, desuden i visse Dele efterlod sig et slet Rygte.

Ved Undvigelsen var han iklædt gule Skindbukser, en blaa hjemmegjort Vest med 2 Rader gule Knapper, en do. Kjole med blaa Knapper, Støvler paa Benene og Hat paa Hovedet; thi er min tjenstskyldigste Begjæring til alle og enhver, som ovennævnte Niels Jen-

sen Sinckbech maatte forekomme, at de hannem vil anholde og mig saadant med Posten tilkendegive, da jeg straks skal lade hannem afhente og betale de ved hans Anholdelse paagaende Omkostninger med fornøjelig Duceur for Umagen.

Lemvig, 22. Maj 1778.

Simon Andrup.

Det er vel højst tvivlsomt, om Bekendtgørelsen gav det forønskede Resultat. Som bekendt var Rømninger den Gang ret almindelige. Stavnsbaandet var det trykkende Aag, en af de mørkeste Pletter i Danmarks nyere Historie. Holland var det nærmeste Frihedsland, og navnlig dér fandt mange Danske et Fristed, naar Rømningen lykkedes, hvorefter Arbejde og god Fortjeneste ventede dem under den hollandske Stats Beskyttelse.

Som Godsejer havde Simon Andrup Erfaring i Rømningssager. At komme Snedkermesteren til Hjælp, da Svenden er flygtet, har Andrup med sin Autoritet og Indflydelse derfor anset for en Pligt.

By- og Herredsfoged Søfrensen, Lemvig, døde 1772. Denne og Hustru hørte til Simon Andrups og Karen Øllgaards Venne- og Omgangskreds. Herredsfogden var tillige noget af en Bankier og laante nu og da Simon Andrup Pengesummer mod Pant i fast Ejendom. — Til Søfrensens Efterfølger i det gode Embede beskikkedes Forvalter ved Baroniet Rysensten og Rammegaard Hr. Andreas Bræmer, der fik kgl. Udnævnelse den 4. Juni s. A. Han er født paa Matrup Mølle ved Horsens den 14. Juli 1729 og gift med Ane Grønfeld fra Æbeltoft, hvor hun blev født 1738, Datter af Borger Søren Sørensen Grønfeld, der døde i ringe Velstand med hans første Hustru, Maren Petersdatter, f. 1742. Ved Skiftet var der 853½ Rdl. til Deling mellem Enkemanden og hans fire umyndige Døtre.

Før Bræmer kom i Baron Juels Tjeneste var han i 12 Aar hos Geheimeraad Levetzau, hvorom der foreligger et gammelt Dokument, som her gengives:

„Jeg, Sophie von Ejden, afgangne Hrr. Geheimeraad Hans Frederik Levetzaus til Oxholm, Aalegaard og Billesbølle kjendes og herved vitterligt gør, at Sr. Andreas Bræmer haver været udi min Sal. Mands og min Tjeneste udi 12 Aar, de første 6 Aar som min Sal. Mands Skriver-Karl ved Stiftamtmands og Justitarius Embederne udi Aarhus og Kiøbenhavn og de sidste 6 Aar som Fuldmægtig

ved Oxholm og Aalegaard, og i samme Tjeneste forholdt sig ærlig tro og vel samt aflagt aarlige Regnskaber for havte Indtægter og Udgifter for hvad hannem under hørende haver været betroet. Item afleveret den ved Regnskabet sidste Maj 1767 værende Beholdning af Penge, Korn, Creaturer, Materialer og Inventarium, saa at jeg for denne hans Tjeneste samt aflagde gode Rede og Rigtighed vil have hannem ved dette Pass udfærdiget og Generaliter kvitteret. Ønskende Hannem Lykke til hans videre Foretagende. — Dette til Bekræftelse under min Haand og Signet.

Oxholm, 13. Juni 1767.

Sal. Hrr. H. F. Levetzaus.

Sophie von Ejden.

Ogsaa hos Baron Juels til Rysensten og Rammegaard har Bræmer en høj Stjerne, efter at han i 5 Aar havde beklædt Forvalterposten. Dette ses af, at umiddelbart efter at han overtog Embedet i Lemvig, faar han en højtidelig Skrivelse fra Friherre Baron Juel, dat. Lundbæk 14. August 1772, om at føre Overtilsyn med Baronens Ejendomme i Hardsyssel. Deri siges bl. a.: „Saa anmoder og befuldmægtiger herved Eder Hrr. By- og Herredsfoged Bræmer paa mine Vegne at ville observere og Forsvare for bemeldte mine mig saa langt fraliggende Ejendomme i paakommende Tilfælde efter bekendte Redelighed og Indsigt”.

Ogsaa Bræmers traadte Simon Andrup og hans Hustru snart i venskabelig Forbindelse med. Mange Aar senere kom de to Slægter i Familie, ider Andrups eneste Søn blev gift med en Datter af Herredsfogden.

En Eftersøgelsesforretning

I vort gamle Retssprog findes Ordet Inquisition, som betyder Undersøgelse, opspore og straffe Lovovertrædere. Den 19.—20. Januar 1773 foretog Herredsfoged Bræmer ved sin Fuldmægtig N. Borch paa Simon Andrups Rekvisition en Eftersøgelsesforretning i Bøvling Sogn. Det ses, at Formaalet gjaldt at opspore Folk, som man mente fra et strandet Skib paa Friherreskabet Rysenstens Forstrand havde erhvervet sig Varer eller Effekter uden om Toldkontrollen. Maaske har Simon Andrup i sin Egenkab af Konsumtionsforpagter i Lemvig haft Samarbejde med Strandkontrollen derude og saaledes lovlig Mandat til at rekvirere Herredsfogdens Bistand.

Vi ved intet om, hvorvidt Eftersøgelsesexpeditionen ved denne Lejlighed stødte paa virkelig Lovovertrædere. Men der var naturligvis enkelte, som den havde Mistanke til. Det var et voveligt og ubehageligt Arbejde, der maaske udførtes paa Grundlag af en Slags Angiveri fra Folk, som kunde ønske noget mindre godt over nogle af deres Medmennesker.

Herredsfoged Bræmers Fuldmægtig og to af Simon Andrups Komsumtionsbetjente kom ind til en Mand ved Navn Ole Pedersen (kaldet Ole Snedker), der var Vikar for Skolelæreren i Bøvling Skole. Han mistænktes for i sin store Kiste at have en Del Kontrebande bestaaende af Skind m. v. Denne Kiste befalede Herredsfuldmegetigen Andrups Betjente at brække op med Brækjern, som medførtes til slige Formaale. Efter Besigtigelsen sømmedes Kisten til, forseglede med Herredsfogdens og Simon Andrups Signeter og førtes med Vognen til Lemvig.

I Gaarden Krogshede i Bøvling stødte de 3 Udsendinge paa nogle Tønder Tran, vistnok fra samme strandede Skib, som ogsaa formentes at være undgaaet Kontrollen. Krogshedemanden kunde imidlertid klare for sig. De Tønder Tran, som han laa inde med, var lovligen fortoldet, og her synes Fejltagelsen at være afgjort med Undskyldning i al Mindelighed.

Ole Snedker opbevarede i sin Kiste egne Gangklæder, andre Klædningsstykker og Effekter af betydelig Værdi. Nu vilde Skæbnen, at de mistænkelige Skind, der ogsaa gemtes i Kisten, tilhørte Prokurator P. Lund, Skivehus. Skindene, der var toldberigtigede, havde han tilforhandlet sig paa lovlig Vis. Ole Snedker skulde foreløbig opbevare dem og behandle dem efter Aftale.

Om et Forlig har været forsøgt vides ikke. Men Prokurator Lund og Ole Snedker lod sig ikke tage paa med Fløjshandsker. Det kom til en meget langvarig Proces mellem Parterne, der gennemløb alle Rets-Instanser. Højesteretsdommen faldt 7. Novbr. 1775, og den gik bl. a. ud paa at „Byfoged Andreas Bræmer og Simon Andrup til fri Raadighed skal overlevere Ole Pedersen den ham tilhørende Kiste med iværende Effekter i den Stand, samme befandtes, førend den af dem den 20. Januar 1773 foretagne Forsegling og betale Skaden efter uvillige Mænds Sigende. Processens Omkostninger ophæves. Til Justitskassen betaler Byfoged Andreas Bræmer og Simon Andrup én for begge og begge for én som Tabende 5 Rdl.”

Simon Andrups Erstatning til Ole Pedersen lød paa 200 Rdl. — Byfoged Bræmer idømtes nogle større og mindre Bøder paa 50 Rdl. og nedefter til Kirker og Hospitaler.

I Nidkærhed for Loven var de to gode Lemvig Borgere for en Gangs Skyld kommet ud paa glat Is. Ved at slaa ned paa Ole Pedersen ramte man, uden at vide det, ogsaa en Prokurators lovlige Ejendom. Det var som at komme i Løvens Hule, og herfra gik man ikke ud uden Rifter og Saar.

Dog, det var vel Saar, der hurtigt lægtes, de har nok taget Sagens Udfald med fornøden Ro og Koldblodighed i Erkendelse af, at Tørn af den Slags var Mænd paa fremskudte Stillinger i Samfundet altid udsat for.

Samme Aar som Højesteretsdommen faldt, bliver By- og Herredsfoged Bræmer „allernaadigst beskikket til at være kongelig Kommisær udi Hr. Etatsraad Peder Moldrups og afgangne Frues Dødsbo paa Vestervig-Kloster.” Afvikling af dette rige, betydelige og omfattende Dødsbo, hvormed fulgte en Række Auktioner over Besætninger, Indbo og Løsøre m.v. stod paa i flere Aar og maa have ydet Hr. Bræmer ret gode Indtægter.

Simon Andrup som Konsumtions-Forpagter i Lemvig.

Konsumtionskatten var oprindelig en Krigsskat fra 1657, tænkt som en foreløbig Foranstaltning saalænge „Krig og Uro varede”, men ved Forordningen af 22. November 1671 blev den vedvarende, lige til 1851.

Det var en Afgift, som skulde betales af alle de Varer, som fra Landet blev indført i Købstæderne og konsumeredes der, og den ramte ikke blot Fødevarer i videste Omfang, men saa godt som ethvert Produkt, der kunde tænkes indført fra Landet, Halm, Brænde, Kul, Klædevarer, Uld, Huder, Skind, Læder, Metaller, Sten, Glas etc. For at forebygge, at noget blev smuglet ind, skulde Øvrigheden i de Købstæder, som ikke var indelukkede med Volde og Grave, forordne visse Steder, hvor Indkørsel til Byen alene maatte finde Sted og afspærre dem med Slagbomme eller anden Lukkelse, og alle andre Veje rundt omkring Byerne skulde afskaffes og tillukkes.

Som foran nævnt havde Lemvig Øster-, Vester-, Sønder- og Nørre-Bom. De tre første gjaldt Indkørselsvejene, den sidste, hvad der kom ind med Baade søværts fra. I det nuværende „Øster-Bom” erindres vi om denne Tidsperiode.

Fra Generaltoldkammeret at tage en Købstads Konsumtion i Forpagtning var ikke uden Risiko. Der skulde stilles Garanti for den akkorderede Sums rettidige Betaling. Efter at Staten havde faaet sit, gjaldt det for Forpagteren at faa en passende Fortjeneste ud af Forretningen. For Simon

Andrups Vedkommende har der været Tale om Løn til mindst 4 Konsumtionsbetjente og en Regnskabsfører. En Stilling som sidstnævnte var det at, Svogeren, Mathias Stabye, i en Aarrække var Indehaver af.

Der maatte passes paa hver Skilling, som skulde erlægges ved Bommen. Hver Pose og Sæk, som en Bonde bragte til Byen, maatte undersøges, enhver Smøge og Baglaage, som fra Byen førte ud mod det aabne Land, maatte holdes laaset og tilspigret for at ikke en Pølse, Flæskeskinke, Sødmælksost eller en Smørotting skulde smugles ind toldfrit.

Konsumtionsskatten var vist den mest upopulære Skat, som Danmark nogensinde har haft. Den kunde ganske vist ikke flaa Landets Borgere lige ind til Skindet, som nu om Dage med Utaal af indirekte og direkte Skatter, baaret frem i klædelig og moderne Form, ledsaget af smukke og skønne Motiver. Til Gengæld var Konsumtionsskatten yderst grov personlig i Fremtræden og Skikkelse, hvilket medførte idelige Rivninger mellem Parterne, den opkrævende og den ydende. Bonden eller Fragtmanden, der lykkelig snød Konsumtionsbetjenten for to Skilling, var lige saa lykkelig, som den Betjent, der greb ham i et mislykket Forsøg og konfiskerede Varerne.

Der ligger gemt en Masse Historier om Episoder fra Konsumtionsskatternes Dage. For Folkemindesamlere er paa dette Felt maaske noget at indhente, dels fra Arkiverne og gamle Tidsskrifter, dels det, som endnu lever i Folkemunde rundt omkring i Købstæder, Herreder og Sogne.

Efter General-Toldkammerets Tabeller over Konsumtionsforpagtningen i Købstæderne anføres Simon Andrup 1773—1774—1775 som Forpagter i Lemvig med aarlig Afgift til Staten 655 Rdl. Ifølge en Skrivelse 8. Decbr. 1775 til samme Institution tilbyder Simon Andrup igen aarlig 655 Rdl. for 1776—1777—1778—1779, hvilket Bud approberes. 655 Rdl. a 3,20 bliver omregnet 2096 Kroner. — Vi har Navn paa to af hans paa-lidelige Mænd ved Bommene, Christian Betjente og Knud Betjente, dem som var med paa den uheldige Eftersøgelses-Forretning i Bøvling.

1780, Aaret efter Simon Andrups Død, overtog Staten Konsumtionen i Lemvig, Forvalteren hed Laurits Kimer og Kontrolløren Bertel Low.

Fra samme Aar kan fra Lemvig anføres: Købmand Peder Nielsen Schmidt er Kirkeværge og Brandmajor. Andreas Arps kgl. beskikket Chirurgus i Lemvig og oml. Distrikter. Sognepræsten Haahr. Dansk Skoleholder Ove Blichfeld.

Byens Fartøjejeere og Skippere: Købmand Jacob Svindt, Købmand Peder Slyck, Peder Christian Smed, Knud Møller, ejer hver sit Fartøj, hvormed de driver Søfart igennem Limfjorden til Aalborg.

Herr von Zytpten lever af sine Midler. Madame sal. Niels Jacobsen lever af sine Midler og Markjorder. Madame Birgitte Faber, Enke efter forrige Byfoged sal. Jørgen Søfrensen. Madame sal. Lars Wadum Præstenke. Madame sal. Thorups Præstenke.

Militær-Indkvartering og Officererne ved samme: Hr. O. von Krabbe, 1ste Comm. Officer for de 2de her paa Stedet garnisonerede Grenadeer Compagnier af den Sjællandske Infanteri Regiment samt Compagni Chef for det andet Grenadeer Compagni. Von Hagermann, Premier Løjtnant. von Gedde, Sekondløjtnant ved bemeldte 2det Grenadeer Compagni. Von Qvist, Captain og Chef for det første Grenadeer Compagni. von Mahler, Premier-Løjtnant, og von Grape, Sekondløjtnant ved det første Compagni Grenadeerer.

Eligerede og Deputerede Borgere: Peder Schmidt, Bent Hauschou, Jens Ruberg, Peder Madsen, Jørgen Beyer. — Paa Byens Grund er for faa Aar siden opbyggt en kostbar Veirmølle indrettet tillige til Grubbeværk. Samme er Madame Andrup tilhørende.

Lemvig var Garnisonsby i mange Aar. Indkvarteringskatten var i 1788 = 98 Rdl., i 1796 = 96 Rdl.

Blandt Indstevnte Sager for Landstinget i Viborg 16. Juni 1779 var bl. a. :

„Sr. Jesper Møller til Krogsgaard, Gudum Sogn, og Peder Pedersen af Vester Bierrum paa egne og fleres Vegne indstevne til Svækkelse og total Underkjendelse en Dom, afsagt inden Skodborg-Wandfuld Herreders Ret af Herredsfogden sammesteds Hr. Byefoged Bræmer i Lemvig den 26. November 1778. imellem Citanterne paa den ene og Borgeren Sr. Peder Schmith af bemeldte Lemvig paa den anden Side angaaende en saa kaldet Transport lydende paa tvende Mandspersoner Kynde og Mads Thomasønner, bemeldte Schmith skal foregive imod 50 Rdl. (paa hvilken Summa endnu manglede 20 Rdl.) at have tilforhandlet sig, og derefter fragaar, at han ingen Rettighed har til dem med videre.

Herimod kommer Contra-Stevning”.

Simon Andrups Død

Der kunde maaske være Grund til under nærværende Afsnit at kaste nogle historiske Streiflys over Vadskærgaard, Tørring Sogns gamle adelige Herresæde gennem svundne Tider, men skal jeg derom henvise til

Hardsyssels Aarboeg 1938, hvor jeg paa Side 12—81 har skrevet: „Træk af Vadskærgaards Historie gennem fem Aarhundreder”, og hvori dens mange forskellige Ejere, bl. a. Greve Mogens Frijs, Opretteren af Grevskabet Frijsenborg, Generalmajor Greve Chr. Fr. Levetzau, Oluf Madsen Dal fra Vejrum, Aleksander Nyboe af Holstebro, Lemvig Nyboe Slægten, Aggerne er omtalt.

Simon Andrup var, ikke mindst efter Købet af Vadskærgaard, en stærkt optaget Mand. Nørre Vinkel plus Herregaarden var med sammenlagt Hovedgaardstakst 33 Tdr. Hartkorn, paa Størrelse med Kappel i Nørlem. Studeholdet paa begge hans Gaarde har ligget omkring 150, eller lige saa mange som Svogeren, Termann Øllgaard, staldede paa Bramminge Hovedgaard. Med Køer og Opdræt har Kreaturantallet ligget omkring 200 Stykker, foruden en Snes Heste og 100 Faar. Fraset Baroniets (Ryssensten), har ingen af Egnens Herregaarde med Hensyn til Kornavl og Højbjergning overgaaet det Andrupske Storlandbrug i Kvantitet og Godhed.

Men Købmandsforretningen, Vejrmøllen, Avlsbruget paa Bymarken, Konsumtionsforpagtningen med alle dens Detailler lagde ogsaa stærkt Beslag paa den handlekraftige Handelsmands og Godsejers Tid. Hans personlige Nærværelse krævedes mange Steder. Det var ikke som nu, hvor Telefonsamtaler eller Automobil for en Administrator saa vidunderligt kan lette og fremme kompliceret Arbejde.

Aarene gik, og Simon Andrup har maaske følt, at Kræfterne ikke holdt til slet saa meget som tidligere, hvilket maaske er Grunden til, at han træffer Beslutning om at sælge Vadskærgaard. Køberen er den 24 aarige Aleksander Nyboe, en Provstesøn fra Kollerup Sogn i Thisted Amt. Der opnaaedes Enighed om en Pris paa 6100 Rdl. og ligesom ved forrige Ejerskifte medfulgte Tørring Kirke, Tiender og 14 Huse paa Marken. Købekontrakten blev underskrevet 10. Juni 1778, og Skødet tinglæstes det følgende Aar den 13. Juni.

Simon Andrup var midt i Halvtredserne, paa det Tidspunkt her er Tale om, og efter menneskelig Beregning skulde der være mange gode Arbejdsaar tilbage. Men saaledes gik det ikke. 14 Maaneder efter Vadskærgaards Salg, den 5. August 1779, slukkedes hans Livslys. Han døde i en Alder af $55\frac{3}{4}$ Aar. Familiens gode Ven, Sognepræst Haahr, talte ved hans Baare, og formentlig har ogsaa et Par af hans fire Præste-Svogre haft Ordet ved Sørgehøjtideligheden. Pastor Haahr sagde bl. a. om ham: „Han var i sin Tid en ærlig, oprigtig, sanddru og godgørende Mand, og derfor savnes han desto mere af de Oprigtige, som er tilbage”. Som be-

kendt laa Lemvig Kirkegaard dengang omkring Sognekirken, det nuværende Torv, og her blev Sr. Simon Andrup stedt til Hvile. Hans Jordelivs tidlige Afslutning betød et stort Tab for den Købstad og Egn, hvor hans Virke gennem en Menneskealder havde sat dybe og varige Spor.

„Sorrig og Glæde de vandre til Hobe; Lykke, Ulykke de gange paa Rad. Medgang og Modgang hinanden tilraabe, Solskin og Skyer de følges og ad”. Disse Salmelinier af Kingo kom i mærkelig Grad Madame Andrup til at sande, hende, der nu stod ene tilbage med 4 Børn, hvoraf de to yngste, Datteren Ingeborg Margrethe og Sønnen Rasmus Øllgaard, var 11 og 9 Aar.

Glæder og skønne Familiefester i Slægt og Venners Kreds var der ikke faa af de Aaringer, da Livet formede sig lykkeligt ved Mandens Side, men visselig, Sorgerne udeblev ikke, Forældrenes, 3 Søstres og 3 Børns Død i et forholdsvis kort Spand af Aar, og nu stod hun som Enke efter ham, hvem hun gav sin Ungdoms lyse Kærlighed.

Karen Andrup fortsætter Forretningen

Den Tanke har vel nok været fremme efter den initiativrige og dygtige Købmands Bortgang, at en saa mangesidig Virksomhed ikke ret egnede sig til at fortsætte med hans Hustru som Leder og Administrator. Men Raadslagningen herom, hvori Brødrene Øllgaard og Herredsfoged Bræmer ganske givet har deltaget, resulterede i, at alt foreløbig skulde fortsætte som hidtil og Madame Andrup har faaet den traditionsmæssige Bevilling til at hense i uskiftet Bo.

Moderen i Varde har maaske været Forbilledet. Dog gør det en stor Forskel at være omgivet af forretningskyndige voksne Sønner, eller, som her var Tilfældet, staa alene overladt til den Støtte, som fremmed Medhjælp kan afgive. Naturligvis maa det ej glemmes, at Sønnen, den niaarige Rasmus Øllgaard, var Madame Andrups Fremtidshaab. Hun saa hen til den Dag, da han kunde overtage Styrelsen.

Endnu kun 41 Aar gammel og med fint Købmandsblod i Aarerne gik hun frimodig ind til de mange Opgaver, som ventede.

I Danmarks Handelsspejl 1780 er den gamle ansete Forretning opført under den Rubrik, der angaar Lemvig: „Madame Karen Øllgaard, Sal. Simon Andrups, handler med Alen Vahre og Specerier samt alle Slags grove Vahre”, den samme blandede Købmandsforretning som i Mandens Tid.

Vejrmøllen ovenfor Byen har vistnok været det vanskeligste af de forskellige Foretagender for Madame Andrup at have med at gøre. Denne forpagtede hun ud i Efteraaret 1780 til en Kaptain Knud Pedersen Møller, som ejede Jagten „De to Søstre”. Han skriver i en Bekendtgørelse i „Jydske Efterretninger”, at „han haver taget Vejrmøllen ved Lemvig udi Forpagtning og nu beboer og bruger samme”. Denne Mand har været en af dem, der ofte har sejlet med Korn, Mel og Gryn for Simon Andrup. K. P. Møller skriver, at han nu vil sælge Jagten, der er drægtig 180 Tdr. Korn-Rum.

Nørre Vinkel gaar 1782 ud af Familiens Eje, idet Madame Andrup sælger og tilskøder denne Gaard til Forvalter paa Rysensten, Kancelliraad Søren Hasle.

Karen Øllgaard Andrup giver ved et den 30. August 1779 udstedt Dokument Steddatteren Ellen Margrethe Simonsdatter Andrup Sikkerhed for en Arv paa 500 Rdl. efter hendes Moder Kirsten Madsdatter Stabye i en Fællesboet tilhørende Købstad Ejendom, Kjæret kaldet, dertil hørende Fiskeri og Rettighed, som hendes salig Mand ved Auktionsskøde under 21. Juni 1779 er tilskødet. Skøde og Panteprotokol for Lemvig (1760—1828) (Fol. 549 b).

Karen Øllgaard Andrup giver ved Dokument af 4. Juni 1782 Kancelliraad Forvalter Søren Hasle paa Rysensten Pant for et Laan paa 1500 Rdl. Til Sikkerhed blev pantsat den hende tilhørende saakaldede Nørre Mark med vedliggende Eng og Jords Drift paa Lemvig Mark bestaaende af 100 Tdr. Bygsæd Agerland. Fol. 551 b. Tinglæst $\frac{2}{8}$ 1782.

Karen Øllgaard Andrup sælger ved Skøde, dateret 5. Juni 1782, til Sr. Anders Jensen, Borger i Lemvig, følgende Stykke Jord: 2 Agre og 1 saakaldt Vinge i Lemvig Vestermark, købt af Mathias Hassing, 1 Ager forhen tilhørende Niels Lauridsen Romled paa Lemvig Vestermark. Købesummen var 150 Rdl. Tinglæst $\frac{29}{10}$ 1784. Fol. 552.

Karen Øllgaard Andrup pantsætter ved Dokument af $\frac{18}{8}$ 1787, tinglæst $\frac{26}{7}$ 1788, fol. 11, for et Laan paa 1000 Rdl. af Christen Larsen Winther, Handels- og Købmand i Thisted, nogle Jordstykker, som havde kostet hendes sal. Mand 1400 Rdl. i Indkøb. Det drejede sig om nogle Købstadsjorder.

Ved Obligation af 9. Juli 1793 pantsatte Karen Øllgaard Andrup for et Laan paa 1950 Rdl. hos Kancelliraad Hasle paa Nørre Vinkel sin iboende Gaard samt et Hus, som beboedes af Konsumtionsforvalter Lav,

det ny Betjenter Hus ved Sønder Bom, de saakaldede Laurits Grossesjorder, Tige Pladsens Jord med vedliggende Eng, saakaldede Peder Degns Jorder, Kristen Nielsens Toft, Backerne som gaar langs med og omkring bemeldte Jorder. Obligationen er tinglæst 12. Juli 1793.

Karen Øllgaard Andrup giver von Cappelen & Rüter i Altona Obligation paa 1400 Rdl., dateret $19/_{11}$ 1793 med 2den Prioritet i sin Gaard i Lemvig og de ovenfor nævnte Jorder. Tinglæst $22/_{11}$ 1793. Fol. 34 b.

I Vinterens Hjerte den 21. Januar 1783 bortkaldtes Godsejer, Landvæsenkommisær Sr. Niels Rasmussen Øllgaard til Sneumgaard i en Alder af kun 47 Aar. Det har været tungt for Købmandsenken, Madame Andrup, at modtage Budskabet herom og overvære Begravelsestidligere i Sneum Kirke. Han, den ældste af Brødrene Øllgaard, var det, der saa smukt paa Bryllupsdagen stemte Harpen til den bortdragende Søster og Svogers Pris. De var jævnaldrende indenfor den store Søkendeflok, og i Aarene, da Niels Øllgaard og Hustru boede paa Nørre Vinkel, stod de to Hjem i nær og livlig Forbindelse med hinanden.

Nu da hun stod ene i Livets Strid med Ansvar til saa mange Sider, hvor svært da ogsaa at miste ham, der efter Faderens Død saas hen til som Øllgaard-Familiens Overhoved.

Niels Øllgaard havde flere Børn, af hvilke Nicolai Esmark Øllgaard blev Biskop over Viborg Stift. En anden Søn, Rasmus Nielsen Øllgaard, døde 1824 som Kontorchef i Rentekammeret.

Den 11. August 1786 holdt Simon Andrups og Karen Øllgaards yngste Datter Ingeborg Margrethe, døbt $26/_{10}$ 1767, Bryllup med Sognepræst til Ulfborg og Raasted Janus Karl Schou. Billedet skiftede, det var Svogeren, der nu blev Svigersøn af Huset.

Pastor Schou var af gammel Præsteslægt. Bedstefaderen var Præst i Fousing ved Randers. Faderen, Jacob Schou, udnævntes til Sognepræst for Gjellerup i Hammerum Herred 1729. Samme Aar holdt han Bryllup med Marie de Leth, f. 5. Septbr. 1707 paa Nørre Vosborg. 1757 kaldedes han til Embedet i Ulfborg-Raasted af Chr. Dan. Friedenrich til Sdr. Vosborg, Palstrup m. v. Jacob Schou døde i Ulfborg Præstegaard d. 18. Juni 1770, og Aaret efter gik ogsaa hans Hustru bort.

Ingeborg Margrethe Andrups Mand, J. K. Schou, er f. i Gjellerup Præstegaard 4. Juli 1742. 22 Aar gl. theol. Embedseksamen, Kapellan hos Faderen fra 1767 og blev saa efter dennes Død Sognepræst for de to Menigheder.

Af Ægteparrets Børn blev en Søn Grosserer i København. Paa mødrene Side nedstammede Pastor Schou fra den gamle Adelsmand Chr. de Linde til Pallesberg, Bækmark, Volstrup m. v., der var hans Oldefar.

Schou mindedes i mange Aar som en dygtig og nidkær Præst, der indførte god Orden i Sognene og havde flittigt Kirkebesøg. Embedsbøgerne fra hans Tid vidner om god Ordenssans. Tillige var han en kyndig Landmand, der ved Magelæg og paa anden Maade forbedrede Embedets Jorder. Præstegaarden brændte 1770, hvilken han derpaa opbyggede godt og forsvarligt. Han døde under Udøvelsen af sit Kalds Pligter den 20. Marts 1799 som Følge af et Ulykkestilfælde ved en Søndag i Snevej at blive væltet af sin Vogn paa Vejen til Raasted Kirke.

Trange Tider

Efter sin Konfirmation har Rasmus Øllgaard Andrup, f. ³¹/₁ 1770, begyndt Løbebanen som Lærling i Moderens Forretning paa Søndergade. Han er tidlig blevet indviet i den hjemlige Handels mange Grene og Detailler, Ekspedition af Kunderne, Kontorarbejde, Kendskab til Varesnes Kvalitet, Priser, Leverandører, Bedømmelse af alle de forskellige indkommende Landbrugsprodukter, Huder, Skind, Talg, Smør, Korn o. s. v.

At skille „Klinten” fra „Hveden”, saaledes at Kunderne blev tilfreds, var ikke altid lige lette Opgaver. Der maatte og skulde gøres Prisforskel paa Stykkesmør fra de smaa Landbrug tilvirket under mindre betryggende Forhold og Bøttesmørret fra de store Gaarde i første Prisklasse. Kornhandelen var ogsaa vanskelig i en Tid, da Rensemaskiner var et ukendt Begreb, og hvor Haandkasteskovlen var det traditionsmæssige Redskab til Brug ved Kornrensningen. Lidt Avner og da især tungtvejende Ukrudtfrø, ofte mange Procent, slap uundgaeligt med i Kornleverancerne dengang, hvilket de norske Klager over Kornet fra Danmark var stærkt Bevis paa.

For sin videre Uddannelses Skyld rejste Rasmus Øllgaard i 1787 til Hamborg i halvandet Aar, derefter 1 Aar til Altona, formentlig hos Firmaer, som Andrups stod i Forretningsforbindelse med. I Altona gik han ved Siden af paa Handelsakademi, og de vilde gerne i sidstnævnte Plads have beholdt ham en Tid længere mod god Løn.

En stor Skuffelse for ham blev det, da han efter Moderens indtrængende Opfordring i 1790 maatte afbryde de begyndte Studier og tage hjem til Lemvig, bort fra alt det, der under de større Forhold i nordeuropæisk

Handels Brændpunkt kunde udvide hans Horisont, gøre ham velskikket og tillidsfuld til, naar Tiden kom, at løse de Opgaver, tage de Byrder paa sig, som han vidste ventede paa ham i Fødebyen ved at overtage Ledelsen af Forretningen.

Men til Trods for, at han saa inderlig ønskede indtil videre at være forblevet i Handelsstæderne ved Elben, var det ham paa den anden Side en hellig Pligt at følge sin kære Moders Kald og yde hende Støtte og Hjælp af al sin Evne.

De sidste to Aartier af det attende Aarhundrede indtraadte store Verdensbegivenheder, der afsatte dybe Spor i vort Fædrelands økonomiske Liv. Der kan bl. a. nævnes 1780—1783 den nordamerikanske Frihedskrig, hvori foruden Amerikanerne, Englænderne ogsaa Holland deltog. Danmark, som var neutralt, oplevede paa Storhandelens Omraade noget af en Blomstringstid, men denne ophørte brat ved Fredsslutningen 1783, hvilket fremkaldte stort Prisfald og Afskrivninger paa Varelagre, indkøbt i Dyrtiden. 1789 udbryder den franske Revolution og alt, hvad dermed fulgte.

Herhjemme kom Mærkeåret 1788, Stavnsbaandsløsningen. Fæstegodsets Overgang til Selveje gav ogsaa i disse Aaringer store Forskydninger paa adskillige Omraader. Alle saadanne Omvæltninger greb selvsagt forstyrrende ind i Handelens Kaar. Gamle tilvante Former maatte give Plads for en ny Tids Indstilling og Grundsætninger. En Forudseenhed, der ofte krævede Dispositioner paa langt Sigt, Evne til at føle Tidens Pulsslag, den egentlige Handelsvidenskabs Kendemærke, alt dette kunde man ikke vente, at Madame Andrup, al hendes store merkantile Talent til Trods, kunde mestre. Der har været Vanskeligheder af mangehaande Art at komme igennem. Ofte har hun været udsat for svære Tab, dels paa Bogfordringer, dels paa Varehandelen, særlig paa Korn og andre Landbrugsprodukter.

Kammerraad C. Christensen, Hørsholm, skriver i „Agrarhistoriske Studier“ bl. a.: „I 1783—1786 var det i de første Aar partiel og i de sidste total Misvækst, som fremkaldte den største Nød i hele Landet. Bønderne var i en elendig Forfatning, uslere og afmægtigere, end nogen forestiller sig, da de med Flid og Arbejde ikke har kunnet aftvinge Jorden det fornødne Skatte- og Fødekornt“. „Aarene 1784—85—86 er gyseligere end Ægyptens magre Aar“, siger en anden Forfatter, „Hundreder af Bønderheste og Høveder reddedes kun ved Foderhjælp fra Herregaardene fra at sulte ihjel . . . Den største Armod og Trang hersker i alle Rigets Wraaer, i Købstæder som paa Landet, København er en skinnende Elendighed“.

Slige trange Aar har uundgaeligt tæret stærkt paa saavel den i den Andrupske Forretning oparbejdede Kapital som den store Arvesum fra Varde.

Simon Andrup har vel ogsaa som Forretningsmand i sine forskellige Foretagender en Gang imellem været udsat for et større Tab, noget der dog ikke kan konstateres. Paa de to Herregaarde var der ved Salget hver Gang Gevinst. Men Stude og Kornhandelen, Produkter fra Vejrmøllen m. a. Ord Storhandelen, gav maaske nu og da Minus, hvor Plus var ventet. Virkelig rig og formuende blev Simon Andrup ikke, hvilket sikkert kunde være opnaaet, hvis han havde levet 20 Aar længere.

I 1945 indeholdt Lemvig Folkeblad en optrykt Artikel:

„For 150 Aar siden: Formedelst Helbredets Svækkelse ved Aarenes Tiltagelse agter jeg at afhænde det overflødige og indskrænke min Forretning alene til Handelen og til den Ende ved offentlig Auktion Mandagen den 23. Septbr. førstk. om Formiddagen Kl. 10 at begynde at lade bortsælge følgende Ejendomme:

Min saakaldede Nedergaard, indrettet til Avlings Brug, bestaaende af 15 Fag muret Bindingsværk, hvori er Fæe-, Faare- og Vognhus, 18 Fag grundmuret Lade og et Hus til Gaden, 14 Fag Ege Bindingsværk samt loftet overalt. Bygningerne er alle nye og i god Stand.

En Del Markjorder under forskellig Navn, en Del Ind- og Udboe samt Kreaturer, bestaaende i omtrent 300 Lod forarbejdet Sølv, Kobber, Tin, Messing, fin og grovt Linnen, Sengeklæder, baade fine og ordinaire, Comoder, Spejle, Borde og Stole, 2 a 3 Heste, nogle Fækreaturer samt Faar og Lam, en ny Postvogn og smuk Kane og Arbejdsvogn og videre, som ikke her for Vidtløftigheds Skyld specificeres.

Lemvig, 14. August 1795.

Karen Øllgaard, sal. Andrups.

Lemvig omkring 1795

Samme Aar er det, at Raadmand C. Dreyers „En liden Beskrivelse over Lemvig samt Skodborg og Vandfuld Herreder i Ribe Stift” udkom. Nogle spredte Uddrag kaster gode Streiflys over Lemvig i 1790erne:

„Byens Længde fra Østerport til Vesterport skal efter Beregning være

omtrent 1200 Alen. Torvet er lidet, hvorved ligger Kirken, Kirkegaarden med Stengærde om og Raadhuset (Ydes Hotel), hvori Arrestkamre for Byens og Herredernes Arrestanter. Gaderne er Sønder-, Øster-, Vester-, Nørregade, ogsaa kaldet Brændevinsgaden.

Konsumtions-Boderne ligger ved Byens Bomme, som tjener i Stedet for Porte og er i Nord, Øst, Vest og Sønder. Gaardene og Husene, hvoraf nogle have stort Gaardsrum, holdes i Stand og er Mur eller Bindingsværk. Byen er godt brolagt og har en Sprøjte og Sprøjtehus, men ved Fjorden savnes en Skibsbro.

I Begyndelsen af 1795 er Tallet af dem, som svare Ekstraskat 256. Gaardes og Huses Antal var 75, af dem er faa teglhængte. Bygningernes Assurancesum beløb sig til 33.570 Rdl. 1794. — Købmændenes Tal er omtrent 16, hvorimellem 3 handlende Enker. Haandværksmændene er: En Bødker, to Feldberedere, en Gørtler, en Handskemager, en Murmester, en Rebslager, en Snedker, en Sadelmager, fire Skrædere, fire Skomagere, to Smede, en Tømmermand, Hattemager, Væver og Bager er ikke, endskjønt Egnen er uldrig, har Hareskind og avler Rug, dog sælges her Rugbrød og af et Par Enker bages der undertiden Hvedebrød. Her er 3 Væversker og 1 Møller

Jule, Nytaars og Helligtre Kongers Aften tændes Lys i Lysekronerne i Kirken ved Tusmørkets Begyndelse, da der tillige ringes, paa det at Elskere af Korsangen i Kirken kan indfinde sig. Der spilles paa Orgelværket, synges Salmer og oplæses Guds Ord af Degnen midt paa Kirkegulvet. Forsamlingen i Menigheden er da ikke liden. I Skolehuset undervises 20 a 30 Dreng og Piger i Christendom, Skrivning og Regning. De Fattige betaler intet.

Her er en ottekantet Veirmølle bygget af sal. *Andrup*. Den har 4 Par Qværner til Malning og Grubben, er vurderet i Brandkassen for 3000 Rdl. Der males Rug og gøres Byggryn og Pilgryn, som sendes til Aalborg.

Ved de fleste Steder ligger Hauger, iblandt hvilke bør anmærkes ovennævnte *Andrups Enke*. Den har Tornhækker og en lang Gang eller Allé af høje Pil paa begge Sider, liggende tæt ved Haugen. Denne nette Hauge frembringer nogle Træ- og Jordfrugter, Ribs, Stikkelsbær, Nelliker og andre Blomster, der ikke benævnes, ogsaa store Kastanietræer staa og her, ligesaa Linder. Det bør ikke forbigaas, at i Aaen er en Aalekiste, tilhørende Madame *Andrup*. I Rørerne i Aaen fanges nu og da Vildænder.”

Postvæsenet og Postgangen faar udførlig Omtale, hvori det hedder: „Dens Expedition sker hos *Købmand Andrups*.”

I dette Efteraar kostede et levende Lam 4 Mark, Smør 7—8 til 10 Sk. Pundet. Et Par Høns 1 Mk. 4 Sk. og et Par Ænder samme Pris. 1 Td. Rug 4 Rdl. 1 Td. Byg 2 Rdl. 4 a 5 Mk. 1 Td. Havre 2 Rdl. og derover. Oksekød 4 a 5 Sk. Pundet. Risengryn 10 Sk. pr. Pund. 1 stort Hvidkaalshoved 12 Sk. Helt, Aborrer. Skaller, Sild og Flynder for de mindste af dem gav man 3 Sk. Snesen.

Af de 87 Subskribenter paa „Dreyers Beskrivelse” anføres nogle Navne:

Etatsraad Amtmand Hansen, Ringkøbing.
Prokurator Grønlund, do.
Landsdommer Lautrup, Viborg.
Landvæsens-Commissær Giørup, Viborg.
Generalauditør By- og Herredsfoged Lindahl, Lemvig.
Sognepræst Esmann, Lemvig.
Konsumtions Inspektør Alsbock, Lemvig.
Konsumtions-Forvalter Falk, Lemvig.
Birkedommer Claudi.
Andrup og Aggersborg, Købmænd, Lemvig.
Madame Andrup, Lemvig.
Proprietær Morten Aggersborg, Lemvig.
Købmand Christen Aggersborg, Lemvig.
Peder Eskildsen, V. Vinkel, Hove Sogn.
Sognepræst Fogh, Tørring Sogn.
Sognepræst Grønlund, N. Nissum.
Cancelliraad Hasle, N. Vinkel, Heldum.
Proprietær Kastberg, Ballegaard, Heldum.
Sognepræst Christensen, Møborg.
Købmand Jens Kjær, Lemvig.
Proprietær Niels Clausen Møller, Krogsgaard, Gudum.
Proprietær Iver Olesen, Gudum Kloster.
Købmand Johannes Nyboe, Lemvig.
Sognepræst Janus Schou, Ulfborg.
Købmand Jacob Svindt, Lemvig.
Forpagter Winther, Rysensten.
Sognepræst Aulum, Vandborg.
Bedemand Kjær, Lemvig.
Forvalter Langg, Rammegaard.
Sognepræst Rosenberg, Resen.
Sognepræst Rømer, Hygom.
Const. Byfoged Trandberg, Holstebro.
Jomfru Nicoline Fabricius.
Proprietær Balleby, Strandbjerggaard, Humlum.
Sognepræst Ascanius, Gudum.
Købmand Feld, Lemvig.

Jens Wedersøe paa Vosborg.
Fuldmægtig Mehl, Ringkøbing.
Sandflugtskommissær Tang.
Skoleholder Christen Wenøe, Lemvig.
Købmand Lillelund, Lemvig.
Justitsraad og Landsdommer P. S. Føns.
Ober Krigs-Commissær F. J. Føns.

Beskrivelsen indeholder tillige nogle Navne paa Sognefogder i Skodborg-Vandfuld Herreder 1795:

Sognefoged Brydeboel, Nørlem.
-- Jensen Borum, Nørre Nissum.
— Niels Clausen Møller, Krogsgaard, Gudum.
-- Bloksgaard, Fabjerg.
-- Jeppe Ørgaard, Resen.
-- og Lægdsmand Knud Lund, Humlum.
— Christen Aaberg, Møborg.
— Lillebjerg, Bøvling.
— Davidsen, Møltrup, Flynder.
-- Møltrup, Lomborg.
— Morten Jensen, Rom.
— Peder Vei, Tørring.
— Peder Kastberg, Ballegaard, Heldum.
— Gai, Harboøre.

Muligt, at det kom for mange i Samtiden som noget af en Overraskelse, at Madame Karen Øllgaard Andrup den 22. November 1796 saa sig nødsaget til at gøre Opbud eller overgive sit Bo til Skifteretten. Hun har sikkert i en længere Aarrække kæmpet Haab imod Haab for at afværge den tunge Udgang, som blev Resultatet af den 17 aarige Periode, hvor det svære Arbejde med Hjem og Forretning hvilede paa hendes Skuldre. Udover de Slutninger, man kan drage af de ovenfor nævnte Pantsætninger for Laan og Krisen i 1780erne, foreligger der ikke nærmere Oplysninger om de egentlige Aarsager til den mørke Efteraarss dags triste Kendsgerning.

Alting arbejdede langsomt i hine Tider, og der skulde ubetydelige Ting for længere Udsættelser, saa Boets Opgørelse tog noget over 3 Aar og sluttedes først 1800. Gælden til anmeldte Kreditorer udgjorde 23.536 Rdl. 4 Sk. og Aktiverne 203 Rdl. 3 Mk. — I Kreditor Fortegnelsen er Madame Andrups Slægt opført med ialt 6.679 Rdl., som fordeler sig saaledes:

Sønnen Rasmus Øllgaard Andrup	1.898 Rdl.
Sognepræst Jørgen Fabricius, Ansager	1.799 -
Sognepræst Schou, Ulfborg	1.761 -
Kancelliraad T. Øllgaard, Bramming	1.221 -
	<hr/>
	6.679 Rdl.

Broderen, Hans Wolff Øllgaard, der arvede og fortsatte den guldrandede Forretning i Varde, har ikke ydet Søsteren nogen Støtte i Nedgangs-aarene, hvilket maaske kan synes mærkeligt. Dette har sine Aarsager. I 1779 ramtes hans Købmandsgaard af Ildebrand, saa det hele gik op i Luer. Wolff Øllgaard lod i dennes Sted opføre en meget statelig, dyr og stor Ejendom, som den Dag i Dag hører til Varde Købstads Seværdighed.

Brand-Ulykken og det paafølgende kostbare Byggeri, andre Uheld og Tab, især paa Kornhandelen, gav den unge Købmand et saadant Knæk, at alle hans Ejendomme 1786 maatte stilles til Auktion. Senere blev han Byskriver og Postmester i Varde, udnævntes til Justitsraad, ejede en Tid Alslev og Hostrup Kirker. Hans Wolff Øllgaard var gift med Karen Benedicte Dam, Datter af Provst Morten Dam, Varde. Hun døde ²²/₁₁ 1806. Justitsraad H. W. Øllgaard blev en meget gammel Mand og døde 3. Juni 1836. Der var ingen Børn i Ægteskabet.

Kancelliraad Rasmus Øllgaard Andrup.

Hans Jacob Lindahl, Landvæsens Commissær i Lundenæs og Bøvling Amter, Byfoged og Byskriver i Lemvig, Herredsfoged og Skriver i Skodborg-Vandfuld Herreder:

Det gøres vitterlig: At for Lemvig Bytings Ret den 12. Marts 1795 indfandt sig Rasmus Ø. Andrup for efter Loven at tage Borgerkab paa at drive borgerlig Næring i denne By som Kjøbmand, til hvilken Ende han aflagde Ed efter Loven paa at være Hans Majestæts tro Undersaat, at efterleve Love og Anordninger og iøvrigt at opfylde alle de borgerlige Pligter, ham kan paaligge, hvorpaa bemeldte Hr. Rasmus Andrup blev som Borger antagen med Fuldkommen Frihed til at drive borgerlig Næring efter Loven og Anordninger.

Thi bliver han nu i Overensstemmelse dermed meddelt dette Borgerkabs Brev til Bevis paa, at han er en lovlig antaget Borger

af Lemvig Kjøbstad, og som saadan haver Frihed til at drive borgerlig Næring imod at opfylde, hvad han ved Antagelse haver under Ed lovet.

Til Bekræftelse under min Haand og Byens Segl.

Lemvig Kjøbstad, den 12. Juni 1795.

Lindahl.

I Efteraaret 1793 hører vi om Rasmus Øllgaard Andrups første Ejendomshandel, Lemvig Skøde- og Panteprotokol Fol. 35: Rasmus Andrup og Niels Aggersborg faar Skøde af Madame Andrup paa Gaarden No. 5 Litra C i Byens Søndergade for 325 Rdl. tilligemed et Stykke Jord ved Stedet. Skødet er dateret 29. Septbr. 1793. Køberne giver Morten Christian Aggersborg en Panteobligation 399 Rdl. med Pant i nævnte Gaard. Ejendommen var brandforsikret for 900 Rdl.

Paa Fol. 51 faar Rasmus Andrup Auktionsskøde paa en Del fri Købstad Jorder, forhen Madame Andrup tilhørende, for Købesum 1950 Rdl. Hvilke Jordstykker det drejer sig om er nærmere specificerer i Skødet, der er dateret 11. Juni 1796.

Paa Fol. 60 findes Skødet fra Madame Andrup til Sønnen Rasmus Andrup paa hendes Gaard i Søndergade, Overgaard kaldet, No. 5 Litra A i Brandkassen assureret for 2400 Rdl. Købesummen var 1500 Rdl. Skødet er dateret 20. Juni 1796 og tinglæst 1. Juli s. A. — Ifølge Købekontrakten, der er indført lige bag efter, oplyses, at Gaarden bestaar af et Hus til Gaden, 28 Fag lang, med dertil bygget Kvist af 4 Fag udi Gaarden. Et Sidehus sønden i Gaarden, 20 Fag lang. Et Hus norden i Gaarden, 12 Fag lang. Et Sidehus vesten i Gaarden, 19 Fag lang, alle med muret Bindingsværk. Endvidere medfulgte nogle Stykker Havejord med Lysthuse, der stødte op til Gaarden.

Paa Fol. 65 i Lemvig Købstads Skøde- og Panteprotokol findes Skødet dateret 20. Juni 1796, udstedt af Karen Øllgaard Andrup til Sønnen Rasmus Andrup paa hendes Gaard i Søndergade, Nedergaard kaldet, bestaaende af 3 Huse og assureret i Brandkassen for 750 Rdl. under No. 5 Litra B. Bygningerne bestod af et Hus paa 15 Fag vesten i Gaarden, der brugtes til Kostald, Vognremisse m. m., et dito paa 14 Fag østen i Gaarden udi Søndergaden. Disse Huse bestod af muret Bindingsværk. Det tredie Hus bestod af 18 Fag grundmuret norden i Gaarden med Enderne i Øster og Vester og tilbygget de tvende foranførte Huse. Købesummen var 598 Rdl. Købekontrakten indført bag efter Skødet.

Paa Fol. 66 findes Rasmus Andrups Pantebrev til Provst Windfeldts Enke i Holstebro for 500 Rdl. med Pant i Gaarden No. 5 Litra B, dateret 20. Juni 1796.

Der findes ifølge Registret nogle af Rasmus Andrups udstedte Pantebreve med Pant i de købte Gaarde, hvilke Pantebreve er indført senere i Protokollen.

Overgaard og Nedergaard, Litra A B, Søndergade 5, er tilsammen den gamle Andrupske Købmandsgaard, hvoraf Nedergaard er Avlsgaarden. Nuværende Bogtrykker Hestbechs Gaard, hvor Doktor With boede for ca. 70 Aar siden, er rimeligvis opbygget paa den Grund, som Nedergaard laa paa.

Naar Rasmus Andrup saa kort Tid før Moderens Betalingsstandsning uhindret af Kreditorerne kunde købe de nævnte Gaarde, ligger dette i, at samme i Forvejen var saa stærkt prioriteret, at en Auktion intet yderligere vilde indbringe. Panthaverne havde naturligvis i Forvejen erklæret sig tilfreds med Ejerskiftet.

Rasmus Andrup bliver Kæmner

I Foraaret 1796 fik Rasmus Øllgaard Andrup Kæmnerposten i Lemvig Købstad overdraget. At give større Uddrag af Byens Regnskaber i hans Funktionstid tillader Pladsen ikke. Her blot nogle smaa tilfældige Udpluk:

Til Kæmneren Andrup.

Henholdende de 2 Stykker Arrestanter her i afvigte Nat ere indbragte i Lemvigs Arrester mangler her nogle Klæder, hvorpaa de kan ligge. De ville derfor behage at lade mig vide, om De til i Morgen Aften kunne forskaffe 2 Stk. Madrasser stoppede med Uld, Haar eller Hør, samt hvad samme menes at kunne koste og om den, der paatager sig at levere samme, vil bie efter Betalingen indtil samme af Byens Kasse kan blive betalt, som dog om forlanges, snart kan ventes.

Den 28. Maj 1796.

Lindahl

By- og Herredsfoged.

Regning: I Følge Hr. Byfoged Lindahl mig tilstillede Fuldmagt 28. Maj d. A. har jeg ladet ovenanspurgte forfærdige:

2 Madrasser, hvortil er forbrugt: 26 Al Lærred a 8 Sk.	2 Rdl.	1 Mk.	
Til at sy ovenst.: Sejlgarn for			12 Sk.
Hør til Udstopning			4 Sk.
Syløn betalt med	1 Rdl.	2 Mk.	3 Sk.
	<hr/>		
	3 Rdl.	4 Mk.	3 Sk.

Om disse Penges Betaling af Kæmnerkassen udber jeg mig paategnet de eligeredes Borgeres Tilstaaelse.

Lemvig, 16. Juni 1796.

Andrup.

Imod denne Regning findes intet at erindre.

Lemvig, 9. Maj 1797.

H. Lillelund. J. Staff. J. Kjær. J. Markholm.

Efter mig fra Herr By- og Herredsfoged Lindahl leverede 3 Lister rester Græspenge af Lemvig Vejes og Bakker for følgende:

for 1794	Niels Smith af Øster Nørre Vej	3 Rdl.	3 Mk.	
	Jens Grummesgaard af Sønder Øster Vej		4 Mk.	8 Sk.
	Chr. Aggersborg af Vejen til Nørre Ballevod	1 Rdl.		1 Sk.
	P. Brun af Vejen til Vesten om Bjerregaard		3 Mk.	8 Sk.
		<hr/>		
		5 Rdl.	5 Mk.	1 Sk.
for 1795	Jens Grummesgaard af ovenst. anførte Vej		4 Mk.	7 Sk.
	Chr. Aggersborg ligeledes	1 Rdl.		1 Sk.
	Poul Brun do.		3 Mk.	8 Sk.
		<hr/>		
		2 Rdl.	2 Mk.	1 Sk.
for 1796	Jens Kjær af Nørre Vej	2 Rdl.		
	Jens Grummesgaard af Vestre Bakker	3 Rdl.	4 Mk.	
	Jens Grummesgaard af forbenævnte Vej		4 Mk.	8 Sk.
	Chr. Aggersborg for anførte Vej	1 Rdl.		1 Sk.
	Poul Brun ligesaa		3 Mk.	8 Sk.
		<hr/>		
		8 Rdl.		1 Sk.

Disse Udtog af ovenanmeldte Restancelister have Vægteren at forevise enhver især af de her anførte. Da de behagelig derefter paa første Løvedag Eftermiddag Kl. 2 ville lade samme Poster betale mig paa Raadstuen, hvor der tillige enhver skal blive forevist originale Restancelister.

Hvem som ikke til denne Tid betaler, har jeg Ordre fra Byfogden at indkalde til næstfølgende Onsdag for Forligelses Commissionen. Dette tillige ville anmelde.

Lemvig, 18. Oktober 1797.

Andrup.

Den 22. Oktober 1796 indgik Rasmus Øllgaard Andrup Kompagniskab med N. A. Aggersborg, Lemvig. Kontrakten mellem de 2 Købmænd omfatter 39 Paragrafer. For fælles Regning drev de Forretning i $1\frac{3}{4}$ Aar. En Overenskomst dateret $\frac{26}{7}$ 1798 ved Kompagniskabets Ophevelse har 12 Paragraffer, hvoraf nogle her gengives:

1. Jeg Rasmus Andrup modtager 1) alle i Beholdning værende Varer, 2) ligesaa de Varer som for fælles Regning er forskrevne og ikke ankomne, 3) al Indgæld, som efter vore Bøger tilkommer Fællesboe og 4) al den Inventarium, som befindes at være for Fælles Regning anskaffet bestaaende af 3 Hæste, 1 Vogn, Hæstetøj, Brædder, Vægte, Maal etc. etc., som er for vidtløftig her at antegne.

2. Til Niels Aggersborg betaler jeg, Rasmus Andrup, for Afstaaelse og som hans Halvdel Fortjeneste i alt ovenstaaende udi første Post ovenmeldte til næste Snapsting 1799 og senest 24. Juni Summa 225 Rdl. siger To Hundrede tyve og fem Rigsdaler Dansk Courant uden nogen Opsigelse. Alt mod behørig Kvittring paa original Kontrakten, som mig Rasmus Andrup da overleveres og igen afleverer Copien til N. Aggersborg eller Befuldmægtiget.

5. Indtil Niels Aggersborg afrejser herfra, som sker 1. August, skal han nyde som sædv. Kost, Logi og Vask uden at jeg derfor forlanger Betaling og vil jeg Rasmus Andrup til denne Tid gratis give N. Aggersborg

6. af vore fælles 3 Bæster under Paragraf 1 overdrager jeg herved til N. Aggersborg den ene, en Hoppe, til evendelig Ejendom, da han Hr. N. Aggersborg derfor har givet mig R. Andrup Vederlag.

I Paragraf 7 anføres bl. a., at hvis der skulde opstaa nogen Slags Misforstaaelse i Anledning af den førte Fælleshandel, skal saadan afgøres af 2 Voldgiftsmænd nemlig Dherr Kancelliraad Hasle og Birkeskriver Varelmann.

Lemvig, den 25. Juli 1798.

R. Ø. Andrup.

N. A. Aggersborg.

Til Vitterlighed:

Chr. Aggersborg.

Niels Munck.

Paa Købmand N. Aggersborgs Vegne haver rigtigt fra R. Andrup modtaget 225 Rdl. siger To Hundrede og Tyve fem Rigsdaler dansk Courant.

Viborg, den 25. Juni 1799.

Nyland fra København.

Herredsfoged-Enke i Nød

Naar Dreyers Beskrivelse allerede 1795 anfører Andrup og Aggersborg som Købmænd, kan der synes at være en Uoverensstemmelse med ovenstaaende, hvor 22. Oktober 1796 betegnes som den Dag Kompagniskabet begyndte. Men her maa huskes, at de allerede i 1793 ejede Gaard i Søndergade i Fællesskab og at Andrup tog Købmandsborgerskab 1795 i Foraaret, hvilket Aggersborg maaske endnu tidligere har været i Besiddelse af.

By- og Herredsfoged Andreas Bræmer døde i en forholdsvis ung Alder, kun 60 Aar gl. Hans Begravelsesdag opgives til 23. Marts 1790. I hans Ægteskab med Ane Grønfeld var 7 Børn, 1 Søn og 6 Døtre. Sønnen Ulrik Andreas Bræmer, f. 18. Februar 1769, d. 9. August 1807, Fuldmægtig hos Etatsraad Raadmand Estrup i Helsingør, gift 23. Marts 1796 med Anne Fredericke Milan, f. 16. April 1780. d. 1848.

Den ældste af Døtrene, Sophie Dorthea Bræmer, f. 14. April 1770, blev i Aaret 1793 forlovet med Rasmus Øllgaard Andrup. Af et Brev, han i Forlovelsestiden skrev til Svigermoderen Madame Bræmer optrykkes nogle Linier:

Evigelskende og Agtværdigste Moder!

Mine Tanker var i Aftes mundtlig at aflægge denne min ringe men velmenende Tak, men min Tunge var stedse bunden, naar det skulde frem, og Ordene fattedes mig — jeg haaber desaaarsag Deres Rettænkthed tilgivet mig min Svaghed. Mit oprigtige Ønske er, at Vorherre vil lade Dem leve de Dage De endnu har tilbage i bedste Velgaaende og hvem kan vel deri tage større Del end den som formedelst den dydige Sofies Skyld har den Lykke med særdeles Højagtelse at tør kalde sig Deres til Døden stedse

Ærbødige og lydige Svigersøn

R. Ø. Andrup.

Lemvig, 8/9, 1793.

For Madame Bræmer har Kaarene siden Mandens Død været trykkende. Formuen har ikke været stor, og hun havde delvis maatte leve af et Avlsbrug, som det voldte Vanskeligheder at drive med Fordel. Pension var der ingen af. Hun afsender et Brev til Kancelliet i København for at opnaa en lille Hjælp paa 50 Rdl. aarlig, det er stilet:

Til Kongen!

Enke efter afgangne By- og Herredsfoged Bræmer søger allerunderdanigst om Pension af den kongelige Postkasse. Efter at min salig Mand, Andreas Bræmer, i næsten 20 Aar havde staaet i Deres Kongl. Majestæts Tjeneste som Byfoged her i Lemvig og Herredsfoged samt Herredsskriver i Skodborg Vandfuld Herreder og afgik i Aaret 1790 ved Døden efterlod mig og 7 umyndige som uforsørgede Børn. Allerede var han over 60 Aar, da Deres Majestæt befalede de kgl. Embedsmænd gøre Indskud i Enkekassen for deres Hustruer. Af denne Allerunderdanigste Befaling kunde han saaledes ikke nyde godt.

Uden nogen Pension eller anden Hjælp og Understøtning end det lidet, min Markejendom ene har kunnet give af sig, har jeg derfor siden min salig Mands Død hensiddet med mine 7 uforsørgede Børn og med stor Møje slaaet mig igennem. Med den Vanskelighed for en enlig Enke foruden mange Børns Opdragelse endda at besørge Markejendommen i en Købstad dreven til Fordel har nødte mig til at afhænde mine Markejendomme.

Imidlertid da nu her ved Alt skal købes af mig til en ikke liden Hus-holdning for den rede Skilling, saa føler jeg herved dobbelt. hvor meget jeg trænger til Understøtning og hvor plat umulig, det er mig uden samme anstændig at slaa mig igennem.

Min allerunderdanigste Bøn og Begjæring er derfor, at Deres kongl. Majestæt af den høje kgl. Postkasse allernaadigst ville forunde mig en aarlig Pension af 50 Rdl. — Jeg har herom ikke villet driste mig allerunderdanigst at ansøge før mine Omstændigheder højliggen udfordre det og derfor nøde mig hertil. Nuværende Byfoged Doktor Badens bevidner Rigtigheden af ovenstaaende. Til Oplysning følger vedheftet min Døbeseddel.

Lemvig, Maj Md. 1794.

Allerunderdanigst.

Fra 1795 bevilgedes Enkemadame Bræmer 20 Rdl. aarlig.

Rasmus Andrup og Morbroder Søren Øllgaard

Endelig kom den højtidelige Dag, da Købmand og Kæmner i Lemvig, Rasmus Øllgaard Andrup, efter 3—4 Aars Forlovelsestid holdt Bryllup med Jomfru Sophie Dorthea Bræmer. De havde dertil valgt d. 10. Januar 1797. Herman Esmann, der var Sognepræst i Lemvig 1793—1802, har

formentlig viet det jævndrende Brudepar, der havde kendt hinanden lige fra Barndommens favre Dage.

Nu havde de sluttet Pagten for Livet og fundet Glæden og Lykken ved hinandens Side. De saa med ungdommeligt Haab Fremtiden i Møde, og det gik i Opfyldelse for dem, „at hvo som sin Lid til Gud har sat, Den vorder ej af ham forladt”.

Til nærmere Belysning af de Storme, som i økonomisk Henseende ramte Enkemadame Karen Øllgaard Andrup og hendes nærmeste Familie-kreds i 1790erne er et Brev fra Sønnen Rasmus Ø. A. til en Morbroder. Denne maa være Købmand Søren Øllgaard i Varde. Han havde studeret Jura i sin Ungdom, men var senere gaaet ind i Forretningslivet. Efter Svaret at dømme har hans Brev været fuld af Kritik overfor Slægten i Lemvig. Heller ikke har han hjulpet, da det kneb, men synes nu at have en lille Almisse tilovers:

Elskværdigste Morbroder!

Pligten opfordrer mig til at frembære Dem, bedste Morbroder, paa Søster E. M.s Vegne (Halvsøsteren Ellen Margrethe) den følsomste og erkendligste Taksigelse for Deres megen Godhed ved at tilstaa hende Gaven og 1 Pd. (ulæselig) idet mindste i det første Aar. O! værdigste Morbroder, Himmelen formaar ogsaa at lønne denne Deres Ædelmodighed, og De vil vist ikke unddrage hende i Fremtiden Deres Hjælp. Meget sandt er alt, hvad De skriver i Henseende som Fader for Deres mange kære Smaa, men hvor lyksalig vil ikke ogsaa enhver Eftertanke om at have været en Trængendes Velgører forsøde det ubehagelige, som derved kunne foraarsages.

Bedste Morbroder. De taler om den manglende Opdragelse hos Søster E. M. og K., ja om den Gang Deres Kone nød Uddannelse. Tillad mig, saa gaa mine Tanker — for E. M. blev holdt, foruden de sædvanlige huslige Sysler, i 2 Aar hos den bedste Mameselle da kunde faaes. hun var en Tid i Gudum Præstegaard hos hendes Moster, var i alt belærende husligt Arbejde, gode Gud, hvad kunde Forældrene gøre mere.

Søster K. (Kirsten, den ældste af Karen Øllgaards egne Døtre) var i $\frac{6}{4}$ Aar i Ribe med Undervisning i alle Fruentimmerforretninger. Hun vævede i Ansager (Præstegaarden) og paa Bramminge (Terman Øllgaard), foruden den Tid hun her hjemme lavede vores Mad — hun vævede og bestred alt i Husholdningen, saa de begge burde være bedre end vores Moder, som aldrig har haft halvt saa megen Undervisning.

Deres Klæder har ikke været prægtig, men stedse tilstrækkelig og ingen i Byen bedre klædt, Netheden bliver atter en anden Sag.

Deres Kone var ogsaa i Viborg, Stedet maaske i Henseende den Gang ej for god, men deri vist var Moder uskyldig. Hendes Forretninger hjemme tror jeg ikke kan anses for Stuepigeagtig; at være betroet en Bod alle Indtægter, Husets Forfatning i alle Dele aabent, vil vist enhver selv tilstaa er ganske andet. Den Agtelse som hun tillige bliver vist i store og smaa Selskaber hos alle og hver kan ogsaa tale som Vidne.

At Tilstanden ikke var saaledes nu at Medgift kunde finde Sted, er desværre en Omstændighed, som vi alle daglig føler, saa min Moder imod sin Villie maaske lader det forblive ved Brylluppet.

Angaaende min Bekostning (til Uddannelse), da var den langtfra ikke nær saa stor som De tror. Første Gang i Hamborg var jeg cirka $\frac{6}{4}$ Aar. Beløbet i et og alt derfor omtrent 140 Rdl. — Henreisen til Søs. Hjemturen til Lands kostede mig til Bramminge $6-6\frac{1}{2}$ Rdl. Den anden Gang et Aar i Altona, hvorfor blev betalt for Kost og Logi 60 Rdl.; thi Undervisning var gratis med Tillæg af en ikke ubetydelig Løn, om jeg vilde blive. O, jeg Daare, at jeg ikke gjorde det. Men min Moder vilde have mig hjem.

I 1790 rejste Grønnerup, jeg traadte i hans Sted i alle Dele, Lønnen undtagen, hvoraf han fik 45 Rdl., jeg derimod ikke en Sk., de højst fornødne Klæder undtagen. — I 1792—93 laantes i Strandingskassen ? (utydeligt) til min Part efter Fradrag af alt noget over 400 Rdl., hvoraf jeg kræver Gud til Vidne ikke at forbeholde mig 1 Sk., uagtet alle Ubehageligheder og Ansvar hvilede paa mig. Min Moder tilbød mig $\frac{1}{8}$ Del, men véd, at jeg tjente hende som Søn og ej som en Interessent eller Vindesyg.

Hun gav mig da Klæder til en Kjole og 1 Par Bukser, som var de lysegraa, jeg endnu saa meget bruger. At jeg af Linned og Klæder ikke havde for meget ved Udskillelsen fra min Moder, gætter De lettelig, naar jeg oprigtig frygter for det Behøvende og slet intet overflødig at have endda efter Indkøbspriser beregnet, udbetalt over 200 Rdl. fra Mikalisdag 1793 til nu.

Hvad jeg har maattet udgive for Linned, Sengeklæder m. m. af Hus- og Møbelsager betræffendes, derover vil jeg drage et Dække — og takke Forsynet for, at jeg formaaede dette Indkøb. Omsorg for dette og Vores har givet mig ikke faa søvnløse Nætter og bekymrede Dage. Dog den Højeste, som hidindtil har rækket sin hjælpende Haand til det Nødtørf-tige, gør det vel fremdeles.

Skulde det ikke ske, da vil det især smerte mig for min gamle Moders Skyld, som vist aldrig skal savne at nyde lige Ret med min Kone og mig saalænge Himlen forunder os Livets Ophold.

Betræffende Ellen Margrethes 500 Rdl., da er derfor af mig til Overformynderiet givet lovformelig 1ste Prioritets Pant i Marken, saa intet muligt Tab i denne Maade kan finde Sted. Dette her nedskrevne maa være nok som nogenlunde Svar paa Deres Brev af 13. Februar. Da De er saa god at tale til mig i Vennetone, er det dobbelt min Pligt at gøre ligesaa. Vor ædleste Morbroder med hele Familie uafbrudt vil min Kone og jeg udbede os i Fremtiden Deres agtende Venskab. Sammen med vores Moder hilser utallige Gange og jeg aflader aldrig med den sandeste Højagtelse stedse at tegne mig min bedste Morbroder.

Lemvig, 25. Februar 1797.

Deres *Andrup.*

Fra Søster K. (Kirsten) som jeg forleden talte med paa Lindtorp har jeg at hilse, hun er nu rask. Hun har nu lært at karte og spinde.

Saavel paa Tryk som hos nulevende Medlemmer indenfor den Andrupske Slægt har det været fremført, at Madame Karen Øllgaard Andrups Steddatter Ellen Margrethe var død 1779. Tillige har man ment, at E. M. Livet igennem manglede sin Forstand.

Dette sidste modbevises af Rasmus Andrups ovenstaaende Brev til S. Øllgaard, hvori fremhæves, at Ellen Margrethe fik en huslig Uddannelse som andre unge Kvinder. Hvornaar hendes Sindsformøtkelse er indtraadt, nævnes ikke i Brevet; thi dette vidste Familien god Besked med. Fra Sygdommens Begyndelse har hun haft Ophold i Hjemmet i Lemvig, faaet Tilsyn og Pleje der.

Madame Andrup blev ældre, trykkende økonomiske Sorger og maaske Indskrænkning af Folkeholdet, gjorde det nødvendigt at faa den syge Kvinde anbragt uden for Hjemmet. Der skrives da til Broderen Gods-ejer Justitsraad Termann Øllgaard, Bramminge Hovedgaard, hvorvidt han kunde tilraade Ribe Hospital som eventuelt Opholdssted for den Syge. Til Svar herpaa fulgte nedenstaaende Brev:

Kære Søster!

Jeg har rigtig modtaget Din Skrivelse sidste Uge angaaende Din Steddatter Ellen Margrethe. Jeg har forhen tilmeldt Dig mine Tanker herom, og samme vedbliver jeg endnu, nemlig at Ribe Hospital er det usleste

Sted, man kan hensætte et Menneske i, 20 Skilling ugentlig for at leve og ej videre uden Husly, de som er afsindige og i Daare-Kister faar deres Mad fra et andet Sted. Hvor kunde man være bekendt at handle saaledes endog mod en Uven, og hvad nytter det at faa hende langt bort, hvor hun dog ej kan være eller forblive og ingensteds kan være uden at have Pleje og Opsyn af andre.

Kan hun ej være hos hendes Egne, skulde det dog være forunderlig om ingen Lejlighed enten i Lemvig eller paa Landet der i Egnen kunde opspørges. Ja i Viborg er jo ligesaavel et Hospital, om hun endelig uden Nytte skal forsendes til sligt Sted. Jeg haaber Søster forskaaner mig videre for denne Affær, hvori jeg intet nyttigt eller godt kan udrette. Jeg har sagt min Mening efter min Oplysning derom.

Mange Hilsener.

Bramminge, 22. Marts 1796.

T. Øllgaard.

Dette er egentlig skrevet i Varde, hvor jeg et til Session.

Hils Din Søn, skal skrive ham til med første.

Madame Andrup fulgte Broderens Raad. Der blev truffet Aftale med Jacob Overbys Enke, Pilgaard i Rom Sogn, mod passende Vederlag at give Steddatteren Pleje og Ophold. Her døde hun i en Alder af 45 Aar og blev begravet 20. Juni 1799.

I Rasmus Andrups Brev til Morbroderen skrives bl. a.: „At Tilstanden ikke var saaledes nu, at Medgift kunne finde Sted er desværre en Omstændighed, som vi alle daglig føler, saa min Moder imod sin Villie maaske lader det blive ved Brylluppet”.

Her kan kun være Tale om Datteren Kirsten, som var forlovet. Det ser ud til, at Tidspunktet for Brudevielsen var berammet. Af Aarsager vi ikke kender, blev denne Højtid udsat et Par Aar.

Den 19. Juli 1799 holdt Jomfru Kirsten Andrup Bryllup med Guldsmedmester i Thisted, Morten Kjerulff Klem. Han er fra Nykøbing Mors og døbt den 5. Decbr. 1762.

Madame Klem f. Andrup døde 21. Novbr. 1826 i en Alder af 66 Aar. Hendes Mand overlevede hende i knap 15 Aar og døde 22. Oktober 1841. I deres Ægteskab en Søn, Terman Øllgaard Klem.

Sofie Dorthica Andrup
f. Bræmer m. Datter Semine Charlotte
* 14. 4. 1770 — † 25. 4. 1830

Postmester, Kølmand Rasmus Øllgaard Andrup
* 31. 1. 1770 — † 25. 7. 1843

Fru Ansvine Marie Andrup
f. Stougaard
* 2. 12. 1808 — † 4. 3. 1887

Postmester, Kølmand Andr. Vitalius Andrup
* 15. 12. 1810 — † 13. 2. 1868

Indsigelse mod en Spøgelseshistorie

I „Lemvigeren”, Medlemsblad for Lemvig Hjemstavnsforening, København, Oktbr. Nr. 1944, har en Indsender faaet optrykt noget Tøjeri under Navn af Spøgelseshistorier møntet paa Lemvig-Andrupperne. Det allermeste er ikke Umagen værd at beskæftige sig med.

Men i et lille Afsnit findes nogle Linier, som trænger til Kommentar og som ikke bør staa uimodsaagt. Vi citerer:

„Kammerraad Andrups Oldemor havde selv drevet den gamle Købmandsgaard og var anset for at være en meget dygtig Kvinde. Hun var blandt andet gaaget Fallit engang og havde vist tjent en Del Penge paa det. Efter Fallitten viste hun sig ikke mere, og det var den almindelige Mening, at hun var død.

Sine sidste Aar tilbragte hun i et Værelse, der kaldtes den „blaa Stue”, og der gik det Rygte, at hun laa begravet under Gulvet i den Stue. Da Købmand A. Holm mange Aar senere rev den gamle Købmandsgaard ned, var der mange, der var spændte paa, om man skulde finde Levningerne af den gamle Dame, men der var intet”.

Den gamle Dame, her tales om, er Simon Andrups Enke, Karen Øllgaard. Hun var ikke, som anført, Kammeraad Andrups Oldemor, men hans Bedstemor.

Indsenderen siger: „Hun var blandt andet gaaget Fallit engang og havde vist tjent en Del Penge paa det”. Sidste Halvdel af denne Sætning er af æresfornærmende Karakter, og Beviser bør skaffes til Veje, før saadant offentlig fremsættes. Jeg har Navnene paa samtlige Madame Andrups Kreditorer, har gennemgaaget historisk Materiale vedrørende hendes Bos Overgivelse til Skifteretten. Ingen af Kreditorerne fandt Anledning til at foretage noget i Retning af Klager over hendes Forretnings Førelse eller betvivlede hendes absolutte Hæderlighed i Forbindelse hermed.

Vil nogen saa spørge, hvordan det kunde gaa til, at der saa at sige intet blev til Kreditorerne efter Forretningens snart 50 aarige Bestaaen, skal hertil svares: Enhver, der paa de foregaaende Blade har fulgt Simon Andrup, hvor hans økonomiske Forhold er berørt, vil have set, at han til Driften af sine Foretagender maatte arbejde med megen laant Kapital. Da han 1759 paa Bækmark holdt Skifte i Anledning af sit Bryllup med Karen Øllgaard, hvor der til Datteren Ellen Margrethe hensattes 500 Rdl., var han efter Opgørelsen kun Ejer af 200—300 Rdl.

Ved Arveskiftet efter Svigerforældrene i Varde er Karen Øllgaards Søsterlod, 8758 Rdl., allerede en Tid i Forvejen mere end optaget, og han maatte udbetale til Dødsboet 814 Rdl.

Og da Simon Andrup afhændede Vadskærgaard, hvori M. M. Blach foruden i denne Ejendom ogsaa havde Pant i Vejrmøllen, i Købstadsjorder, blev kun Halvdelen af Obligationen 7000 Rdl. slettet. De resterende 3500 Rdl. paahvilede det Karen Øllgaard at udrede, hvilket skete flere Aar efter hendes Mands Død.

Alt det, som Simon Andrup ved sin Død havde mellem Hænder af faste Ejendomme og Forretningsforetagender, var naturligvis baseret paa, at der stadig og efterhaanden skulde komme Gevinst og Fortjeneste ud deraf. Men alene Renterne til Panthavere, Laangivere, Vare-Leverandører, blev for Madame Andrup meget betydelige Summer. Driftskapitalen formindskedes navnlig derved, at naar en Obligation udbetaltes og slettedes, maatte nyt Laan optages hos en anden Pengeudlaaner, der vilde have sikrere Pant end den foregaaende, hvorved fri Raadighed over faste Værdier yderligere baandlagdes.

Om den Kamp, som den energiske Kvinde førte for at trodse Tidernes Ugunst er følgende Linier fra hendes Haand: „Jeg er længselsfuld efter gode Venners Hjemkomst fra Snapstinget, at hver Gang Hunden gør, er jeg i Vinduet, vi vil have Nyheder; thi alle har spaaet af Penge-mangel. Gud lad os dog ej høre til alt for meget ondt”. Ofte rejste hun selv i Terminstiden til Viborg for at ordne Pengesager. — Circa 30 % af Madame Andrups Gæld til sine Kreditorer falder paa hendes nærmeste Slægt, Sønnen, en Broder, en Svoger, en Svigersøn, og ingen af dem var sikret mod Tab paa nogensomhelst Maade, hvilket ogsaa siger en Del med Henblik paa ovennævnte ærekrænkende Sigtelse. —

„Efter Fallitten viste hun sig ikke mere, og det var den almindelige Mening, at hun var død” o. s. v. Meget muligt, at der fandtes en blaa-malet Stue i den gamle Købmandsgaard. Men at Madame Andrup, som en menneskesky eller sindsygt Person dér skulde have tilbragt 20 Aar af sit Liv, fra Slutningen af 1796 til sin Død 1816, er pure Opspind fra Ende til anden. Alene ved at læse, hvad Sønnen Rasmus Ø. Andrup i ovenst. Brev 27. Februar 1797 skriver om sin Moder, rammes en forsvarlig Pæl gennem saadan Paastand, hvor Løgn og opdigtede Sagn spadserer Arm i Arm. Og saa det frygtelige, at hun formentlig laa begravet under Gulvet i den „blaa Stue”, og man i Lemvig var spændt paa at finde Levningerne af den gamle Dame, da en Del af Købmandsgaarden i 1901 blev reven ned.

Indhyllet under Dække af Spøgelseshistorier er det ligefrem en Mordforbrydelse, man beskylder afdøde Medlemmer af Lemvig Andrup-Slægten for. Uhyggeligt og oprørende offentligt at lade ældgammel Sladder og Folkesak fælde slige ansvarsløse Domme over en højst agtværdig Familie og da især over Købmand, Kancelliraad Andrup, en af de betydeligste og mest retskafne Borgere, som Lemvig nogensinde har ejet. Lyt til med hvilken inderlig Sønnekærlighed han omtaler Moderen, „som vist aldrig skal savne at nyde lige Ret med min Kone og mig, saalænge Himlen forunder os Livets Ophold”. I hans Hjem henlevede hun sine Alderdoms Dage fra sidst i 1790erne til sin Død 23. August 1816 og begravedes paa Lemvigs nuværende Kirkegaard.

I Lemvig Købstads Skifteprotokol hedder det bl. a.: 20. Decbr. 1816 mødte Skifteforvalteren Justitsraad Schönau hos Hrr. Postmester Andrup her af Lemvig med 2 Vitterlighedsvidner, Jens Grummegaard og Jeppe Møller, for at foretage og behandle afdøde Enke Madame Karen Øllgaard Andrups Dødsbo. Handlingen sluttede med at erklære, at i Boet fandtes intet af Værdi og Betydning. —

Naar det gamle Ordsprog om „den lille Fjer, der bliver til 10 Høns” ogsaa i vore oplyste Tider tit og ofte stadfæster sig, hvormeget mere da dengang, hvor Dagspressen manglede til at slaa vildfarende og løgnagtige Rygter ned.

Den lille Fjer —

Den lille Fjer og de 10 Høns maa aabenbart ses i Forbindelse med Madame Andrups Steddatter, Ellen Margrethe, der som sindssyg i en Aarrække rimeligvis har beboet den „blaa Stue” i Købmandsgaarden indtil 1797. I hin Tid maatte mangfoldige Hjem bære lignende Byrder. — Under Laas og Lukke, som saadan stakkels Kvinde maatte være, blev der rig Anledning til for Folkesakken at spinde Garn af Gætninger og Gisninger i Overflod. Ulykken ramte saa 1796 Madame Andrup, at hun fra at sidde i en omfattende Bedrift blev fattig, ramt af Tidens Konjunkturer og Omskiftelser.

Da dette var sket, blev hun et Offer for Bagtalelse og Sladder, som Rygtesmedene efterhaanden kunde drive deres Spil med. Thi overfor én, der tidligere sad i gode Kaar og kommer ind under det, som Abraham Lincoln kaldte: „Den Fattiges korte Saga”, turde man tillade sig alt. —

Saaledes er det gaaet her: Steddatterens Sindssygdom, Madame Andrups økonomiske Sammenbrud er i Folkemunde smeltet sammen til en højere

Enhed, som har krystalliseret sig i den Historie, som Indsenderen i „Lemvigeren” gengiver.

Som en Sværm af Giftfluer har disse løgnmættede Fortællinger om en af Lemvig-Andrup-Slægten's Stammødre svirret og summet i Halvandet Aarhundrede, og det er saavist paa Tide, at de for stedse standses i Farten og begravnes med den Foragt, de saa stærkt fortjener. —

Som vi véd, blev Karen Øllgaard Andrup Enke i den forholdsvis tidlige Alder af 41 Aar. Aldrig var det nogen attraaværdig Stilling for en yngre Kvinde at henleve sit Liv som Enke. At indgaa Ægteskab med en Købmand eller Proprietær var ret nærliggende for hende, der besad en god i Gang værende Forretning og tillige en stor Selvejergaard.

Den Tanke, at der er gjort hende Tilbud, kan ikke bortvises, og at samme har været under Overvejelse. Men den stærke karakterfaste Madame har sagt: Min Fader var Købmand, min kære afdøde Mand ligesaa, og min opvoksende Søn ønsker jeg at se som Arvtager og Fortsætter af det, som Simon Andrup og jeg ved fælles Anstrengelser har grundlagt, værnet om og arbejdet for. —

Det er Slægtsfølelsen, Adelsstoltheden i borgerlig Dragt, der her viser sig for os. Og derfor skal der lyde en Tak til Karen Øllgaard Andrup i hendes Grav, fordi hun saa en Ære i at hævde den Tradition, som vi alle Dage tager Hatten af for. Havde hun giftet sig igen, maaske med en Mand fra en anden Egn af Landet og med ham flyttet dertil, vilde Købstaden Lemvig været adskilligt fattigere. Hendes Søn og Sønesøn, Kancelliraaden og Kammerraaden vilde mangle i vor skønne Limfjordbys Historie, den Historie som Andrupperne har ydet store og gode Bidrag til gennem 140 Aar. —

Pastor Schou og Margrethe Andrup

Den sørgelige Ulykke, som ramte Sognepræst Schou, Ulfborg, Nobr. Md. 1799, og som medførte en brat Død, er omtalt i det foregaaende. I hans 13 aarige Ægteskab med Ingeborg Margrethe Andrup var 7 Børn:

C. Fridenrich	Schou Grosserer i København død 1842
Anne Cathrine	„ g. m. Gaardmd. Jens Andersen, Rindum
Karen Maria	„ ugift boende i Nyborg
Jacobine	„ g. m. Distrikts- og Garnisonskirurg Fryd, Nyborg
Georgine	„ g. m. Guldsmed Wandborg, Viborg
Termine	„ g. m. Skipper Sand, Løgstør
Hansine Frederikke	„ g. m. Christen Mathiesen, Rindum

Efter et Besøg i Lemvig Sommeren 1796 hos sin Hustrus Familie skrev Pastor Schou følgende Brev:

Allerkæreste Svigermoder!

Hvor kan jeg andet end være fornøjet over min Rejse til Lemvig; thi dels havde jeg den Glæde at se Dem med ønskelig Forfatning, dels en lykkelig Hen og Hjemrejse, naar undtages et Par Landstrygere der mødte mig og gjorde Tilraab, og dels havde den Fornøjelse at forefinde min lille Kone med alt i bedste velgaaende. Vi overraskede hende, da hun saa sildig ej havde ventet os.

Jeg har utallige Gange at takke for vennefulde og bevaagne Vedtale saavel ogsaa for al Deres Godhed og dette dermed forbundne baade i Sæk og i Pose. Min lille Kone er endnu ikke enig med sig selv angaaendes det medbragte engelske Klæde til Fridenrich, nærmere næste Post, dog skal forklæres, om det maa have Henstand saalænge og enten det hele eller Overblevne efter Skyldighed sendt.

Jeg har talt med min Kone angaaende 5 Rdl. en Understøttelse fra vor Side til Søsteren Ellen Margretes Pige ect., hvorledes Svoger Rasmus og hun, naar Dødsfald sker, kan dele hendes overblevne Capital medmindre her skal søges kgl. Bevilling.

Kjæreste Moder selv med alle sine gjøres vor forbindligst talløse Hilsener. Herren lykkeliggjøre Deres Idrætter og forlene Dem en rolig velsignet Alder!!!

Saa ønsker alle Deres Børn og Børnebørn jeg især der med inderligste Højagtelse kan kaldes

Deres ærbødigste

J. C. Schou.

I Ulfborg Kirke Epitafium over Præsten Jak. Schou d. 1770 og Hustru samt Anna Øllgaard gift med Sønnen Jens Carl Schou.

Efter 2¹/₂ aarig Enkestand holdt Madame Schou den 8. Maj 1802 Bryllup med Christen Koldbye til Rindum Nygaard, Rindum Sogn. Han var f. i Ringkøbing 21. Marts 1753 og tilhørte den i Vestjylland ansete Koldbye-slægt. Foruden Rindum Nygaard ejede Koldbye ogsaa Rindum Kirke (24). Dette Ægteskab velsignedes med 2 Bøtn:

Bertel Koldbye, der blev Købmand i Nyborg,
Anne Elisabeth , , g. m. Murmester Jacob Holgersen, Ringkøbing.

Ofte gaar det saaledes her i Livet, at naar Lykkens Roser blomstrer allerbedst og allerskønnest, kommer Døden listende og bryder ned, hvad vi Mennesker byggede op. Dette kunde i Sandhed Ingeborg Margrethe Andrup tale med om, først i Ulfborg Præstegaard, hvor hendes første Mand saa hastigt maatte forlade det nærværende.

Ægteskabet med Christen Koldbye blev heller ikke af længere Varighed, idet han indgik til den evige Hvile den 20. Oktober 1813. Ved saadanne Livets ofte smertelige Omskiftelser kommer man til at tænke paa den norske Digter A. Munchs Ord:

„Der gaar igennem Livet en sælsom Dobbeltklang
Af Smerte og af Glæde, af Død og Jubelsang,
Der sættes om vor Pande en dobbelt Levnedskrans
Af Torne og af Blomster, af Mørke og af Glans“.

Den store Børneflokk faldt det nu i Madame Koldbyes Lod alene at have Omsorgen for i en Tidsperiode, som hører til de økonomisk sværeste i vort Lands Historie. Hun havde Brug for al nedarvet Styrke i Evner, Villie og Dygtighed, hvilket hendes gode Forældre i saa rigt Maal var forlenet med. Bryllupper og Udstyr til de mange Døtre var blandt meget andet et Kapitel af vidtrækkende Art, der nok kunde give Anledning til alvorlige Overvejelser og vel ofte Bekymringer.

Efter at nogle Parceller var udstykket, drev hun Gaarden til 1826, da hun solgte den for efter 4 Aars Forløb atter at overtage Rindum Nygaard som ufyldestgjort Panthaver.

Her døde hun 10. April 1831 i en Alder af 63 Aar. — Som Moder til saa mange Børn har Ingeborg Margrethe Andrup efterladt sig en meget talrig Efterslægt, der formentlig nu kan tælles i Hundreder. I et eventuelt Andrup-Slægtsregister vil de komme til at indtage en afgjort betydelig Plads.

Rasmus Andrup, Lemvigs første Postmester

For de vestjyske Kødstæders Vedkommende opgives Indbyggerantallet omkring Aar 1800 saaledes: Ribe 3000, Varde 850, Ringkøbing 465, Holstebro 676, Lemvig 375, Thisted 600, Skive 450. Paa Østkysten Aalborg 6000, Randers 3600, Aarhus 3200, Fredericia 4000, Vejle 600, Horsens 2221, Skanderborg 580, Grenaa 686, Ebeltoft 592. Det hedder iøvrigt: Lemvig, en liden, men temmelig nærsom Købstad i Skodborg Herred, hvis Næring er Handel, Agerdyrkning, Fiskeri, Brændevinsbrænderi. Til Byen hører 68 Tdr. Hartkorn fri Købstadjord.

Foran er omtalt, at Den kgl. danske Post-Ekspedition skete i den Andruske Købmandsgaard. Da saa Dagen kom, at der i Lemvig 1802 aabnedes Hovedpostkontor, var det ret naturligt, at Købmand Rasmus Andrup fik Embedet som Postmester. Hans Fortrolighed med og Kendskab til Detailerne i det daværende Postvæsen, svarede helt ud til det, der forlanges af den nuværende Postetats Tjenestemænd. — Om hans Udnævnelse foreligger:

Købmand Rasmus Andrup Bestalling at være Postmester i Lemvig:

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenburg gjøre vitterligt: At vi allernaadigst haver beskikket og forordnet ligesom vi ogsaa hermed beskikker og forordner Kjøbmand Rasmus Andrup, som har de udi Indfødsretten fastsatte Egenskaber til at være Postmester i vor Kjøbstad Lemvig udi vort Land Nørre-Jylland mod 60 Rdl. i aarlig reglementeret Gage, samt under Vilkaar at tiltræde Tjenesten den 1. Juli næstkommende efter forud at have stillet Caution for 300 Rdl.; thi skal han være os sin absolute og souveraine Arve Konge og Herre huld og tro. Vores og vort Kongelige Arvehus'ses Gavn og Bedste søge, vide og ramme, Skade og Fordærv af yderste Magt, Evne og Formue hindre forekomme og afværge.

I Særdeleshed skal han sig udi samme Postmester-Bestilling med største Flid og Vindskibelighed og rette sig efter Post-Ordonancen, samt hvis Instruction han af Os elskelige Vore tilforordnede Direktører udi General-Post-Amtet bliver meddelt, saa og ikke for nogen aabenbare, hvad samme hans Embedsforretninger vedkommer og hemmelig bør at holdes, men sig i alle Maader saaledes skikke og forholde, som det en ærlig tro og oprigtig Postmester vil egne og anstaa efter den Ed han Os derpaa allerunderdanigst gjort og aflagt haver.

Givet i Vor Kongelige Residents Stad Kjøbenhavn den 7. Maj 1802.

Under vor kongelige Haand og Sejl.

Christian R.

Moltke, Colbjørsen, Feddersen, Cold, Monrad.

I 1802 fik Ringkøbing Post fra Ribe 2 Gange ugentlig, herunder bl. a. Posten fra Hamborg, Amsterdam og England. Skærumbro i Ulfborg var Udvekslingssted for Lemvig og Holstebro. Om Forsendelse af Pakker var der dog ikke Tale i større Udstrækning. Eksempelvis kan nævnes at Generalpostdirektoratet 22. April 1828 gav ordre til, at Posten til Lemvig den

første Mandag i hvert Kvartal skal befordres kørende for at Pakker kan medtages. 1834 afgik Posten fra Lemvig hver Mandag og Torsdag.

At udregne Portoen havde Postmestrene deres Besvær med. Brevene blev takserede efter Afstanden mellem Byerne og efter Antal Indlæg. Der betaltes ekstra for Befordring paa Sideruter. Postmesteren oppebar 1 Skilling ekstra for Indskrivning og 3 Sk. i Bærepenge for ankomne Breve.

1816 kostede et Enkeltbrev fra Ringkøbing til Holstebro, Lemvig eller Varde 8 Sk. til Aarhus eller Randers 16 Sk. til København 28 Sk. og til Nakskov 32 Sk.

For Udlandets Vedkommende var der vidtløftige Takstabeller, og Brevforsendelser dertil var en kostbar Historie. Til flere Lande skulde Portoen forudbetales. Breve til England kunde kun franceres til Amsterdam, til Italien kun til Nürnberg.

Alle Forsendelser, ogsaa almindelige Breve, blev opført i Karter. Efter Postens Ankomst til Lemvig blev disse ophængt i Postlokalet hos Postmester Andrup for at Folk kunde se, om der var Breve til dem. Var Brevene ikke afhentet 3 Timer efter, blev de bragt ud mod Gebyrer, alt efter Generaldirektionens Anordning.

En Postmester var væsentlig sportellønnet. Efter et Regulativ af 1810 gaves der Gebyrer, Skriver og Vejerpenge for Postbevis, Indskrivning af Rejsende, Bærepenge for løse Breve, Litsenbroderpenge m. v. Fra 1844 gik man til overvejende fast Honorar. Postmesteren i Lemvig fik da en Løn paa 400 Rdl.; men dette oplevede Kancelliraad Andrup ikke at nyde godt af.

Efter at Postvæsenet og Befordringsvæsenet var blevet en Enhed, blev der tale om personførende Postvogne. Særlige postale Fremskridt skete kun med store Mellemrum. anbefalede Breve 1814, Postanvisninger og Postopkrævnings-Pakker 1854, Brevkort 1871, Opkrævninger paa Blanket 1888.

Indtil 1848 var det et Privilegium at faa sendt Aviser med Postvæsenet, men derefter stillede alle Aviser under lige Vilkaar.

Det danske Postvæsen er oprettet af Kong Kristian d. Fjerde ved Forordning af 24. Decbr. 1624. I Forhold hertil er Landpostvæsenet af forholdsvis ny Dato. Vore Amtsraad og vore Sogneforstanderskaber forespurgtes i 1848 om deres Stilling til Sagen. Det var Mening, at der skulde anlægges en særlig Ydelse for at faa Brevene bragt ud paa Landet. Der var dog ingen Interesse angaaende dette Spørgsmaal. Man foretrak at beholde de private Bude, som der samtidig kunde drages Nytte af til Byærinder m. m. Derimod ønskedes mange flere Udvekslingssteder. Disse lettede Postbesørgelsen og oprettedes gratis af Generalpostdirektoratet.

Det første Forsøg med Landpostbude blev gjort 1860. Aaret 1876 begyndte man Indførelsen af direkte Omdeling til alle Husstande i paagældende Distrikt. Heri Landet fandtes 1870 kun 136 Ruter. 1879 var Antallet vokset til 1012 deraf 218 med direkte Uddeling. I 1930 var der over 4000 Ruter.

Ved Indførelsen af Frimærket 1851 fik vi ensartet Brevporto for hele Landet. Til at begynde med var der den Mærkelighed, at Frimærkerne ikke solgtes paa Posthusene de sidste 2 Timer før Postens Afgang. Et Brev, forsynet med Frimærke, kostede 4 Sk., hvis det ikke havde Frimærke kostede det 6 Sk. — I 1871 bortfaldt Afstandsberegningen for Pakker, hvilken dog i det tyvende Aarhundrede paany er kommen til Ære og Værdighed under Navn af Zoneinddeling.

„Om ved høje Vand ved Skærumbro at lade Posten afgaa før bestemte Tid:

I det Tilfælde, at det ved Skærumbro liggende Kjær kunde befrygtes formedelst højt Vande at forvolde nogen overordentlig Hindring for Posten, vilde Hr. Postmesteren iagttage at lade denne afgaa saa tidlig Tirsdag og Fredag Morgen fra Lemvig, at den dog altid til den bestemte Tid kunde naa Skærumbro”.

General-Postamtet, den 15. Januar 1803.

Lange. Harbou. Monrad.

Fritagelse for at holde Gæstgiveri. Det kongelige Danske Cancelli har under 20. dennes tilskrevet Amtet saaledes:

„Da Postmester Andrup i Lemvig, der under 30. Novbr. 1804 er meddelt Bevilling paa Gæstgiveri i sin i bemeldte Købstad ejende Gaard, har anholdt om at maatte fritages for denne Forpligtelse og den kongelige Generaldirektion har anbefalet ham dertil, saa skulde man herved tjenstlig tilmelde Hr. Amtmanden til behagelig Underretning og videre Kundgørelse for Ansøgeren at ovennævnte Bevilling i Følge hans ønskede Begjæring er Casseret”.

Ringkøbing Amtshus, den 25. Maj 1809.

Rosenørn.

Til Hr. Kaptain By- og Herredsfoged Schönau i Lemvig.

Ovenstaaende tilkendegives herved Hr. Postmester Andrup til behagelig Efterretning.

Lemvig, den 31. Maj 1809.

Postmester Andrup fik 1804 Udnævnelse til Opsynsmand over Befordringsvæsenet i Lemvig. Denne er tinglæst 10. Marts 1804 og not. paa Fol. 171 i Skøde- og Panteprotokollen for Lemvig Købstad.

Rasmus Andrups Bestalling til Postmesterembedet indeholder en Bestemmelse om, at han overfor Generalpostdirektoratet skulde stille en Kaution paa 300 Rdl. for de Midler, han i Embedsmedfør forvaltede. Fra 2. Maj 1802 er Købmand Chr. Aggersborg, Lemvig, hans Garant for nævnte Beløb indtil $\frac{15}{4}$ 1819, da Kautionen overtoges af Købmand Mathias Smith, Lemvig, der forøvrigt var Andrups Svigersøn.

Stor Grundejer

I Aaret 1803 lod Postmester Andrup foretage en Opmaaling af sin Jordejendom paa Lemvig Bymark. Denne foretoges af Kaptain kgl. Landmaaler Widdersheim. Kortet over Opmaalingen udviser:

Agerland	153,326	□	Alen
Engbund	106,100	—	
Græsningsjord	51,703	—	
		□	Alen = $22\frac{1}{3}$ Td. Land.

I Fortsættelse heraf et Uddrag fra Lemvig Købstads Skøde- og Pante-protokol med Henblik paa en væsentlig Del af den Række Ejendomme fortrinsvis i Lemvig, som Kancelliraad Andrup i sin Levetid har været Ejer af. Hans Køb af selve den Andrupske Købmandsgaard paa Søndergade med andre samtidige Ejendomsadkomster ligger udenfor nedenstaaende Opsummering, da disse allerede er nævnt og omtalt.

Ind imellem forekommer Panteobligtioner, Forlig, Lejekontrakter, som han lader tinglæse, det drejer sig ofte om Tilgodehavender hos Folk, der dels er Vare, dels Pengedebitorer:

Karen Bjerring, Lemvig, udsteder $\frac{28}{2}$ 1803 for 40 Rdl. Obligation til Postmester Andrup og Generalauditør Lindahl med Pant i et Hus i Vestergade. Fol. 164.

Jens Wang, Consumtionsbetjent i Lemvig, giver Andrup og Købmand Chr. Aggersborg Pant for 62 Rdl. med Pant i Huset Nr. 32 i Lemvig Byes Østre Nørregade og Jens Wangs Bohave. Dat. $\frac{20}{6}$ 1805. Fol. 179 b.

Andrup køber et Stykke Jord af Kaptain Schönau for 675 Rdl. $\frac{26}{6}$ 1805. Fol. 185.

Postmester Andrup faar 2. Prioritet i Lauritz Staffs iboende Gaard for 80 Rdl. Staff var Skrædermester i Lemvig, udstedt $26/2$ 1806. Fol. 186.

Ved Skøde $27/1$ 1804 sælger Andrup til Rasm. Holm, Lemvig, den saakaldte Svinthes Gaard i Vestergades nordre Side med 3 Huse for 750 Rdl. Fol. 292.

Andrup faar Skøde af Jens Sandegaard paa den halve Part af det Køllehus, som Postmester Andrup og Jens Sandegaard fælles har ladet bygge for 100 Rdl. $19/4$ 1809. Fol. 208.

Andrup sælger til Justitsraad Schønau Engkiæret kaldet for 3000 Rdl., idet en Del af det Andrup tilhørende Købstad Markjord østen for Søren følger med i Handelen. Skødet er dateret $20/9$ 1812 og indført Fol. 218 b.

Skrædermester Mathias Staff i Lemvig giver Andrup Panteobligation for 150 Rdl. $23/6$ 1813 med 1. Prioritet i hans Ejendom Nr. 72 i Lemvigs Vestergade. Fol. 229.

Hans Lillelund, Lemvig, giver $21/6$ 1813 Andrup Panteobligation for et Beløb paa 166 Rdl. 4 Mark med Pant i et Stykke Jord paa Byens Markjord kaldet Mosint. Fol. 235 b.

Paa Fol. 236 er indført en Udskrift af Forligskommissionsprotokol, hvoraf fremgaar, at Skomagermester Christen Wolfram skylder Andrup 211 Rdl. 10 Sk. med Fradrag af en Skomagerregning paa 37 Rdl. 3 Mk. Restbeløbet gik Wolfram ind paa at betale til nærmere fastsatte Terminer. Tinglæst $11/3$ 1814. Fol. 236.

Ved Lejekontrakt af $13/6$ 1814 bortlejer Andrup til Guldsmed Stephen Helt et Hus paa 8 Fag, som er beliggende i Andrups Have sønden for hans Gaard i Lemvig for aarlig Leje 20 Specier rede Sølv. Fol. 239.

Paa Fol. 258 findes et Forlig mellem Andrup og Skomagermester Anthoni i Viborg, hvorefter sidstnævnte erkender at skyldte Andrup 520 Rdl. 2 Mk. 13 Sk. Tinglæst $6/9$ 1816.

Ved Skøde $12/2$ 1817 sælger Andreas Handrup, Store Lemtorp i Nørre Lem Sogn, til Andrup Kirketoften, beliggende paa Lemvig søndre Mark tæt overfor Sønderbjerg, for 330 Rdl. Fol. 261.

Smeden Martin Weibel jun., Lemvig, køber Andrups Sted, bestaaende af 12 Fag, beliggende vesten Vejen op af det søndre Bjerg, som han hidtil havde haft i Leje, for 1000 Rdl. Skøde dat. $28/7$ 1817. Fol. 267. — Samme Weibel giver Andrup Pant i Ejendommen for 1500 Rdl. for et Laan. Fol. 267 b. Dat. $28/7$ 1817.

Paa Fol. 274 findes et Forlig mellem Andrup og Hr. Peder Bakke i Lemvig, der skyldte og erkendte dette 2193 Rdl., og han maatte give Pant i sine Ejendomme. Tinglæst $7/1$ 1818.

Fol. 275 et Forlig med Ole Madsen om 126 Rdl. 2 Mk. 2 Sk., som sidstnævnte erkendte at skyldte. Paa Fol. 278 ligeledes et Forlig, dateret $20/2$ 1818, hvor Snedker Lentz, Lemvig, erkender at skulle betale Andrup 80 Rdl. ifølge Gældsbevis.

Den $18/9$ 1818 fol. 298 er læst et Forlig mellem Andrup og Doctor Bagger angaaende en Vej, som gaar over Andrups Mark med vestre Side af Gallebaks Ager til Baggers Jorder.

Frantz Ombeck udsteder $5/7$ 1819 en Panteobligation for 100 Rdl. til Grosserer Gammeltoft, København, og Postmester Andrup og gav 1. Prioritet i sit Hus paa Torvegade i Lemvig.

Forlig mellem Andrup og Rebslager Jens Erlandsen om 230 Rdl. 3 Mk. 8 Sk., tinglæst $27/11$ 1818. Fol. 303 b. Sidstnævnte gik ind paa at betale.

Ved Skøde af $16/8$ 1820 køber Andrup paa Auktion over Købmand Jens Sandegaards Ejendom Nr. 43 for 1500 Rdl. Samtidig køber han for 20 Rdl. et Stykke Købstadsjord beliggende mellem Nørre Lem Sogns Jorder norden for Lemtorp. Fol. 338. Hvor Gaarden Nr. 43 ligger i Lemvig var ikke angivet.

Martin Weibel den ældre i Lemvig giver Andrup Panteobligation den $14/7$ 1818 for 120 Rdl. med Sikkerhed i et Sted i Østergade i Lemvig med 1. Prioritet. Fol. 293.

Ved Auktionsskøde af $27/1$ 1821 bliver Andrup Ejer af Ejendommen Nr. 76 a, beliggende i Vestergade i Lemvig, tidligere tilhørende Procurator Erichsen, for 1025 Rdl. Fol. 353.

Martin Weibel den ældre giver Andrup Panteobligation for 120 Rdl. med Pant i Weibels Sted uden for Byens Østerport samt hans Bohave og Besætning med 2. Prioritet. Dat. 10. Marts 1821. Fol. 358 b.

Andrup faar Obligation af Hattemager Niels Rasmussen, Lemvig, for 210 Rdl. d. $23/8$ 1822 med 1. Prioritets Panteret i hans Sted i Byens Vestergade samt Besætning, Ind- og Udbo samt Haandværksredskaber. Fol. 393.

Sammen med flere andre faar Andrup Panteobligation af Peder Gjemsing, Lemvig, for ialt 300 Rdl., dat. $13/8$ 1823 med Sikkerhed i al hans Ind- og Udbo med 1. Prioritet. Fol. 394.

Ved Panteobligation af 13. Novbr. 1823 giver Else Marie Lindorph sal. Deichmands i Lemvig med Lauværgen Andrup 2. Pr. Panteret for 160 Rdl. i sit Sted Nr. 9 i Lemvigs Søndergade med Have og Gaardsplads samt vedliggende Engtoft, tilligemed en Toft, Kjærgaard Toft kaldet, i

Byens Søndermark af ca. 6 Tdr. Lands Størrelse samt inden- og udendørs Besætning med 1. Prioritet. Fol. 396.

Gørtler Laurs Sand giver Andrup 1. Pr. Panteret for 32 Rdl. i sit Bohave og Haandværksredskaber. Dat. $\frac{29}{4}$ 1824. Fol. 400 b.

Ved Auktionsskøde, dat. 1. Juli 1824, indført Fol. 403 b, bliver Andrup Ejer af Gaarden Nr. 54 i Vestergade for 200 Rdl., hvilken Gaard havde tilhørt Enkemadame Holm i Lemvig.

Ved Auktionsskøde, dat. 1. Juli 1824, indført Fol. 404 b, bliver Andrup Ejer af et Stykke Markjord i Byens Vestermark, som sidst tilhørte Mads Stougaard, for 250 Rdl.

Ved Skøde, dat. $\frac{20}{8}$ 1825, sælger Andrup og Købmand og Kirkeværg P. Winkel Ejendommen Nr. 12 Litr. B i Østergade sønden for Kirken til Provst Lind, Hygom, for 455 Rdl. Fol. 420.

Ved Auktionsskøde, dat. $\frac{19}{8}$ 1825, indført Fol. 422 b, bliver Andrup Ejer af Stedet Nr. 9 B i Søndergade, tidligere tilhørende Procurator Skaaning, for 200 Rdl.

Ved Panteobligation, dat. $\frac{9}{11}$ 1826, indført Fol. 432 b, giver M. H. Gismann, Skrædermester i Lemvig, Grosserer O. C. Gammeltofts Enke i København og Andrup Sikkerhed for et Beløb af 100 Rdl. i Ejendommen 34 b i Torvegade samt Ind- og Udbo.

Ved Auktionsskøde, dat. $\frac{19}{12}$ 1826, indført Fol. 434, bliver Andrup Ejer af Stedet Nr. 47 paa Hjørnet af Vestergade og Østre Strandgade for 52 Rdl. Stedet tilhørte Bødkermester Christen Skougaard.

Ved Skøde, dat. $\frac{5}{4}$ 1827, indført Fol. 437, sælger Peder Gjemsing, Lemvig, en liden Toft, beliggende tæt overfor Sønderbjerget ved Lemvig, til Andrup, stor 3605 Alen for 150 Rdl.

Ved Lejekontrakt, dat. 25. April 1827, indført Fol. 437 b, bortlejer Andrup til Forvalter Petersen en Del af Gaarden i Søndergade til Beboelse for et Aar mod en aarlig Leje af 20 Specier eller 40 Rdl.

Ved Skøde, dat. 4. Juli 1827, indført Fol. 442, sælger Martin Weibel sit Hus paa Sønderbjerget, bestaaende af 12 Fag, for 200 Rdl. til Andrup.

Ved Lejekontrakt, dat. 14. Juli 1827, lejer Weibel af Andrup 7 Fag af det lige ovenfor anførte Hus for en aarlig Leje af 24 Rdl. Til Sikkerhed for Lejens Betaling giver Weibel Andrup Pant i sit Udbo. Fol. 442 b.

Ved Skøde af 1. August 1827 sælger Herredsfoged F. C. Schönau i Lemvig til et Interessentskab, hvoraf Andrup er Medlem, en Række Ejendomme i Lemvig og omliggende Sogne, bl. a. Stedet Nr. 4 i Lemvigs Søndergade, Stedet Nr. 10 i samme Gade, Stedet Nr. 82 b ved Siden af Sygehuset

østen for Byen og nogle Markjordsstykker, 2 Moseparceller i Lomborg Sogn, Stedet Vilhelmshaab i Lomborg Sogn, et Fæstested i Bøvling Sogn, kaldet Skadhedehus, samt 2 Fæstesteder i Fabjerg Sogn. Købesummen var 600o Rdl. Fol. 445.

Ved en Lejekontrakt, dat. 22. December 1821, bortlejer Andrup til Procurator Gjerulff af sin Gaard i Vestergade under Litra A Nr. 76 de Værelser m. v., som G. hidtil havde haft til Leje, for 32 Rdl. aarlig. Fol. 456. Forsaavidt Lejemaalet fortsættes udover det ene Aar, blev Lejen 48 Rdl.

Ved Skøde, dat. 31. Januar 1826, sælger Andrup til Købmand Mathias Smith i Lemvig et Stykke af den Jord, som før har tilhørt Mads Stougaard og af Andrup købt paa Auktion, beliggende i Byens Vestermark, for 100 Rdl. Fol. 464 b.

Ved Auktionsskøde, dat. 17/2 1826, Fol. 471 b, køber Andrup Gaarden Nr. 6 i Søndergade med vedliggende Toft og Have samt et Stykke af Markjorden paa Byens Mark for 510 Rdl.

Ved Skøde, dat. 12/8 1828, sælger Fuldmægtig Wilh. Schönau til Andrup et Stykke Markjord, Bjerregaard Toft kaldet, paa Lemvig Mark af omtrent 4 1/2 Td. Lands Størrelse for 200 Rbd. Fol. 481 b.

Andrup faaet Skøde, Dato ?, af Auktionsretten i Lemvig paa Stedet Nr. 41 i Nørre Østergade fer 96 Rbd. Forrige Ejer Christen Poulsen. Fol. 6.

Andrup givet Niels Christensen Stougaard Skøde paa Stedet Nr. 60 i Vestergade, Dato ?, for Hjørnet af Strandgade for 90 Rdl. Fol. 14.

Andrup med Intetessenterne tilskødet M. Smith for 300 Rdl. et Fald Købstad Markjord, Dato ?. den vesterste Del Indelukkestoften ansat til 5 a 6 Tdr. Land. Fol. 15.

Andrup tilskødet, Dato ?, Provst Lind i Hygum en Del af den saakaldte Sandegaards Gaard. Matr. Nr. 43 ved Fjorden, for 400 Rdl. Fol. 16.

Andrup faaet Auktionsskøde paa Stedet Matr. Nr. 33 paa Østergaden for 50 Rdl. Fol. 28. Skødet er dateret ?

Andrup tilskødet Guldsmed Lund Stedet Nr. 4 i Søndergade med Have. Fol. 29. Daro ?

Andrup givet Apoteker Gross Skøde, Dato ?, paa Gaarden Nr. 82 paa Vestergade. Fol. 55.

Andrup faaet Obligation af Apotekeren for 1800 Rdl. med Pant i hans Ejendomme. Dato ?

Andrup og Købmand Vinkel faaet Skøde af Auktionsretten paa Gaarden Nr. 62 i Vestergade med Undtagelse af et 2-Etages Pakhus. Fol. 73. Dato ?

Denne Oversigt illustrerer noget af, hvorledes en klog og forsigtig Købmand disponerede over Pengemidler, han efterhaanden fik frem i Overskud fra Handelsvirksomheden. De almindelige Panteobligationer, som Andrup lader tinglæse, hidrører dels fra Udlaan, dels fra Varekredit til Kunder, som har overskredet Betalingsfristen, og som derfor maa give Sikkerhed i Hus, Gaard eller Løsøre. Husnumrene gælder saavel Brandforsikringsnumre som gl. Matr. Nr., hvilke er vidt forskellige fra dem, der gælder i Lemvig i Dag.

Det ses af ovenstaaende, at den Del af Apoteker-Ejendommen, som ligger ud mod Vestergade, har tilhørt Kancelliraad Andrup.

Grosserer Gammeltoft, København, med hvem A. stod i Forretningsforbindelse, stammer fra Nørlem Sogn. Grossererens Søn, J. C. J. Gammeltoft, blev bekendt som vor Hovedstads dygtige og navnkundige Borgmester. Dennes Søn, Carl C. Gammeltoft, tiltraadte 1882 Posten som adm. Direktør for De danske Sukkerfabrikker, og den Dag i Dag er en Gammeltoft i Spidsen for dette betydningsfulde Led i vor Storindustri.

Vi bemærkede, at Andrup 1821 udlejede en Del af en ham tilhørende Gaard i Vestergade til Procurator Gjerulff. Dennes Fader var Herredsfoged og Vicelandsdommer G. i Viborg. Procurator G. drev Forretning i Lemvig til sin Død 1853. Søn af ham var Købmand Th. Gjerulff, der havde Manufakturhandel i Søndergade, Lemvig. Gjerulff-Slægten stammer fra Kongsberg i Norge, hvor Landsdommeren blev født $\frac{7}{10}$ 1747.

I Kancelliraad Andrups Ægteskab med Sophie Dorotea Bræmer var 4 Børn:

1) Karoline Ansine Andrup, f. 11. Marts 1798, død 18. Marts 1875, gift 13. Maj 1816 med Købmand Mathias Smith, Lemvig. Smith drev en meget omfattende Forretning med Korn og Trælast og andre grove Varer. Dette Ægtepars Datter, Marie Sophie Smith, f. 20. April 1817, d. 15. Marts 1892, holdt 25. Novbr. 1841 Bryllup med prakt. Læge i Lemvig, Mouritz Gleerup, f. i Hygom Præstegaard 30. Oktbr. 1810. Gleerup var Søn af Sognepræst F. L. Gleerup og Ane Elisabeth Gjeding og blev Distriktslæge i Holstebro.

2) Termine Øllgaard Andrup, f. 12. Juni 1802. Hun viedes 26. Septbr. 1823 til Proprietær Andreas Henrich Høegh, Vejberggaard i Humlum Sogn. Høegh var Søn af Kystbefalingsmand P. A. Høegh, Rammegaard og Rysensten. Vejberggaard kostede 1811 med 11 Td. Hartkorn 12500 Rdl., medens Høegh i 1822 købte den for 4100 Rdl. Den frygtelige

Landbrugskrise i Tyverne formaaede den unge Proprietær ikke at klare sig igennem, og ved Auktion 1829 maatte han sælge Gaarden for den ringe Sum af 3080 Rbd. Hverken Faderen paa Rammegaard eller Svigerfaderen i Lemvig turde anbringe yderligere Kapital i Gaarden. Saa daarligere var Tiderne. Den økonomisk fortvivlede Situation medførte Skilsmisse. Termine Høegh, f. Andrup, flyttede hjem til Lemvig. Andreas H. Høegh døde 1854.

3) Semine Charlotte Andrup, f. 24. Marts 1804, d. 1854, holdt 1. Oktober 1824 Bryllup med Købmand, Kaptain Jens Peter Futtrup, Lemvig, f. 8. Novbr. 1797, d. 8. Juni 1866. I Ægteskabet 7 Sønner og 2 Døtre.

4) Andreas Witalius Andrup, f. 15. Decbr. 1810, d. 15. Febr. 1868, gift 21. Oktbr. 1841 med Ansine Marie Stougaard, Lemvig, f. 2. Decbr. 1808, d. 4. Marts 1887. Datter af Købmand i Lemvig, Mads Stougaard.

Lærerinde Frk. Semine Futtrup, Gudum pr. Lemvig, der tilhører Andrup-Slægten, fortæller om Oldeforældrene bl. a.: „Kancelliraad Andrup har nok været en meget bestemt Mand, naar Børnene lavede for megen Støj, behøvede han blot at banke i Dørkarmen, saa blev der dødsstille. Hans Hustru opdrog sine Døtre til Flid og Sparsommelighed, det var kun om Søndagen, de maatte brodere, ellers maatte de hjælpe til i Huset og give sig af med nyttige Haandarbejder, f. Eks. spinde, selv var hun dygtig til at spinde. Min Faster havde Duge, som Oldemoder havde spundet Garnet til”.

Godsejer Terman Øllgaard

Hvor der indenfor en Slægt er en formuende og formaaende ugift Onkel, ses der gerne hen til ham som en god Raadgiver, og Tanken om en Arvepart, naar han ved Døden afgang, kan vel ogsaa dæmre som en ikke fjerntliggende Mulighed.

En saadan Mand havde Øllgaard-Andrup-Slægten i Godsejer Terman Øllgaard til Bramminge Hovedgaard, der især siden Broderens, Niels Rasmussen Øllgaards Død dannede et Midtpunkt og ydede Gæstfrihed i stor Udstrækning til nærmere og fjernere boende Familiemedlemmer.

Hovedgaards-Arealet var paa 1500 Tdr. Land. Et Fæstegodstilliggende i flere Sogne paa 5500 Tdr. L. fordelt paa over 120 Fæstere, desuden 4 Kirker, Bramminge, Darum, Vejrup, Gørding. Til at varetage Driften af saadant Gods hørte ualmindeligt Administrationstalent, men dette ejede

Købmand Math. Smiths Gaard i Vestergade (Nr. 21-29) tegnet af Carl M. Smith 1853
Manden i Døren i Huset til højre er Math. Smith

Terman Øllgaard i rigt Maal. Han var en overordentlig myndig Mand, der tog det meget nøje med Smaating. Terman Øllgaard indvalgtes i flere kongelige Kommissioner og indlagde sig navnlig paa Skolevæsenets Omraade stor Fortjeneste. Allerede 1777 blev han Kancelliraad, var tillige Landvæsenskommissær. Senere hen udnævnte Kong Frederik den Sjette ham til Justitsraad. Som noget specielt plejede han med Forkærlighed sin store Humlehave, der hørte til Egnens Seværdigheder. Ialt fandtes der kun 3 af den Slags i Vestjylland.

I Begyndelsen af 1786 nedbrændte Hovedbygningen paa Bramminge. Arkitekten Mikkil Stobberup udarbejdede Tegninger til Genopførelsen og Terman Øllgaard tog ufortrødent fat paa Arbejdet. Han lod skrive i Sandsten over Hovedindgangen:

„Bygt Anno 1786 af Terman Øllgaard”.

Ved Statsbankerotten 1813 og Tiden derefter led han store Tab paa sin Formue, idet Kapitalerne for nogle solgte Fæstegaarde for en Del betalttes ham i de Aaringer, da Pengene kun havde liden Værdi, og andre Summer gik tabt paa Grund af Ejendommenes stærke Prisfald og Værdiløshed.

Omkring 1820 nedbrændte Gaardens Avlsbygninger, hvad der tog saa stærkt paa den handlekraftige Mand, at han mistede sin Førlighed. Efter den Tid kunde han ikke gaa, men maatte lade sig køre omkring i Rullestol.

Da Opførelsen af det ved Branden ødelagte var vel overstaet, lod Terman Øllgaard rejse 4 Mursøjler ved Gaardens Indkørsel og paa en af dem indsattes følgende Inskription:

„Denne Gaard rejstes af Asken
Terman Øllgaard 1820
ikke for sig selv, men for Efterslægten”.

En Søstersøn, Præsten Vilhelm Fabricius, der var gift med Inger Margrethe Øllgaard (Købmand Søren Øllgaards Datter fra Varde), tog 1820 Afsked fra Ansager Sognekalde og flyttede til Onklen paa Bramminge for at være denne behjælpelig med Styrelsen af Godset. Terman Ø. havde fattet særlig Forkærlighed til disse to Slægtsmedlemmer, som var udset til Universalarvinger.

Men Vilhelm Fabricius døde allerede 1824, hvilket var en stor Sorg

for den gamle skrøbelige Morbroder, der med Ængstelse tænkte paa Godsets Fremtid; thi Præsteparrets Søn, Terman, var endnu i Drengalderen.

Ved Midsommertid 19. Juni 1827 skred Terman Øllgaard gennem Dødens Port. Slægten hædrede hans Minde med følgende smukke Gravskrift, der udførtes i Marmor:

„I Østsiden af denne Kirkegaard er i en gammel grundmuret
Begravelse nedsat det jordiske af
Justitsraad Terman Øllgaard
f. i Varde 14. Septbr. 1745

død paa Bramminge den 19. Juni 1827. Han var Ejer af Bramminge Gaard og Gods fra Majdag 1775 indtil sin Dødsdag og levede stedse i ugift Stand. Endskønt han ej var Embedsmand, har han dog som Medlem af flere kongelige Kommissioner tjent Staten. Et godt Rygte er bedre end en god Salve, og Dødens Dag er bedre end Fødselens Dag.

Sal. Præd. Bog 7. Cap. 1. Vers”.

Præsteenken, Broderdatteren fra Varde, overtog nu Gaard og Gods. Hun tituleredes Madame Fabricius til Bramminge og var en betydningsfuld Kvinde.

Allerede en Del Aar før hendes Død 1853 tiltraadte Sønnen Terman Øllgaard Fabricius Besiddelsen af Bramminge Hovedgaard.

Medens denne i over et Aarhundrede forblev i Øllgaard-Slægten Eje, gik det anderledes med Nabo-Godset Sneumgaard, uagtet Niels Rasmussen Øllgaard efterlod sig 3 Sønner. Som nævnt gik de to af dem den studerende Vej. Den tredie, Vilhelm Fabricius Øllgaard, var derimod Landmand. Han forpagtede 1811 „Bramminge Nygaard”, 12 Tdr. Hartkorn, som Farbroderen, Terman Øllgaard, havde udskilt fra Hovedgaarden, og efter 1827 blev han Ejer af samme tilligemed Gørding Kirke.

Paa Sneumgaard staldedes 200 Stude, hvilket var 50 mere end paa Bramminge. Efter N. R. Øllgaards Død 1783 giftede Enken Margrethe Hedevig Fabricius ¹²/₈ 1784 sig med Hak. Kampmann, tidligere Forpagter paa Rammegaard, der saaledes blev Ejer af det betydelige Gods. Efter hans Død 1807 gik Sneumgaard til Sønnen, Niels Øllgaard Kampmann. Allerede 1786, to Aar efter Brylluppet med sin anden Mand, døde Hedevig Fabricius.

Den af Karen Øllgaard Andrups Brødre, vi ved mindst om, er Købmand Søren Øllgaard, Varde, Han blev gift 1ste Gang med Susanna Bork, død

$\frac{4}{8}$ 1783, 24 Aar gl. I deres Ægteskab var ovenfor nævnte Datter, Ejerinden af Bramminge.

Efter Søren Øllgaards Død $\frac{20}{6}$ 1798 hedder det i Varde Købstads Skifteprotokol: „Boets Beholdning af Værdier var 11635 Rdl. 1 Mk. 15 Sk. Han ejede Gaarden, Brandf. Nr. 127, Grundtakst 120 Rdl. med Bygning, Gaardrum, Have, Brønd, etc., vurderet til 1600 Rdl., Valters Toft vurderet 450 Rdl., det saakaldte Skolehus uden Bygning, vurderet under det førstnævnte samt Peder Sadelmagers Eng og Fiskeriet, vurderet til 750 Rdl., hvortil kom Værdien af et Kærskifte til 100 Rdl. Skødernes Dato angivet i Skifteprotokollen 65 b. Der var en Del Guld og Sølvtoj blandt Boets Effekter”.

Af Kancelliraad Andrups Brev 1797 til Elskværdigste Morbroder ved vi, at Søren Øllgaard blev gift igen og havde Børn med sin 2den Hustru.

Biskop Nicolaj Esmark Øllgaard

Simon Andrup og Karen Øllgaard var Onkel og Tante til mange Opvoksende i de talrige Familier, som Slægten omfattede, og flere af dem kom til at indtage ledende Stillinger i Samfundet. Dette gælder bl. a. Biskop Nicolaj Esmark Øllgaard, som blev født paa Sneumgaard 5. Maj 1775. Efter Forældrenes Død maatte han forlade det skønne, rige Barn-domshjem.

Men den gode Farbroder paa Bramminge svigtede ikke. Han tog sig kærligt af den forældreløse 11-aarige Dreng, bistod ham og vejlede ham paa de første vanskelige Trin ud mod den store Verden. Undervisning af en Huslærer, kombineret med nogle Aar paa den nærliggende Ribe Latinskole har været Begyndelsen, hvorefter han i 15—16 Aars Alderen er rejst til København. Her har han maaske boet hos et Medlem af Fabricius-Slægten, som Moderen tilhørte.

Nicolai Esmark demitteredes privat til Universitetet 1792 af den lige-saa originale som fremragende Ole Hieronymus Mynster, ældre Broder til Jakob Peter Mynster. Ved at have O. H. M. til Manuduktør er det givet, at Undervisningen er foregaaet i dennes Hjem hos Stedfaderen, Overmedikus paa Frederiks Hospital, Professor ved Universitetet, Fr. Ludvig Bang. Her hos de to Brødre samledes ofte en stor Kreds, som hørte til Blomsten af Danmarks daværende unge Akademikere, hvoraf kan nævnes Botanikeren senere Professor J. W. Hornemann, Hieronymus Laub, Fader til Biskop Laub, der blev Øllgaards Eftermand som Biskop over

Viborg Stift, Henrik Steffens, „Lynildsmanden”, den danske Guldalderdigtningens berømte Inspirator. Steffens kom daglig som Kostgænger hos Morbroderen, Professor Bang, der støttede sin unge Nevø i Studieaarene. Hvilken Rigdom for den begavede og lovende Godsejersøn fra Vestjylland at være omgivet af saadanne Venner i Ungdommens Vaartid, den Tid, som er afgørende for Karakterdannelsen, og i hvilken Principper fæstnes og Idealer tilegnes.

Øllgaards Informator, senere Professor O. H. Mynster, var den selvskrevne Dirigent ved Sammenkomsterne, og til dette Hverv betegnes han som uovertræffelig, alle bøjede sig for hans Afgørelse ved eventuelle Stridsemner, der sattes under Debat.

I Løbet af 4 Aar tilendebragte Ø. sit Studium og tog teologisk Embedseksamen 1796. Aarene 1799—1800 studerer han ved Universiteterne i Kiel og Göttingen. Kort før Øllgaard kom til Kiel, var Henrik Steffens rejst derfra. Denne vor kendte Landsmand bidrog ved en 2-aarig Virksomhed dér 1796—1798 som Docent til at hæve vort Fædrelands 2det Universitets daværende Berømmelse.

Efter sin Hjemkomst fra Göttingen tiltræder Ø. Embedet som Præst ved Frederiks Hospital og Fødselsstiftelsen, hvilket betyder, at han atter kom til at have den Bang-Mynsterske Kreds paa nært Hold. 1805 udnævntes han til Feltprovst ved de i Holsten samlede Tropper. 1808 Sognepræst i Kastellet, Feltprovststillingen beklædte han fortsat. 1809 Meddirektør og Lærer ved Pastoratseminariet. 1811 kaldtes Øllgaard til Amtsprøvt i Frederiksborg Amt og Slotspræst ved Fredensborg samt Sognepræst for Asminderød og Grønholt Menigheder.

1824 bliver han Sognepræst ved Trinitatis Kirke i København. Den $12\frac{1}{8}$ 1811 holdt han Bryllup med Juliane Marie Charlotte Louise Hansen, f. Bie. Hun var f. $9\frac{1}{2}$ 1773, Datter af Forfatteren Jacob Chr. Bie, og Enke efter Christoffer Hansen, d. 1794, Medlem af det kongelige Raad i Frederiksnagor.

De forskellige ansvarsfulde Embeder, som Øllgaard i Aarenes Løb beklædte, viser, at der blev lagt Mærke til ham i Regeringskredse. Dette faar sin særlige Stadfæstelse, da Kong Frederik den Sjette 1830 underskriver hans Udnævnelse til Biskop over Viborg Stift. Fire Aar før sin jævnaldrende Ven, J. P. Mynster tager han Sæde i en af den danske Folkekirkens Bispestole.

Ø. var meget yndet ved Hoffet, og han rostes for sine betydelige Talegaver og for sit kærlige Sindelag. 1832 bliver han Medlem af den „For-

samling af oplyste Mænd", der forberedte Stænderforfatningen og fik straks 1836 kgl. Udnævnelse som gejstligt Medlem af Nørrejylland's Stænderforsamling. Om hans Arbejde og Deltagelse heri kan læses i Dr. phil. Hans Jensen: „De danske Stænderforsamlings Historie”.

Af Udmærkelsestegn, som Biskop Øllgaard var Indehaver af, skal nævnes, at han 1836 bliver Kommandør af Dannebrog. Den 28. Juni 1840 er han med til at salve og krone Kong Krisrian den Ottende paa Frederiksborg Slot. Tre Biskopper fungerede ved Alteret, Mynster holdt Talen. Salvingen foregik efter gammel Skik, først Kongens, hvorpaa han med Krone paa, Scepter i den ene Haand, Rigsæblet i den anden, den lange Kaabe slæbende efter sig, gik gennem Kirken til en Trone i den anden Ende, derefter Dronningens, Caroline Amalie, paa samme Maade,

Fra Kirken gik det højtidelige Tog tværs over Slotsgaarden til Kongefløjen. Under almindelig Jubel og Leveraab viste Majestæterne sig kort efter i det aabne Galleris Buer, et skønt Par, fuldt af kongelig Værdighed og Ynde. Ved denne Lejlighed modtog Biskop Øllgaard som Kongegave Viborg Domkirkes nuværende Pragt-Bispekaabe.

Her, i disse glansfulde Omgivelser, har Ø. uden Tvivl hilst paa flere gamle Venner fra Ungdomsdagene, bl. a. Henrik Steffens, Professor ved Universitetet i Berlin, som var indbudt af Kongen til at deltage i Kroningsfestlighederne.

Biskop Øllgaard betegnes som en Mand, der udmærkede sig ved be-sindigt Kirkestyre og kunde indenfor sit Stift glæde sig ved almindelig Højagtelse og Tillid blandt Sognepræster og Menigheder. — Et godt Bil lede af ham er ophængt i Viborg Domkirke. Han tog Afsked fra Bispe embedet 1854 og var da 79 Aar gl. Med sin lyse rigtbegavede Frue levede han det kærligsie Samliv. Bispinden døde 16. Februar 1858. Nogle Ud- drag af de Taler, som Biskop Laub holdt saavel ved hendes som Biskop Øllgaards Jordefærd vil formentlig ikke være uden Interesse.

Ved Bispinde Øllgaards Kiste

den 23. Februar 1858.

Teksten: Ordsprog 31, 28—30.

Saaledes taler den hellige Skrift om den forstandige Kvinde, hende som har bygget paa den rette Grundvold. Og saadan var hun. som i Dag bæres bort . . . Hun forstod at udstrække sin Haand til den Elendige og dele med de Fattige. Dog, det var vel ikke dette Gods, som var givet

hende at holde Hus med; hun havde en bedre Rigdom, som hun bar i sig selv, i sin Aand og i sit Hjerter. Det var fornemlig denne lyse levende Aand, den lette spillende Tale, som fængslede saa mange. Ogsaa dette er en Gave, hvis Værd beror paa dens Brug, som kan anvendes i Forfængelighedens Tjeneste; men dette vidste hun og blev ikke fangen i denne Snare, Det er sandt, hvad der er vidnet om hende i Dag, at kun det Rene, Sanddrue, Oprigtige kunde behage hende; alt uægte og paa-taget var hendes inderste Sjæl imod, og dette var det, hun vilde ramme og forstod saa træffende at betegne,

Og dog har hendes Tale aldrig saaret, og ingen har følt sig frastødt af hende. Hendes Ord var Udbrud af Aanden, som følte sig glad i sin Frihed og gerne vilde, at alle skulde være glade som hun, hun vilde, at hvert Menneske skulde komme frem, som han var i Sandhed, med det, som hørte ham selv til, som var hans eget . . .

Hendes inderste Væsen var Kærlighed, den Kærlighed, som ikke søger sit Eget, som elsker Sandhed, som fordrager Alt, tror Alt, haaber Alt, taaler Alt . . . Hun længtes efter at komme hjem til sin Gud, men som den der allerede var i hans Favn. Og derfor kunde hun spøge paa gammel Vis med alle Livets Plager, som den der vidste, at de ikke kunde krumme et Haar paa hendes Hoved og spøge med Døden; thi den var allerede overvunden. Saaledes sov hun ind.

„Hendes Husbond roser hende ogsaa”. Ja, han har gjort det mange Gange; han har vel aldrig nævnt hendes Navn, uden at dette maatte forstaas, hvor meget hun var for ham, og hun for ham var kommen op over alle.

Nu hat Sorgen bundet hans Læbe; men den Tid skal komme igen, da han skal staa op og rose hende. Hun var hans Lyst og hans Stolthed, hun var hans trofaste Støtte, han sagde ved hendes Dødsleje: „Jeg vilde give alt, hvad jeg ejer, for at høre et Ord igen fra hendes Mund”.

Jeg kom for at gaa ind i hendes gamle Husbonds Gerning, for at drage ind i den Bolig, hvor hun havde levet i saa mange gode Aar. Hun undte mig alt det ligesom en Moder giver sin Søn i Arv det Bedste hun har. Derfor er jeg nu kommen at sige hende Farvel, sige hende Tak ogsaa for den Tid, hvori jeg besøgte hende i Livsdagens svindende Aftenrøde.

Den gamle skælvende Haand klappede mig og den brudte Stemme velsignede mig og mine. Saa lader os nu bære hende bort med Tak til ham, som formaar at gøre langt over, hvad vi kan bede og forstaa”.

Biskop Øllgaards Eftermæle

I 1851 blev Biskop Øllgaard Jubellærer. Et halvt Aarhundrede var henderundet siden han kaldtes til Præst ved Frederiks Hospital. Ikke ret længe efter sin Afgang 1854 som Biskop indtraadte saa stærk en Alderdomssvækkelse, at den tildels formørkede hans Forstandsevner. Han maatte efter den Stund altid have hjælpende Hænder omkring sig. En af Døtrene var ham en sjælden trofast og omsorgsfuld Sygeplejerske. Den gamle hæderkronede Prælat gik bort fra denne Jord den 4. Marts 1863 i en Alder af knap 88 Aar.

Biskop Laub udtalte ved hans Begravelse bl. a. følgende: Den Mand, omkring hvis Baare vi her har forsamlet os, har levet en lang og hæderlig Tid i denne By, en Tid, da han var kendt af alle, og vi tør føje til, da han var æret og elsket af alle. Derfor var der en Tid, ak, ogsaa en lang Tid og en tung Tid, da han var bleven fremmed for de fleste og kun nogle faa blev tilbage for at lette ham Byrden og dele den haarde Strid, en Tid, hvis usigelige tunge Vægt just bestod deri, at han var bleven en Fremmed i denne Verden, at han ikke længere boede her, og dog ikke var naaet derind, hvor der er Hvile og Fred, et Liv, som kun kan betegnes med det Ord fra Apostelen: „jeg dør dageligen”.

Nu er ogsaa denne Tid forbi; Gud har aftørret hver Taare af hans Øjne, og Døden skal ikke være mere, ej heller Sorg, ej heller Skrig, ej heller Pine.

Og ligesom nu Freden er vendt tilbage til det afsjælede Aasyn, saaledes skal ogsaa Mindet om denne Mand vende tilbage, lyst og klart og glædeligt, som han var, medens han levede og virkede iblandt Eder, naar han stod i den gamle Domkirke og med sin kraftige malmfulde Stemme taledes Guds Ord til Forsamlingen, eller naar han stod ved Alteret for at overdrage de unge Mænd Embedet, forelægge dem deres Pligt og Forjættelse og med sin Forbøn sende dem ud i Menigheden for derefter at være deres forstandige og kærlige Vejleder; eller naar han sad i Forsamlingen af Folkets Mænd, som raadsloge om Landets Bedste, ogsaa her opløftede han sin Røst for Sandhed og Ret . . .

Saaledes skal ogsaa hans Minde bevares af os med al Troskab for at vi kunne overgive det til den Slægt, der kommer efter os . . . Der var en Dag i denne Mands Liv, den ligger langt tilbage i Tiden; men forunderligt nok kan jeg, den sildig Tilkomne, sige mere om denne Dag, end de Fleste i denne Forsamling. Det var den Dag, da han blev indviet til sit sidste Embede.

Jeg var den Gang blandt de unge, som ventede paa at kaldes til Arbejdet; derfor gik jeg hen for at se og høre, hvad der foregik. Der saa jeg ham staa foran Alteret, denne høje faste Skikkelse, ret et Billede paa, hvad det vil sige at være en Støtte og Pille i Guds Hus. Derefter saa jeg ham staa paa Prædikestolen og hørte ham forkynde Ordet, det Ord, som bliver evindeligt.

Det var den 19de Søndag efter Trinitatis med Evangeliet om den Værkbrudne, som af sine Venner blev baaret hen foran Jesu Fødder, til hvem der blev sagt: „Søn vær frimodig! Dine Synder er Dig forladte, og atter: „Staa op, tag din Seng og gæk!“ Det Indtryk, som jeg modtog denne Dag af denne Mand og hans Tale er blevet fast hos mig . . .

Og nu i denne Jesu Navn, som udsikker sine Sendebud og kalder dem hjem igen, naar deres Tid er omme, lader os overgive denne gamle Tjeners trætte Legeme til den Hvile, hvortil det trængte! og at Ikukommelsen om ham maa blive til Velsignelse for os”.

De to Taler, hvorfra Citaterne er hentet, findes i Dr. theol. Biskop G. P. Brammers: „Kirkelige Lejlighedstaler af danske³ Prædikanter”.

Et smukt Eksempel paa, hvordan Biskop Øllgaard støttede og hjalp Præsterne i sit Stift er følgende:

Hans Larsen Møller var Sognepræst i Paarup, Kvols og Borris fra 1827 —1841. Sønnen, den landskendte Otto Møller, Gylling, fortæller herom i sine Erindringer: „I de sidste Aar, da min Fader beklædte Embedet i Pastoratet paa Viborgegnen, var han næsten altid syg og i et helt Aar omtrent ude af Stand til at komme i sine Kirker. Nabopræsterne tog sig noget af ham, men især Biskop Øllgaard, der selv kørte ud og prædikede for ham og ogsaa forstrakte ham med Penge til Lægen, der to Gange om Ugen skulde hentes i Viborg og var meget dyr.

Der ligger flere Breve fra Øllgaard fra denne Tid, der viser, at han var en Mand til Mund og Haand i Nød. I 1856 var jeg som Student i Viborg, hvor han levede som afgaaet Biskop, og jeg havde med til ham 50 Rdl.. der endnu stod til Rest af min Faders Gæld til ham. Den gamle Mand kunde ikke huske, at min Fader skyldte ham disse Penge . . .

Smaat var det, og det var ofte ved at gaa min stakkels Moder over Evne: Fader syg, Børnene ofte syge, Fattigdom til alle Sider . . . Endelig slog Befrielsens Time, da min Fader blev kaldet til Gylling i en mildere Egn med kun én Kirke.

Det var Biskop Øllgaard, der udvirkede dette. Kong Kristian d. Ot-

tende var i Viborg efter sin Tronbestigelse. Jeg husker det endnu saa tydeligt, da der paa en kold Vinterdag i Marts 1841 kom et Bud med Brev fra Biskoppen, at min Fader skulde have Gylling. Vi skulde lige til at spise Middagsmad (Hvidkaalssuppe, en Herreret for os), da Budet kom fra Viborg”.

Af literære Arbejder, udgivet af Biskop Øllgaard, skal anføres „Nogle Taler” i Kirkehistoriske Samlinger, „Digte af Peter Foersum” med Biografi, Bogen er paa ca. 350 Sider.

Peter Thun Foersum er født d. 20. Februar 1777 i Øster Linnet, hvor Faderen var Præst. men forflyttedes til Hjortlund ved Ribe. Her i denne Egn ved Kongeaens Bred faldt F.s Barndom, og som Discipel i Ribe Latinskole har han vistnok lært Nicolai Esmark Øllgaard at kende.

Foersum og Ø. studerede samtidig i Købehavn, hvor Bekendtskabet blev til et Venskab for Livet. Efter Eksamen som cand. phil. betraadte F. Kunstens trange Bane og maatte gennem mange Prøvelser og Skuffelser, før hans umiskendelige Talent blev fastslaaet.

Da Foersum døde 1817, boede Øllgaard paa Nordsjælland. Efter Bortrejsen fra København sendte F. en Hilsen til Amtsprovsten i Asminde-rød Præstegaard, hvilket vidner om den Kærlighed og Forstaaelse, der herskede mellem de to Vestjyder:

Sig: er jeg fjern fra Dig min Tankes Ven?
Du véd mit Hjerte er selv i det Fjerne,
Du lyser mig lig Morgenlandets Stjerne
Til Klippens skjulte Himmelskatte hen.

Jeg ser Dig henrykt fra min dunkle Vej
I Stormens Nat, højt bær Du Troens Lampe,
Du staar som Kriger i Din Herres Kampe,
Højt Skjoldet paa Din Arm, Du bugne ej!

Men hvorsomhelst Du gaar, sendt af Din Gud,
En Ildmur staa om Dig og Gud annamme
Som Vellugts Offer vores Venskabs Flamme!
Han tændte den, hvad kan den slukke ud!

Paa én Gang var Foersum poetisk Digter og kgl. Skuespiller. Fra Engelsk oversatte han adskillige af Shakespeares Værker, som blev opført paa Det kgl. Teater.

Med sin Foersum-Bog har Biskop Øllgaard givet vor poetiske Litteratur en smuk Tilføjning. Han tegner for os Billedet af en Mand i Kunstens skønne Rige, der stod som et Ideal for Samtiden.

By- og Herredsfoged F. C. Schønau

Interessentskabet, der som foran nævnt købte Herredsfoged Schønau's Ejendomme, skøder $\frac{4}{3}$ 1830 til Præste-Enke Madame Gleerup et Stykke Jord østen for Lemvig Sø. Pris 400 Rdl. Sølv.

1. Juli 1831 opretter Interessentskabet et Gavebrev, hvorved der skændedes Enkefru Justitsraadinde Schønau et mindre Beboelseshus i Lemvig som Ejendom.

Den 23. Juni 1840 skøder Interessentskabet 1 Skp. Jord til Møller Chr. Jensen, Lemvig Mølle, 1 Fald Markjord $12\frac{3}{4}$ Td. Land 400 Rdl. r. Sølv, som var solgt ham ved Købekontrakt 12. April 1836.

Interessentskabet, der købte Herredsfoged Justitsraad Schønau's foranævnte Ejendomme havde følgende Medlemmer:

- Købmand Postmester R. Ø. Andrup, Lemvig, (vistnok Formand).
- Proprietær P. Høegh, Rammegaard og Rysensten.
- Købmand P. Winckel, Lemvig.
- Proprietær Strandingskommisær Nødkou, Holmgaard, Møborg.
- Købmand Mathias Smith, Lemvig.
- Sognefoged Gregersens Enke, Engbjerg.
- Proprietær Mads Agger, Vadsøkergaard, Tørring.
- Proprietær Jens Breinholt, S. Vinkel, Heldum.
- Poul Lyhne, Brunsgaard, Nørlem.
- Proprietær Stokholm, Kappel, Nørlem.
- Gaardejer Chr. Sørensen, Jakobsgaard, Harboøre.
- Sognefoged Niels Skougaard.

Frasat de to Handelskollegaer er de 9 Proprietærer og Gaardmænd at betragte som et lille Udsnit af Andrups Kundekreds i Oplandet, og til dem har han henvendt sig, da Vennen, Herredsfogden ønskede at realisere sine Ejendomme. Justitsraaden vidste, at han ikke kunde lægge en saa betydelig Sag i bedre Hænder end den dygtige og ansete Postmester, hvem alle nærrede en urokkelig Tillid til, han som ved egen Hjælp havde skabt sig saa smuk en Position i Fødebyen.

Netop i 1820erne var Pengeknapheden paa sit højeste, og kun faa formuende Enkeltmænd turde alene binde an med større Foretagender. Det var derfor noget af et Kunststykke at faa oprettet et Slags Aktieselskab for Øjemedet, saa enhver Risiko indskrænkedes til et Minimum.

Efter 1830 bedredes Forholdene, saa det maa formodes, at de 12 Part-havere har erholdt en passende Gevinst som Slutresultat.

En kort Omtale af By- og Herredsfoged Frederik Christian Schönau, som en af de Mænd, der i en lang Aarrække stod R. Ø. Andrup nær, vil her være paa sin Plads.

Han er født i København, døbt 12. Januar 1773, Søn af Johan Fr. Schönau, der senere blev Postmester i Hobro, og Mette Christine, f. Obenhansen. Han tog Studenter-Eksamen fra Viborg Latinskole 1791 og var derefter Lærer ved samme Skole samtidig med, at han fortsatte egne Studier. 1797 juridisk Kandidat og fik Aaret efter Beskikkelse som Overretsprokurator. 1802 udnævntes han til Byfoged i Lemvig samt Herredsfoged i Skodborg-Vandfuld Herreder.

Under Krigen med Englænderne var han Overbefalingsmand ved Kystmelitsen, og under ham stod 4 Befalingsmænd, Sognepræst Gleerup, Hygom, Sognepræst Kamph, Hove, Proprietær Høegh, Rammegaard, og Birkedommer Claudi.

Ved Siden af sin Embedsgering var Schönau en ivrig Landmand og interesserede sig meget for Træplantning. Fra 1805—1808 var han Enejjer af Rammegaard, som han fik tilskødet for 36000 Rdl., ligesom han i Perioder var Medejer af Nørre Holmgaard og Rysensten. Af andre Ejendomme paa Eggen, som tilhørte ham, kan nævnes Nissumboel, 100 Td. Land Hedejord i Lemtorp, som han opdyrkede og omdannede til Gaarden Sofielyst. 800 Td. Land Hede i Lomborg Sogn gav han sig ogsaa i Kast med Opdyrkningen af og anlagde Vilhelmsborg.

Flere Parcelejendomme gav han Navn efter sin Hustru og Døtre, Sophielyst, Emilielyst, Nicolinesgaard o. s. v. Han var en Foregangsmand. Ved sit Eksempel skabte han Interesse for Dræning, Havedyrkning, Træplantning etc., ligesom han i Medfør af sit Embede viste megen Omhu for Vejvæsenet.

Schönau ægtede 26. Maj 1800 Christiane Sophie Petrine v. Schaumburg, Datter af Generalkrigskommissær Heinrich Leopold v. S. i Viborg.

En glansfuld Dag for Justitsraad Schönau var, da Kong Frederik den Sjette paa sin Rejse i Vestjylland gæstede Lemvig 20.—21. Juni 1826 tog Bopæl og overnattede i Byfogedgaarden. Taffet omfattede 32 Couverter. Kongen bød Værtinden Fru Herredsfoged Schönau Armen og lod hende sidde ved sin højre Side.

Som tilhørende Byens Embedsstand var Kancelliraad Andrups selvskreven Deltager i det kongelige Taffel hin mindeværdige Sommerdag.

Schönau døde 28. Decbr. 1829. Hans Hustru overlevede ham kun et Par Aar og døde 12. Septbr. 1831. *Dr. Fik ca. 15 børn.*

Da Aalborg beherskede Limfjorden

Aalborg hævdede omkring 1800 og længere Tid derefter sin dominerende Stilling som Jyllands største By. Før Aggerkanalens Gennembrud var Limfjordskøbstæderne fortrinsvis henvist til at formidle deres Vareomsætning med denne. Thisted, Nykøbing, Skive, Struer-Holstebro og Lemvig var ret afhængige af Aalborg. At komme godt ud gennem Fjorden ved Hals var ofte en kostbar og tidsspildende Sag, idet Løgstør Grunde ofte opholdt et Skib 3 a 4 Uger.

Man maatte i væsentlig Grad, hvad Varetransporten angik, benytte sig af mindre Fartøjer, der uhindret passerede Revlerne ved Løgstør og til lige nøjedes med Aalborg som Anløbsplads. Det var netop, hvad denne By ønskede, ubestridt at have Limfjordsbyerne med dertil knyttede Land sogne som Opland.

Den store Eksporthandel af Landbrugsprodukter til Udlandet, Korn, Smør, Uld, etc. med Aalborg som Stabelplads maatte Fjordbyernes Handelsstand i disse Tider betale dyrt til Fordel for Opkøberfirmaerne i Nørre-Jyllands Hovedstad.

Alt dette havde Lemvig-Købmanden, Kancelliraad Andrup tidligt indset. Af gamle Dokumenter erfarer vi, at han faa Aar efter sin egen Forretnings Grundlæggelse er Skibsejer og Skibsreder. Det første Skib af dem, som han kom til at eje eller var Medejer af, hed „Haabets Anker”. Galeasen havde Vinteren 1808 paa Rysenstens Forstrand indtaget en Ladning Korn og Smør, bestemt for Norge, vistnok med Christianssand som Bestemmelsessted.

„Haabets Anker” afsejlede 29. Decbr. 1808 med god Vind, men mødte paa Rejsen stormfuldt Vejr, hvorunder Skibet blev læk, saa der maatte søges Nødhavn ved Sydnorge. Mandskabet, Kaptain Bjerregaard, Styrmand N. P. Klem, Matroserne Andersen og Sannegaard, maatte ustandselig være ved Pumperne for at forebygge Skibsforlis og Tab af Menneskeliv, hvilket da ogsaa lykkeligvis blev undgaaet. Sørejsen tilbagelagdes i 2 Døgn.

„Haabets Anker” gik paa Skibsværft i Christianssand for Reparation. Dette stod paa i ca. 3 Maaneder og kostede ialt 312 Rdl. 2 Mk. 12 Sk.

Efter sagkyndig Besigtigelse og den stedlige Øvrigheds Erklæring viste det sig heldigvis, at Lasten ikke havde lidt Søskade. Da Skibet atter var sejlklar, blev Certeparti oprettet med den kongelige Regeringskommission for Norge og Danmark, hvori det bl. a. hedder: „Jeg, Peder Christian Bjerregaard forbinder mig til, at min førende Galease „Haabets An-

ker" kaldet, drægtig 12 Commerse Læster, tilhørende Postmester Andrup i Lemvig med flere, skal, saasomt det er muligt være, færdig at afsejle herfra for Regeringens Regning med første føjelige Vind, efter at den er færdig, til Aalborg, Aarhus, Randers eller Vestkysten af Jylland for der ved Magasinerne at indtage en Ladning Korn og Fedeverer. 10 Lastningsdage . . .

Christianssand, den 28. Marts 1809.

Paa Providerings-Commissions Vegne:

M. Bille.

P. C. Bjerregaard.

I Krigsaarene 1807—1814 var al Skibstonnage under Regeringens Kontrol. Men det stod Rederen frit, i nærv. Tilfælde Andrup, at lade „Haabets Anker" indtage Last i Norge af behøvende Varer, der som Regel altid drejede sig om Tømmer og Brædder, hvad vi stadig importerede. I Perioder, hvor A. ikke selv havde Brug for Skibet til Eksport og Import, gjorde det Rejser, som ovenfor nævnt mellem Østkysthavne, Norge, maaske ogsaa Sverige, Tyskland, Holland. „Haabets Anker" var assureret for 2500 Rdl.

Tiden var farefuld for Sejladsen. Ethvert Skib under dansk Flag resikerede at blive opbragt af fjendtlige, navnlig engelske Krigsskibe samtidig med at Lasten konfiskeredes.

Der har altsaa dengang paa Rysensten Forstrand været Pakhuse for Opmagasiner af Korn, Smør og andre Landbrugsprodukter til Udførsel fra Lemvig-Eggen.

Men hvor har det været et besværligt og farefuldt Arbejde at lade og losse ude ved det aabne Hav. Galeasen maatte ligge til Ankers uden for Revlerne, medens Baadene fyldte med Varer blev skubbende ud i Vandet for at naa frem til Fartøjet ved Aarernes Hjælp.

En Fordel var det, at Vesterhavet altid var isfrit. „Haabets Anker" har i Tilfældet, som her beskrevet, begyndt at indtage Lasten i Midten af Decbr. Maaned for at være færdig til Afreise 29. Decbr.

Vi ser her en af Lemvigs førende Købmænd i hine fjerne Dage, der ikke gjorde Brug af Aalborg som Mellemed for at faa afsat sine Produkter eller foretage for Forretningen nødvendige Indkøb paa anden Haand. Han havde i sine unge Aar lært Handelens Vilkaar at kende paa den store europæiske Skueplads og handlede derefter, et Moment, der alle Dage kom hans Firma, men ogsaa den Købstad han virkede i, tilgode.

Den Baggrund, som „Haabets Anker" og dets Sejlads paa Rysenstens

Strand afgiver, er et Vidnesbyrd om Købmand Andrups Dygtighed og Initiativ, et Glimt, der afspejler, hvilke Vanskeligheder der skulde overvindes med Hensyn til direkte Eksport og Import til og fra andre Lande.

Indtil 1834, da Aggerkanalen efter Gennembruddet i 1825 blev sejlbar, maatte Andrup benytte det aabne Hav som Udgangspunkt for sine Fartøjers Lastning og Losning.

De almindelige Kødmandsvarer, Kolonial, Klæde, Manufaktur. grove Varer, Jern, Salt, Hamp etc. importerede han sydfra over Hamborg og fra Holland.

Med Aalborg og København gjorde han vel ogsaa lejlighedsvis Forretninger, forudsat at Grossererne dér kunde konkurrere med hans udenlandske Handelsvenners Tilbud.

— — —

Fra sin Kæmnertid var Postmester Andrup en befaren Mand i Lemvig Købstads kommunale Anliggender, og han var i en lang Aarrække med til at præge Byens Styrelse. Det drejede sig ikke dengang som nu om Kapløb mellem Byerne, hvem af dem der kan stille den bedste Sportsplads, Stadion, Rutebilstation paa Benene. Det var den beskedne Dagens og Vejens Tid, hvor Lemvigs Befolkning ikke var større end Nørlems 1946.

Den offentlige Forsorg var ogsaa for et Aarhundrede siden et Problem, som stadig paakaldte Interessen og vejede tungt til paa Byens Budget. Andrup var i mange Aar Medlem af Fattigkommissionen, hvis Formand altid var Byfogden. Som Kommissionens Sekretær maatte A. føre vidtløftige Korrespondancer, ikke alene med andre Kommuner, men ogsaa naar det gjaldt Brevveksling med den Mester, hos hvem en Ungersvend var i Lære et eller andet Sted.

For Eksempel ser vi, at en Skrædermester Møllgaard i Holstebro i lange Skrivelser til Andrup udtaler sin Harme over en Dreng, Lemvig Fattigkommission havde faaet anbragt hos ham.

Drengen var meget dorsk og uvillig at have med at gøre, lavede Kunster, naar han kunde komme til det, ude i Byen og fik et slet Rygte paa sig. Møllgaard skrev, at hvis saadant fortsattes, vilde han løses fra Kontrakten. Lærlingen kom paa Besøg nogle Dage i Lemvig, skulde ogsaa aflægge Visit hos Andrup. Denne formanede ham til at vise bedre Opførsel for Fremtiden. Om sin Samtale med Drengen skriver Postmester Andrup et Brev til Møllgaard. — Denne slutter et Brev til A. 28. Januar 1830 med følgende Linier:

„For øvrigt tør jeg yttre, at jeg helst ønskede at blive fritaget for Drengen at komme i Lære; thi jeg forsikrer at han er i den Grad uagtsom, at han kun med megen Vanskelighed og Tummel vil kunne lære Professionen og derfor ønsker helst at blive fritaget for Drengen”.

Om Møllgaard blev den døsig Lemvigianer kvit, fortæller Historien intet nærmere om, men Sandsynligheden taler mest for, at den fattige Knægt var blevet anbragt paa en forkert Hylde og maaske bedre egnede sig til et Haandværk, hvor de legemlige Kræfter kommer til bedre Udfoldelse end ved Naal og Traad.

I Forbindelse med Kancelliraad Andrups vel ofte brydsomme Arbejde indenfor Lemvig Fattigkommission optrykkes nu et Par længere Breve, hvori to af Byens fremtrædende Borgere tager en lille Dyst med hinanden.

Byens to største Borgere veksler Breve

Til den høje Direktion for Købstædernes Fattigvæsen i Ringkøbing Amt.

Skatteklage fra Købmand P. Winkel, Lemvig.

Fattig-Kommissionen for Lemvig Købstad har fremlagt til almindeligt Eftersyn Forsørgelsesplan og Ligning over Bidrag til de Fattige her i Byen for Aaret 1828, finder jeg ikke uden grundet Aarsag beføjet til for den høje Direktion underdanig at besvære mig over det urigtige Forhold, som er indtaget ved eller lagt til Grund for det, Contribuenterne paa lignende Bidrags Størrelse, der forsaavidt mig angaar er bestemt til 33 Rdl. 2 Mk. Penge samt 2 Tdr. Rug og 2 Tdr. Byg i Korn, hvilket er det højeste Bidrag, som nogen i Lemvig er ansat for at svare.

Jeg nægter ingenlunde, at mine Formueomstændigheder — Gud være takket! er meget gode, men jeg finder derfor ikke, at jeg skulde være pligtig at bidrage mere end andre, hvis Forfatning og Næring ikke er ringere end min, og overhovedet tror jeg, at enhver, hvad enten han er mer eller mindre formuende, skal i rigtigt Forhold dertil og med Hensyn paa hans øvrige Stilling og Lejlighed paalignes Bidrag. Reglementet for Fattigvæsenet af 5. Juli 1803 Paragr. 30 og 31 synes utvetydig at foreskrive dette som en følgeagtig Regel.

At imidlertid et saadant rigtigt Forhold ikke er iagttaget ved paaklagede Ligning, hvoraf en rigtig Genpart følger herved, kunde jeg vel paa flere Steder udpege; men jeg skal alene indskrænke mig til nogle enkelte Ste-

der deri, som er særdeles meget iøjnefaldende, nemlig for Købmand og Fattiggasserer Mathias Smith staar i Ligningen anført for at skulle bidrage 18 Rdl. i Penge samt 1 Td. Rug og i Td. Byg, altsaa et Par Dalers Penge nær det halve af hvad jeg skal give, og det alligevel er en ren og bevislig Sandhed, at han er en meget formuende og velhavende Mand, som ejer en betydelig Gaard i Byen med mange tilhørende Markjorder uden nogen forheftet Gæld, han driver den største og betydeligste Handel hersteds med grove Varer saasom Tømmer, Jern, Salt og Tjære samt Butikshandel.

Desuden har han i de sidste Par Aars Tid udlaant ikke ubetydelige Summer til Bønder paa Landet imod Pant i deres Ejendomme, og han lader paa nærværende Tid bygge et stort nyt Skib i Aalborg. — Han er forresten en ung rask Mand og har kun et Barn, hvorimod saavel min Kone som jeg nu er til Alders og undertiden svagelig af Helbred. At jeg noget næsten skal bidrage dobbelt saa meget som Herr Smith i Fattigskat, synes at være aabenbart ubilligt, og naar der maa blive taget tilbørligt Hensyn paa begge vore Formuers Omstændigheder, vor Handel og Næring, er jeg ganske overbevist om, at der vil blive et saare ubetydeligt Forskel paa det, enhver af os kommer til at bidrage til Fattigvæsenet.

Dernæst nævner jeg Herr Postmester *Andrup* som er Medlem af Kommissionen. Han er almindelig bekendt af Alle for en rig Mand, ejer en betydelig stor Gaard foruden mange andre Steder i Byen, deruden mange Markjorder paa Byens Mark, har Penge udestaaende og driver en almindelig god Handel, er tillige Postmester og Forligelses-Commisær; han, nemlig Postmester Andrup, er tilvisse om ej mere saa dog i det mindste ligesaa formuende som jeg, alligevel viser Ligningen, at han næppe skal bidrage de $\frac{3}{4}$ Parter mod mig, hvilket er ubillig.

Jeg bør endnu ikke lade ubemærket, at jeg i Ligningen for Aaret 1827 ogsaa var ansat for mere, end hvad jeg i Forhold til andre med stadig Hensyn til Formue, Næring og øvrige Omstændigheder kunde have tilkommet at udrede, men at jeg da tilbageholdt min Klage derover i Haab om, at der i Aar skulle have blevet taget et bedre og rigtigere Forhold til Maalestok for Bidragets Ligning og at benævnte af Kommissionens egne Medlemmer ikke saameget ville have nedsat dem selv.

I Betragtning af disse med Sandheden overensstemmende Grunde, haaber jeg, at den høje Direktion ikke vil finde min Besværing ugrundet og deraf gunstigst tage Anledning til at lade Omstændighederne nøjere

undersøge og derefter bevirke, at jeg erholder en passende Nedsættelse i det paalignede Bidrag til Fattigvæsenet for Aaret 1828 efter Ret og Billighed i Forhold til, hvad andre af samme Formue og Næring, som jeg har, er ansat for at give.

Lemvig, den 23. Januar 1828.

underdanigst

P. Winckel.

Kancelliraad Andrups Svar.

I Anledning af Hrr. Købmand P. Winckels til Direktionen for Købstædernes Fattigvæsen i Ringkøbing Amt under 23. Januar d. A. indgivne Besværing over, at han ser sig forurettet ved i Fattigskatten for 1828 at være højere ansat end jeg, tillader mig at erklære, dels som Medlem af Kommissionen, og dels som den der i Besværingen er navngivet. At jeg efter Hr. Winckels Udtryk holdes for en rig Mand er urigtig; thi til at være rig hører meget mere end jeg ejer; men vel muligt, at en Del holder mig for ikke uformuende, dog er det en Sandhed, at hvem, som kender saavel Winckels som min Forfatning, anslaar ham, og det med Grund for at være en formuende Mand, hvortil ogsaa hans mere heldige Stilling for hans Handels Beliggenhed i Byen vejer til, ejheller har han Børn, jeg derimod fire.

Winckels gode Formueomstændigheder stadfæstes endmere derved, at han endnu i 1826 udlaaente en ikke ubetydelig Kapital, jeg derimod havde ingen at udlaaene. Hvor stor Kapital han udlaaente i 1827, ved jeg ej, men dette ved jeg, at til Terminen i 1827 maatte jeg for at hjælpe mig igennem laane 600 Rdl. Sølv, desuden skylder jeg fra forhen endnu 1000 Rdl. efter Obligation, foruden mindre Summer, som jeg forrenter — hvortil kommer at de Penge, som Winckel har udestaaende, er langt mere Aktiv ved bedre Anbringelser end mine, hvoraf der vil tabes over $\frac{1}{3}$ Del.

Jeg tør saaledes med fast Overbevisning, dels den almindelige Mening, at Herr Winckels Formue er en hel Del større end min. At Herr W. ejer betydelige Huse og Jordejendomme er ogsaa enhver bekendt, som bor her.

Herr Winckels Handel er ogsaa langt større end min, ja meget over dobbelt, baade med Hensyn til Indkøb af Landets Produkter som med Udsalg af Varer, ja den er saa betydelig, at naar fra regnes Mads Gleerup og Math. Smith deres Handel — da er Winckels Handel større end alle de øvrige i Byen boende deres, min egen medindbefattet.

Jeg er Postmester og Forligelseskommisær, ganske rigtig, det første med

en Løn af 60 Rdl.; men maa for Ekspeditionens Skyld holde et Menne-
ske mere end ellers, Fordelen herved altsaa let at beregne. Ved Forligel-
seskommissionen blev i 1927, naar enkelte Sager som fri Afgift fratages,
behandlet henimod 100 Sager, af disse kun 36 forligte, nogle af disse
gratis, nogle kun betalt halvt — altsaa denne Fortjeneste at dele mellem
to, vel ikke helt misundelsesværdig. — Herr W. er Stempelpapirsfor-
handler og Kirkeværge, som jeg tror er mere indbringende end min Tje-
neste som Postmester og Forligelseskommissær.

I Særdeleshed naar det træffer, som forleden Aar, da Kirken var under
Reparation, ved hvilken Lejlighed Winckel solgte flere Malerverer, end
jeg venter at sælge min Levetid, atter et Bevis paa W.s Fortrin i Handel.

Jeg tror nu fuldeligen ved denne min underdanigste Erklæring at have
bevist W.s urigtige Anskuelse af Tingene, og det saaledes, at den ube-
tydelige Del 10 Rdl. siger $\frac{1}{4}$ Del som han staar højere end jeg, ingen-
lunde af Kommissionen er lignet ham til nogen Fornærmelse. Besynderlig
vel, at en Mand som W. uden Børn, i en saa udbredt Næring og i en
saa lykkelig Formuesomstændighed, har, endog uden Grund villet til
Direktionen besvære sig over en ham saa rettelig tilkommende Udgift,
og derhos villet kaste Skygge paa Fattigkommissionen, som vist med en
god Samvittighed véd at have forfattet Ligningen efter bedste Skønnende
og ingenlunde den gode Herr Winckel til Fornærmelse.

Hans Bedømmelse af Kommissionen forekommer mig at være tem-
melig upassende, især da W. forhen selv en Del Aar var Medlem i Fat-
tigkommissionen tilligemed Justitsraad Schönau og mig, og derfra véd
han ogsaa hvor svær og vanskelig, det er at lægge denne Skat. Han vilde
derfor heller ikke længere vedblive; thi desuden flere Bryderier og ingen
Fortjeneste, og denne forstaar Hrr. W. som erfaren Mand at bedømme
og søge.

Lemvig, den 27. Februar 1828.

Underdanigst

Andrup.

Til Direktionen for Købstædernes Fattigvæsen i Ringkøbing Amt.

Det er et Par overmaade interessante Aktstykker, og det morsomme
i Situationen er, at den gamle rige Købmand Winkel ikke alene vil An-
drup, men ogsaa dennes Svigersøn, tillivs. Andrup smører W. godt til
med dennes egne Malerverer til Reparationen af Lemvig Kirke, hvis
Værge W. er.

I 1830erne paalagdes det Ejendomsbesidderne i Lemvig, at alle straa-
takte Huse skulde belægges med Tagsten, en Foranstaltning, som ansaas
for nødvendig, vistnok forlangt af Brandforsikringsselskaberne.

Om kommunale Forhold i Lemvig, ogsaa i Kancelliraad Andrups Tid,
henviser jeg iøvrigt til Redaktør Hans Lilholts Afh. 68 S.: „Lemvig By
Før og Nu” i „Jydske Byer og deres Mænd” 1917.

Generalauditor Lindahl

Mellem den Række af By- og Herredsfogder, som Kancelliraad R. Ø.
Andrup som yngre Mand kom i Forbindelse med, maa især nævnes Ge-
neralauditor Hans Jacob Lindahl. Det var ham, der i Egenskab af Byfoged
og Magistrat fik den 26-aarige Andrup indsat som Kæmner i Lemvig
Købstad-Kommune, hvilken Stilling kun ellers gaves til ældre veltjente,
særlig da eligerede Borgere.

At den urokkelige og fuldkomne Tillid, som L. skænkede den unge
Købmand, var vel anbragt, behøver ikke at nævnes. Men netop for denne
smukke Handlings Skyld, mener jeg, at Generalauditøren fortjener en
Blomst i sin Grav ved, at vi trækker nogle af Hovedlinierne op i hans
daadrige og virksomme Liv.

Han er født i Norge den 31. Oktober 1763. Efter juridisk Eksamen i
København 1785 tiltraadte han snart efter Stillingen som Fuldmægtig hos
Stiftsammanden paa Island. 15. Oktober 1790 blev han Herredsfoged i
Lollands Nørre Herred, fra hvilket Embede han søgte Afsked Aaret efter.
22. Oktober 1791 fik han Bevilling som Prokurator ved alle Overretter
og Underretter i Danmark. 6. Januar 1792 udstraktes Bevillingen til ogsaa
at omfatte Hof- og Statsretten, Overhofretten samt alle Over- og Under-
retter i Norge.

9. Maj 1794 kgl. Udnævnelse til Byfoged i Lemvig samt Herredsfoged
og Skriver i Skodborg-Vandfuld Herreder. 10. Oktober s. A. Byskriver
i Lemvig.

3. Decbr. 1794 Kammerraad og var allerede da Landvæsenskommiss-
sær i Lundenæs og Bøvling Amter. 1797 Forligskommissær i Skodborg-
Vandfuld Herreder. 8. Maj 1801 i Naade entlediget som Byfoged i Lem-
vig samt Herredsfoged i Skodborg-Vandfuld Herreder. Ved samme Tid
Udnævnelse som Generalauditor.

Lindahls Vinketrang var stor og omfattende. I Aarene fra 1794 til sin
Død 1812 ejede han følgende Herregaarde, dels alene, dels i Forening

med andre: Bækmark, N. Holmgaard, Linderumgaard, Tine Herregaard, Kappel, St. Ørts, Vaar, Avnsbjerg, Ulstrup, Thisted Amt, Hindsels, Refsnæs Herregaard, Aggersborg, Vestervig, Rosborggaard.

1806 fik han Skøde paa en grundmuret Gaard i Vejle, ligesom han naturligvis ejede den Gaard, hvori han boede i Lemvig. At det ikke var Smaasummer, Lindahl raadede over, viser den Kendsgerning, at Avnsbjerg betaltes med 92.500 Rdl. og Ulstrup med 62.100 Rdl.

Generalauditøren gavnede i høj Grad sin Samtid ved sine meget udstrakte Godskøb. Han udstykkede Hovedgaarde og lod Fæsterne blive Selvejere, hvilket netop var Hensigten med Landbolovene, der knyttedes sammen med Stavnbaandets Afskaffelse. Medens andre forløftede sig paa lignende Opgaver, magtede Lindahl altid at gennemføre sine en Gang lagte Planer.

41 Aar gammel holdt han ²⁷/₁₂ 1804 Bryllup i Hove Kirke med Jomfru Maren Svindt, døbt 20. Decbr. 1775 i Lemvig. Hun var Datter af Købmand Jacob Jacobsen Svindt og Dorthe Catrine Damsgaard.

Ved Giftermaalet med Maren Svindt knyttedes han endnu fastere til Lemvig Købstad, hvor han boede til sin Død, der indtraf 21. Marts 1812. Begravelsen foregik fra Vestervigs navnkundige Kirke 10 Dage efter.

Et stort Følge fra Lemvig deltog i Højtideligheden, hvoriblandt naturligvis ogsaa Andrups.

„Liget blev indbaaret i Kirken og sat paa Altergulvet. Foruden Voksllys paa Alteret var der ogsaa Lys i Lysekronen og en skøn Sørgemusik opført”.

Den afdøde General-Auditør og Overbefalingsmand stedtes til Hvile under stor militær Honnør og mange Æresbevisninger. „Sognepræsten Hr. Bendix, der stedse er heldig i sine Foredrag, men ved denne Lejlighed syntes dobbelt at være det, holdt en skøn Tale, hvorved han især heldig udtrykte den inderlige Deltagelse, saavel han selv, som hele Følget og øvrige Tilstedeværende følte ved denne Begivenhed”.

Paa Afdødes Gaard „Vestervig”, en Proprietærgaard udskilt fra Vestervigkloster, stod efter Jordfæstelsen Bordene dækkede for det deltagende store Ligfølge, Soldaterkorpserne med Officerer og alle fra nær og fjern fremmødte Civilpersoner.

Købmandsdatteren fra Lemvig blev ved Mandens tidlige Død vistnok Nordvestjyllands rigeste Kvinde. Avnsbjerg med sine ialt 379 Td. Hartkorn solgte hun 1820. Det egentlige Vestervigkloster købte hun og sammenlagde med „Vestervig”. — Hun døde i København den 16. Januar 1845.

Postmester Andrup opstilles som Kandidat ved Valg af en Stænderdeputeret

I Kong Frederik d. Sjettes Regeringstid traadte de „Raadgivende Provincialstænder“ ud i Livet. Der skulde være fire Stænderforsamlinger: Øernes, Nørrejyllands, Sønderjyllands og Holstens. Sædet for den nørrejydske blev Viborg.

Ved Forordning af 15. Maj 1834 blev Landet inddelt i Valgdistrikter. De Deputerede valgtes efter Stænder saaledes, at Godsejerne, Bønderne og Borgerne valgte hver omtrent en Trediedel af Stændermændene.

Ved Stændertidens Politik lagdes Grunden til Forfatningen af 5. Juni 1849. — Til Valgret i Købstæderne krævedes en Grundejendom af mindst 1000 Rdl. Værdi, til Valgbarhed det dobbelte.

I 11te jyske Købstadvalgdistrikt, omfattende Ringkøbing, Holstebro, Lemvig og Varde, begyndte Afstemningerne i Holstebro under Valgdirektør, Amtmand Neergaards Ledelse den 18. Oktober 1834. Der var i denne By 39 Valgberettigede og 20 Valgbare. De fleste Stemmer naaede:

Justitsraad Amtsforvalter Schierbeck, Holstebro,	21 St.
Landsoverretsprokurator Møller, Viborg,	19 „
By- og Herredsskriver Schou, Holstebro,	16 „

Man fortsatte den 20. Oktober i Lemvig, hvor der var 16 Valgberettigede og 5 Valgbare og med følgende Resultat:

Købmand, Postmester Andrup, Lemvig,	13 St.
Stiftsamtmand Rosenørn, Aarhus,	11 „
Købmand, eligeret Borger M. Smith, Lemvig,	3 „
Landvæsenskommissær, Prokurator Lütken, Ringkøbing,	1 „

24. Oktober var der Afstemning i Varde. Her faldt de fleste Stemmer paa:

Stiftsamtmand Rosenørn, Aarhus,	49 St.
By- og Herredsskriver Heilmann, Varde,	47 „

Der var i Byen 72 Valgberettigede og 38 Valgbare.

Ringkøbing mødte med 27 Valgberettigede og 14 Valgbare. Afstemningen skete den 25. Oktober og gav følgende Resultat:

Landvæsenskommissær, Prokurator Lütken, Ringkøbing,	11 St.
Justitsraad, Amtsforvalter Schierbeck, Holstebro,	6 „
Købmand, Postmester Andrup, Lemvig,	6 „
Stiftamtmand Rosenørn, Aarhus,	3 „

Resultatet af Afstemningerne i de fire Købstæder blev, at Stiftamtmand Rosenørn, Aarhus, var valgt til Deputeret med 68 St., By- og Herredsfoged Heilmann, Varde, til Suppleant med 48 St.

Det blev Købstaden uden for Ringkøbing Amt, Varde, som bestemte, hvem Ringkøbing Amts Byer skulde have som Repræsentant.

At Stiftamtmanden bragte Sejren hjem maa søges i, at Varde paa den Tid var den største af ovennævnte Byer med langt flere Vælgere end nogen af de øvrige, men ogsaa derved, at Rosenørn fra 1814—1825 beklædte Embedet dér som By- og Herredsfoged og som saadan vandt megen Yndest og Anseelse.

Vi faar vel tilgive de „oplyste Mænds” Forsamling og Regeringen, der tilrettelagde en saa uretfærdig Valgordning for de 3 gamle Hardsyssel-Købstæder, men man maatte den Gang famle sig frem paa et hidtil uprøvet Gebet.

Til Gengæld fik Landdistrikterne i Ringkøbing Amt indvalgt adskillige Stænderdeputerede, saaledes den bekendte og evnerige Ole Kirk til Ebbensgaard, Ulfborg, og som kongevalgt Medlem Proprietær S. A. Fjellstrup til Sindinggaard.

Ved at betragte Afstemningstillene fra Lemvig, hvor Købmand, Postmester R. Ø. Andrup mønstrede det største Stemmetal, er det givet, at Stiftamtmanden var en farlig Medbejler. Andrups gode Ven, By- og Herredsfoged Schönau var død, og Efterfølgeren Gundelach med den Indflydelse, han naturligt raadede over, støttede Rosenørn. Hertil kommer, at nogle af A.s Konkurrenter, deriblandt ovennævnte Købmand Winkel, ogsaa har fundet det rigtigt at stemme paa den høje Embedsmand fra Aarhus.

Bemærkelsesværdigt er, at der ved Valget i Ringkøbing faldt 6 Stemmer paa Andrup, hvilket er et Vidnedsbyrd om den Anseelse, han nød udadtil.

At Svigersønnen, Købmand, eligeret Borger M. Smith, ogsaa stillede sig, maa ses i Egenskab af Suppleant for Svigerfaderen, hvorimod Lütken fra Ringkøbing var Suppleant for Stiftamtmand Rosenørn.

Valgbestyrelsen for 19de Valgdistrikt, hvorunder Lemvig hørte, talte 7 Medlemmer, hvoriblandt ovennævnte Herredsfoged Gundelach. Som Byens højeste Embedsmand paa den Tid omtales han her med nogle korte biografiske Data:

Frederik Christoffer Gundelach, døbt i København $7/10$ 1785, Søn af Kammersekretær, Fuldmægtig i Rentekammerets danske og norske Kam-

merkancelli Johan Henrik Gundelach og Anne Christence Lützou Mund. Student 1801, $12/10$ 1804 cand. jur., $12/1$ 1813 Prokurator, $16/8$ 1815 Borgmester i Viborg samt By- og Raadstueskriver, $16/4$? virkelig Kancelliraad, $18/4$ 1830 Byfoged og Skriver i Lemvig samt Herredsfoged og Skriver i Skodborg-Vandfuld Herreder, død i Lemvig $6/5$ 1847, begravet $14/5$.

G. 1. $8/12$ 1809 i København med Cathrine Henriette Harffe, døbt $6/8$ 1783 i København, død $28/11$ 1824 i Viborg, begravet $7/12$. Datter af Købmand, senere Postkontrollør Christian Heinrich Harffe og Anna Cathrine Risting.

G. 2. $14/7$ 1826 i Udbyneder med Frederikke Albertsine Blom, født i Randers $15/6$ 1799, døbt $19/7$, død 1871. Datter af Justitsraad, Amtsforsvalter, senere Stiftamtmand Emanuel Blom og Christiane Charlotte v. Arensdorff.

Fru Sophie Andrups Død

Simon Andrup og Karen Øllgaard oplevede ikke den i ethvert godt Ægteskab attraaede Sølvbryllupsdag. Det gjorde derimod Postmester Rasmus Ø. Andrup og Sophie Bræmer, hvilken Mærkedag for dem indtraf 10. Januar 1822. I deres harmoniske og lykkelige Samliv saa de 4 prægtige Børn vokse op, hvoraf den førstefødte Karoline Ansine holdt Bryllup $13/8$ 1816 med Købmand Mathias Smith, Lemvig.

Sølvrudeparret havde trolig staaet hinanden bi i et forenet maalbevidst Arbejde for det fælles Hjem i Købmandsgaarden i Søndergade. De havde i de forløbne 25 Aar vundet Agtelse, Tillid og Respekt til alle Sider, saavel i Fødebyen som Omegnen. Mangen Modgangsbølge har skyllet op mod Arnen. Vi behøver blot at tænke paa Statsbankerottens frygtelige Lemlæstelser af vort Lands økonomiske Liv. Held den, der slap nogenlunde helskindet ud af disse Ulykkesaar, hvis Eftervirkninger ogsaa i 1822 formørkede Solen over Danmark.

Men Vilje og Evne til at faa det bedste ud af det værste ligesom ledsagede Rasmus Andrup og hans Sophie. Modløsheden fik ikke Magt. En lykkelig og klar Stjerne hvilede over deres Liv og Virke.

Sølvbryllupsfesten har staaet under en Januardags blaa Himmel, hvor de saa sig omgivet af en talrig lykønskende Slægts- og Vennekreds.

Otte Aar efter den skønne samlende Glædesfest i Andruppernes gamle Residents blev Madame Sophie Andrup alvorlig syg af Tyfus. Hendes 2 ældste Døtre turde ikke besøge hende af Frygt for Smitte, men den yngste, Semine Charlotte, gift med Købmand J. P. Futtrup, kom og plejede

hende trofast, skønt hun selv havde mange smaa Børn. Sygdommen tog til og var saa ondartet, at den medførte Døden, der indtraf den 25. April 1830.

En tung Sorgens Dag var dermed oprunden for den aldrende Købmand og Postmester, Børnene og hele Familien. — Den afdøde Hustru og Moder havde ved Flid, Dygtighed og Økonomi i sjælden Grad formaaet at skabe et Hjem for sine kære, hvor en lys og glad Tone var fremherskende, og hvor Gæstfriheden sad til Højbords, saa enhver Besøgende følte sig velkommen.

Sognepræsten Tilemann, som holdt Talen ved den Afdødes Jordefærd, oplæste følgende Mindeord:

„Denne Kiste indeslutter den jordiske Del af Madame Sophie Dorothea Andrup, født Bræmer, indgik i ægteskabelig Forhindelse den 10. Januar 1797 med S. T. Hr. Postmester og Købmand R. Andrup. Hun er født den 14. April 1770, døde den 25. April 1830 i en Alder af 60 Aar og 11 Dage, efterladende sig en kærlig Ægtefælle og 4 Børn, nemlig 1 Søn og 3 Døtre, der vedmodsfulde tilligemed Faderen dybt føler Tabet af den kærligste og trofaste Hustru og Moder.

Hun var yndet af Overmænd, æret af Ligemænd, velsignet af Undermænd. En Moder for Fattige, ja, en udødelig Moder; thi hendes Gavnildhed har sørget for ufødtes Brød, kort sagt: Hun bar Menneskekærlighedens Lænker og var dens Ære”.

O, Hedenfarne, hvil nu sødt i Fred,
Du vaagner hist til Salighedens Glæder,
Dit Liv paa Jord var idel Kærlighed,
Dit Minde varer evigt som Din Hæder!

En meget betydelig, god og ædel Dannekvinde var gaaet bort. Savnet og Smerten over hendes forholdsvis tidlige Udgang af Timeligheden ramte den Mand haardt, hvis uvurderlige Støtte og Medhjælp hun i 33 Aar havde været.

Af de anførte Mindeord forstaar vi, hvorledes hendes skønne og velsignelsesrige Livsindsats har gjort dybt Indtryk paa Slægt og Samtid, og at Mindet om Sophie Bræmer blev stedsevarende blandt den efterhaanden vidtforrenede Familie.

Jomfru Ansine Marie Stougaard, en Søsterdatter af Madame Sophie Andrup, traadte nu til som Husbestyrerinde. Det var sikkert ikke saa let et Embede at overtage, men den unge, dygtige og pligtopfyldende Kvinde

var godt kendt med Forholdene i Købmandsgaarden, hvor hun havde været Mosterens højre Haand i flere Aar.

Bræmer-Slægten

By- og Herredsfoged Andreas Bræmers Enke, Ane Grønfeld, opnaaede en ret høj Alder, født 1738 og ved Døden afgangen 1819, giver 81 Aar. Ligesom Karen Øllgaard, salig Simon Andrups, der var død 3 Aar tidligere, maatte hun opleve en mangeaarig Enkestand.

Vi sætter os let ind i, hvilken Lykke og Velsignelse det har været for Børn og Børnebørn at beholde de to betydelige erfarne Mødre og Bedstemødre saalænge. De har været Hæders- og Æresgæsterne ved Selskaberne i de oplomstrende Slægters Hjem, de har kunnet fortælle om mærkbare Tildragelser indenfor Familiekredsen som om bevægede Tider i vort Fædrelands Historie.

I det foregaaende er omtalt Navnene paa de to ældste af Herredsfoged Andreas Bræmers Børn. De øvrige er:

3) Elisabeth Marie Bræmer, f. 1771, gift $^{15}/_1$ 1798 med Mathias Ingerslev, f. i Maarslet 1771, Søn af Sognepræst til Beder og Malling H. H. Ingerslev og Hustru, Christiane Abel.

4) Ottine Henriette Bræmer, f. 1772, gift Fischer.

5) Margrethe Bræmer, f. 1776, gift H. M. Boestrup, Aarhus.

6) Christiane Frederikke Bræmer, f. $^{3}/_9$ 1775, gift $^{18}/_1$ 1804 med Mads Danielsen Stougaard, f. $^{6}/_2$ 1768, Købmand i Lemvig, Søn af Gaardmand Daniel Stougaard og Hustru Marie Akselsdatter, Asp Sogn ved Holstebro. Købmand Stougaard var 1811 og flere Aar efter eligeret Borger i Lemvig.

7) Severine Bræmer, f. $^{4}/_8$ 1778, gift med H. M. Bjerring, Aarhus.

Alle Andreas Bræmers og Ane Grønfelds Børn indtraadte i den hellige Ægtestand og efterlod sig Arvinger med Undtagelse af den yngste, Severine, gift med H. M. Bjerring.

Sønnens, Fuldmægtig Bræmers Hustru, Fredericke Milan, nedstammer fra en emigreret fransk Familie. Hendes Forældre var: Borgmester i Helsingør, Milan, d. før 1784, og Hustru, Catrine Marie de Dyhring, f. 1746, d. 1806. — Ulrik Bræmer og Fredericke Milan havde 7 Børn:

1) *Andreas Christian Bræmer*, f. i Helsingør Juledag 1796. Student 1814, cand. theol. 1820, Sognepræst i Frederikshavn 1822, Sognepræst til Skelund og Visborg i Viborg Stift 1840, Provst for Hellum og Hinsted Her-

reder 1850. Gift 1824 med Marie Elisabeth Senslius, f. $\frac{27}{7}$ 1800 i København. Provsten var meget musikalsk, lille af Vækst, smukke brune Øjne. Provstinden en ualmindelig svær og kraftig Dame. Hun var af tysk Adel.

Præstegaardens Stuehus nedbrændte $\frac{20}{2}$ 1861. Med Nød og næppe reddede Provstefamilien Livet.

Provst Bræmer døde pludselig paa en Visitatsrejse 15. Septbr. 1864, hvorefter hans Enke bosatte sig i Randers. Denne var meget adelsstolt, og da hendes Sønnedatter Jomfru Anna Bræmer forlovede sig med en Guldmedesvend, Lauritz Jensen, skulde saadant alt for ringe Parti slaas i Stykker. En i Huset værende Søster blev af Provstinden kommanderet ud for at laase Døren i for den uvelkomne Svigersøn til Familien.

De to unge fik dog hinanden, men havde svært ved at glemme den strænge Behandling fra Bedstemoderens Side.

2) Hansine Bræmer, f. 1798 den 19. Decbr., død 17 Aar gl.

3) Søren Bræmer, f. 1799, Tapetserer, emigreret til Hamborg. Dødsaar ukendt. Efterkommere i Altona.

4) Margrethe Bræmer, f. 1802, død 1826, pukkelrygget som Følge af et Fald fra en Gynges som Barn.

5) Carl Ulrick Bræmer, f. 13. Febr. 1803, død vistnok 1878, Guldsmed i Grenaa. Hans Hustrus Fornavn var Louise.

6) Frederik Bræmer, f. 1805, død 1837, Musiker, gift med Amalie Moesbøll.

7) Otto Ferdinand Bræmer, f. 27. Novbr. 1806, d. 4. Februar 1883, Skolebestyrer, Forfatter, Redaktør i København, gift med Elisabeth Christine Thane, f. 5. Septbr. 1807, d. 19. Jan. 1884. Enke efter ellev Datter af Brolægningsinspektør Thane i København.

Otto Bræmer blev efter sin Konfirmation sat i Handelslære i København, hvilket han opgav for at give Undervisning i Koralsang. 1834 Lærer-Eksamen fra Jonstrup Seminarium. 1835 oprettede han en Drengeskole, som han bestyrede til 1872. — O. F. Bræmer har skrevet en Del originale historiske Fortællinger og oversat en Mængde Romancer fra engelsk. Han har redigeret et Par Tidsskrifter, deriblandt „Skandinavisk Folkemagasin“.

Ægteparret havde kun et Barn, Datteren Mathilde Frederikke Bræmer, f. $\frac{19}{9}$ 1830 i København, gift $\frac{8}{10}$ 1852 med Slotsgartner paa Grevskabet Lerchenfeldt P. C. H. Meisling, f. 1825 i Slagelse, d. 1882, Søn af Professor, Rektor S. S. Meisling, hvis Navn bl. a. blev bekendt ved, at

M. saavel i Slagelse som Helsingør Latinskole talte Digteren H. C. Andersen mellem sine Disciple.

Provst A. C. Bræmer og Hustru havde 5 Børn, 3 Sønner og 2 Døtre:

1) Elise Frederikke, f. i Frederikshavn $15\frac{1}{2}$ 1825, blev gift $21\frac{1}{10}$ 1859 med Læge i Skelund C. W. Nørgaard. Deres Søn F. C. C. Nørgaard, f. i Skelund $16\frac{1}{4}$ 1862, der fik Handelsuddannelse, var i mange Aar Repræsentant for Firmaet Otto Mønsted. Han holdt $3\frac{1}{10}$ 1890 Bryllup med Sara Dons, Datter af Proprietær N. V. J. Dons og Hustru, f. Bøttern, Seestgaard ved Kolding.

2) Vilhelm Gustav Rudolph Bræmer, f. i Frederikshavn $2\frac{2}{9}$ 1826, død $20\frac{1}{4}$ 1870 i Randers. Herredsfuldmægtig i Randers, Bogholder i Sparekassen for Randers og Omegn. Gift med Sofie Kirstine Olsen.

Det var Herredsfuldmægtig Bræmers Datter, Anna Bræmer, som blev gift med ovenfor nævnte Guldmedesvend Laurits Jensen, der er født i Varde $8\frac{1}{4}$ 1850. L. Jensen og Hustru blev Forældre til 8 Børn, 5 Sønner og 3 Døtre. Den tredieældste Søn, O. W. Bræmer Jensen, født i Randers $3\frac{1}{5}$ 1885, lærte Faderens Haandværk og driver en stor Guldmedeforretning i egen Ejendom, Danmarksgade 14 i Randers. Slægten fik kgl. Bevilling til at føre Navnet Bræmer Jensen.

Tredie Slægtled rykker frem

Efter disse korte Streiftog i den store vidtforgrene Bræmer-Slægt, vender vi tilbage til den Andrupske Købmandsgaard i Lemvig.

Sommeren 1832 vekslede R. Ø. Andrup Skrivelser med Generalpostdirektionen om, at den 21-aarige Andreas Witalius Andrup maatte udnævnes til adjungeret eller stedfortrædende Postmester, hvilket ogsaa bevilgedes efter forudgaaende Edsaffæggelse og skriftligt Løfte om paahvilende Pligters Opfyldelse etc. Dette betød en Lettelse for den Mand, der nu i 30 Aar ved siden af sin omfattende Forretning og offentlige Hverv havde bestyret Post- og Befordringsvæsenet i Lemvig.

4 a 5 Aar senere ansøger den 66-aarige Postmester de høje Herrer i København om Tilladelse til helt at afstaa Embedet til Sønnen Herpaa indløb følgende Svar:

„I Anledning af Herr Postmesterens Skrivelse af 25. forrige Md. om De, efter nærmere derom indgivende allerunderdanigst Ansøgning maatte kunne forvente allernaadigst Tilladelse til at maatte

afstaa Deres Embede som Postmester til Deres Søn, Andreas Witalius Andrup, tilkendegives Dem herved, at Generalpostdirektionen ikke kan forelægge Hans Majestæt Kongen en saadan Ansøgning til allernaadigst Bønhørelse.

Generalpostdirektionen, den 7. Februar 1837.

5 Underskrifter.

Til Herr Postmester Andrup, Lemvig.

Dette Afslag var vistnok en ikke ringe Skuffelse for den aldrende Købmand og Postmester. Men Andreas Witalius var i alle Henseender sin Faders uundværlige Støtte og udviklede sig til i en forholdsvis ung Alder at paatage sig alle Byrder og Pligter med det Ansvar, som fulgte.

69 Aar gammel tager Kancelliraad Andrup Beslutning om at gøre Skifte mellem sine Børn ved en detailleret oprettet Kontrakt. Aktstykket er et Vidnesbyrd om den Grundighed, Nøjagtighed i alle Spørgsmaal, der udstraalet fra denne Storkøbmands Liv og Virke.

Overenskomst mellem Postmester Rasmus Øllgaard Andrup, begge hans Svigersønner samt Søn og ugifte Datter med Lauvæрге Hrr. Prokurator Christensen i denne Anledning.

Da jeg, R. Ø. Andrup, ønsker at komme i Rolighed formedelst Alderdommens Tiltagende og Erkendelsen af, at man ikke ved, hvor brat Døden kan overraske os og kalde os bort herfra, saa har jeg med mine Børn og Svigerbørn truffet følgende Overenskomst og Forening angaaende Arv efter min afdøde Kone og mig saaledes besluttet vedtaget og bestemt:

1. Købmand Math. Smith, gift med min Datter Karoline Ansine Andrup, skal udbetales som Fædrene og Mødrene Arv Rdl. 6000,00
dels med Contant og dels med antagelige Beviser i Juni Termin eller 1ste Juli 1840, dog heri fradrages de forhen bekomne 640 Rdl.
2. At J. P. Futtrup, gift med min Datter Semine Charlotte Andrup, ligeledes udbetales Juni Termin eller 1. Juli 1840 som Fædrene og Mødrene Arv til hans Kone dels i Contant og dels i Beviser Rdl. 6000,00
dog deri at fradrage de forhen bekomne 400 Rdl.

3. At min Datter Termine Øllgaard Andrup, som har været gift med A. H. Høegh, ligeledes Rdl. 6000,00
hvilke 6000 Rdl. bliver indestaaende hos min Søn Andr. Witalius Andrup imod 4 $\frac{0}{100}$ pro Anno og imod han derfor udsteder lovlig Panteobligation med 1ste Prioritet i Gaarden Nr. 5, som jeg bebor, tillige med al Marken samt indendørs og udendørs Besætning, intet undtagen og under Vilkaar at fra Creditors Side maa Kapitalen ikke de første 4 Aar opsiges fra Laanets Datum; hvilke Ejendomme bliver min Søn tilskødet Snaps-ting eller til 1ste Juli 1840.
4. Min ovenbenævnte Søn A. W. Andrup overdrager jeg fra Snaps-ting eller 1. Juli 1840 Ækvivalent for hans Fædre- og Mødrearv Rdl. 12000,00
samt imod at han betaler eller udreder forannævnte hans 3 Søstres Parter af Fædrene- og Mødrene Arv:

a. Alle mine faste Ejendomme af Gaarde, Steder eller Markjorder paa denne Bys Mark og Tiender i Tørring og Fabjerg Sogne, min Andel i Armose Krog samt $\frac{1}{3}$ Del af Jagtskibet „Else Johanne”, ingen undtagen med Skøde fri for al Forheftelse og for Bankrenter af Gaarden Nr. 5 og en Del af Marken, hvoraf Forheftelsen er betalt og Policen derfor at tilhøre ham.

b. Al min ejende Besætning og Bohave, uden- og indendørs Besætning, levende og dødt, rørlig og urørlig, løst og fast, intet i nogen Maade undtagen i den Stand, som samme da befindes, saasom alt hvad jeg maatte have tilgode enten efter Handelsbøger, Gjældsbeviser eller uden saadanne eller Contanter under følgende Betingelser:

1. Han, nemlig min Søn, opfylder mine til mine Svigersønner og Datter Termine indgangne Forpligtelser i Henseende til Udbetaling af deres Fædrene og Mødrene Arv imod naar saadant er sket, disse da meddeler ham og mig lovlig Afkald for deres Mødrene og Fædrene Arv.

2. Han indrømmer mig det Værelse, som Termine nu beboer her i Huset med tilhørende Bogskab, Sengeklæder, Lagener, alt som jeg har udtagen, saa skal han og forsyne mig med Varme, Lysning, Føde, Vask

og alt, hvad videre jeg saavel i sunde som syge Dage maatte behøve, samt desuden betale mig aarlig 50, siger Halvtredsindstyve, Sølvspecier, som erlægges til mig kvartalsvis forud til Brug til Klæder og andre Fornødenheder eller smaa Udgifter.

Saa skal han ogsaa efter min Død stede mig til Jorden, men kun simpel, da al Bram i denne Henseende er imod min Villie.

3. Skulde jeg derimod enten formedelst en eller anden Aarsag finde mig misfornøjet, da skal det staa mig frit for at udflytte hvorhen jeg vil og uden nogen Betaling medtage for mig selv: 1 Sengs Klæder med 4 Par Hørgarns-Lagener, 1 dito for en Pige med 4 Par Blaalærreds-Lagener tillige med behøvende Haandklæder, Duge og Servietter samt 1 Ottedages Stueuhr, behøvende Stole, Borde, Sengested med Omhæng, 1 Chatol med Skab, tilligemed mine egne Gangklæder og Linned og øvrige Husgeraad, som efter min Død igen falder tilbage til min Søn, som hans Ejendele uden nogen Slags Betaling eller Vederlag til nogen, da samme kun overlades mig til Brug, saa længe jeg lever, ligesaa udbetaler han mig fra den Tid jeg flytter aarlig 200, siger To Hundrede Sølv Specier kvartalsvis forud med 50 Specier.

4. Min Søn klarerer og betaler al den Gæld, som jeg indtil 1. Juli 1840 maatte have saavel Handelen vedkommende som ellers i andre Henseender, da han fra den Tid som foran bestemt overtager mit Boes Aktiver og Passiver.

5. Han udbetaler til Ansine Marie Stougaard $\frac{1}{2}$ Aar efter hun flytter herfra 500 Rd., siger Fem Hundrede Rigsbankdaler Sølv med Renter deraf og saalænge hun forbliver hos ham som Husjomfru giver han hende aarlig Løn 25 Rdl. Courant som er 40 Rbd. fra 1. Juli 1840 at regne.

6. Gl. Poul, som er her i Gaarden, antager min Søn sig fra samme Tidspunkt til Forsørgelse; men hans Begravelses Omkostninger udredes af hans Efterladenskaber.

7. For de min Søn herefter paahvilende Forpligtelser i Henseende til mig personlig og hvad jeg skal have af ham, pantsætter han mig som Sikkerhed for prompte og nøjagtig Opfyldelse deraf — a. mod 1ste Prioritet i samtlige Steder, som jeg ejer her i Byen, min iboende Gaard Nr. 5 med Markjorder undtagen — b. de Kirketiender, som jeg ejer i Tørring og Fabjerg samt min Del af Armose Krog, og den $\frac{1}{3}$ Del af Jagt-

skibet „Else Johanne”, alt saaledes som samme i Viborg Snapsting eller til 1. Juli 1840 af mig vil blive ham tilskødet, og endelig mod 2. Prioritet, hvad som han giver hans Søster Termine i første Prioritet for Arven 6000 Rdl. udi min iboende Gaard Nr. 5 med Jordejendommen etc.

8. Samtlige Stempler, Papirer med de flere Udgifter i Anledning af denne Overenskomst betales alene af min Søn, og bemærkes, at denne min Søn skulle ville bortsælge nogle af Ejendommene som herefter skal være pantsat til hans Søster Termine eller mig, da maa saadant ikke formenes ham, imod at han til respektive Creditor udbetaler de $\frac{3}{4}$ Dele af den Sum Ejendommen afhændes til, som da afskrives paa Beviset eller Bevisning for at han derved kan faa Ret til paa det Solgte at udstede fri og uforheftet Skøde. Hvad der paa de faste Ejendomme rester som Bankheftelse svarer han.

9. Fra 1ste Juli 1840 svarer min Søn alle Skatter og Afgifter etc. af hvad som herved til den Tid efter foranførte vorder ham overdraget og Ejendommene staar fra den Tid for hans Regning og Ansvar. Naar Andr. Witalius Andrup til Viborg Snapsting eller 1ste Juli 1840 har efterkommet hans Løfte og Forpligtelser til begge hans Svogre og Søstre i Henseende til Fyldestgørelsen for angivne Arvesummer efter min afdøde Kone og mig, da meddeles ham lovformeligt Afkald for alt, hvad de kunne have at fordre saavel efter deres afdøde Moder som efter mig. Søsterens Afkald forsynes med Lauværgens Underskrift og Stempel. Papiret til Afkaldsdokument m. m. betaler Witalius.

Ved denne saaledes mellem os frivillige Overenskomst er al videre Skifte og Retsforhandlinger nu og siden hævet, og skulde jeg, R. Ø. Andrup, bortdø forinden, hvad heri er anført og berigtiget, da skal dette mit Dødsfald ingen Forandring gøre deri, men skal punktlig opfyldes og fuldbyrdes efter denne Forening eller Overenskomst, hvilket saaledes herved vore fælles Underskrifter bekræfter og mellem os gyldig indtil alt det heri til 1. Juli 1840 omhandlede paa stemplet Papir kan være berigtiget.

Lemvig, den 11. Juni 1839.

R. Ø. Andrup. A. W. Andrup. M. Smith. J. P. Futtrup.

Termine Øllgaard Andrup.

Som Lauvæрге

C. Ø. Christensen.

Rasmus Andrup virkelig Kancelliraad

Selv om R. Ø. Andrup nu ifølge ovenstaaende Dokument fra 1. Juli 1840 afstaar Forretning og Ejendommene til Sønnen, er han fremdeles Postmester i Lemvig og fejrede som saadan 40 Aars Jubilæum 7. Maj 1842, men et Par Aar forinden udnævner Hans Majestæt Kongen ham til Kancelliraad som Paaskønnelse for lang og tro Tjeneste:

Vi Christian den Ottende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders' og Gothers', Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg Gjøre vitterligt: at Vi allernaadigst have fundet for godt at beskikke Rasmus Andrup, Postmester i Vor Købstad Lemvig, Vort Land, Nørre Jylland til vor virkelige Kancelliraad og dertil hermed i kongelig Naade udnævner ham.

Og maa og skal han i Kraft heraf fra denne Vor Bestallings Dato af ved alle forekommende Lejligheder ikke alene have Del i alle de Rettigheder og Friheder som Rangspersoner efter Loven ere tillagte, men endog efter sin Anciennitet nyde den Rang udi Sæde og Gang, som han efter Rangforordningen af 14. Oktober 1746 dens 6te Klasse Nr. 1 kan tilkomme og derfor af alle agtes og anses. Thi skal han være os sin absolute og souveraine Arvekonge og Herre huld og tro, Vort og Vort kongelige Arvehouses Gavn og Bedste søge, vide og ramme, Skade og Fordærv af yderste Magt, Evne og Formue hindre, forekomme og afværge, saa om Vi ellers maatte finde for godt ham i et eller andet Tilfælde noget til vor Tjenestes Befordring at anbefale, da saadant troeligen forrette, samt i saa Maade ikke for nogen aabenbare, hvad samme hans Forretning vedkommer og hemmeligt bør at holdes, alt efter den Ed han Os derpaa allerunderdanigst og aflagt haver.

Givet paa Vort Slot Frederiksborg den 28. Juni 1840.

Under Vor Kongelige Haand og Sejl

Christian R.

Stemann.

Ørsted.

M. Lange.

Hansen.

Holm.

Pedersen.

Bestalling for Postmester Rasmus Andrup i Lemvig til at være virkelig Cancelliraad.

Rasmus Ollgaard Andr. Andrup

* 29. 10. 1849 — † 6. 8. 1873

Fru Termine Ollgaard Høegh
f. Andrup

* 12. 6. 1802 — † 25. 12. 1867

Fru Rasmine With

f. Andrup

* 9. 3. 1817 — † 29. 11. 1883

Læge Nicolaj Rasmus With

* 6. 9. 1833 — † 27. 7. 1885

Vi mærker os, at R. Ø. Andrup beskikkedes og udnævntes til Kancelliraad netop paa Kong Christian den Ottendes Kroningsdag under Festlighederne paa Frederiksborg Slot, hvilket viser, at Lemvig Postmesteren var mellem de Udkaarne, der netop ved denne højtidelige Lejlighed var udset til at hædres. Foran hørte vi om, at Fætteren Biskop Øllgaard var én af de tre høje Gejstlige, der foretog Salvningen og Kroningen af Kongen og Dronningen.

I dobbelt Henseende blev den 28. Juni 1840 en skøn Erindrings- og Mærkedag for Andrup- og Øllgaard-Slægten.

Jeg tilføjer her, at Biskop Øllgaard og Hustru havde 3 Børn, 2 Døtre og Sønnen Niels Rasmussen Øllgaard. Denne er født i Asminderød Præstegaard $14/6$ 1812. Cand. theol. I mange Aar Overlærer ved Søetatens Pigeskole. $11/5$ 1866 kaldet til Sognepræstembedet i Stiftsbjergby paa Sjælland. Gift 1847 med Sofie Meyer, Datter af Oberst Meyer og Sofie Barth.

Da Tiden for den Overenskomsts Ikrafttræden, som Kancelliraad Andrup oprettede med alle sine Arvinger stærkt nærmede sig, underskriver A. W. Andrup 27. Juni 1840 en Opholds- eller Aftægtskontrakt, hvis væsentligste Punkter er taget fra 11. Juni Dokumentet 1839. Men Aftægtskontrakten præges af det personlige mellem Fader og Søn og er stærkt specialiseret. Af Bohave og Husgeraad, som Kancelliraaden selv udtager, er nu bl. a. nævnt $1/2$ Dusin Sølvspiseskeer, $1/2$ Dusin Sølv-Theskeer, nogle Thekopper etc.

Panterettighederne i fast Ejendom, som R. Ø. Andrup har til Sikring af Aftægtskontraktens Opfyldelse og A. W. Andrups Forpligtelser i enhver Henseende er stærkt pointerede.

Ved Kong Christian den Ottendes Tronbestigelse fik alle Rigets Embedsmænd deres Bestallinger konfirmerede, saaledes ogsaa Postmesteren i Lemvig Købstad:

„Vi Kristian den Ottende af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg Gjøre vitterligt: At Vi til Konfirmation paa den af Vor elskelige kjære Herr Fætter højsalig Kong Christian den Syvende højlovlig Ihukommelse under 7de Maj 1802 Os Elskelige Kancelliraad Rasmus Andrup allernaadigst givne Bestalling til at være Postmester i

vor Købstad Lemvig i Vort Land Nørre Jylland, allernaadigst have beskikket og forordnet, saa og jeg hermed beskikker og forordner fornævnte Kancelliraad Rasmus Andrup til at være fremdeles Vor Postmester i Lemvig i Overensstemmelse med bemeldte Bestallings Indhold og efter den Ed, han allerunderdanigst gjort og aflagt haver.

Forbydende Alle og Enhver imod det, som foreskrevet staar, Hinder at gjøre.

Givet i Vor Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn, den 4. Juni 1841.

Under Vor kongelige Haand og Sejl

Christian R.

Konfirmation paa den Kancelliraad Rasmus Andrup under 7de Maj 1802 meddelte Bestalling til at være Postmester i Lemvig.

Det til Embedet knyttede Postholderi eller Befordringsvæsen gav ofte Anledning til Korrespondance med Generalpostdirektionen. I et Brev af $\frac{8}{8}$ 1842 skriver Kancelliraad Andrup om en Kontrakt, der sendes ham til Underskrift. En ny Postvogn skal anskaffes til 300 Rdl., hvilken A. skal betale. Vognen bygges i København efter Konstruktion befaleet af Postvæsenet.

Denne Kontrakt vil Andrup ikke underskrive, idet han motiverer Afslaget med, at Landevejen efter Skærumbro stadig er daarlig. Hidtil har det kunnet gaa med den mindre, gamle Postvogn, som kun fordrede 2 Heste. Men den ny tungere og sværere Vogn gør 3 Heste nødvendig til Turen. Altsaa maa Andrup have Kørselsgodtgørelsen forhøjet af Generaldirektionen. Af den Grund ønsker han ny forbedret Kontrakt fremsendt, forinden man faar hans Underskrift.

Skrivelsen er affattet i Tidens særdeles høflige Vendinger og Kancelliraaden fremhæver, at han „stoler ganske paa den høje Direktions Bevaagenhed”.

Tobaksfabriken i Lemvig

Skjøde: Underskrevne Postmester R. Ø. Andrup, Lemvig, gør vitterlig at have solgt, ligesom jeg herved sælger, skjøder og aldeles afhænder fra mig og Arvinger til min Søn A. W. Andrup og Arvinger i Følge mundtlig Aftale min i Tobaksfabriken her i Byen 2 Aktier i Bygningen Matr. Nr. ? Pladsen dertil i denne ligger Nørre Østergade (Aagade) tilige med Inventarium samt Tobakslager og fabrikerede Tobakker intet

undtagen med Tab eller Gevinst for Sum 100 Rdl. Sølv med Bestemmelse at alt fra Dato af disse 2 Stk. Aktier at have alle sammen paa-gaaende Byrder og Skatter mig som Sælger uvedkommende og han i alle Dele at være underkastet de samme Forpligtelser, som haver været mig paa hvilende.

Og da Køberen nu har betalt mig den akkorderede Købesum Et Hundrede Rigsbankdaler Sølv, saa tilskøder jeg benævnte min Søn det her ved solgte under opførte Forpligtelser som hans fulde og lovlige Ejendom, hvilket med Underskrift og Segl bekræftes tilligemed underskrevne 2 Vitterlighedsvidner.

Lemvig, den 27. Juni 1840.

R. Ø. Andrup.

A. W. Andrup.

Den $^{10}/_1$ 1840 tilskødede Kancelliraad Andrup Sønnen A. W. Andrup $^{1}/_8$ Part i Jagtskibet „Else Johanne” for 300 Rigsbankdaler.

Hvis der var trange Kaar til Stede hos et Medlem af Slægten, gik vedkommende ikke forgæves til Kancelliraad Andrup om Støtte. Dette kunde Skipper Frederik Sand i Løgstør, der var gift med A.s Søsterdatter Ter-mine Schou fra Ulfborg, tale med om. Sand skriver i et Brev $^{24}/_6$ 1820 bl. a.: „Hr. Postmester Andrup! Tusinde Gange være Dig og gode Kone takket for alt beviste mod mig og Familie. Vore Udsigter ere ej saa aldeles gunstige. Vi maatte ligge i Nykøbing i 4 Dage formedelst Blæst. Vore Gjæslinger døde. 2 undervejs, de 3 tog Ilderen første Nat vi kom hjem.

Jeg har det Uheld en af mine Bæster er bleven daarlig i Forbenene, saa jeg maatte skyde den og som Følge deraf have et Par nye Bæster, og jeg har faaet kgl. Bevilling paa et Fiskeri, som jeg skal udrede, som koster circa 200 Rdl. Jeg har tillige maattet betale en Sum ud for nylig af 300 Rdl., som er bleven mig opsagt. Saa det ene med det andet har sat mig i en græsselig Pengemangel, og da jeg ej har været saa heldig at kunne faaet dem her i Egnen, tager jeg mig den Frihed at henvende mig til Dem om De ej kunde tjene mig i at give mig et Laan af 200 Rdl. til næste Juni eller i Mangel af Juni, da til December dette Aar med nogenlunde billige Procenter. Jeg synes ej vel jeg kunde taale at give over $^{1}/_2$ Procent maanedlig.

I Haab om min Begjærings Opfyldelse. Tegner jeg mig Deres ærbødige Tjener.

Frederik Sand.

Andrup sender Sand omgaaende 200 Rdl. og kort Tid efter, da et nyt Laan ønskes, 300 Rdl.

A. W. Andrup konstitueres i Postmester-Embedet i Lemvig:

„Efter Deres Faders Cancelliraad og Postmester Andrups derom indgivne Ansøgning, konstituerer Generalpostdirektionen Dem herved til paa Deres eget An- og Tilsvaer, men dog spe succidendi (Stedfortræder), at forestaa Bestyrelsen af det ham anbetroede Postmester Embede i Lemvig, saavel som Opsynsmandstjenesten ved Befordringsvæsenet sammesteds fra 1. Januar d. A. at regne.

Ved bemeldte Embedes Bestyrelse haver De at rette Dem efter Postmester-Instruksen og de om Postvæsenet i Almindelighed gældende Anordninger og Bestemmelser.

For de med Embedet forbundne Oppebørslere vil ingen ny Caution blive at stille, saafremt Deres Faders Cautionist Købmand Smith maatte erklære sig villig til at lade den for Deres Fader indgaaede Selvskyldner Caution for 300 Rdl. Sølv fremdeles forblive gældende for Dem, hvorimod De i modsat Fald vil have at stille anden Sikkerhed for Oppebørslerne paa den ved Forordningen af 8. Juli 1840 dens 2den Paragraf anordnede Maade”.

Generalpostdirektionen, den 11. Februar 1843.

Constitution for adjungeret Postmester Andreas Witalius Andrup til paa eget An- og Tilsvaer at forestaa Bestyrelsen af Postmester Embedet og Opsynsmands Tjeneste ved Befordringsvæsenet i Lemvig fra 1. Januar

Kancelliraad R. Ø. Andrups Død og Eftermæle

Vi har nu fulgt Kancelliraad Andrup fra Ungdommen til de graa Haars Dage, vi har set ham som en Mand, der saavidt det historiske Billede af ham rækker, snart altid forstod at tage de rigtige Beslutninger i afgørende Øjeblikke paa Livets store Skueplads.

Der var en egen støt Maalsikkerhed over hans Virke og Færd, som omgav ham med udelt Agtelse. Han laa ikke under for Arbejdsdagens Besvær eller Vejens Længde, en uforstyrrelig Ro og Klarhed prægede hans Handlinger. Som Raadgiver for Folk i vanskelige Forhold gik ingen forgæves. At opremse Navne paa Enker og forældreløse, han var beskik-

ket Lauværgen for i Lemvig og Omegn, vilde føre for vidt, alt var i gode Hænder hos denne højtskattede Mand.

Omkring 70 Aars Alderen forkyndte Sygdomsanfald, at Tiden nærmede sig for Livsdagens Afslutning, og som foran berørt, var det ham saare magtpaaliggende, at intet var uopgjort, at alt lagdes til Rette for hans Kære paa en Maade, der kun kunde skænke Tilfredshed og Taknemlighed.

Kancelliraad Andrups Dødsdag blev den 25. Juli 1843.

Svigerdatteren, A. W. Andrups Hustru, Ansine Stougaard, har efterladt følgende Linier over Dødsfaldet:

„Min kære gode Svigerfader døde om Aftenen Kl. 9^{1/2}, han sov rolig og stille hen, efterat han i ³/₄ Aar havde lidt meget haarde Smerter af en indvortes Gigt og Kræft i Lungen. I flere Aar i Forvejen havde han af og til haft stærke Smerter. I sin Sygdom var han stedse taalmodig og god, o, saa god og kærlig mod os alle, og den gode Gud i Himlen vel-signe ham ogsaa evig derfor, og for alt det gode, jeg i 20 Aar har nydt af min dyrebare Velgører”.

Dødsannoncen i Ringkøbing Amtstidende er saalydende:

At vor kære Fader Cancelliraad og Postmester Rasmus Øllgaard Andrup efter flere Maaneders tiltagende Svagelighed bortkaldtes herfra den 25. ds. ved en stille og rolig Død i hans Alders 74 Aar, dette bekjendtgøres herved sørgeligst for fraværende Familie og Venner. Paa Søskenes og egne Vegne.

Lemvig, 27. Juli 1843.

A. W. Andrup.

Begravelsen fandt Sted den 1. August 1843 og forrettedes af Sognepræst Melbye. Fra Jordefærden er opbevaret følgende:

Herunder hviler

De jordiske Levninger af

Cancelliraad Rasmus Ø. Andrup

Postmester og Forligelseskommissær i Lemvig

Født den 31. Januar 1770. Død den 25. Juli 1843

Prædikeren 12,7 — 2. Cor. 1,9

Den trætte Gubbe har nedlagt sin Stav!

Saa aabne Du da nu, o kølig Grav,

For ham Din stille trygge Havn!

Tag Støvet i din Favn!

Saa aabne Du for den frigjorte Sjæl.
O, Herre Salighedens rene Væld!
Skjænk hist den paa Din Himmelkyst
En rig og salig Høst!!

„Salige er de Døde, som dø i Herren, de hvile fra deres Arbejde, men deres Gerninger følger dem”. Aabenb. 14. Cap. 13. V.

I ovennævnte Blad var Dagen efter indrykket følgende:

De ærede Venner og Medborgere, saavel Budne som Uindbudne, der fulgte min gamle Fader til hans sidste Hvilested, saavel som De, der paa andre Maader hædrede Mindet om den Afdøde, ville herved modtage min hjerteligste Tak for disse Beviser paa deres Kærlighed og Agtelse, hvilke ikke kunne andet end være os dyrebare og trøstende for mig.

Lemvig, den 2. August 1843.

A. W. Andrup.

Kammerraad Andreas Witalius Andrup

Efter sin Konfirmation blev han i 14 a 15 Aars Alderen Lærling i Faderens Forretning og efter det Kendskab, vi i Forvejen har til Kancelliraad Andrup, maa den unge Andreas Witalius have gennemgaaet en solid Handelsuddannelse, ikke i én, men i alle Henseender. Sprogundervisning har ej heller manglet ved en Huslærer.

Familietraditionen fortæller, at han forløftede sig i sine Læreaar og var siden ikke ret stærk. Hvorvidt dette passer, kan dog ikke konstateres.

De fleste Handelslærlinge i de gamle Købmandsgaarde har vist forløftet sig, man havde Lyst til at vise sin Styrke, f. Eks. ved at bære 1 Tønde Rug fra Landmandens Vogn op paa Kornloftet. Ofte kunde det gælde et Væddemaal mellem Butikspersonalet og Gaardskarlene. Saadanne Forløftelser voksede man sig fra med Aarene.

Om Andreas Witalius har forløftet sig, tror jeg dog ikke, man skal tillægge Faderen Skylden derfor, dertil var denne for klog en Mand.

Købmand R. Ø. Andrup har derimod paa et meget tidligt Tidspunkt opdaget Sønnens kommercielle Anlæg. Dette fremgaar tilstrækkeligt af følgende:

„Da min Søn Andreas Witalius Andrup, som nu paa 6te Aar har væ-

ret mig behjælpelig ved min Handel og øvrige Forretninger, men som Mindreaarig ikke med Gyldighed enten kan afslutte nogen Handel eller afgive nogen gældende Underskrift, saa beder jeg, at Deres Velædelhed vilde beskikke benævnte min Søn en Kurator, hvortil jeg foreslaar Herr Købmand Christian Lind her i Lemvig, som nok vil paatage sig denne Ulejlighed”.

Lemvig, den 8. Januar 1830.

Andrup.

Ifølge ovenstaaende Begjæring beskikkes Hrr. Købmand Christian Lind herved til at være Kurator for den mindreaarige Andreas Witalius Andrup her i Byen, hvilken Opgave han haver at forstaa i Overenssømmelse med Loven og Anordningerne ved alle forefaldende Lejligheder.

Dette til Bekræftelse under mit Navn og Embedssegl.

Lemvig, den 15. Januar 1830.

Christensen,
konst. Byfoged.

Et smukt Tillidsvotum fra Principalen til den 19-aarige Handelsbetjent. — Medens Aarene skred, har Kancelliraaden med Tryghed betroet Sønnen større og større Opgaver og set hen til den Dag, da saavel Postvæsenet som alt Forretningen vedrørende helt og holdent lagdes i Andreas Witalius' Hænder.

Den 27. Juni 1840 afgiver sidstnævnte en betydningsfuld Erklæring i Tilslutning til tidligere Aftaler:

„Da min Fader Postmester Andrup nu ved Skjøder har overdraget mig hans Ejendomme samt for Besætning, Varebeholdning og Tilgodehavende i Bøgerne givet mig Kvittering for sammes Betaling, saa forpligter jeg mig til som billig Følge heraf, ej alene at indfri min Faders til Amtsprøbst Bröchner udstedte Forskrivning, stor 1000 Rbl. Sedler, men ogsaa tillige at indgaa i hvad Gjæld, han ellers til Dato maatte have dels for hjemkomne og undervejsværende eller ordinerede Varer og dels ellers, saaledes at jeg klarer Alt og i enhver Henseende holder min Fader kraves- og skadesløs, hvorfor dette mit Brev herved meddeles indtil andet Bevis angaaende Foranførte af min Fader forlanges”.

Lemvig, 27. Juni 1840.

A. W. Andrup.

Gentagne Gange har vi i nærværende Bog, hvor der berettes om Arveskifter, hørt Tale om Broderlod og Søsterlod, at Sønnen fik dobbelt i Forhold til Døtrene.

Jydske Lov fra Valdemar Sejrs Tid og Christian den Femtes danske Lov fastslog denne Fremgangsmaade, hvilken en nye Lovgivning ophævede 1857.

Man gjorde gældende, at Døtrene som Regel altid blev gift, og saa maatte Vedkommendes Mand om Resten. Men for den Kvinde, der ikke indtraadte i Ægtestand, var Uretfærdigheden med den store Broderlod og den lille Søsterlod mer end iøjnefaldende.

Da Vurderingen af faste Ejendomme, Bogfordringer, Varelagre etc. næppe gik til Topnotering, har A. W. Andrups Arvepart ikke været ringere end Tallet 12000 Rdl. udviser. Ved Aftægt til Faderen paatog han sig bestemte Ydelser og Forpligtelser. Men vi tager ikke meget Fejl ved at antage, at en Kapital paa ca. 10.000 Rdl. ekstraordinært har været investeret i Forretningen som Basis for Opholdskontrakten. En saadan maatte, Parterne imellem, anlægges paa langt Sigt. Kancelliraadens Død efter kun 3 Aars Forløb har derfor betydelig forøget Sønnens Driftskapital.

Andreas Witalius Andrups Borgerbrev eller Borgerskab som Købmand i Lemvig er dateret 15. Septbr. 1840:

A. W. Andrup faar Borgerbrev

„Frederich Christopher Gundelach, Hans Kongelige Majestæts virkelige Kancelliraad, Byfoged og Skriver i Lemvig samt Herredsfoged og Skriver i Skodborg og Vandfuld Herreder, gør vitterligt: at Aar 1840 den 15. Septbr. compareret for Magistraten paa Raadhuset Handelsbetjent Andreas Witalius Andrup heraf Byen, som godtgjorde at være 29 Aar gammel, og at være Grundejer her i Byen, hvor han ejer Gaard og flere Steder, foruden Markjorder, samt at have i lovbealet Tid været ansat ved Handelen, først som Dreng og senere som Handelsbetjent, saa og at være barnefødt her i Byen og altsaa fri for Værnepligt.

Han begjærte at vinde Borgerskab som Kjøbmand i Lemvig, hvilket da Intet derimod fandtes hinderligt blev ham bevilget, hvorpaa han aflagde Borgereden og blev indtegnet som Borger og Købmand i Lemvig.

Til Kæmnerkassen bliver af ham at erlægge det sædvanlige Gebyr af 1 Rdl. 3 Sk. Sølv.

Thi som nu fornævnte Hr. Andreas Witalius Andrup saaledes lovligen haver svoret og vundet Borgerskab i Købstaden Lemvig, saa bliver ham

herved meddelt dette Borgerbrev som Borger og Kjøbmand udi Købstaden Lemvig, hvorved han bliver delagtig i alle en Borgers Rettigheder og Købstadens Privilegier, ligesom han undergives samme Borgeres Forpligtelser.

Lemvig, den 15. Septbr. 1840.

Gundelach.

Gebyr	12 Rd.	1 Mk.	8 Sk.
$\frac{1}{8}$ Del	1	„ 3	„ 3
	<hr/>		
	13 Rd.	4 Mk.	11 Sk.

Nu følger en Fortegnelse over faste Ejendomme, som Kancelliraad R. Ø. Andrup ved tinglæst Skøde 18. August 1840 for 3980 Rbd. r. Sølv solgte til Sønnen A. W. Andrup:

- 1) Min iboende Gaard Matr. Nr. 5 Søndergade.
- 2) Stedet Matr. Nr. 1 Søndergade.
- 3) Stedet Matr. Nr. 2 Søndergade.
- 4) Gaarden Matr. Nr. 9 med Toft og Have Søndergade.
- 5) 1 Sted Nr. 41 Nørre Østergade.
- 6) 1 Et-Etages Hus Nr. 91 ved Fjorden, forhen en Del af Kjøbmand Smedegaards Gaard, tilligemed 1 Stk. Jord i Nørlem.
- 7) 1 Tømmerplads norden for Købmd. J. P. Futtrups Have.
 - B. 1 Toft i Søndermarken.
 - C. 1 Stk. Mark oven Sønderbjerget.
 Alle mine Markjorder ialt $38\frac{3}{4}$ Td. Land.
 Fiskeri og Mølleprivilegiet.

Med den Position, som A. W. Andrup i Kraft af Stilling og stor Ejendomsbesidder straks kom til at indtage i sin Hjemstavn, var der ikke noget mærkeligt i, at han i Slutningen af 1840 indvalgtes i Lemvig Købstads Borgerrepræsentation. Men det bemærkelsesværdige er, da han allerede $\frac{25}{1}$ 1841 vælges til Formand med stor Majoritet. Viceformand blev Kjøbmand Hans N. Smith, andre samtidige Medlemmer var bl. a. Uhrmager Lillelund og M. Grønfeld.

En Begivenhed af høj Rang for den smukke Limfjordsby var, da Kong Kristian den Ottende og Dronning Caroline Amalie $\frac{24}{7}$ 1840 bærede Lemvig Købstad med deres Nærværelse. Ved et Taffel udbragte Kongen en Skaal for Lemvig med højtidelig Forsikring om kgl. Bevaagenhed og Naade. — Beretningen om dette Besøg findes i Byraadsarkivet.

Familien Stougaard

Købmand i Lemvig Mads Danielsen Stougaard holdt 5. Januar 1802 Bryllup med Johanne Jensdatter af Maabjerg. Hun var 40, han 33 Aar gammel.

I Ægteskabet var Sønnen Daniel og Datteren Mariane Tvillinger, der begge døde som ganske smaa. 1803 melder Lemvig Kirkebog: Mads Danielsen Stougaards Hustru Johanne Jensdatter døde 21. Februar og blev begravet 25. dito.

1804 viedes Købmand Stougaard, som ovenfor anført, til Jomfru Christiane Frederikke Bræmer, Datter af Herredsfoged Bræmer og Hustru, og blev derved Svoger til R. Ø. Andrup.

Deres fem Børn var:

- 1) Andreas Stougaard, f. 10. Maj 1805.
- 2) Johanne Daline Stougaard, f. 2. Decbr. 1806, død 1882. Ugift. Da hun voksede til opholdt hun sig som „Tante Hanne” i Købmand Mathias Smiths og Caroline Smiths Hjem. Efter disses Død hos Søsteren, Kammerraadinde Andrup.
- 3) Ansine Marie Stougaard, f. 2. Decbr. 1808.
- 4) Henriette Ulrikke Stougaard, f. 5. Januar 1811, d. 6. Maj 1890, gift 2. Maj 1837 med Købmand Frederik Hestbech, Lemvig.
- 5) Poul Severin Stougaard, f. 31. Marts 1812, d. 19. Septbr. s. A.

Men den Lykkens Familiesol, der i Mads Stougaards Ægteskab med Frederikke Bræmer straaledede over Hjemmet, dalede brat, da den elskede Hustru og Moder hensov 14. April 1812 om Morgenen Kl. 9, 36 Aar og 219 Dage gammel. Det var forøvrigt i en Tid, da der ingen Læge var i Byen.

Stougaard forblev Enkemand Resten af sit Liv. Om hans Død og Begravelse beretter Datteren Henriette:

„I Oktober 1828 blev min gode Fader syg af Koldfeber, som han havde til Januar 1829. Den 16. Januar s. A. om Eftermiddagen Kl. 5 døde min Fader og blev jordet paa Vejrum Kirkegaard paa den nordre Side. Han var 61 Aar og 20 Dage gammel.”

At Købmand Stougaard begravedes i Vejrum hænger formentlig sammen med, at hans første Hustru Johanne Jensdatter laa begravet der.

Den 2. Oktober 1840 døde Sønnen Andreas Stougaard, der var Skibskaptajn, i København af Brystvattersot. Adskillige Breve fra ham er opbevaret i Slægtsarkivet. Et Par Brudstykker gengives: København August

1836. Til Søsteren Henriette . . . Du skriver, at Du vilde komme herover i August Maaned og haaber saaledes at komme til at tale med Dig. Jeg hører her, at du virkelig er forlovet med Hestbech, som Du i Dit forrige Brev bad mig ej at tale om til Bekendte, hvorfor jeg troede, at det ikke var saa ganske bestemt. Men da nu jeg her hører Tale derom, saa haaber jeg det er bestemt og har saa den Fornøjelse at gratulere Dig og ham og ønske begge Lykke og Held i Fremtiden.

At Damsgaard har været i Lemvig har jeg erfaret af et Brev fra ham fra Aalborg, som jeg har besvaret til Lemvig, bedet ham hilse alle gode Venner, som han vistnok ikke har glemt. Hils ham og alle fra mig, jeg lever vel, er frisk og sund, det værste er, Fortjenesten er saa liden, at den næppe kan strække til at ligge for længe stille . . .

Fra din oprigtige Broder indtil Døden.

A. Stougaard.

København den 21. April 1839. — Kære Svoger F. Hestbech!

Jeg har længe ventet at høre et Par Ord fra Dig og Kone, men nu skal jeg kortelig fortælle Eder, hvorledes den lange Vinter er gaaet for mig. Jeg har gaaet i den Forventning, at jeg skulde beholde den Skonert jeg havde faaet i forrige Efteraar . . . Har taget en Styrmands-Emploi med Galeasen „Agnete” . . . Vi har nu indladet og skal afgaa med en Ladning Byg til Bergen.

. . . Hvad det jeg skrev Dig til om at høre hos Herrer Smitherne er vel ikke noget ved at gøre . . . Din Kone og Søn samt Sine og Postmesterens Familie, forglem ikke Smith, Kone og Datter, alle være meget flittig hilset fra mig.

Andreas Stougaard.

Efterskrift: Fra Fjorden er der vel ingen Fartøj at faa at føre nogensteds fra af de som fare paa England og Norge.

A. S.

Om Købmand Mads Danielsen Stougaards Forfædre ved vi, at Gaarden Stougaard, Linde By i Asp Sogn, 1688 var i nævnte Families Besiddelse, tillige at denne Familie var den mest ansete af de gamle Slægter i Linde By.

Sidst i 1780erne gik Gaarden som Følge af Landboreformerne fra Fæste over til Selveje. Købmandens Fader, Daniel Madsen var Sognefoged og som Følge deraf var han den af Mændene i Linde, der havde størst Indflydelse paa Udstykningen. Da Skatten betaltes efter Hartkorn, tog han selv den daarligste Jord for at faa saa lidt Hartkorn som muligt.

Derfor fik Stougaard ikke saa meget Hartkorn som de andre Gaarde, men ligesaa stort et Areal. Det kneb noget med denne Udstykning; thi man kunde ikke godt enes, og det kneb for Sognefogden at faa dem til at makke ret. Indmarken og Tofterne var det en let Sag med; thi hver kunde beholde sit eget, det var værre med det øvrige.

Hver skulde have sit Stykke af Udmarken, af Heden, af Kæret, af Engen og af Mosen. Engene deltes i Dagslet, et Stykke som en Mand kunde slaa en Dag. Der kunde blive et Stykke Eng paa 12 Dages Slet til hver Gaard.

Det menes, at den rige Adelsmand Chr. Linde stammer fra Gaarden Stougaard i Linde By, idet hans Fader skal være født her. Tillige formoder man, at Sognefoged Daniel Madsen og hans Æt paa Spindesiden er i Slægt med Linderne.

Bryllup i Købmandsgaarden

Den Andrupske Købmandsgaard har vistnok ofte været Vidne til dybt-gaaende Samtaler mellem de to Søkendebørn, Jomfru Ansine Stougaard og Andreas Witalius Andrup. Det mangeaarige nære Bekendskab blev omsider til det, der udtrykkes med de 2 Linier: „Vi har en gammel Kærlighed, Som ruster ingenlunde“. Og da deres Bryllupsdag oprandt den 21. Oktober 1841, har der været Klang i Ordene om Kærligheden:

„Den blusse op, den bryde ud
I Daad, i Sang og Tale,
Da som en Bejler til sin Brud
Til os skal Lykken dale!“

Brudens Forældre hvilede i deres Grave og Brudgommens Moder havde forlængst draget sit sidste Suk; men den alderstegne Kancelliraad Andrup har med stor Glæde deltaget i denne Bryllupsfest, da han ser sin trofaste og opofrende Husbestyrerinde og sin kære, eneste Søn give hinanden Troskabsløfte for Herrens Alter i Lemvig Kirke. To jævnyrdige, veludrustede Personligheder førte de smukke Slægtstraditioner videre til Lykke, Gavn og Glæde for dem selv og de Kredse, de paa forskellig Maade stod nær og kom i Berøring med.

A. W. Andrup efterfulgte Faderen som Forligelseskommisær i Skodborg-Vandfuld Herreder:

„Johan Sigismund, Greve af Schulin, Kongelig Majestæts Amtsmænd over Ringkøbing Amt gjør vitterligt, at efter derom sket Indstilling bliver Købmand Andreas Witalius Andrup i Lemvig herved beskikket til Forligelseskommisær i Skodborg-Vandfuld Herreder og har han i denne Bestilling med yderste Kræfter at søge at befordre mindelig Forening mellem Parterne i alle de Sager, som indkommer for bemeldte Commission og dertil bidrage med al mulig Nidkærhed og Redelighed efter hans Evner samt efter sin bedste Overbevisning og Samvittighed.

Endelig har han ogsaa i Forligelsesprotokollen at indføre, nedskrive den i Paragraf 15 af Forordningen 10. Juli 1795 foreskrevne Embeds-Ed.

Ringkøbing Amtsstue, 17. August 1843.

Underskrift ulæselig.
Constitueret.

Beskikkelse for Købmand Andreas Witalius Andrup i Lemvig til at være Medlem af Forligelseskommisjonen for Skodborg-Vandfuld Herreder.

Den 4. November 1843 foreligger der fra Generalpostdirektionen officiel Meddelelse om, at konstitueret Postmester i Lemvig, A. W. Andrup, er beskikket til virkelig Postmester sammesteds.

Der hørte ikke saa lidt til af Karakterdannelse, Ro, Klogskab, Forretningstalent for en Mand, der endnu ikke var fyldt 33 Aar, om alt, hvad han nu havde at varetage, skulde gaa lykkelig og vel. Men for den, der kender noget til A. W. Andrups Livshistorie, vil man Gang paa Gang opdage, at det stærkt retlinede i Forbindelse med Ordenssans og Overblik gav ham Styrke, der klarede mange Vanskeligheder paa hans Livsvej. Dertil var han ligevægtig og harmonisk, en af dem, som tænkte før han talte.

Livet i Købmandsgaarden

A. W. Andrup gik ind til en Handelsvirksomhed, der var grundfæstet og anset, hvormed fulgte Postmesterembedet og Det kongelige Befordringsvæsen. Og det kan med fuld Sandhed siges, at han ikke alene formaaede at videreføre og løfte Arven efter Forfædrene, men ogsaa styrke og underbygge den.

Der var ingen Pomp eller Pragt over den gamle omfangsrige Gaard ved Foden af Sønderbjerg. Alt var jævnt og ligetil, fraset de toppede Brosten, som hørte med i Billedet. Det laa ikke for Kammerraaden at præsentere sin Velstand i Retning af at rive de ærværdige Bygninger ned

til Fordel for mere iøjnefaldende Butiks- og Kontorlokaler eller afløse de minderige Stuer i Beboelseslejligheden med en ny Tids Arkitektur. Andreas Witalius og Ansine Andrup var fortrolig med at færdes i disse kære, kendte Omgivelsers Hygge.

Kunderne i Land og By følte sig hjemme her, hvor en herlig Duft af Kaffe, The, Tobak og Krydderier fra Jordens forskellige Egne i Forbindelse med andre gode Blandinger slog dem i Møde.

Reel og omhyggelig Betjening var de altid vis paa. Ingen Varemangel. Alt kunde faas hos Andrup til Dagens billigste Notering: Kolonial, Isenkram, Klædevarer, Jern, Tømmer, Kul, Hør, Hamp, Ærter, Tjære, Slibesten, Synaale, Knappenaale, Snustobaksdaaser, Uhrkæder, Piber, Pibehoveder, Bidsler, Trindser. Knive, Gafler, Kopper, Tallerkener, ligesom alle Landmandens Produkter, Smør, Korn, Uld, Æg, Talg, Ost, Honning, Huder, Skind etc. købtes til den for Tiden gældende Pris.

Godt med Staldplads, Pakhuse, Lagerskure var en Livsbetingelse, men tillige raadede Andrup ogsaa over Pakhus og Loftsrum ved Fjorden. — Landbrugsprodukternes Lagring og rette Pasning, var et Problem, der krævede Agtpaagivenhed og meget Arbejde, særlig for Kornets vedkommende. En regnfuld og vanskelig Høst medførte stor Risiko. Der stod en Formue paa Spil, om et Par Skibsladninger Korn fik „Tanke” af Muggenhed og blev uegnet til Eksport. Styksmørret fra Hundrede af Producenter skulde æltes sammen, sættes Kulør paa, slaas i Træer. Kalve-, Faare- og Vildtskind maatte spiles og tørres, Huderne salted etc.

Laa Priserne i Dødvande, maatte der ofte ventes med Salget, til et gunstigt Tidspunkt indtraf, og Markedsberetningerne gav Haab om Avance.

Der var Idyl over Lemvig som Forretningsby, en helt ud hjertelig Tilknytning, baaret af gensidig Tillid mellem Kunde og Købmand. Dette betød ikke, at man slog af paa Selvstændigheden, hvilket ligger Vestjyden fjernt. Naar Proprietæren, Præsten, Bonden ledsaget af Hustru og maaske et Par større Børn kom hjem fra en lang Lemvig-Tur, skulde Bevidstheden om at have gjort en god Handel med Andrup være en afgjort Ting.

Og naar Andrup afsluttede en streng Arbejdsdag, var Tanken om nogle Rigsdalers Netto-Fortjeneste den Realitet, som gav Styrke til den næste.

Efterhaanden, som Oplandskunderne rullede ind i Købmandsgaarden, bænkedes de snart om Spise- og Kaffebordet, hvor Madame Ansine Andrup var den gæstfri Værtinde. Trætte og sultne kunde de ofte være efter maaske flere Mils Kørsel paa stiv Vogn, hvor 1 Sæk Korn eller do. Uld var Agestol.

Var Forhandlingerne om det, som Landmandens Vogn var ladet med og de mange Slags Varer fra Købmandsbutikken, der ønskedes paalæstet til Gengæld, afsluttet, kunde det nok hænde, at en privat Samtale med Andrup fandt Sted.

En Gaardmand og hans Kone ude fra et af Sognene vilde gerne have drøftet Spørgsmaalet om, hvorvidt der var noget ved den Frier, der nylig havde meldt sig til Datteren; thi det var jo en vigtig Sag, at Karen eller Bodil blev lykkelig og godt gift med en Mand, der var dygtig og estimeret, tillige med noget paa Kistebunden.

Andrup var, som det sig hør og bør for en virkelig Købmand, inde i alle sine Kunders Slægtskabsforhold og skulde nok i vanskelige Tilfælde give et godt Raad, en klog Iagttagelse, der forstod at taksere sine Folk.

Drejede det sig om Heste- og Kreaturpriser, vidste han ogsaa god Besked. Ejer af 40 Td. Land Bymarksjord, stort Heste- og Kreaturhold, alt dette gav ham landbrugsfaglig Indsigt.

Arbejdsdagens Længde for Andrups Personale gik fra 6 Morgen til Kl. 10—10¹/₂ Aften. Der blev bestilt noget i Butik, Kontor og Pakhuse. Der var ingen Tid for Handelsbetjente og Lærlinge for Bygang efter Dagens Slid. Men der lærtes noget for dem, der havde Kræfter, Villie, Lyst og Evne. En stor blandet Forretning, som den Andrupske, gav Horisont, Indblik i Handelens Kaar og mange Detailler. Trods Mangel paa Nutidens hurtige Trafik- og Meddelelsesmidler, bragte Posten stadig Forretningsbreve, Fakturaer, Markedsberetninger, Certepartier, Skibsmeldinger ikke alene fra Kongeriget, men fra vigtige Knudepunkter paa det europæiske Kontinent.

En stor daglig Husholdning, Kost og Logi til Butiks- og Kontorfolk, Gaardskarle og Piger, Bispisning af Kundekredsen. For nogle af de sidstes Vedkommende, med en Vejlængde af 4-5-6 Mil til Lemvig, der ikke kunde naa hjem samme Dag, maatte opredte Senge være til Raadighed. Hertil de sædvanlige huslige Sysler, Brygning, Bagning, Slagtning, Nedsaltning, Syltning, Vævning, Linned- og anden Syning. Selve det selskabelige Liv, Besøg af Slægt og nære Venner maa ej heller glemmes.

Hertil krævedes en stærk og fast Haand. Denne ejede Madame Andrup i rigt Maal. Hun forstod den Kunst at lade den kloge Sparsommelighed gaa Haand i Haand med det selvafvejede repræsentative og kendte den Begrænsning, som altid finder den rette Middelvej.

Var Kammerraaden en Dygtighed paa sit Omraade, var Kammerraadinden det ikke mindre i alt, hvad der sorterede under hende.

Jo, der var System og Balance baade ude og inde i Andruppernes Gaard, hvor de hundreedaarige Lindetrær smilende nikkede ind til dens flittige Beboere.

Andrup som Skibsreder

Landbrugsprodukterne fra Proprietær-, Præste- og Bøndergaardene, Boelsmænd og Husmænd var et uhyre vigtigt Led i en Forretning som A. W. Andrups. Købmænd, som ikke havde tilstrækkelig Kapital eller manglede Dygtighed paa dette specielle Felt, maatte før eller senere give op, og den Købmand, der ikke aftog Landbrugets Frembringelser, var der overhovedet ingen Brug for.

Transportforholdene var dengang som nu et afgørende Problem. Købstæder med brugelige Vandveje havde et stort Fortrin fremfor Byer inde i Landet.

Aggerkanalens Aabning for Sejladsen i 1830erne satte Lemvig i direkte Forbindelse med den store Verden. Dette vidste Andrup fuldt ud at drage Konsekvensen af.

Jagten „Else Johanne”, som han overtog efter Faderen, var et udmærket Skib, der besejlede Hamborg, Holland, England, Norge og Havnene omkring Østersøen med Kaptajn Jessen, Fanø, som Fører og Medejer. Efter de engelske Kornloves Ophævelse i 1846 og den engelske Kornholds endelige Bortfald kort efter, kom der for Alvor Liv i Korneksporten til vor Nabo mod Vest.

Og det er ganske afgjort, at Andrup forstod at udnytte Chancerne som her forelaa, uden at det gamle Marked i Norge forsømtes. Fra omtrent midt i 1840erne staar han som Medejer af yderligere 4 Fartøjer, „Concordia”, Smakken „Jacobine”, Jagten „Ingeborg”, Galeasen „Ricardi”. Paa enkelte Undtagelser nær var Andrup altid korresponderende Reder og førte Skibsregnskaberne.

I Hamborg, Altona og Pladser der i Nærheden gjorde Andrup Forretninger med mange Firmaer. Jeg nævner enkelte Navne:

Knauer & Smidt, Hamborg.

Gebrüder Jaffe, Hamborg.

Böhr & Kappel, Hamborg.

Generalkonsul H. Pontoppidan, Hamborg.

Outzen & Haase, Altona.

Chr. Schirholzs & Sønnen, Altona.

Theodor Funke, Flensburg.

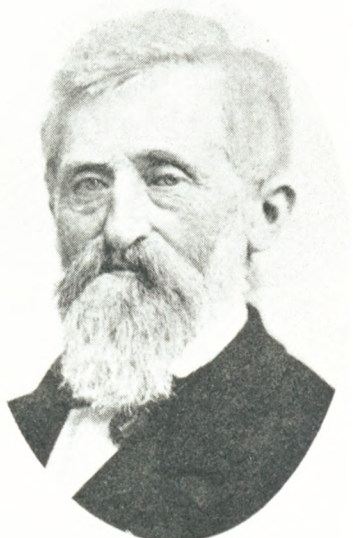
Fru Caroline Ansine Smith
f. Andrup
* 11. 3. 1798 — † 18. 3. 1875

Kobmand Mathias Smith
* 16. 3. 1792 — † 17. 3. 1857

Fru Marie Gleeerup
f. Smith
* 20. 4. 1817 — † 15. 3. 1892

Distriktslæge Mouritz Gleeerup
* 30. 10. 1810 — † 17. 12. 1889

Som Hovedkommissionær i Stæderne ved Elben benyttede Andrup altid Pontoppidan. De to Forretningsmænd var jævnaldrende og personlig gode Venner, tillige begge Vestjyder. P. var Præstesøn fra Ræhr ved Hanstholm, gik i sin Barndom i Skole i Thisted. Efter Handelsuddannelse i København og Altona grundlagde han 1841 den Forretning i Hamborg, gennem hvilken han traadte i nær Forbindelse med store Dele af den danske, navnlig den vestjydske Handelsstand.

Alle Andrups Remisser til sine Leverandører dernede gik gennem Det Pontoppidanske Hus. Dette ansete Firma var Bankier, Storgrossist i forskellige Stabelvarer, deriblandt Kaffe, Korn og Kul, ordnede Skibsbefragtninger og Kommissioner af enhver Art. P. havde ogsaa Filial i London, hvilket kom Andrup til Nytte ved Handelen paa England.

Den 19. Januar 1848 skriver Pontoppidan følgende egenhændige Brev til Vennen i Lemvig:

Hrr. A. W. Andrup!

Stadfæstende mit hengivne af 4. d. M. undlader jeg ikke herved at meddele Dem, at „Else Johanne” har udlosset den for Frankrig bestemte Ladning Havre i Harwich, samt at Kaptajn Jessen derfor agtede at fortsætte til Hartlepool for at søge Fragt.

For at holde Skibet i Fart selv under Vinteren, har jeg med Dagsposten tilskrevet ham og givet ham Tilladelse til for min Regning at tage en Ladning Kul fra Hartlepool til Aarhus, hvorfra jeg med Lethed vil kunne give ham Fragt med Korn . . . Hvorledes Fragt herfra stipuleres er mig endnu ikke bekendt, jeg tænker L. 10 f. Kul.

Vedsluttende min Ugeberetning.

Med Hengivenhed

H. Pontoppidan.

Medens Pontoppidan ofte ydede dygtige danske Købmænd Blanco-Kredit og endosserede Veksler for dem, var det modsat med hans Forbindelse med Andrup, hvilket bl. a. ses af Generalkonsulens Konto Kurant pr. $\frac{1}{1}$ 1848, hvor A. i Mellemsgning har tilgode Banco 470,05 Rdl.

Forretningsrejser København og Hamborg.

Sommeren 1847 er A. W. Andrup ude paa en Forretningsrejse til København og Hamborg. Berlin var ogsaa i Planen, men blev opgivet. Konsul Math. Møllers samt Fru Apoteker Gross f. Smith og Datter er Meddeltagere i Turen. Af et Brev fra denne Rejse citeres:

Hamborg, 18. August 1847.

Kære Kone! Hertil ankom vi i Søndags Middags og gik om Eftermiddagen med Dampskibet til Blankenese, kørte over Land tilbage og var om Aftenen i Stadt Theatret, hvor der var en frygtelig Varme.

I Mandags Formiddags var jeg omkring hos mine Handelsvenner, derefter paa Børsen til Kl. 2, hvorefter vi spiste. I Tirsdags var vi i Botanisk Have og gjorde en Spadseretur paa Jungfernstieg. Om Formiddagen ordnede vi vore Forretninger, derefter paa Børsen indtil Lukketid.

Der er ret smukt her i Hamborg. Mange tilrejsende Gæster, man regner for nærv. 40.000.

Møller har desværre ikke været rigtig rask, har maattet søge Læge, saa der rimeligvis ikke bliver Tale om Turen til Berlin.

Den 20. August. Dit kærkomne Brev modtog jeg i Gaar og glæder det mig usigeligt at høre, at I alle derhjemme er friske baade Du og Mine.

Med Eickels og Madame var jeg en Lysttur i Gaar Efterm. i Eissendorff, en meget smuk Landsby og en dejlig Beliggenhed, hvor vi drak Kaffe. Om Afreen var jeg med dem i Theatret.

Fra Madame Gross skal jeg hilse . . . Jeg har hidtil været rask og befundet mig ganske vel . . . Jomfru Gross spiste hos os i Middags og hen paa Eftermiddagen kom hendes Moder.

Du bedes hilse Hestbech og P. Madsen, at Frost „Ricardi” venter at blive færdig i Morgen med fuldt Skib. Fra Jessen, der fører Jagten, havde jeg Brev, skrevet fra Frederiksværk, at dér var ingen Fragt at faa, og bad han mig tale med Pontoppidan desangaaende.

At „Concordia”, Kaptain Mortensen. den 7. ds. er afgaaet fra Riga ved de vel nok i Lemvig. I Morgen tager vi herfra med Jernbanen til Kiel og derfra med Dampskib til København. Jeg skal tilskrive Dig fra København inden jeg tager derfra. Rammerne skal jeg nok huske at købe.

Du bedes hilse dem alle, men især være Du kærlig hilset fra

Din stedse trofaste A. W. Andrup.

Glem ikke at hilse lille Mine fra Fatter.

I Aaret 1855 færdigbyggedes Skonnerten „Ansine Marie” paa et Fanø Skibsværft. Den kostede 9450 Rdl. I denne havde A. $\frac{1}{4}$ Part 2362 Rdl. 3 Mk., Kødmand P. Madsen, Lemvig, $\frac{1}{8}$ Del, Købmd. Terkel Nielsen, Agger, $\frac{1}{8}$ Del, H. M. Jessen, Nordby, Fanø, som var Skibets Kaptajn, den anden Halvdel. — Skonnerten bærer Kammerraadinde Andrups Navn og er det største i den Sejlskibsflaade, A. W. Andrup er Reder for.

I Tidens Løb forøgedes Antallet af Skibe med nye Navne: Kuffen „Hellestina“, „Harmina Anegina“, Jagten „Birgitte“, Skonnerten „Lemvig“, Kuffen „Mariane“, Briggen „Odin“. Af Parthavere foruden Andrup nævnes: Købmand Math. Smith, Konsul Hans N. Smith, Købmand F. Hestbech, Købmand Krogh, Proprietær N. Breinholt, S. Winkel.

Gennem efterladte Papirer fra A. W. Andrup som Skibsreder kan man følge mange af Fartøjerne paa deres Rejser til og fra en Mængde af Nord-europas Havnestæder.

Kolera-Aarene 1853—1854 var en besværlig Tid for Kaptajn og Mandskab med Skib og Ladning at komme vel igennem, men det synes, at intet ondt ramte nogen af de her omtalte.

Vi vil høre en Declaration fra et af „Ansine Marie”s Besøg i Kønigsberg:

„Hans Kongelige Majestæt til Danmark etc. etc. General Konsul for Königsberg, Braunsberg, Elbing og Pillau. Jeg Berend Lorck gjør hermed vitterligt, at nærværende Kaptajn Hans Mortensen Jessen førende Skonnerten „Ansine Marie” kaldet, drægtig Ni og Tredive og en halv Commerce Læster, haver efter sin Ankomst her i Havnen, som skete den 18. Septbr., anmeldt sig hos mig den 20. samme Maaned og declareret hertil som til sin rette Destination efter 1 Uges 2 Dages Sejlads fra Hartlepool ankommen med Kul — og i Anledning af hans Bortrejse har han atter indfundet sig hos mig i Dag den 31. Oktober og meldt, at han med sin her indtagne Ladning af Stykgods med første gode Vind herfra igen agter sig at afsejle til København som sin rette bestemte Losseplads.

For Konsulatsgebyr har han til mig erlagt Tolv Skilling dansk pr. Commerce Læst, der udgør Fem Rigsdaler.

Hvilket alt paa mit Embeds Vegne herved bekræfter under min Haand og hostrykte Konsulatssegl, som skete i Königsberg d. 31. Oktbr. 1855.

B. Lorck.

Nogle Udpluk af Skibsprovanteringsregninger 1856:

Købt hos A. W. Andrup, Lemvig:

8 Pd. Ris a 22 Sk.

1½ Pd. Kongo The a 6 Mk.

8 Pd. Puddersukker a 21 Sk.

2 Potter Edike a 12 Sk.

Købt i Løgstør og Agger:

- 1 Pd. Cikorie = 12 Sk.
- 16 Pd. Kaffe = 4 Rigsd. 4 Mk.
- 4 Pd. Melis = 1 Rigsd. 2 Mk.
- 4 Pd. Ris a 22 Sk.
- 15⁷/₈ Pd. Klipfisk = 1 Rdl. 4 Mk. 6 Sk.
- 4¹/₂ Pd. Sirup = 3 Mk. 15 Sk.

Købt i København:

- 16 Pd. Kaffe = 4 Rdl. 2 Mk.
- 8 Pd. Kandis = 2 Rdl. 5 Mk.
- 8 Pd. Melis = 2 Rdl. 2 Mk.
- 8 Pd. Ris = 1 Rdl. 3 Mk.
- 8 Pd. Svedsker a 12 Sk.
- 1 Pd. Kongo The 1 Rdl.
- 16 Pd. Klipfisk 1 Rdl. 2 Mk. 8 Sk.

Galeasen „Ricardi” var ude for en Stranding eller Skibsskade i Aaret 1854. Besætningen maatte gaa fra Borde og blev sejlet ind til Lemvig:

„Af Postmester Andrup er mig i Dag udbetalt 4 Rbd. Sølv for at føre „Ricardi”s Mandskab fra Agger til Lemvig, hvorfor kvitteres”.

p. t. Lemvig, den 26. Februar 1854.

Peder Andersen Frost.

Et af Skibene, for hvilket Andrup var Reder, indtog i Marts 1857 en Stykgodslast i København til Vest-Limfjorden fordelt paa 83 forskellige Modtagere. I Struer udlossedes Varer til Holstebro. Af daværende Holstebro Købmænd, som Skibet havde Gods til, noteres: M. Schou & Holst, Ejsing, W. Wium, N. Frølund, J. C. Møller m. fl.

I Lemvig foruden A. W. Andrup, hvis Fragtbeløb var over ¹/₄ Del af hele Lasten: Konsul M. Møller, H. C. Schou, P. Madsen, Futtrup & Petersen, N. G. Finnerup, P. Pretzmann, C. M. Foged, J. C. Aaby, Th. Gjerulff, A. J. Beyer, F. Hestbech, H. J. Smith, desuden Konsulerne Chr. Husted og A. C. Husted, Ringkøbing, m. fl.

Fragten for hele Lasten blev 655 Rdl. 5 Mk. 2 Sk.

Kuffen „Harmina Anegina” led et større Havari 1860. I denne var Andrup Hovedaktionær med ¹⁵/₂₄ Del. Skib og Ladning var godt assureret. Der forlyder intet om Tab ved denne Lejlighed.

Kammerraad Andrup var Eneejer af et Bjergningsfartøj „Dykkerapparatet”. Der foreligger en Kontrakt om et Bjergningsforetagende:

Imellem Undertegnede Hr. Postmester Andrup hersteds og Medundertegnede Lloyds Agent Justitsraad Claudi R. af D. som befuldmægtiget for Vedkommende Assurandører er Dags Dato afsluttet følgende Akkord om Bjergningen af de i Havet liggende Jernbaneskiner og Plader henhørende til den i Strandfoged Chr. Pedersens Knopper Strandlehn paa Harboøre den 17. Oktober sidstleden indstrandede Brig „Horigon” af Havre de Grall:

1) Bemeldte Entreprenør paatager sig med det ham tilhørende Dykkerapparat og til samme hørende Bjergningsredskaber og Mandskab paa egen Bekostning og uden Udgift for Ejerne at bjerge ovenanmeldte Gods i Land og bringe det i Behold for Havet indenfor Klitterne og der besørge det oplagt og bevogtet indtil videre Transport kan finde Sted.

2) Bjergningen tager sin Begyndelse straks, saasnart Sø og Vejrlig tillader det og fortsætter uafbrudt saalænge der er Gods af Ladningen at bjerge og Vejr ikke forhindrer det.

3) I Bjergeløn af hvad der bjerges tilstaaes Entreprenøren 4 Rdl. R. M. for hver lige Skinne og $2\frac{1}{2}$ Rdl. for hver krum og beskadiget do. ellers Ret til at tage $\frac{1}{2}$ Del ud a Natura og for Jernpladerne ligeledes 4 Rdl. for hvert Bundt og for de løse Plader 3 Rdl. beregnet efter Vægt eller Stykketal.

4) Omkostningerne, som er forbundne med at bringe det Bjergede fra Stranden efter at det er landet til og indenfor Klitterne tager Contrahenten Del i for det halve som ogsaa bærer de halve Udgifter ved Toldopsynets Nærværelse under Bjergningen.

Denne Kontrakt kan fra Contrahentens Side saavel som Entreprenørens Side opsiges med 14 D. Varsel.

Lemvig, 3. April 1857.

A. W. Andrup.

C. B. Claudi.

Hvor mange Jernbaneskiner og Jernplader, der bjergedes fra „Horigon” vides ikke, men fra et andet Skib, „Courier”, skønnes at være bjerget 154 Stk. Skinner.

Med et indstrandet Skruedampskibs Kommissionær, Vicekonsul M. Møller, Lemvig, afslutter Andrup 31. Decbr. 1857 Kontrakt om Bjergning af Skib, Inventar og Ladning.

I Efteraaret 1860 blev Kammerraad Andrup som ufyldstgjort Parthaver Eneejer af Kufskibet „Het Fontuna”, i hvilket han havde ydet et 1ste Prioritetslaan, som med Renter og Omkostninger beløb sig til 3756 Rdl. — Skibet var paa 29¹/₂ Commercelæster og havde tilhørt Konsul H. P. Rygaard, forhen Holstebro/Struer, der nu var flyttet til København, og dennes Svigersøn, Købmand Thomsen, Doverodde.

„Het Fortuna” var en god Tilføjning til den i Forvejen ikke ubetydelige Lemvig Handelsflaade. Umiddelbart før Auktionen løb Skibet ind i Lemvig Havn fra Leith med en Ladning Kul til Andrup. Her hjemme fra havde den været lastet med Korn til England. Kulladningen bestod af 84¹/₂ Tons bedste Burntisland Parrot Kul L. 50: 14 fob.

Sammenlagt drejede det sig om ret betydelige Kapitaler, Andrup havde investeret i Skibstonnage, dels som Parthaver, dels som Eneejer. Hvad jeg har fremdraget dette vedrørende stammer fra en Mængde spredte Bilag. Oversigt efter Hovedbøger eller andre faste Udgangspunkter mangler, men jeg vil antage at det væsentligste er kommet med. — En Masse Lodsregninger, særlig fra Farten ud og ind gennem Aggerkanalen, er ophobet. Et Eksempel paa saadan er følgende:

„Jeg underskrevne Lods, Jens Chr. Konge fra Klitmøller. haver lodset Skibet „Ricardi” ført af Skibsfører H. M. Jessen, Fanø, fra Fjorden til Søen og derfor bekommet i Lodspenge 4 Rbd. 21 Sk. Sølv”.

Agger Canal, 13. Juli 1853.

Chr. N. Abildhauge.

*Jens Chr. Konge,
Lods.*

Ved Strandingsauktionerne paa Vestkysten var Andrup en kendt og velbevandret Mand. Tømmer, Planker, Brædder, Tjære, Skibsankre, Skibskjettinger, Skibssejl, alle mulige Slags Varer, som det graadige Hav ved den farefulde Strand slyngede ind mod Kysten langt mere den Gang end nu. Det var den Køber, som baade forstod at vurdere til Bunds, samtidig med at Betalingen laa paa Bordet i rette Tid, der høstede Gevinsterne.

Paa en Auktion i Trans 12. Decbr. 1845 ser vi A. købe for 339 Rdl. 2 Mk. 9 Sk., derimellem 8 Skibssejl, hvoraf det dyreste kostede 110 Rdl. Kvitterede Strandingsauktions-Regninger er der en Mængde af i Andrups Efterladenskaber.

Den 22. Oktbr. 1860 var han paa Auktion i Husby og overnattede i

Ulfkjær Kro. Værten, A. Husted, opfører paa Regningen bl. a.: Herr Kammerraad Andrup, 21. Oktbr., Aftensmad og The 2 Mk. 8 Sk., Logi 1 Mk. 8 Sk. — 22. Oktbr. Aftensmad 2 Mk. 8 Sk., 1 Fl. „St. Julien” 1 Mk., Vognleje til og fra Husby 2 Rdl., Vognleje til Lemvig 4 Rdl. Hele Regningen 8 Rdl. 5 Mk. 4 Sk. Under Kvitteringen noterer Andrup Drikkepenge 2 Mk.

Undertiden skete det, at Strandingsgods af en eller anden Aarsag blev kørt til Lemvig for at komme paa Auktion der, hvilket var Tilfældet 14. Novbr. 1860 med et Parti Colonialvarer fra et havareret Skib „Pandora”: Circa 3000 Pd. Ris, 700 Pd. Sagogryn, 1100 Pd. Java Kaffe, 700 Pd. Cardemomme, 180 Pd. Canel, 370 Pd. Cochenille, 600 Pd. Persio (Farvestof), 200 Pd. Schellak, 280 Pd. Nelliker, 250 Pd. Ingefær, 60 Kister Blikplader.

Andrup og de øvrige af Byens Købmænd har formentlig gjort en rar Forretning den Dag.

Medens vi dvæler ved de mange gode Ting, som Danmark i Øjeblikket er fattig paa, refereres en Varebestilling, som Andrup selv personlig har nedskrevet:

2000 Pd. Kandis: 1000 Pd. lys, 1000 Pd, mørk.
2000 Pd. Kaffe: 1000 Pd. god Rio, 1000 Pd. ordinær Rio.
5000 Pd. Sirup: 3000 Pd. København, 2000 Pd. Hamborg.
1500 Pd. Melis: 1000 Pd. i halve Toppe, 500 Pd. i hele Toppe.
1000 Pd. lyst Puddersukker.
1000 Pd. Cikorie.
500 Pd. Svedsker.
5 Tdr. lollandske Ærter.
5 Tdr. grøn Sæbe, deraf 2 Tdr. 1 Ballier.
1 Fad St. Croix Rom.
6 Tdr. fin finsk Tjære.
4 Bundter engl. Jernplader.
1 Bundt franske do.
1200 Pd. Jernbaand.
2 Huder svært Saallæder.
2 Huder klein Bundsaallæder.
1 Foust. Soda.
10 Sweitser Ost.
samt Partier af Tvist, Hør, Hamp m. m.

Af det, som nu kortelig er skitseret, faar man at vide, at forretningsmæssig set stod Lemvig i livlig direkte Forbindelse med mange Lande,

takket være en dygtig og formaaende Handelsstand, der paa Eksportens og Importens Omraade ikke i nogen Retning var bagefter andre jydsk Havnebyers.

Indenfor de Næringsdrivendes Kreds herskede et godt Samarbejde, og en sund Konkurrence bidrog til, at Lemvig fik Ord for at være en Købstad, der betjente sit frodige Opland godt.

Solide Folk havde i de Tider ret langvarrig Kredit hos deres Købmænd. Midt i 1850erne indtraf alle Vegne en ret følelig Pengemangel. I den Anledning træder Lemvig-Købmændene sammen og vedtager følgende:

Vanskelige Tider

„Den mere og mere tiltagende knappe Pengetid i Forening med høje Handelsrenter, Provinskøbmændene i den senere Tid maa svare til deres større Forbindelser i Ind- og Udlandet, gør det til en Nødvendighed for os at træffe en forandret Bestemmelse i det til Dato bestaaende Credit-system betræffende:

Undertegnede Købmænd i Lemvig have desaarsag forenet sig om at tilstaa rentefri Credit fra den ene Termin til den anden paa den Maade, at vi fra 1. Januar d. A. beregner 6 % aarlig eller $\frac{1}{2}$ Procent maanedlig Rente af vort Tilgodehavende ved vore Bøgers Afslutning hvert Aars 1. Juli og 1. Januar, dog saaledes at Renten godtgøres Vedkommende paa de i Mellemtiden gjorde Afbetalinger, ligesom vi ogsaa forpligter os til fra hver af de nævnte Terminer at svare lignende Renter til de, der mulig i Løbet af hvert halve Aar maatte faa Penge tilgode hos os.

I Anledning af ovennævnte maa vi have vore ærede Handelskunder anmodede om i Begyndelsen af Juni og December Maaneder at indlevere deres Kontrabøger”.

Lemvig, 1. Januar 1857.

*J. C. Aabye. A. W. Andrup. A. J. Beyer. N. G. Finderup.
C. M. Foget. Th. Futtrup. Th. Gjerulff. A. Krogh.
M. Lebd. C. C. Lund. P. Madsen. Math. Møller.
C. M. L. Muusmann. D. W. Petersen. H. C. Schou.
P. Preetzmann. O. Chr. Schougaard. I. F. Wohlgefarth.*

Samme Aar som ovenstaaende Erklæring udsendtes, maatte 2 unge Lemvig-Købmænd opgive deres Bo til Skifteretten. Den ene tilbød sine

Creditorer $66\frac{2}{3}$ ‰, hvilket antoges og fik Købmændene A. W. Andrup, Math. Møller, F. Hestbech, A. Krogh, Justitsraad Claudi til at garantere for Opfyldelsen, de 3 første hver med en Fjerdedel, de to sidstnævnte hver med en $\frac{1}{8}$ Del. Medens denne Akkord synes at være gaaet let fra Haanden uden Tab for Garanterne, gik det ikke saaledes for den anden Købmand, som var kørt fast.

Han havde i nogle Aar haft Ansættelse hos Andrup, der havde støttet ham ved Etableringen og desuden anbefalet ham til Kredit hos sine Handelsforbindelser.

Det var en gammel Forretning, der overtoges, som den haabefulde Nybegynder forstod at svinge yderligere op. Driftskapitalen var imidlertid utilstrækkelig. Handelen med Landbrugsprodukter gav Tab. Allerede efter $1\frac{1}{2}$ Aars Forløb maatte han standse sine Betalinger. Passiverne lød paa 47.000 Rdl., Aktiverne opgjordes til 32.000 Rdl.

En foreslaaet Akkord paa 60 ‰ mødte Modstand fra mange Creditors Side, vel paa Grund af at Handelshusene i saa kort Tid intet videre havde indtjent paa Omsætningen med vedkommende Købmand.

Andrup førte ved denne Lejlighed en meget omfattende Korrespondance for at paavirke Firmaerne, som dels forlangte fuld Betaling, dels langt større Dividende end tilbudt, et besværligt og lidet lysteligt Arbejde, som snart stod paa et helt Aar. Akkorden opnaaedes med 75 ‰ til Vekselkreditorerne og 60 ‰ til de øvrige. Andrup var Kautionsist for $\frac{1}{8}$ Del af Akkordsummen, Kollegaerne F. Hestbech og P. Madsen ogsaa hver med $\frac{1}{8}$ Del. Men ved sidste Rateudbetaling maatte hver af Garanterne yde et personligt Bidrag.

I Foraaret 1858 vaklede en anden større blandet Købmandsforretning i Lemvig, og offentlig Auktion paa Tømmer, Brædder, Eg, Jern, Salt, Tjære, Hamp, Kaffe, Colonialvarer, Støbegods var bekendtgjort i Aviserne.

Men denne Købmand, der var tilflyttet fra Midtjylland og havde Slægt og Venner paa andre Egne, fik vistnok sin Akkord i Orden uden Hjælp fra Lemvig.

Købmand C. C. Lund valgtes til Kæmner i Lemvig 16. Febr. 1856. Af andre Ansøgere kan nævnes Købmand P. Madsen og Fuldmægtig Buch. — 1861 ønskede Lund at starte en Boghandel og skulde overfor Boghandlerforeningen skaffe en Kautions paa 1000 Rdl., hvorom han henvendte sig til Andrup. Denne var ogsaa villig dertil paa Betingelse af, at to andre gode Mænd overfor A. garanterede hver $\frac{1}{8}$ Del, hvilket F. Hestbech og Math. Møller paatog sig.

Andrup med i mange Opgavers Løsning

A. W. Andrups udmærkede Bistand ved Oprettelsen af Lemvig og Omegns Spare- og Laanekasse er omtalt i Hr. Sparekassékasserer Olesens Festskrift ved 75 Aars Jubilæet 1922. Da Sparekassen aabnedes 2. August 1847, fik den sine første Kontorlokaler hos Andrup, hvor Indskud modtoges. I 20 $\frac{1}{2}$ Aar indtil sin Død sad han i dens Bestyrelse og var Formand fra 1857.

Fra en beskeden Begyndelse med en Indskudskapital ved Udgangen af 1847 paa 17.011 Rbdl. 29 Sk. er Sparekassen gennem de 100 Aar, den i Sommer kan se tilbage paa, vokset op til et fornemt Pengeinstitut, hvis Balance er paa mange Millioner Kroner.

Af de Ting, som Kammerraad Andrup levende og virksomt tog Del i, Foretagender, han var med til at sætte i Gang og fremme, vil Grundlæggelsen af Lemvig og Omegns Spare- og Laanekasse maaske være det mest betydningsfulde.

I Krigsaarene 1848—1849—1850 dannedes i København „Centralkomiteen til Understøttelse af udkommanderede Land- og Søkrigeres Familier, de Saarede og Qvæstede og de Faldnes Efterladte”.

Centralkomiteen havde sine Afdelinger over det ganske Land. Komiteen for Lemvig og Skodborg-Vandfuld Herreder bestod af Sognepræst Melbye, Voigt, C. Brockdorff, Aa Mølle, Justitsraad Claudi (Bestyrer af Redningsvæsenet), A. W. Andrup, Math. Møller.

Andrup valgtes til Kasserer, den Post, som virkelig gav Arbejde. Hvert Sogn havde sine Indsamlere. I Lemvig var over 50 Bidragydere, som tegnede sig i Portioner, der indbetaltes flere Gange om Aaret. Andrup førte personligt det dermed forbundne omstændelige Regnskab. Det var ret anseelige Summer fra By og Land, han hvert Kvartal indsendte til Hovedbestyrelsen i København, og A.s eget Bidrag var ikke blandt de mindste.

Skodborg-Vandfuld Herreders og Lemvig Landboforenings første Love er dateret 21. Juni 1856. Andrup var en af Stifterne og blev straks Foreningens Kasserer. Afdøde Knud Thøgersen, der skrev en Bog til 50 Aars Jubilæet 1906, giver nogle Oplysninger om Bestyrelsens Medlemmer: „A. W. Andrup var paa en Gang Postmester, Købmand og Jordbruger. Hans udstrakte Forbindelser med Omegnens Folk gjorde ham velskikket til at skaffe Medlemmer til Foreningen. Paa en Tid, da der ikke fandtes andre Pengeinstitutter i Byen end den lille Sparekasse, var

den ansette Købmand og Borger paa en Maade den, der holdt Pengevæsenets Traade i sin Haand og mærkede paa Strømningen herfra og derfra, hvordan Sagerne laa”.

Nævnte Forenings samfundsgavnige Virke var Andrup med sin Indflydelse og store Lokalkendskab fra først af med til at oparbejde og præge. Ret bemærkelsesværdig er, at den straks yder Tjenestefolk Pengepræmier for lang og tro Tjeneste:

Underdanigst Andragende.

I Haab om muligen at komme i Betragtning ved Uddelingen af Præmier for lang og tro Tjeneste her i Jurisdiktionerne, vover jeg underdanigen at fremkomme med mit Andragende desangaaende til den ærede Bestyrelse for Skodborg-Vandfuld Herreders og Lemvig Købstads Landboforening, idet jeg maa tilføje, at jeg har tjent i 17 $\frac{1}{2}$ Aar og i denne Tid kun tjent én Husbonde, Hrr. Proprietær Steenstrup til Kongensgaard, hvis Attest og Anbefaling jeg haaber vil blive mig velvilligen meddelt.

Kongensgaard, 13. Decbr. 1856.

Karen Zacariassen.

Til Bestyrelsen for Skodborg-Vandfuld Herreders og Lemvig Købstads Landboforening.

Anbefaling. Karen Zacariassen har tjent mig næsten 18 Aar og fortjener hun det sandfærdige Vidnesbyrd, at hun til enhver Tid udviser en sjelden Duelighed og Troskab og er stedse hendes Formaal i sit Fag at virke for sin Foresattes sande Vel.

Jeg kan derfor opfylde en kær Pligt ved at anbefale hende for lang og tro Tjeneste og nærer det Haab, at hun hos den ærede Bestyrelse for Skodborg-Vandfuld Herreders og Lemvig Bys Landboforening maa komme i Betragtning som præmieværdig.

Kongensgaard, 13. Decbr. 1856.

Ærbødigst

Steenstrup.

Af Kassereren Postmester Andrup har jeg idag modtaget de mig tilstaaede 10 Rdl-

Lemvig, 30. Juli 1857.

Karen Zakarias Datter.

Blandt vigtige Kommunalforetagender, som gennemførtes i Midten af den lange Aarrække A. W. Andrup var Formand for Lemvig Borger-

repræsentation, kan anføres Bygningen af Lemvig Havn, hvilket Arbejde i Oktober 1854 bortliciteredes for 18.000 Rdl. og i 1857 Indvielsen af en ny Borgerskole. Sidstnævnte Aar laa Byens Budget paa 5388 Rdl. og Andrups Kollegaer i Borgerrepræsentationen var M. Nyboe, B. Smith, J. Fynboe, A. J. Beyer, A. Kjærgaard.

1860 i Oktober fik Købmand, Postmester Andrup Udnævnelse til Kammerraad:

Vi Frederik den Syvende af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg Gjøre vitterligt:

At Vi ved allerhøjeste Resolution af 6. Oktober d. A. Allernaadigst have bevilget og forundt ligesom vi ogsaa bevilge og forunde Andreas Witalius Andrup Postmester i Lemvig at være Kammerraad med Rang i Rangfølgen 7. Klasse No. 2. — Thi skal han være Os som sin rette Arvekonge og Herre tro og lydige, holde Monarkiets og Landsdelenes Forfatningslove og med Troskab og Nidkærlighed opfylde de Pligter, som den hans allernaadigst tillagte Rang paalægger ham.

Alt i Overensstemmelse med den Ed, han tidligere allerunderdanigst gjort og aflagt haver.

Givet paa Christiansborg den 6. Oktober 1860.

Under Vor Kongelige Haand og Segl

Frederik R.

Fenger.

Bestalling for Andreas Witalius Andrup, Postmester i Lemvig. til at være Kammerraad med Rang i Rangforordningen 7. Klasse No. 2.

A. W. Andrup og Hustru giver Meddelelse om deres 2 Børns Fødsel: 1847 den 9. Marts blev vor lille Datter Rasmine Sophie Dorthea Andrup født om Lørdag Aften Kl. 11. Hun blev døbt i Kirken den 2. Juni. Madame Karoline Smith bar hende og Jomfru Sophie Schønau, Prokurator Christensen, Krigsraad Wiborg, Købmand Futtrup, Købmand Hestbech og Handelsbetjent Hans Jakob Smith var Faddere.

1848 blev Mine vaccineret af Krigsraad Wiborg.

1849 den 29. Oktober blev vores lille Søn Rasmus Øllgaard Andreas Andrup født om Mandagen Eftermiddag Klokken 20 Minutter over 2, blev hjemmedøbt den 15. Novbr. af Pastor Melbye, og kom i Kirke

den 14. Marts 1850. Fadderne var Madame Hestbeeh, Jomfru Else Høegh, Købmand Smith, Apoteker Gross, Købmand Beyer, Prokurator Møller, Breinholt var budet, men kunde ikke komme.

1850 blev Rasmus vaccineret af Krigsraad Wiborg.

Købmand og Skibsreder Math. Smith

Ingen af Kammerraad Andrups 3 Søstre udvandrede til andre Hjørner i Landet. To af dem blev gift og bosat i Lemvig, den tredie i Humlum for efter faa Aars Forløb atter at vende tilbage til Fødebyen.

Købmand Mathias Smith, Caroline Andrups Mand, er af en gammel Lemvig-Slægt. Det menes, at Stamfaderen kom hertil fra England; men at udrede Lemvig-Smithernes Historie ligger udenfor nærværende Bogs Plan.

Som allerede omtalt ved vi, at Simon Andrup 1763 solgte 2 Stykker Engjord til Købmand Peder Nielsen Smith, og at denne 1775 er Kirkevæрге og Brandmajor i Lemvig.

Af en yngre Smith-Generation har vi Navne paa 3 Brødre:

1) Købmand Jens Smith, døbt i Lemvig 25. Febr. 1762, død der 13. Maj 1816, gift 10. Januar 1794 med Helene Svindt, døbt 29. Oktbr. 1769, Datter af Købmand Jacob Svindt, Lemvig, død 10. Juni 1790 og Hustru Dorete Cathrine, f. Dam.

2) Peter Smith, Skibskaptajn, døbt 16. Novbr. 1768 i Lemvig, død i Aalborg 1848, gift med Inger Agger, død i Aalborg s. A.

3) Købmand Niels Smith, døbt i Lemvig 1. Januar 1759, død der 3. Juni 1846, gift med Maren Madsdatter, f. 1755, d. 15. Septbr. 1809.

Mathias Smith, døbt i Lemvig 16. Marts 1792, er Søn af Niels Smith og Maren Madsdatter. 24 Aar gl. holdt han 13. Maj 1816 Bryllup med den 18-aarige Caroline Andrup. Begge Børn af Købmænd begyndte de straks Forretning, som dog kuldsejlede efter et Aars Forløb. Tiden kort efter Statsbankerotten 1813 var lunefuld og ikke ubetinget god at starte i.

Med Ungdommens Vovemod begyndte de ufortrødent forfra. Mand og Kone hjalp hinanden, ogsaa Caroline Smith ekspederede Kunderne, der kom i Butikken. Og nu gik det ikke alene støt, men ogsaa rask fremad, hvilket især ses af, at P. Winckel 10 Aar senere i sin Skatteklage omtaler Math. Smith som „en meget formuende Mand, der driver den største og betydeligste Handel hersteds med Tømmer, Jern, Salt, Tjære og andre grove Varer samt Butikshandel, tillige at han for nærværende lader bygge et stort nyt Skib i Aalborg”.

Smith drev ved Siden af en gros Forretning, opkøbte Korn og andre Landmandsprodukter af de mindre Købmænd, som ikke magtede den direkte Eksport til oversøiske Havne og forsynede dem med nødvendige udenlandske Handelsvarer.

Han var Skibsreder, Enejer af flere Skibe, Parthaver i nogle. Mathias Smith omtales som en klog og dristig Spekulant, en Mand der forstod at manøvrere snildt, faa Fordele frem der, hvor andre vilde snuble. Vi maa erindre, at Halvdelen af denne Lemvig-Storkøbmands Virketid faldt i en trykkende Nedgangsperiode, i hvilken det var et Særsyn at se en Handlende gøre økonomisk Fremgang.

I Aalborg, hvor han lod Skibe bygge, boede Farbroderen ovennævnte Kaptajn Peter Smith. Denne sad inde med Erfaringer fra Sejladsen paa alle Verdenshave og var tillige i sine yngre Aar Skibsejer og Reder. Med sin specielle Sagkundskab paa Søfarts- og Skibsbygningsområdet har denne ualmindelige dygtige Mand været Nevøen fra Lemvig til uberegnelig Hjælp og Nytte. Her har Mathias Smith modtaget mange Inspirationer til sine vidtspændende Foretagenders Igangsættelse.

At et godt Samarbejde har været til Stede mellem de to Slægtninge fremgaar ogsaa deraf, at Kaptajnens Datter, Sophie, f. 1804, et Aars Tid omkring 1823 opholdt sig i Mathias Smiths og Caroline Andrups Hjem.

Af Tillidshverv, som Købmand M. Smith beklædte i sin Fødeby Lemvig, kan bl. a. nævnes, at han i mange Aar var eligeret Borger, Medlem af Havnekommissionen og Kasserer i Fattigkommissionen. Han var i Besiddelse af meget Lune og forstod i særlig Grad at faa det komiske ud af en dertil egnét Situation.

Caroline Smith, f. Andrup, skildres som en statelig og udmærket Kvinde, meget djærv og morsom.

Man fortæller, at naar nogen i Lemvig vilde give deres Ord og Udtalelse Vægt, tilføjede de „saadan sagde ogsaa Caroline Smith”. Hun havde en Tid Ord for at kunne vise igen, hun opklarede nemlig en Gang et Tyveri, som hun uset havde været Vidne til, men at hun havde sin Viden paa naturlig Maade, røbede hun ikke.

For at skræmme Børnebørnene fra et nærliggende Mose- eller Vandhul, sagde hun til dem, „falder I derned, kan vi ikke trække Eder op med den længste Brandhage i Byen”, hvilket Børnene aldrig glemte.

Købmand Mathias Smith, der var Medstifter af Lemvig Sparekasse, døde den 17. Marts 1857 i en Alder af 65 Aar. Han var en af sin Bys

store og særprægede Skikkelser, en Mand af sjælden Handlekraft og Købmandssnille, en Banebryder til Gavn for ny Foretagsomhed og Opblomstring.

Et Par Aar efter Smiths Død er følgende Annonce indrykket i Aviserne: „Den 14. Marts 1859 bortsælger Caroline Smith paa Grund af Bopælsforandring ved offentlig Auktion fra hendes Gaard i Lemvig Vestergade (paa Sydsiden ud mod Fjorden): Møllestene, Glasvarer, Stentøj, Sengeklæder, Møbler, Avls- og Gaardredskaber, Fourage, Halm, Hør, Hamp, nogle gode Faar. Solide Købere 3 Md. Credit”.

Fru Caroline Smith, der i 1872 lod tinglæse sine testamentariske Bestemmelser, hørte gennem mange Aar til Lemvigs største Skatteydere. — Den 18. Marts 1875 uden forudgaaende Sygeleje indgik den 77-aarige Købmandsenke til den evige Hvile. Ved hendes Begravelse 27. Marts holdt Sognepræsten Provst Jørgensen en smuk Mindetale, hvori han sagde: „Stille og fredeligt er denne Hensovedes Liv hengaaet lige til hendes sidste Dage. Herren havde givet hende Forstands og Besindigheds Aand. Hun stræbte stedse at vælge de Veje, som kunde føre hende til at udrette sin beskikkede Gerning og at kunne virke til Gavn for andre i den for hende anviste Virkekreds, og Guds Miskundhed har jo fulgt hende paa hendes Livsvej.

Herren havde jo bevaret hende fri for jordiske Bekymringer. Men hun havde ikke bundet sit Hjerte til denne Verdens Gods, hun havde erkendt det, at hun ogsaa deri var sat til Husholder over det, Herren havde betroet i hendes Haand. Og hvor der blev givet hende Lejlighed til at komme Trængende til Hjælp, var hun ogsaa rede til at meddele og gøre vel.

En elsket Datter vil savne en trofast Moder, hvis Raad og Trøst og Vejledning stedse maa være udtalt af den Besindighed og Kærlighed, som besjælede hende.

Tak til Gud, fordi han ogsaa hos denne Hensovede beredte et troende Hjerte, som satte sit Haab til Guds Naade i Jesus Christus. Han giv hende Freden og Glæden hisset, hvor Døden ikke skal herske mere”.

Mouritz Gleerups Bryllup med Marie Smith

Ægteparrets eneste Barn, Marie Sophie Smith, f. 20. April 1817, holdt 25. Novbr. 1841 Bryllup med prakt. Læge i Lemvig, Mouritz Gleerup, f. i Hygom Præstegaard 30. Oktbr. 1810, Søn af Sognepræst F. L. Gleerup og Elisabeth Gjeding.

Det blev, trods den mørke Aarstid, en straalende og festlig Dag for Brudeparret, dets Familie og Vennekreds, hvilket Mathias Smiths Skibe, der laa illuminerede med Flag og Vimpler uden for paa Fjorden, ydede et godt Bidrag til.

Efter et Par Aars Forløb flyttede det unge Lægepar til Holstebro. Glee-
rup gik med i Trearskrigen som Frivillig og blev Feltlæge, udnævntes
1851 til Distriktslæge i Holstebro og Hjern-Ginding Herreder. Ved hans
25 Aars Jubilæum som saadan fik han Ridderkorset, og Borgerne i Byen
holdt Fest for ham, til hvilken Sognepræst Groth forfattede en smuk
Sang, hvoraf vi gengiver de 2 sidste Vers:

Mens vi paa grønne Øre sov,
Alt paa det bløde Leje,
Han trodsed Vesterstorms Wovvov
Paa snebedækte Veje.
Og mens vi andre Livet nød
Os selv til Fryd og Nytte,
Han kæmped med den blege Død
Og røved ham hans Bytte.

Gid da hvert Smil paa blegen Mund,
Som Du har kaldt til Live,
Hver ærlig Tak fra Hjertets Grund
For alt, hvad Du har givet.
Hvert oprejst Haab, hvert Trøstens Bud,
Hvert lindret Suk og Klage,
Velsignelsen fra Fredens Gud
Maa bringe Dig tilbage.

Ved sin Afsked som Distriktslæge 1877 udnævntes han til Justitsraad. Doktor Glee-
rup fortsatte siu betydelige Privat-Praksis; han var meget af-
holdt og anset blandt sine Patienter. Paa de ældre Dage blev han noget
distræt. En Gang blev han hentet til en syg Kone paa Landet. Idet han
steg ud af Vognen paa Vedkommendes Bopæl, faar han Øje paa et nyt
Avlsredskab; interesseret i Landvæsen som han var, giver han sig til meget
indgaaende at studere Maskinen; derpaa stiger han igen til Vogns, og
Manden kører ham hjem til Holstebro — han troede, Doktoren havde
staaet og læst over den syge Kone!

I Overlærer Aldals Historie om Holstebro omtales Justitsraaden flere Steder,
hvoraf det fremgaar, at Dr. Glee-
rup i Tidens Løb var Ejer af adskillige
Gaarde, Markjorder og Huse i Holstebro. Bl. a. skal nævnes, at Dr. G.

har besiddet de Jorder, hvorpaa Holstebro nordre Kirkegaard i 1864 blev anlagt. Det drejer sig om $3\frac{1}{2}$ Td. Land, som Byen købte af ham for 500 Rdl.

Som en medvirkende Aarsag til hans Død 17. Decbr. 1889 var, at han i glat Føre faldt uden for sin Port og brækkede sin Hofte.

I Dagspressens Mindeord blev det fremhævet, „at Dr. Gleerup var en sjælden uegennyttig og opofrende Læge. Han havde en aaben Haand til Hjælp overalt, hvor der var Nød og Trang, og aldrig gik man forgæves til ham om Støtte for noget almennyttigt patriotisk Foretagende. Mange i Byen og paa Landet ville velsigne ham for det, han har været”.

Justitsraadinde Marie Gleerup, f. Smith, var en stille beskeden Dame, der holdt sit Hus i mønsterværdig Orden, hun overlevede sin Mand i godt 2 Aar og døde 13. Marts 1892.

Smukke Mindesmærker over dem er rejst paa Familie-Gravstedet paa Holstebro Kirkegaard.

I Ægteskabet fødtes 7 Børn, 5 Døtre og 2 Sønner, men de to sidstnævnte døde henholdsvis 1 og 2 Aar gammel:

1) Ane Elisabeth Gleerup, f. 18. Novbr. 1842 i Lemvig, Lærerinde, ugift.

2) Caroline Mathilde Gleerup, f. 26. Decbr. 1844 i Holstebro, død 23. Decbr. 1911 i København, Musik- og Sproglærerinde, ugift.

3) Sophie Amalie Gleerup, f. 22. Febr. 1847, gift 18. Maj med Fæteren cand. theol. Theodor Johannes Gleerup, f. 10. Juli 1839, Sognepræst til Skydebjerg og Aarup, Fyn.

4) Thora Frederikke Gleerup, f. i Holstebro 9. Novbr. 1849, død samstedts 31. Juli 1889, gift 23. Novbr. 1878 med Løjtnant Toldassistent Frederik Læssøe Schleppegrell Raabye, f. paa Als 26. Juli 1850, Forældre: Kaptajn Toldkontrollør A. C. Raabye og Magdalene Emmerentze Mariager. Toldassistent Raabye døde i København 9. Marts 1885.

Sidstnævnte Ægtepar havde 3 Børn:

A) Christian Mouritz Raabye, f. i København 30. Novbr. 1880. Indtraadte i Postvæsenet 1. April 1899. Postembedsmand i København, gift 23. Maj 1914 med Haraldine Ingeborg Nielsen.

B) Marie Magdalene Raabye, f. 21. Febr. 1882 i København, gift 23. Marts 1914 med Sognepræst i Assing, senere Thise i Salling Hans Hansen. Præsteparret bor nu Glaciset 4, Kongens Lyngby.

C) Sophie Caroline Raaby, f. 13. Septbr. 1883, død 10. Juli 1884.

5) Marie Sophie Birgitte Gleerup, f. 16. Novbr. 1857 i Holstebro, gift

19. Maj 1885 med Sagfører i Odense M. E. S. Smith, Købmandssøn fra Sorø.

Andre Medlemmer af Smith-Familien i Lemvig

Den Gren af Smith-Familien fra Lemvig, som fæstede Rod i Aalborg, repræsenteret ved Kaptajn og Skibsreder Peter Smith, kan i sin Stamtavle, udarbejdet af Pastorinde Fru Raabye Hansen, opvise adskillige fremragende Personligheder, af hvilke et Par her nævnes:

Justitsraad Jørgensen til Rysensten, f. i Aalborg 15. Juli 1834. Hans Virke vil af mange være i frisk Erindring. Paa sine ældre Dage boede Justitsraaden i den Ejendom, der nu tilhører Lemvig Hjemstavnsmuseum.

Han var i en Aarrække Formand for Bestyrelsen af Vemb-Lemvig-Thyborøn Jernbane.

Stabslæge J. P. Jørgensen, Helsingør, f. i Aalborg 13. Marts 1833, K. D. og Dbmd. En Datter af Stabslægen, Ingeborg Nicoline Sophie Jørgensen, f. i Helsingør 18. Maj 1865, holdt 6. Novbr. 1888 Bryllup med den danske Hærs Øverstbefalende, Generalløjtnant A. P. Tuxen, K. D., Dbmd. p. p.

Købmand Jens Smith, Lemvig, gift med Helene Svindt, havde 6 Børn, hvoraf 2 døde som smaa:

1) Jacob Smith, f. i Lemvig 14. Septbr. 1795, Købmand i Aarhus, 1. G. gift med Jomfru Schytte fra Aarhus, 2. G. gift med Marie Sophie v. Krogh, hvis Fader indtog en høj Embedsstilling ved Hoffet.

2) Else Marie Smith, f. i Lemvig 17. April 1801, gift med Apoteker Gross, Lemvig, der er døbt 12. April 1792 i København. Gross døde 1858 og er omtalt i E. Dams; „Lemvig Apotek i Hundrede Aar 1913”.

3) Dorthea Catrine Marie Smith, f. i Lemvig 17. April 1801, gift 14. Marts 1827 med Arkitekt J. H. Gross, Altona.

4) Hans Nicolai Smith, f. i Lemvig 17. Maj 1799, død 1859, Konsul, Købmand i Lemvig. Han ægtede 11. Juni 1825 Nicoline Filipsen fra Odense.

Af Konsul H. N. Smiths Børn nævner vi:

Hans Jacob Smith, f. i Lemvig 24. April 1826, død 6. April 1883. Ejer af Teglgården ved Lemvig, gift 30. Septbr. 1853 med Johanne

Cathrine Gjerulff, f. i Lemvig 30. Oktbr. 1827, Datter af Prokurator Gjerulff sammesteds.

Ikke mindre end 13 Børn saa Dagens Lys i dette Ægteskab, hvoraf 3 døde i Barnealderen.

1) Hans Nicolai Smith, f. 12. Decbr. 1854, Manufakturhandler i København, gift 14. Marts 1883 med Thora Grave.

2) Sophus Peter Frederik Smith, f. 13. Septbr. 1856, d. 8. Septbr. 1906, cand. pharm., Medindehaver af Firmaet Bang & Tegner, Oslo, g. med Ingrid Gjerulff.

3) Johannes Theodor Smith, f. 18. Januar 1858, Skibskaptajn, druknet ved Skibsforlis 1882.

4) Peter Lind Smith, f. 13. Januar 1859, død 4. Juni 1908, Landmand i Amerika.

5) Ingjald Oluf Smith, f. 11. Juni 1860, bosat i Amerika.

6) Hans Jacob Lindahl Smith, f. 27. Juli 1861, Manufakturhandler i København, g. 19. Marts 1890 med Anna Maria Elisabeth Frederiehs.

7) Johan Ludvig Smith, f. 29. Maj 1866, Manufakturhandler i Lemvig, g. 28. April 1897 med Laura Larsen, f. 11. Febr. 1879, Datter af Dampskibsekspeditør Jens Larsen, Lemvig.

8) Jens Frederik Gjerulff Smith, f. 26. Febr. 1868, Indehaver af Lemvig Kafferisteri, g. med Kirstine Pedersen fra Romø.

9) Nicolai Smith, f. 16. Septbr. 1870, bosat i Amerika.

10) Valdemar Smith, f. 17. Februar 1872, gift i Maj Md. 1903 med Ingeborg Erlandsen, København. Valdemar Smith drev indtil sin Død den største Manufakturforretning i Thisted.

Jeg indskyder her, at Frk. Bartholine Sand af Slægten Sand, Løgstør, var Husjomfru hos Dr. Gleerup og Marie Smith fra deres Ægteskabs Begyndelse til hendes Død 1882. — Bartholine Sand ligger begravet i det Gleerupske Familiegravsted paa Holstebro Kirkegaard.

Købmand J. P. Futtrup og Semine Andrup

Kancelliraad R. Ø. Andrups yngste Datter, Semine Charlotte Andrup, holdt 1. Oktbr. 1824 Bryllup med Købmand i Lemvig Jens Peter Futtrup. Denne var født i Lemvig 8. Marts 1797, Søn af Købmand Jens Jensen Futtrup og Hustru Johanne Margrethe Smith, hun var Datter af Degn og Lærer i Nørlem Oluf Smith. Johanne Smith døde 11. Oktbr. 1802.

Jens Peter Futtrups Fader giftede sig 2den Gang 2. Decbr 1803 med Else Jensdatter fra Plovgaard i Ramme, der beskrives som en ualmindelig dygtig Kone, men ogsaa meget skrap Stedmoder for Børnene. Jens Peter havde en Broder, Ole Smith. Sidstnævnte tog tidligt hjemmefra og blev senere Ejer af Nissumboel i Nr. Nissum Sogn.

Lærerinde Frk. Semine Futtrup fortæller om sin Oldefar Jens Jensen Futtrup, at han var meget hidsig. Han satte engang en Karl til at køre en Arbejdsvogn ud i Fjorden for at faa den skyllet af. Karlen kunde ikke faa Hestene ud, hvorfor F. i Hidsighed greb Tømmerne, men kom ud paa dybt Vand. Folk der kom til Hjælp mente, F. var druknet.

Alle Anstrengelser var forgæves, intet Livstegn. Men hvad sker. Hans Hustru, den stærke og skrappe Else Jensdatter, tumlede og baksede saa længe med ham, at Livet vendte tilbage. Hendes Udholdenhed reddede ham.

En Ulykke af en mærkelig Art voldte hans tidlige Død. Ved et Lemvig-Bryllup skulde der fyres et Kanonskud af til Ære for Brudeparret. Kanonen vilde ikke makke ret. Futtrup var den eneste, som vovede at tage den genstridige Krabat under Behandling. Det lykkedes ham ogsaa at faa Skud løsnet, men Ladningen gik bag ud, hvilket medførte, at Futtrups Ben blev knust. Der gik Betændelse og Koldbrand i Saarene. Han fik et langt smertefuldt Sygeleje og døde 48 Aar gl. 12. April 1816.

Jens Peter Futtrup kom tidligt ud at sejle, ligesom han ogsaa hjalp til i Forretningen, naar han var hjemme.

Efter Faderens tidlige Død har han vel i en Aarrække drevet denne sammen med Stedmoderen.

Men ogsaa som ældre Mand fór han til Søs. Som Skibsfører ejede han en lang Jagt, med hvilken han besejlede England og Norge.

Købmand Futtrup og Semine Andrup havde i deres Ægteskab 9 Børn, 2 Døtre og 7 Sønner, hvoraf en Søn døde i 4 Aars Alderen.

Børnene fik en god Opdragelse, de fik lært at lyde. Foruden Skolegangen i den kommunale Skole fik de Undervisning i Tysk og Tegning hos Kateketen. Pigerne undervistes i Haandarbejde af Frk. Baden.

Futtrup var en reel og ordholdende Mand, han opdrog Børnene til det samme. Naar Drengene ved Konfirmationsalderen rejste ud fra Hjemmet, fik de Formaning om ikke at løbe af deres Pladser. Skete det, vankede der Prygl.

Moderen, Semine Andrup, var en troende og gudsfrygtig Kvinde, hun lærte sine Børn at søge Kirken hver Søndag, noget hun selv gennemførte, saavidt det var hende muligt. Ved hendes tidlige Død 2. Oktbr. 1854 blev der en tom uerstattelig Plads i Hjemmet.

S.P.

I en Del Aar var J. P. Futtrup én af Lemvig Købstads eligerede Borgere. Hans Købmandsgaard laa i Vestergade, der hvor Lemvig Sparekasse er bygget.

Vi omtaler nogle af Børnene:

Simon Christian Andrup Futtrup, f. 27. August 1838. Lærte Farveriet. Deltog i Feltoget 1864, var med ved Danevirke og Dybbøl. Svag og syg efter Krigens Anstrengelser døde han 25. Januar 1865, han ofrede sit Liv paa Fædrelandets Alter.

Andreas Ulrik Bræmer Futtrup, f. 20. Marts 1841, Cand. pharm. Fik Uddannelse paa et Apotek i Viborg Som Slægting stod Biskop Øllgaards Hjem her aabent for den unge Mand. Han fik senere Ansættelse paa et Apotek i Næstved, hvor Døden bortrev ham i Aaret 1869.

Rasmus Øllgaard Andrup Futtrup, Skibsbygger, f. 20. Oktbr. 1843. Ogsaa han døde som ganske ung Mand, hvilket erfares af følgende Bekendtgørelse:

At Vorherre i Nat har hjemkaldt min afdøde Mands Søstersøn
Rasmus Øllgaard Andrup Futtrup i en Alder af 29 $\frac{1}{2}$ Aar, bekendtgøres herved paa hans Forlovedes og fraværende Søskenes Vegne.

Lemvig, 20. Juni 1873,

Ansine Andrup.

Rasmus Futtrup var forlovet med Frk. Vilhelmine Høegh fra Ramme-gaard. Hun blev nogle Aar efter gift med Valgmenighedspræst Jessen, Bøvling, som senere forflyttedes til Sognekaldet i Ødis ved Vamdrup.

Da den unge Rasmus Andrup i 1871 stiftede en Del Legater, indsatte han Fætteren Skibsbygger Futtrup som Arving til 5000 Rdl.

Sognepræst M. A. S. Lund, Fjaltring, holdt ved dennes Jordefærd en skøn Mindetale, dvælede ved, hvorledes den Afdøde i sit Liv og sin kristelige Vandel havde været til Velsignelse for Mennesker og sluttede: „Med denne Tro lever hans Sjæl i Guds Paradis, derfor er der mellem de mange, der føler Deltagelse ved hans tidlige Bortgang og ved Siden af de Nærmeste ogsaa en Vennekreds, der føler Savn ved hans Bortgang, og der er for vore Øjne gaaet et Led bort af Guds Menighedskæde her paa Jorden”.

Sofie Margrethe Futtrup, f. 23. Januar 1834, blev i sin Ungdom anset for at være den smukkeste Pige i Lemvig. 1864 gift med cand. pharm. N. P. Petersen, f. 1826. De købte Katrinebjerg Mølle i Gjellerup Sogn.

Hendes gamle Fader fulgte med dem, da hun saa trofast havde ledet Husvæsenet for ham siden Moderens Død. Købmand J. P. Futtrup døde hos Datteren og Svigersønnen 1866. — Petersen blev senere Bestyrer af Korsør Apotek og døde 52 Aar gl. — Hans Hustru, Sofie Futtrup, gik bort i en Alder af 81 Aar. Der var ingen Børn i Ægteskabet.

Om Skibsfører Havnefoged J. J. Futtrup

Jens Johannes Futtrup, f. 10. Septbr. 1832. Skibskaptajn, Havnefoged i Lemvig. Gift 1884 med Karen Petersen. I Ægteskabet 2 Døtre:

Lærerinde Semine Charlotte Futtrup, f. 14. Januar 1885, fhv. Bankkassererske Jenny Petrea Futtrup, f. 23. Oktbr. 1886.

Johannes Futtrup kom til Søs straks efter sin Konfirmation og gennemgik alle Grader fra Skibsdreng til Kaptajn. Paa Fanø Navigations-skole tog han Styrmandseksamen, sejlede saa i en længere Aarrække paa alle Verdenshave som Styrmand. I 6 Aar udelukkende Farvandene mellem Kina og Indien.

Ofte kom han ud for farefulde og dramatiske Oplevelser. Om et Par saadanne fortæller Datteren Frk. Semine Futtrup:

„Paa en Reise fra Vardø til Messina for Ordre havde de meget strengt Vejr; i Atlanterhavet Nord for Irland kom en Braadsø og ramte Far og tog en Del af Skanseklædningen med. Han blev fundet mellem Vragstumper bevidstløs med kløvet Pande. Kaptajnen forbandt ham, og Skibet satte Kursen mod Belfast i Irland, da Skibet ogsaa havde lidt Havari.

Den Læge, Far blev behandlet af i Belfast, forbandt ham med Klude, han samlede op paa Gulvet. Far tog derfor siden selv Lærred med, naar han skulde forbindes. Efterat Skibet var repareret, fortsattes Rejsen. Hellig-trekongersaften blev Far purret ud ved Raabet: „Mand over Bord”. Kaptajnen var borte, de var da i Biscayabugten, men trods længere Tids Eftersøgning med at finde Skibsføreren var alt forgæves i den mørke Vinternat.

Far overtog, stærkt lidende af sine endnu ikke lægte Saar, Kommandoen af Skibet og førte det til Messinas Havn, senere til Venedig, hvor Søforhør fandt Sted. Faa Aar efter blev Far Kaptajn, han førte en Tid Briggen „Odin” og sejlede paa Brasilien.

Han købte ogsaa selv Skib, og da han var i Hamborg med det, vilde han have det assureret, men det trak saa længe ud, at Far tabte Taalmo-

digheden og sejlede, men han kom ikke længere end til Fanø, fordi Skibet strandede, hvilket medførte et betydeligt Tab.

Midt i 1880'erne blev han Havnefoged i Lemvig. Meget var i Uorden og Forfald, da han overtog Stillingen, saa der var nok at tage fat paa. — Ligesom sine andre Søskende var Far god og hjælpsom, han sagde sin Mening og stak ikke noget under Stolen”.

Johanne Elvira Futtrup, Lærerinde og Forfatterinde

Hun er født 18. Maj 1836. I Hjembyens Skole fik hun Undervisning af dygtige Lærere, bl. a. Hallas og Kateket Lund. Hun gjorde sig tidligt bemærket ved Forstand og Begavelse. 18 Aar gl. rejste Johanne Futtrup til København for at gaa paa Kursus og søge videre Uddannelse, understøttet af A. W. Andrup og Mosteren Caroline Smith. Særlig i Fransk blev hun dygtig. Fem Aar tilbragte hun i Hjørring som Bestyrerinde af et Pigeinstitut og gjorde sig meget afholdt, hvorefter hun i lige saa lang Tid var Lærerinde for Læssøs Børn paa Rosenborg. I denne Periode fik hun sit aandelige Gennembrud og blev en bevidst troende Kristen.

Frk. Futtrup stiftede i København Bekendtskab med Præstefamilien Vesenberg, der drog til Færøerne, og fulgte med dem derop som Huslærerinde for deres Børn. Da Præsten døde efter nogen Tids Forløb, rejste Fru Vesenberg tilbage til Danmark. Frk. F. indvilgede i at forblive hos hende til Børnenes Undervisning var afsluttet, hvilket strakte sig over ialt 12 Aar, saavel paa Færøerne som i København.

I Begyndelsen af 1880'erne begyndte Frk. Futtrup sin Forfattervirksomhed. I 1883 er hun i Norge i Følge med en norsk Dame, Fru Børresen. En af Frk. F.s Bøger, „Marie Antoinette”, Dronning af Frankrig, udkom paa Mallings Boghandels Forlag, Oslo, en anden Bog hedder: „Erfaringsvidnesbyrd og Dagligdags Tanker”.

Slutstenen paa hendes Livsværk blev paa Hejls Efterskole som Lærerinde og Vejleder for sønderjysk Ungdom, en Gerning hun var meget glad for og optaget af. Men da Frk. Futtrup naaede 60 Aars Alderen, vilde Kræfterne ikke slaa til. Syg og svag tog hun i Septbr. 1896 fra sin kære Skole, lagde Vejen om ad Pastor Jessens, Ødis Præstegaard, og nød her Alterens Sakramente. København var Rejsens endelige Maal, hvor Fruerne Vesenberg og Børresen tog imod hende og omhyggelig plejede hende de sidste otte Dage, hun levede. Sygdommen var Kræft i Bryster.

Præsten Lund, hendes fordums Lærer, kom og lyste Velsignelsen, før

hun udaandede den 13. Septbr. 1896. — Hendes sidste Ord var: „Hvor her er dejligt.”

Indenfor de Familier, som Frk. Futtrup ved Slægtskab stod nær, var hun elsket og æret, og Breve fra hende var altid imødeset med Længsel, ligesom hendes Besøg hos Slægt og Venner i Vestjylland var noget af en Begivenhed.

De sønderjyske Foreningers Formand, Tandlæge Axel Carstens, skriver følgende smukke Mindeord om Frk. Futtrup, optaget i „Sønderjyden”s Oktober-Nr. 1896:

„Et Liv ført i Pligtopfyldelse og Kærlighed er Ord, der med fuld Sandhed kan anvendes paa den ædle Kvinde, hvis Billede her findes, og alle vi, som har kendt hende og haft hende kær, alle vi, norden og sønden Aa, som har set og følt hendes velsignelsesrige Virksomhed i Hejls Efterskole, maa sande med Sorg og Savn, at her har et Tab ramt os, som næppe kan oprettes.

Det var oppe blandt Norges Fjelde, at jeg en stille Sommeraften første Gang traf hende blandt de storslaaede Omgivelser, der stemmer Sindet til Alvor og maner om, hvor stort Gudfaders Værk er her paa Jord og hvor smaa, vi selv er. Den fælles Kærlighed til Sønderjylland og dets Folk og Sag bragte straks Samtalen hen paa de tunge ulykkelige Forhold dernede, og jeg havde ikke talt 10 Minutter med hende, før jeg maatte sige mig selv: „Her har vi den Kvinde, vi trænger til ovre i Hejls til Vejleder og Lærer for vore unge sønderjyske Piger, hvis hun da vil”. „Og hun vilde.”

Kærligheden drev Værket, og skønt hendes rige Evner og Dannelse rakte langt udover, hvad der skulde ydes derovre, betænkte hun sig dog ikke et Øjeblik, men svarede mig:

„Et af mine højeste Ønsker har altid været at kunne virke noget for den sønderjyske Sag; jeg ser her et Fingerpeg fra Vorherre, og jeg tager med Tak mod Tilbudet og er rigtig glad derved.”

Og saa kom hun til Hejls. Hele hendes ydmyge og dog saa velsignelsesrige Liv lader jeg ligge, her er nok at sige hende Tak for, hvad hun ydede derovre, og den skal hun have med sig i sin Grav!

Og alle I unge Piger, som Frk. Futtrup var den kærlige Vejleder for derovre i Skolen og den aandfulde udmærkede dygtige Lærerinde, der havde den sjældne Gave at kunne gøre den almindeligste Skoletime interessant og fængslende, — alle I vil takke hende med mig, og jeg er ogsaa vis paa, at saavist som hendes Minde vil leve trofast hos Eder, saa vil

ogsaa det Frø, hun har nedlagt i Eders Sjæle, vokse sig stort og stærkt, spire og vorde fuldmodent Korn, der vil give rig Høst i Lade dér, hvor Fjendehaand kun vil lade Øde og Tomhed ruge!

Men alle vi, der arbejder for den gode Sag her i vort gamle, lemlæstede Fædreland, lad os haabe, at det maa lykkes fremdeles at føre Sagen frem ogsaa der, hvor Savnet af hende vil føles saa dybt: blandt de unge sønderjydske Kvinder i Hejls Efterskole.

Med inderlig Tak for Alt, hvad hun har virket, skal jeg kun vidne for mange, at Mindet om Johanne Futtrup vil leve længe og være velsignet blandt os Alle”.

Termine Øllgaard Andrup

Ikke lutter Solskin fulgte Termine Øllgaard Andrup. Muren omkring hendes Ægteskab „rokkedes i Stormvejrets Stund”. Hun maatte efter nogle Aars Forløb drage alene gennem Verden med sine 3 Døtre: Else Høegh, f. 27. Febr. 1826, Sophie Høegh, f. 6. Marts 1828, Andrea Høegh, f. 5. Septbr. 1830.

Landbrugs krisen med dens økonomiske Følger i 1820erne, og at Høegh ikke kunde blive ved Vejberggaard, faar Skylden for Skilsmis sen. Naturligvis har der været andre dybtliggende Aarsager til denne opsigtsvækkende Familietragedie.

Lærerinde Frk. Semine Futtrup i Gudum siger da ogsaa, at den egentlige Grund var, at Andreas Henrich Høegh var en karakterløs Person, der svigtede paa alle Omraader og det modsatte af, hvad en Hustru forstaar ved en god Ægtemand.

I god Tro havde Termine Andrup sagt Ja, da Sønnen fra Rammegaard optraadte som Bejler. Med Tillid havde hun lagt sin Haand i hans for Herrens Alter. — Dybt skuffet har hun haft vægtige Grunde til at forlange Ægteskabet med Høegh opløst for at vende tilbage til det Hjem, hendes gode Forældre i Lemvig aabnede for hende og Børnene.

I sit Testamente lod Kancelliraad Andrup Termine Høegh gaa i lige Arv som formelt ugift, og takket være det smukke Sammenhold indenfor Andruppernes Kreds, blev der sørget godt for de tre Frkn. Høegh, da samme blev voksne.

Termine Øllgaard Høegh, f. Andrup, døde Juledag 1867. Ved hendes Begravelse 3. Januar 1868 sagde Sognepræst Jørgensen bl. a.: „Hun var en trofast og kærlig Moder, hvis Minde stedse skal bevares hos dem, som

sørge ved hendes Bortgang, og du o Gud, som ransager Hjerterne og dømmer i Kærlighed, hver den, som i Troen har bekendt Dit Navn og Din Naade i Christus Jesus. Du lade ogsaa denne hensovede nu kende Din rige Naade og i det evige Liv erfare, at denne Verdens Trængsel dog kun er stakket og let mod den over al Maade evige Vægt og Herlighed, som hisset skal aabenbares for dem, som har søgt Frelsen ved Din enbaarne Søn”.

Baron, By- og Herredsfoged Rosenkrantz i Lemvig

I 1853 fik Lemvig Baron Iver Holger Rosenkrantz til By- og Herredsfoged. Om Herredsfogedembedet i Lemvig skriver han i „Nogle efterladte Optegnelser 1876”, at „dette hører til de mest indbringende i Landet”. Han maatte imidlertid paa Grund af Ejendoms køb, Anskaffelse af Indbo, Heste og Vogne etc. begynde med en betydelig Gæld.

Men imødesende de store Indtægter ved Embedet, forment han dog ikke, at denne Gæld skulde komme til at trykke ham. „Det lykkedes mig snart”, skriver han videre, „at vinde den kraftige og dygtige Befolkningens Tillid og Agtelse”. En Række Forhold, sin Hustrus Død, stort Formuetab paa Grund af en Herredsfuldsmægtigs Besvigelser i en Periode, da Rosenkrantz var paa Udenlandsrejse, Prisfald paa Gaarden, han ejede, nedslag hans Livsmod, saa han søgte Forflyttelse 1858.

Kammerraad Andrup og Herredsfoged Rosenkrantz var vist meget gode Venner, men hver havde sit at varetage. En Dag de træffes, siger R. til Andrup: „Deres Vogn maa ikke køre Gødning ud og spilde den paa Gaden-” A.: „Jeg skal have min Gødning ud.” Rosenkrantz: „Saa maa De have en tæt Vogn.” Andrup: „Ja, jeg ved nok De er Byfoged i Byen.” R.: „Og jeg ved nok, at De er Borgerrepræsentationens Formand”.

Kommunalbestyrelsen havde i Andrups Tid en Proces med P. Winchel Kjær om en Vejsag. Lemvig By tabte Sagen og dømtes til at betale 2000 Rdl. — „Det kan vi ikke lade Byen betale, saa vil Skatten jo stige”, sagde Andrup til Næstformanden, Konsul M. Møller, hvorefter de betalte hver 1000 Rdl. af deres egen Lomme.

Konsul Math. Møller var Søn af Toldbetjent Møller i Lemvig. Toldbetjenten indsendte en Gang Ansøgning til General Told- og Commercekollegiet om at blive Kontrollør paa Vagtskibet i Aggerkanal og underskrev sig ved en Fejltagelse Nøler i Stedet for Møller. Han fik Afslag paa sin Ansøgning med den Bemærkning, at en Nøler ikke kunde bruges

til denne Post. Muligvis har en utydelig Haandskrift været Skyld i den kedelige Historie.

Sammen med Kammerraad Andrup er der Grund til at mindes Konsul Møller som en af Lemvigs gode Bypatrioter, der ofrede af sit eget for at imødegaa en uforudset Stigning af Budgettet.

Lemvig Lystanlæg

Initiativet til Beplantning af Lemvig Købstads smukke Anlæg blev taget midt i 1850erne. En Komité arbejdede med Sagen, og i denne var Andrup et fremtrædende Medlem. Han affattede følgende Skrivelse til Kommunalbestyrelsen i Lemvig:

„Da Komitéen for Beplantningen af Vesterbakkerne ønsker at udvide Beplantningen nærmere mod Byen, tillader vi os at henstille til Kommunalbestyrelsen om den Sandgravning, der hidtil har fundet Sted i disse Banker ikke kunde forbydes og Vedkommende henvises til med Sandbaade at lade bringe det nødvendige Sand til Byen. — Det vil næppe lade sig arrangere at beplante disse Banker saalænge enhver, hvor han finder for godt, kaster i samme og derved foraarsager at Bankerne skrider ned og Plantningen saaledes ødelægges.

Komitéen for Beplantningen af Vesterbakkerne ved Lemvig,
den 25. Maj 1863.

A. Hansen,
Tobaksfabrikant.

Møller,
Købmand.

A. W. Andrup,
Købmand.

Sølling,
Distriktslæge.

Til Kommunalbestyrelsen var ingen lang Vej, da Andrup var dennes Formand. Sandgravningen blev forbudt fra 1. August 1863.

Udgifterne ved Beplantningen indsamledes ad frivillig Vej. Kammeraad Andrup ydede hvert Aar gode og klækkelige Bidrag hertil.

Overfor Generaldirektoratet for Postvæsenet var A. W. Andrup sin egen Kautionist. Den 30. Decbr. 1843 indbetalte han i nævnte Øjemed til den kongelige Kasse 650 Rdl., som han hver Termin hævdede Renten af.

En Police Nr. 3412 5te Afd. af Østifternes Kreaturforsikringsforening viser, at Andrup stadig havde 12 Køer paa sin Kostald. De var forsikrede mod Kvægpest for 600 Rdl. Hestenes Antal har vel ogsaa drejet sig om et Dusin Stykker, da Postkørslen, Avlsbruget, Forretningen fordrede adskillig Trækraft.

Den 6. Oktober 1866 valgtes i Lemvig af den almindelige Vælgerklasse som Valgmand ved Valgmandsvalget til Landstinget Kammerraad Postmester Andrup med 11 Stemmer. Der afgaves 14 Stemmer.

I Decbr. 1864 udstedte Andrup i Lemvig Avis to Bekendtgørelser: „Et Beløb af 10 Rdl. udloves til den eller de, der skaffer saadanne Oplysninger tilstede, at Vedkommende, der i den senere Tid har stjaalet Brædder fra mine Tømmerpladser, derfor kunne blive afstraffede”.

„Enhver Uvedkommende forbydes herved Adgang til mine Tømmerpladser, saavel som til mine Ejendomme, der støder til samme, navnlig anmodes Forældre og Værger at holde deres Børn derfra. Hvo som herefter antræffes vil blive anholdt og straffet efter Lovgivningen. Lemvig, den 5. Decbr. 1864. A. W. Andrup.

Kammerraad Andrup var jævn og ligefrem i Optræden, hjemme i Lemvig gik han med Træsko. Men naar han var paa Rejser, optraadte han altid standsmæssig, i København boede han paa „Hotel Angleterre”.

1850 havde Lemvig	859	Indb.	—	i 1860	1192	Indb.
— — Holstebro	1305	—	—	—	1662	—
— — Ringkøbing	1274	—	—	—	1409	—

Lemvig er saaledes i nævnte Tiaar gaaet frem med 39 pCt., Holstebro med 26 pCt., Rrngkøbing med 10 a 11 pCt., hvilket betyder, at Lemvig ikke har været bagefter i Udviklingen.

Andrup sad i Bestyrelsen for Lemvig Velgørenhedsselskab, der i December 1864 udsendte et Opraab til Byens Befolkning om at komme mindre bemidlede Medborgere til Hjælp navnlig ved at skaffe saadanne billigt Rugbrød. Der blev uddelt Brødkort med Rabatmærker til dem, der ønskede det. Men Andrup ydede ogsaa privat af sin egen Kasse Hjælp til samme Formaal, idet han delte Rugbrød til 3 Mark ud til 1 Mark pr. Stk.

En Skatteklage

Lemvig Kommunalbestyrelse havde Møde 8. Marts 1864 for at tage Stilling til en Snes indkomne Klager over Skatteansættelse. Ligningskommissionens Tal var for høje med Undtagelse af én:

Købmand Jakobsen var opført i Formue 6.000 Rdl., Købmand F. Hestbech var opført i Formue 25.000 Rdl., Indtægt 3.000 Rdl., Kammerraad Andrup var opført i Formue 150.000 Rdl., Indtægt 10.000 Rdl., deraf ved Handelen 4.000 Rdl., Skat 873 Rdl.

Jakobsen ønskede sin Formue forhøjet fra 6.000 til 8.000 Rdl. Hestbech anslog sin Formue til 18.000 Rdl., Indtægt 2.000 Rdl. Andrup opgjorde sin Formue til 125.000 Rdl. Aarsindtægten til 7.000 Rdl., deraf ved Handel 2.600 Rdl.

Jakobsens Klage bevilgedes, hvorimod Hestbechs ikke kunde imødekomes. Man nedsatte Andrups Formue til 130.000 Rdl. og Skatten til 840 Rdl. — Andrup lod Klagen gaa videre til Indenrigsministeriet, men dette gav Byraadet Medhold.

Enkefru Karoline Smiths Formue- og Lejlighedsskat nedsattes fra 371 Rdl. til 320 Rdl.

Doktor Søllings Andragende om at hans Barnepige, Nicoline Kastberg, maatte fritages for Skat paa Grund af, at hun ikke var 18 Aar gammel, da Skatteligningen blev lagt, kunde ikke bevilges.

Sommeren 1864 prægedes Lemvig af fjendtlig Militær-Indkvartering. Adskillige Kommunalbestyrelsesmøder maatte afholdes. Den tyske Bykommandant rekvirerede stadig Levnedsmidler og andre Fornødenheder til Tropperne. 11. Juli 1864 forlangtes: 200 Tdr. Havre, 1 Okseh. rød Vin, 1 Fad Brændevin, 200 Pd. Tobak, 1000 Stk. Cigarer, 1 Td. Salt, 200 Rl. Skraa, 315 Pd. Kød, 80 Stk. Rugbrød, 60 Pd. Ris, 117 Pd. Flæsk, 400 Fl. Vin o.s.v.

Sognene omkring Lemvig leverede Kvæg, og 171 Ægtvogne til at køre for Fjenderne skulde stilles til Raadighed.

1863 var Budgettet for Lemvig Købstad	6431 Rdl.
1867 - — - — —	6308 -
1868 - — - — —	6796 -

28. Maj 1863 var Lemvig Kommunalbestyrelse samlet for efter Forslag af Landinspektør Eriksen at udnævne en Komite til at assistere ham ved at bestemme Grænserne omkring Byen og imellem de private Lods ejere, det bestemtes at udnævne 3 Mænd dertil. Hertil valgtes Prokurator Hjort, Kammerraad Andrup, Købmand Schou.

Priser i 1860erne

Priser paa Colonial-Varer 16. Januar 1863:

	pr. Pd.	2 Mk.	4 Sk.		pr. Pd.	20, 24, 28 Sk.
Kaffe	—	—	—	Rosiner	—	—
Candis	—	26	-	Sago	—	18 -
Cicorie	—	10	-	Rismel	—	1 Mk.
hv. Farin	—	20	-	Glansstivelse	—	24 -

gul Farin	—	18 Sk.	Kongo The	—	7 Mk.	Sk.
Farin	—	16 -	Flormel	—	9 -	
Raffinade	—	24 -	Hvedemel	—	7 -	
Sirup	—	12 -	Risbræk	—	10 -	
grøn Sæbe	—	15 -	store Ris	—	14 -	
hvid Sæbe	—	20 -	Caroline Ris	—	20 -	
Soda	—	6 -	Mejeriost	—	11 -	
Svedsker	—	14 -	Kartoffelmel	—	11 -	
tyrk. Blommer	—	20 -	Citroner	pr. Stk.	5 -	
Røgtobak fra 1 Mark til 2 Mk. og 8 Sk.			Appelsiner	—	8 -	
pr. Pd.			Vin	pr. Flaske	24 -	

Skonnerten „Lemvig”, tilhørende den Andrupske Koncern, indkom i August 1867 fra Leith til Lemvig med en Ladning Husholdningskul paa 773 Td. Andrup og F. Hestbech hver Halvdelen. Fra Skibet solgte Andrup 229 Tdr. til følgende:

Justitsraad Møller	40 Tdr.	Løjtnant Harpøth	20 Tdr.
Pastor Jørgensen	30 -	Prokurator Christensen	10 -
Købmand P. Madsen	5 -	Farver Dragheim	20 -
Ølbrygger Weilstrup	30 -	Købmand H. C. Schou	50 -
Doktor With	5 -	Daglejer Wisby	1 -
Krigsraad Kauffeldt	15 -	Landmaaler Hansens Enke	3 -

Prisen var 10 Mark pr. Tønde.

Fra Kommissionsfirmaer i Ind- og Udland modtog Andrup ugentlig Markedsberetninger. I en saadan fra 14. April 1866 hedder det: „Vi har haft særdeles god Afsætning i den forløbne Uge for alle Sorter nykjærnet Smør og betingede for fineste jydsk og sjællandsk velfarvet og mildt saltet Herregaards 108—112 Rd., for fynsk do. 104—108 Rd., for gode Varer 100—104 Rd. og for mindre Herregaards 90—96.

Bøndersmør gik rask fra Haanden, for prima mildtsaltede og vellagrede Varer naaede vi 78—80 Rd., enkeltvis endog 84 Rd., for ufarvet 64—68 Rd.

Svinefedt er sælgelig til 26 a 28 Sk. pr. Pd.” — Noteringerne for Korn, Flæsk, Uld, Huder, Skind etc. præges ligeledes af de mange Kvalitetsbetegnelser og ugentlige Prissvingninger.

Ikke en væsentlig Del, men alt, hvad Landmandens Produktion omfattede, gik igennem Købmændenes Hænder. Held da den Købmand, der sad inde med ikke alene Klasseficeringens Kunst, men forstod den ikke mindre Kunst at exportere Varerne til de rigtige Markedspladser til de rette Tidspunkter, saa Handelen med samme blev lønnende i Stedet for tabgivende.

Handelen med Kolonial, Isenkram, Trælast, Kul og andre Varer var lettere at arbejde med, da Prisudsvingene her som Regel laa paa længere Sigt.

Selv om ingen naar Fuldkommenhedens Ideal, kan det dog med Sandhed siges om Kammerraad Andrup, at han naaede vidt og langt i Retning af det instikt-købmandsmæssige. Der er noget dristigt, ja romantisk over A. W. Andrups Købmandsfærd samtidig med, at en skarp Viden om Tingenes faste og rette Sammenhæng stadig kommer tilsyne. De grundhæderlige og redelige Motiver i alt hans Arbejde borgede for Udførelsens Sikkerhed og lysende Resultater. Han er et straalende Eksempel paa en af Lemvigs Stormænd i det Nittende Aarhundredes Midte. Kammerraad Andrup var ligesom født og baaren til den Marskalstav, som Fødebyen gav ham i Eje.

At han var Byens rigeste Mand, vidste enhver. Selv sagde han, ifølge Frk. Futtrups Meddelelse, at den rigeste Mand i Lemvig var en fattig Skomager, der havde en stor Børneflokk, men trods Fattigdommen var de altid i det bedste Humør og sang Dagen lang.

Skomagerens store Ønske var at blive Postbud; da en saadan Stilling blev ledig, fik han den ogsaa. Postmesteren gik selv ned og fortalte ham, at han havde faaet Stillingen. Da Andrup kom, laa Skomageren i Sengen, han var syg. Naboerne fik nu det kostelige Syn at se, at Kammerraaden blev fulgt bukkende til Døren af det nybagte Postbud i bar Skjorte.

En stor Del af Andrups Formue var anbragt i faste Ejendomme i By og Opland eller Udlaan mod almindelig Kaution. Havde Andrup først fattet Tillid til Folk, skulde der meget til for at rokke den; men i Pengesager fordrede han Nøjagtighed. Renterne skulde betaales i rette Tid.

Hvem forhindrede, at Lemvig fik Statsbane?

I Lemvig har der været talt om, at Byens Kommunalbestyrelse i Kammerraad Andrups Formandstid skulde have forhindret, at Statsbanen blev ført fra Struer til Lemvig gennem Oplandets østlige Sogne. Dette har uden Tvivl sit Udspring fra afd. Sagfører, Branddirektør Falbe-Hansen, Holstebro, der i 1860—62 var Herredsfuldmægtig i Lemvig. I Hards. Aarbog 1909 S. 144 skriver han bl. a.: „En Gang kom min Principal hjem fra et Møde i Kommunalbestyrelsen med nogle Optegnelser og sagde, at man havde vedtaget at gøre en Forestilling til Ministeriet om at blive fri for at faa Jernbane til Byen. Nu vilde han bede mig efter Optegnelserne og hans mundtlige Udvikling at affatte Forestillingen”.

Alt tyder paa, at Branddirektør Falbe-Hansen har husket helt forkert, eller en komplet Misforstaaelse foreligger. Flere Kendsgerninger modsiger nemlig hans Erindring om nævnte Punkt:

1) Ifølge Lemvig Kommunalbestyrelses Forhandlingsprotokol har der overhovedet ikke været drøftet noget Jernbanespørgsmaal indenfor Borgerrepræsentationen i Aarene 1860—62.

2) Jeg har spurgt saavel i Statsbanernes Arkiv som paa Rigsarkivet. Ingen af Stederne var den af Falbe-Hansen nævnte Forestilling eller Skrivelse at finde. Hr. Rigsarkivar Axel Linvald skriver til mig: „Rigsarkivet skal oplyse, at den omspurgte Skrivelse fra Lemvig Kommunalbestyrelse til Indenrigsministeriet ikke ses journaliseret hverken i Kommunekontoret eller Jernbanekommissariatet”

3) I Ringkøbing Amts Arkiv paa Rindumbaard har jeg ogsaa forhørt mig. Heller ikke dertil er bemeldte Skrivelse indgaaet.

4) Resultatet bliver da, at Lemvig Kommunalbestyrelse aldrig har afsendt en Skivelse til respektive Myndigheder, der gik i Retning af at modsætte sig en Statsbaneforbindelse fra Struer til Lemvig.

At Lemvig og Omegn i rette Tid har gjort, hvad der kunde gøres, for at faa Statsbane, foreligger der afgørende Bevis for. At det ikke lykkedes er en anden Sag. Mange andre Købstæder havde lignende Skuffelser i Jernbanens Barndomstid.

Den 22. Septbr. 1859 fremsendte C. Brockdorff, Aa Mølle, Gudum Sogn en Regning til Lemvig Købstads og Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening:

Specifikation over de af Undertegnede afholdte Udgifter i Anledning af min Tiltrædelse af den til Hans Majestæt Kongen afsendte Deputation i den jyske Jernbanesag afvigte Sommer foretagne Beslutning af den meget ærede Landboforening for Lemvig Købstad og Skodborg-Vandfuld Herreder:

1) Dampskibsbillet Aalborg—København	10 Rdl. 3 Mk.
2) Kostpenge paa Rejsen i 2 Døgn a 2 Rdl.	4 -
3) Do. under 8 D. Ophold i København	16 -
4) Udgifter paa Rejsen til og fra Frederiksborg	5 -
5) Rejsen hjem pr. Damper	10 - 3 -
6) Diæter 2 Dage paa Hjemrejsen a 2 Rd.	4 -
	<hr/>
	50 Rdl.

Som behageligst bedes mig tilstillet.

Aa Mølle, 22. Septbr. 1859.

C. Brockdorff.

Biskop Nicolaj Esmark Ollgaard
* 5. 5. 1775 — † 4. 3. 1863

Skolebestyrerinde Frk. Johanne Elvira Futtrup
* 18. 5. 1836 — † 13. 9. 1896

Skibsfører, Havnefoged Jens Futtrup
* 10. 9. 1832 — † 14. 11. 1917

Semine Charlott: Futtrup
f. Andrup
* 24. 3. 1804 — † 8. 6. 1854

Til Formanden for Bestyrelsen for ovennævnte Landboforening Herr Proprietær Amdtsraadsmedlem A. Neergaard til Breinholt.

Ovenstaaende anvises herved til Udbetaling af Foreningens Kasse.

Breinholt, 22. Septbr. 1859.

A. Neergaard.

Kassereren A. W. Andrup, Lemvig, udbetalte Regningen 50 Rdl. til C. Brockdorff og modtog herfor dennes Kvittering, der har Nr. 21 i de Andrupske Papirer, som vedrører Landboforeningen.

Som naturligt i et Jernbaneanliggende, arbejdede Lemvig Købstad i nøje Forstaaelse med sit Opland, hvilket skete gennem den stedlige Landboforening. Brockdorff var en anset og repræsentativ Mand at sende ud. Han boede i et Sogn, Jernbanen skulde igennem, hvis det skulde lykkes at faa den vestpaa ad Lemvig.

Fra Generaldirektoratets Side har der næppe nogensinde været Tale om at føre Statsbanen fra Struer til Lemvig og derpaa videre ned ad Vestjylland. Jeg har gennempløjet Dagspressen i Ringkøbing Amt fra hin Tid, læst deri mange indsendte Artikler om Jernbanespørgsmaal, ligeledes Rigsdagsforhandlinger om jyske Jernbaner. Intet Steds er Lemvig nævnt i Forbindelse hermed.

Oprindelig var det Mening, at Banen skulde gaa fra Skive til Holstebro gennem Sevel, Borbjerg og tilgrænsende Sogne, hvilket saa blev ændret til Struer med den Linie, vi kender.

At Kammerraad Andrup som Formand for Lemvig Kommunalbestyrelse skulde have modarbejdet en eventuel Statsbane til Lemvig er ganske utænkeligt. Han havde allerede i 1847 paa sin Hamborg-Rejse glædet sig over at rejse med Jernbane lange Strækninger og vel ogsaa samme Aar kørt med Toget paa det lige aabnede Stykke Roskilde—København. Denne vidtberejste Mand har sikkert vidst at paaskønne Fremskridtene ogsaa paa Trafikens Omraade.

Kammerraad Andrups Sølvbryllup

Søndagen den 21. Oktober 1866 kunde Kammerraad Andrup og hans Hustru fejre deres Sølvbryllup. Skildre Festedagens Forløb er umuligt, men at der har været stort Rykind af Gratulanter i det ansete Sølvbrudepars Hjem, kan vi let tænke os.

Fra udenbys Slægtninge og Venner kom Hilsener og Telegrammer. Frk. Johanne Futtrup skrev fra Færøerne:

„Min kære Onkel og Tante! Hjertelig Lykønskning i Dag Deres Bryllupsdag. Gud velsigne Dem alle Dage og vende Sorgen til Glæde, o, han skal nok gøre Alt godt. Andreas, Rasmus, Sophie og jeg har gerne villet give Dem et lille Minde og bedes De i Kærlighed modtage medfølgende Gave. Gid den en Gang i senere Tider til Børn og Børnebørn maa bære Vidnesbyrdet ned iblandt disse om, hvort stort et Maal de have at naa, hvis de skulle slægte Dem, min kære Onkel, og Tante paa. Langt borte fra Dem beder jeg idag for Deres aandelige og timelige Vel“.

Deres taknemlige *Johanne Futtrup*.

Sorgen, som Nicen sigter til, var, at Sølvbrudeparrets eneste Datter, Frk. Mine Andrup, laa paa Hospital i Aarhus efter et Ulykkestilfælde ved Fald fra en Gyng. I Løbet af nogle Maaneder blev hun dog helt rask igen.

Fru Sophie Petersen, f. Futtrup, Katrinebjerg Mølle, skrev et længere Brev og sluttede: Levvel! Levvel! kære gode Onkel og Tante og være saa kærligt, kærligt hilset af min Mand samt af Deres taknemlige og inderligt hengivne Søsterdatter

Sophie M. Petersen.

København, 21. Oktbr. 1866. Kammerraad Andrup, Lemvig. De og Deres Hustru bringes min Kones og min hjerteligste Lykønskning i Anledning af Dagens Højtidelighed.

Schouboe.

København, d. 21. Oktbr. 1866. Kammerraad Andrup og Frue! De venligste Lykønskninger til Sølvbrylluppet, gid Fremtiden maa blive lykkelig.

A. Schou. Brødrene Hestbech.

Schouboe var en af Andrups ældste Handelsforbindelser i København.

Dagen efter indrykkedes følgende i Lemvig Avis:

For de Beviser paa Venskab og Velvilje, som blev os til Del paa vor Sølvbryllupsdag, tillader vi os hermed at aflægge vor hjerteligste Tak.

Lemvig, den 22. Oktober 1866.

A. M. Andrup.

A. W. Andrup.

Det 4. Led i Andrup-Slægten

Ved Tiden omkring Sølvbryllupsfesten fyldte Sønnen Rasmus Øllgaard Andreas Andrup 17 Aar. Han var Aaret i Forvejen vendt hjem til Lemvig efter 3½ Aars Skoleuddannelse i København, hvor han ogsaa blev konfirmeret.

Kammerraad Andrup har nedskrevet herom: „3. Maj 1854 kom Rasmus i Skolen hos Jomfru Gjørup. For Dyrtidens Skyld talte Jomfruen om at faa 18 Rdl. Her gik han i Skole til den 25. November 1857, da den ny Borgerskole blev indviet. Og den 26. November kom han i Skole i Realklassen, 24 Rdl. aarlig og 2 Rbd. ved Indtrædelsen.

Der var 4 Lærere ved Skolen: Kateketen Hr. Pastor Faurschou og saa Førstelæreren Kirkesanger Hr. Aggersborg, Andenlæreren Hr. Heller og Fjerdelærer Hr. Jørgensen.

Et halvt Aars Tid saavel havde han privat Undervisning hos en Tredielærer ved Skolen Hrr. Organist Andersen i Tysk 2 Timer ugentlig for 2 Mk. i Timen, til Organisten rejste herfra i 1861. Og fra den Tid havde Rasmus 4 Timer om Ugen privat Undervisning i Tysk og Engelsk hos en Fjerdelærer paa Skolen Hrr. Højer og 2 Mk. i Timen til den 6. Maj 1862.

10. Maj 1862 afsejlede han hjemmefra med sin Fader med Dampskib til Aalborg og derfra med Dampskibet „Dania” til København for at gaa i Skole dér.

Han kom til at logere i samme Hus som sin Søster Mine hos Herr Cand. Schous, Nyhavn, Hjørnet af Toldbodgade Nr. 47. — Kom i Borgerdydsskolen i København, Rektor Professor Rovsing, sat i Realklassen og til Overhøring om Vinteren 1864 hos Pastor Blædel, Garnisonskirken i København, af hvem han blev konfirmeret Søndagen efter Paaske den 23. April 1865, og om Onsdagen derefter var han til Herrens Bord.

Om Sommeren 1865 tog han Afgangs-Eksamen fra Skolen med gode Karakterer, og var saa paa en Rejse med sin Fader i Norge og Sverige og kom herhjem vistnok først i Oktober 1865, for at hjælpe sin Fader ved Handels- og Kontorforretninger”.

A. W. Andrup.

Syv Aar gl. skriver Rasmus Andrup en smuk Hilsen til Faderen, Kammerraad Andrups Fødselsdag: „Kære Fader! Da jeg jo hverken kan sy, strikke eller brodere, saa vil jeg skrive et lille Brev til Dig for at gratuerer Dig til Din Fødselsdag og ønske, at du maa leve i ret mange Aar i Sundhed og Glæde. Nu vil jeg ret stræbe at lære noget, at jeg, naar

jeg bliver stor, kan hjælpe Dig paa Kontoret og blive Din Forvalter baade i Pakhuset og Marken, saa Du ret kan faa Nytte af mig, fordi Du nu er saa god imod mig". Lemvig, d. 15. Decbr. 1856. Din lille Søn, *Rasmus Andrup*.

Aaret efter et Brev til Moderen: „Kære Moder! Da det i Dag er Din Fødselsdag, vil jeg skrive et lille Brev til Dig for at gratulere Dig og ønske at du endnu maa leve i mange glade Aar og være frisk og rask. Til Slutning beder jeg Dig kære Moder ikke at forsmaa medfølgende lille Foræring fra Din hengivne Søn *Rasmus Andrup*." Lemvig, 2. Decbr. 1857.

Candidat Schou, hos hvem Kammerraad Andrups 2 Børn boede, medens de læste i København, var vistnok en Slægtning af Grosserer C. F. Schou, død 1842. Grossererens Moder var Søster til Kancelliraad Andrup.

Frk. Mine Andrup, der i længere Tid havde opholdt sig i Hovedstaden, da Broderen ankom, fik sin meste Undervisning hos Frk. Johanne Futtrup, der holdt Privatskole.

De gode Forældre i Lemvig satte noget ind paa Børnenes Udvikling og Uddannelse, og det var i den Forbindelse af væsentlig Betydning, at der i København var gode Slægtninge til at tage sig af dem.

Dr. With og Mine Andrup

I 1866 blev Frk. Rasmine Sofie Dorthea Andrup forlovet med prakt. Læge i Lemvig, Nicolaj Rasmus With. Han er født i København d. 6. Septbr. 1833, Søn af Landstutmester for Statens Stutteri paa Hillerødsholm ved Frederiksborg Slot, Dr. med. Georg Christian With og Hustru Elise Marie Matthiessen. Student 1852, Læge-Eksamen 1861, Kandidat paa Alm. Hospital 1861, prakt. Læge i Viborg 1863—1865 og i Lemvig fra Novbr. 1865. I Frederiksborg fra Oktbr. 1882, død 27. Juli 1885.

Dr. With var Enkemand, da han kom til Lemvig, hans første Hustru, Johanne Faber, døde i Viborg efter godt 1 Aars Ægteskab.

Frk. Mine Andrup lærte Husholdning paa Taarupgaard ved Viborg, der ejedes af en Slægtning til hendes Forlovede.

Fem Uger før Brylluppet skrev Kammerraad Andrup et Brev til Frk. Mine: „Lemvig, den 22. April 1867. Kære Datter! Tøjet til Dine 2 Kjoler er ankommet fra København og i Dag afsendt til Viborg til Købmand Thomsen med Anmodning om at opbevare det, til Du kommer til Viborg, ligeledes er Fru Schou, København, anmodet om at sende Din Brudekjole til Thomsen, da Kaaben skal syes i Viborg.

I Brevet til Thomsen er Fruen anmodet om at være dig behjælpelig med at købe det øvrige nødvendige til Kjolerne, muligens Syjomfruen bestyrer det Hele, jeg har bedt Thomsen opgive mig, hvormeget hans Udlæg bliver, for at jeg kan sende Pengene.

Da Din Moder jo fornylig har tilskrevet Dig, har jeg kun at bede Dig bringe With en Hilsen, ifald Du modtager dette Brev inden hans Afrejse, og ligeledes bedes Du bringe Hr. Bahnson en venlig Hilsen.

Selv ønskes Du en glædelig Paaske og smukt Foraarsvejr, saa Du kan se Skoven klædt i sin Foraarsdragt med det første.

Venlig Hilsen fra os alle, men især fra Moder, Rasmus og Din stedse hengivne kærlige Fader, *Andrup*.

Hvorledes har Din Pengepung det?"

Den 31. Maj 1867 fejredes Frk. Andrups og Dr. Withs Bryllup i den gamle historiske Gaard paa Søndergade. Der var fra Kammerraad og Kammerraadinde Andrups Side intet sparet for at gøre Dagen festlig og højtidelig. Om Aftenen var Haven oplyst med kulørte Lamper.

Brudeparret flyttede ind i et nyt Hus, der var bygget til dem lige op mod Købmandsgaarden. Den fordums Lægebolig tilhører nu Hr. Bogtrykker Holger Hestbech, hvis Fader, Redaktør M. S. Hestbech, var en Fætter til Fru Dr. With.

Kammerraad Andrup havde i længere Tid følt sig svagelig og besluttede et Par Maaneder efter Datterens og Svigersønnens Bryllup at foretage en Rejse til Syden, navnlig Schweiz, for muligens ved Badekure at komme til Kræfter igen. Det ordnedes saadan, at de nygifte gjorde Selskab. Dr. With vilde ogsaa benytte Lejligheden til at gennemgaa en Kur.

Breve fra Hjemmet

Kammerraadinden og Sønnen Rasmus Andrup, bistaet af et prøvet Personale, skulde staa for Styret, medens Chefen var borte. Der var en livlig Korrespondance mellem dem, der drog paa Udenlandsrejse og dem, der blev hjemme. Nogle korte Uddrag af Kammerraadinde Andrups Breve til Datteren Fru Dr. With citeres:

24. Juli 1867: „Kære Mine! Jeg er meget glad ved at Du og With følger med Fader til Schweiz, og jeg synes ogsaa, det kan blive en rar Tur for Eder begge.”

29. Juli: „Alt er vel hjemme, Mariane fik i Forgaars 2 Læs Tørv, som With havde købt. Hun talte om at ville se at købe et Læs til, jeg tror

det var af Grønfeldt. Severine Billegrad er hernede med sin Fader, en smuk Pige, hun ligner Sophie Gleerup. Forenede kærlige Hilsener til Dig og With fra os alle.”

10. August: „Forresten tror jeg ikke, der er just nogen værre Slags Sygdomme heromkring. Jeg talte med Løjtnant Harpøth i Gaar, han var inde paa Kontoret. Fra ham skal jeg hilse Dig og With og Fader. Alle Bekendte spørger jo gerne til Fader, hvordan han har det, og til hvornaar I kommer hjem. Jeg har heller ikke hørt, at Gottschalck har været hentet hos nogle af de større Steder, hvor With er Læge, i den Tid I har været borte. Men der er jo ellers saa mange, der er kede af, at With er borte, da With jo Gudskelov er almindelig godt lidt hernede.

Sørgeligt er det, at de voldsomme Opkastninger bliver ved med vor kære Fader. Gud give endda, at Kuren snart maatte hjælpe. Ser han mere daarlig ud, end da han var herhjemme? Kærlige Hilsener til Eder alle.”

21. August: „Gud ske Lov, jeg ser af dit Brev, at Fader kommer sig noget, saa Kuren hjælper ham. Og med Guds Hjælp, hjælper den vel ogsaa With. Det er ellers mærkelig, at With kan bruge samme Kur for Gulsot som Fader. Jeg vil da haabe, at den kære With nu har det bedre. Det gør mig ondt, at han ogsaa skulde blive Patient deroppe.

Der var en Mand død i Stigaard i Houe af Tyfus. En lille Dreng af Møller Dalgaards er død i disse Dage her i Byen. — 2 Skippund Kløverhø til Hesten er bestilt hos Hestbech, Møllen. Han var i Gaar herinde i Butikken.

Fra Fru Jørgensen, Fru og Frk. Kauffeldt skal jeg hilse.”

23- August: „Det var en anstrengende Rejse for Eder fra Kl. 6 om Morgenen til Kl. 11 om Aftenen, da I kom til Frankfurt og fik daarligt Logi, det var ikke saa sært at Fader var syg. Godt var det, at I blev noget længere i Heidelberg, for der er jo saa udmærket smukt der, hvilket baade Du og Fader baade denne Gang og forhen. da han var i Paris, har tilskrevet os.

Mon I rejser gennem Frankrig hjem, naar I rejser hjem fra Montblanc? Mariane har det godt. Lille „Topp” halter paa det ene Bagben. Det har den gjort i flere Dage. Mariane siger, at Fynbos Hund har været slem ved den. „Hektor” er nu ikke længere angst for Fynbos Hund. Naar Kassen kommer med Træsagerne, skal Rasmus nok sørge for at faa den fortoldet”.

25. August 1867: „Rasmus skriver til Fader i Morgen. Mariane var glad ved i Aften, da jeg fortalte hende, I snart kom hjem. Dine Blom-

ster staar meget godt. I Aftes rejste Købmand Schou med Frue og Andrea Madsen (formentlig Købmand P. Madsens Datter) til København. Gleerups Døtre kom ikke i Dag herved, deres Bedstemoder ventede Dem. Karoline Hestbech er i Skive eller hos Lundsgaards.

Mange kærlige Hilsener til Dig og With saavel fra Rasmus og Sophie som fra Din kærlige Moder

Ansine Andrup.

Kammerraad Andrups Død og Eftermæle

Desværre gik det ikke som haabet og ventet, at Kuren i Udlandet gav Helbredelse for Kammerraad Andrup. Nogle Maaneder efter Hjemkomsten maatte han gaa tilsengs for ikke at rejse sig mere.

Den 14. Februar 1868 læstes følgende Bekendtgørelse i Lemvig Avis:

At min kære Mand, Købmand og Postmester her i Byen Kammerraad Andreas Witalius Andrup Natten mellem den 12. og 13. ds. er afgaaet ved en blid og rolig Død i en Alder af 57 Aar og efter flere Aars tiltagende Svaghed, bekendtgøres herved for fraværende Slægt og Vennr.

Paa Børns og egne Vegne

Ansine Marie Andrup

f. Stougaard.

Ved Begravelsen 21. Februar fra Lemvig Sognekirke talte Sognepræsten, Provst Jørgensen:

„Her i Herrens Hus, hvor den Hensovede saa ofte har siddet iblandt os, samles vi nu om hans Baare for, før vi siger det sidste Farvel, at dvæle med vore Tanker ved det venlige Billede af den Forklarede, hvis Dagværk her nu er til Ende, og hvem Herren nu, som det er vort trøstelige Haab, har kaldt ind til en større og saligere Gerning hisset.

Jeg ser en talrig Sørgeskare forsamlet her, og den Overbevisning føler jeg mig forvisset om, at enhver af dem, der her er tilstede, medbringer om den Afdøde, at han ret af Hjertet havde knyttet sig til denne sin Fødeby og Fødeegn og omfattet alt, hvad her foregik, enhver som færededes her, i hvad Stand og Stilling han var, med en oprigtig Deltagelse og intet ansaa at være sig ligegyldigt, rede til Bistand og Raad, naar det gjordes fornødent.

Og det var givet ham at kunne virke meget, og der vil kunne føres mange Vidnesbyrd om, hvorledes hans Ord og Gerning har grebet virksomt ind baade i større og mindre Forhold; thi hans Raad og Bistand

blev søgt af mange, og som hans Tanke og Tale var klar og bestemt, saa vidste enhver, at til hans Ord kunde man fæste Lid; thi han havde Sandheden oprigtig kær, gav ikke noget sit Bifald, uden det var oprigtig ment, vilde ej heller give nogen et falskt Haab ved et ubestemt Løfte, men havde nogen modtaget hans Tilsagn, saa blev det ogsaa opfyldt.

Jævn og nøjsom i sine egne Fordringer bevarede han med sjælden Troskab den i Fædrenehjemmet nedarvede Skik, men skønt han saaledes syntes en Mand, der holdt fast ved det Gamle, saa forstod og skattede han, hvad der angik vort Fædrelands Vel og Ve, glædede sig ved det ny Liv, som paa mange Maader var blevet vakt og søgte selv at bidrage til at vække det for andre.

Men nærmest følte han sig kaldet til at virke i en mindre Kreds, at vie sin Kraft og sin Virksomhed til det Borgersamfund, hvortil han følte sig knyttet med saa mange Baand, for at omfatte Alt, hvad der angik dette, med al sin Iver og Nidkærlighed.

Og vi kender jo alle den Samvittighedsfuldhed, hvormed han har aflagt de mange Kald, hvormed hans Medborgeres Tillid og Agtelse har hædret ham, hvor nøje han overvejede alt, før han tog sin Beslutning, men ogsaa med hvor megen Bestandighed han holdt fast ved den Bestemmelse, som hans Overbevisning sagde ham var den rette. Vi kender alle den Retskaffenhed, som ledede ham til i Alt at skatte det, som var Ret og Sandhed, og at han stedse har agtet den Ringes og den Svages Ret ligesaa ukrænkelig som den mere Formaaendes.

Ja, savnet vil han blive som den nidkære og virksomme Medborger, der ej havde sin Tanke henvendt alene paa sit eget, men med samme Iver, hvormed han beskikkede sit eget Hus, opofrede sig for, hvad der kunde være til Gavn og Glæde for mange. Savnet vil han ogsaa blive i mangt et Hjem, hvor de, som trængte, hos ham fandt en Hjælp, der netop ved den Maade, hvorpaa den blev ydet, vidnede om, at han selv havde overvejet, hvorledes han paa den bedste Maade kunde afhjælpe deres Trang.

Savnet vil han blive som den trofaste Ven af mange, som i deres lange Samliv med ham havde lært at kende, hvor trofast og oprigtig det Hjerte var, som nu er ophørt at slaa, og smerteligst vil Savnet af den Hensovede fornemmes i det Hjem, hvor han i saa lang en Aarrække ved Guds Miskundhed har fundet Tilfredshed og Glæde, hvor han ogsaa vil savnes af de nærmere og fjernere Slægtninge, som har agtet og elsket ham, fordi de hos ham fandt saa megen Kærlighed for dem selv.

Et saadant Minde vil vi bevare om den Hensovede som den retskafne nidkære Borger, villig til Bistand, hvor det behøvedes, den trofaste og oprigtige Ven, den kærlige Ægtefælle og Fader. Men idet denne Overbevisning om, hvad han var, lyder i vore Hjerter, da ved vi jo vel, at ved Menneskers Dom bliver Ingen retfærdiggjort for Gud, og dette vidste og bekendte ogsaa den Hensovede selv, han vilde ikke ophøje sig af sin egen Gerning, men ydmyg for Gud, satte han sit Haab til hans Naade.

Da det i de sidste sørgelige Dage, da han var bundet til Sygelejet, ikke længere var skjult for ham selv, at der var lidet eller intet Haab om, at han atter skulde rejse sig derfra, da Dødens Alvor ret traadte ham i Møde, da var det hans Bøn til Gud, at han dog endnu vilde forunde ham nogen Tid til ret at berede sit Sind til at kunne gaa bort herfra, og som Gud lod ham beholde en sjælden Aandskraft til det sidste til med klar og tydelig Tanke at kunne omfatte alt, saa kan jeg ogsaa udtale det som min Overbevisning, at han i saa mange stille Timer paa sit Sygeleje har prøvet sig selv og sit Livs Gerning for Herren og i Troen paa hans Naade ved Jesum Christum søgt Trøst og Fred og Haabet om at maatte blive taget til Naade i Faderhjemmet hisset.

Og Du o Gud, som giver den som beder og oplader for den som banker, modtag Du ogsaa denne vor hensovede Ven for Jesu Christi Skyld hisset og giv ham hos Dig den evige Hvile og den evige Glæde”.

Lemvig Avis skrev bl. a.: „Kammerraad Andrup var en af Byens mest agtede Borgere. I en forholdsvis ung Alder blev han af sine Medborgere valgt til Borgerrepræsentant og kort efter til Formand for Borgerrepræsentationen, Tillidsposter han gennem en lang Aarrække lige til sin Dødsdag vedblev at beklæde. Ligeledes har han i mange Aar været Forligelseskommisær og Formand for Sparekassedirektionen.

Den almindelige Tillid, han saaledes nød, var vel begrundet. Man skal lede længe for at finde en Vandel saa streng og redelig, en Arbejdssomhed saa stor som hans, forenet med den Beredvillighed til at hjælpe de Fattige og den Iver for at gavne det Almene, som han altid har udøvet. De sidste 8 Aar af sit Liv maatte han kæmpe med en uhelbredelig Sygdom, men rolig og uførtroden som altid gik han til sit Dagværk.”

Fra Cand. A. Schous, København, kom følgende Brev:

„Saavel paa Emilies som paa mine egne Vegne bevidner jeg Dem her ved vor hjertelige Deltagelse i det store og uerstattelige Tab, De har lidt

ved Deres kærlige og hjertensgode Mands Bortgang. For os, som saa vel kendte den inderlige Kærlighed og store Omhu, hvormed han omfattede sine Kære, er det indlysende at alle menneskelige Trøstegrunde er fattige og intet formaar ligeoverfor en saa altovervældende Sorg.

De, gode Frue, som ved, hvor meget vi have Deres sal. Mands Hjertensgodhed at takke, idet vi uden hans rigelige og venligst ydede Hjælp havde været udsat for at miste, hvad vi møjsommeligen havde erhvervet, vil kunne fatte, hvad vi maa føle ved hans Bortgang og hvilken Sorg det ogsaa er for os. Deres bestandig forbundne

A. Schou.

Efter Begravelsen offentliggjorde Kammerraadinde Andrup:

De mange, saavel Vaabenbrødre, som alle de øvrige, der har hædret min afdøde Mands Minde ved at følge hans afsjælede Legeme til det sidste Hvilested, samt enhver, som i denne Sorgens Tid har vist os Deltagelse, beder jeg herved modtage min hjerteligste Tak.

Paa Børns og egne Vegne
Ansine Marie Andrup,
f. Stougaard.

I den Alder, som Kammerraad Andrup stod, da han gik bort, var der endnu menneskelig talt saa meget at leve og virke for saavel for sine Nærmeste og Kære som for den By, han elskede, og hvis Velfærd og Fremgang altid laa ham saa stærkt paa Sinde. Det maa her siges, at han var en af de Kæmpe-Ege, som Lemvig Købstad kan være stolt over at have fostret, og hvis Minde bør bevares til sene Tider.

Vi hørte foran, at A. W. Andrups Formue Nytaar 1864 udgjorde 130.000 Rdl. Ved hans Død, 4 Aar efter, er den sikkert vokset til 150.000 Rdl. Ingen andre af Amtets Købstædne talte en saadan Matador i deres Midte. 100.000 Rdl. regnedes dengang lig en Tønde Guld som højeste Enhed i Penge. Nu regnes der i Millioner; men i hin Tid havde 1½ Td. Guld samme tunge Klang som nu 1½ Million Kroner. Da Kammerraad Andrup lukkede sine kloge, stærke Øjne, gik en Mand bort, hvis Navn blev nævnt med Respekt og høj Agtelse, ikke alene herhjemme, men ogsaa paa mange af Udlandets store Handelspladser.

Flere af Andrups betroede Folk aabnede egne Forretninger i Lemvig sidst i 1860erne: Bogholderen Erik Hestbech 5. Decbr. 1865, Første-

kommis Jens Larsen 10. Oktbr. 1867, N. Christensen 7. Novbr. 1867. Omkring ved samme Tid Købmand Petersen i den Gaard, der nu ejes af Købmand Lønskou.

Den 18. og 25. April 1868 lod Enkefru Andrup afholde Auktion paa hendes iboende Gaard paa Søndergade over en stor Del Købmandsvarer, saasom Stentøj, Porcellæn, Flasker og andre Glasvarer, Stendunke, Hør, Hamp, Tvist, Humle, Knapper, Komfur-Indretninger, Knive, Gaffler, Sigter, Lægter, Brædder m. m. Endvidere tomme Kasser og Foustager, 2 Vogne, Avlsredskaber, Møbler, Dækketøj, en Høvlebænk, Værktøj m. v. Vederhæftige Købere gives 6 Ugers Kredit.

I Anledning af A. W. Andrups Død skiftede Lemvig Postmester. Chefen for Postvæsenets Revisionskontor indfandt sig „og med vedbørlig Flid reviderede bemeldte Postkontor, hvorefter han udstedte General-Kvittering til Fru Andrup, Enke efter Kammerraad, Postmester Andrup, for Lemvig Postkontors Regnskaber for Tidsrummet fra 1. April 1867—12. Februar 1868.”

Fru Andrup ophæver Forretningen

Rasmus Andrup havde indtil Faderens Død i 2 a 3 Aar været Medhjælper i Forretningen. Han var udrustet med betydelige Evner, i god Forstand meget selvstændig og tidlig udviklet til det, vi kalder en Personlighed.

Det er nu ham, der har Ledelsen, og til hvem Kunder og Laantagere, der har noget paa Hjerter i Forretningsanliggender, maa henvende sig. En Mand fra Bøvling skriver til ham om Henstand: „De maa endelig have Medlidenhed med mig, gode Ven, med disse Penge, jeg skylder Deres Fru Moder. Jeg mistede min Søn i August og jeg mistede min Kone for 14 Dage siden, som har kostet mig mange Penge. Men naar De bare vil have Medlidenhed med mig til Foraars, saa skal De faa hver Skilling. Hils Deres Fru Moder fra mig. Gør hvad De kan for en fattig Mend.”

En af Forretningens gamle Kunder i Ulfborg, en Smedemester, skriver til R. Andrup et rent Mesterstykke af et Brev om et Laan paa 300 Rdl. Smedemesteren syntes at være et helt Geni og noget af en Opfinder. Antagelig fik han Laanet bevilget.

Imidlertid blev det mer og mer klart for den unge Andrup, at han

ikke vilde gaa Købmandsvejen, hvortil kom, at Helbredet lod meget tilbage at ønske. Derimod stod hans Hu til Landvæsenet. Sønnens Beslutning gjorde, at Enkefru Andrup ikke ønskede at fortsætte Forretningen og heller ikke overdrage den til en Fremmed.

Handelsophævelsen bekendtgjordes paa følgende Maade:

Herved undlader jeg ikke at bringe til almindelig Kundskab, at den af min afdøde Mand i en Række af Aar førte Handel er ophævet.

Lemvig, den 15. Febr. 1869.

Ansine Andrup.
f. Stougaard.

Omtrent samtidig averterede Fru Andrup, at hendes Gaard Krabbesmark, 4 Td. 4 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn med tilh. Hedelod, er til Salg underhaanden paa billige Vilkaar.

Prokurator A. J. Hjort, Lemvig, var Kammerraadinde Andrups juridiske Konsulent. Til ham overdrog hun fra 1. April 1869 at indkræve Tilgodehavender i Bogfordringer.

Rasmus Øllgaard Andreas Andrup

Rasmus Andrup rejste den 8. April 1869 til Horsenseggen, hvor han blev Landvæsenselev hos Proprietær Ravn, Hornumkjær i Hornum Sogn, en Gaard paa 13 Tdr. Hartkorn. Han betalte 150 Rdl. for de første 7 Maaneder indtil 1. Novbr., og var der, saa vidt skønnes, i ca. $1\frac{1}{2}$ Aar. I Terminstiderne var han hjemme for at være Moderen behjælpelig ved de mange Pengeforretninger.

Rasmus Andrups svage Helbred medførte undertiden kortere eller længere Sygelejer. Tuberkulosen havde angrebet ham. Formentlig var det fra Hornumkjær, at der en Gang kom Meddelelse til Fru Andrup om, at Sønnen var meget syg, maaske med høj Feber, man vidste jo ikke, hvad der kunde ske. Fru A. beordrede straks et Par dejlige Køreheste spændt for Vognen og lod Kusken køre alt, hvad Remmer og Tøj kunde holde, for at naa Toget i Struer. Men Toget var desværre gaaet.

Uden at betænke sig forlangte Kammerraadinden et Ekstratog stillet til Raadighed. „Ja, vær'sko”, sagde Jernbanemanden overlegent, „det koster bare 300 Rdl.” „Ja Tak! hvis de saa vil skynde sig”, svarede den stiltfærdige Enkefrue og betalte Beløbet.

En Gang var Fru Andrup i København inde i en Forretning at købe

noget Damask. Hun var beskeden i Klædedragt, og de viste hende meget billigt Stof. Saa spurgte hun, om de ikke havde noget Silkedamask. Nu forstod Ekspedienterne, at de havde en rig Dame for sig og fik mere travlt.

Endvidere fortælles, at naar Fru A. var paa Rejse i Jylland og kom til Gæstgivergaardene, plejede hun gerne først at bede om lidt varm Mælk, hvis det ikke var for megen Ulejlighed.

Fra Slutningen af 1870 er Rasmus Andrup atter hjemme i Lemvig. Med Helbredet gik det stadig nedad Bakke. Hensigten at købe en større Landejendom maatte opgives. Den snigende Sygdom forbød dette. Maa-ske havde han Følelsen af, at hans Dage ikke blev mange. Men gøre godt saa længe han levede, det vilde han.

Vi kommer nu til et Punkt, der hedder: Rasmus Øllgaard Andreas Andrups Disposition over hans Gavers Fordeling:

1. Til Velgørenhedsselskabet i Lemvig	5000,00 Rdl.
2. Rasmus Øllgaard Andrup Futtrup	5000,00 „
3. Johanne Elvira Futtrup	2000,00 „
4. Møllejer N. P. Petersen	1500,00 „
5. Jens Johannes Futtrup	500,00 „
6. Else, Sophie og Andrea Høegh hver $\frac{1}{3}$ Del	2000,00 „
7. Magnus, Mads, Henriette og Frederik Hestbech	2000,00 „
8. Mathias, Andreas, Charles, Karoline Hestbech hver 500,00	2000,00 „
9. Erik Hestbech, Peter Bendix hver 500,00	1000,00 „
10. Niels Jensen Silleberg	500,00 „
11. Hans Toft	500,00 „
12. Else Jensen	200,00 „
13. Mette Geilgaard	200,00 „
Omkostninger	100,00 „
	22.500 Rdl.

Gavebrevet til Velgørenhedsselskabet fik Navnet: „Rasmus Øllgaard Andreas Andrups Velgørenhedslegat”.

Fru Andrup og Sønnen modtog fra Velgørenhedsselskabets Bestyrelse samt Byraadet længere Takkeskrivelser for den meget betydelige Gave. Byraadet skulde gennem to af sine Medlemmer føre Tilsyn med Legatets rette Anvendelse. — Velgørenhedsselskabet paatog sig for nogle Aar siden at vedligeholde det Andrupske Familiegravsted paa Lemvig Kirkegaard. Overtagelsen af denne Forpligtelse er et baade smukt og naturligt Udtryk for Taknemlighed mod Rasmus Øllgaard Andrups og hans Forældres Minde.

Rasmus Andrup's Død indtraf 6. August 1873. Hans levende kristne Tro gav ham Fortrøstning til med Frimodighed at se sin sidste Time i Møde. Man mener, at han blev kristelig vakt under sit Ophold paa Hørsensegnen ved at høre den bekendte grundtvigske Præst Fog i Skjold.

Ved Begravelsen den 12. August fra Lemvig Sognekirke, talte Provst Jørgensen og Sognepræst M. A. S. Lund, Fjaltring. Den første sagde bl. a.: „Derfor kom han det ihu, at han var en Guds Husholder over det, som var ham betroet og var glad ved, hvor der gaves ham Lejlighed til at kunne bringe, hvad Herren havde skænket ham til at meddele og gøre vel. Ja, der var en Fred over ham og hos ham i hele hans Sygdomstid, som vidnede om, at han, skønt han havde Døden for Øje, havde fundet Fred i sit Hjerter. Tidlig havde han vendt sit Hjerter til Gud og fandt sin Glæde i hans Ord og hellige Naademidler. Han er gaaet bort i Troen paa sin Frelser i et fast og sikkert Haab om, at han ikke vil slippe ham eller lade ham ene i Dødens Mørke, men lade ham skue sin Herlighed, Lys og Sandhed”.

Pastor Lund: „Han levede og døde i Troen og bekendte det Guds Ord, han var døbt paa til det sidste. Dette Ord, denne Tro gav ham Sejr. Den Afdødes Moder sagde til mig en Dag i hans Sygdoms sidste Tid: „Aldrig, aldrig har han gjort mig andet end Glæde”. Det er stort, vel Tak værd. Men større er, hvad Gud har gjort imod ham, givet ham Fred i Liv og Sejr i Død, saa der nu slet intet er tilbage for ham andet end Glæde og Herlighed, saa det er Moderens Haab at se ham igen, hvor der er Fred uden Strid, Glæde uden Sorg, Lys uden Skygge!”

Af et kort Digt, der maaske er skrevet af Rasmus Andrup kort før hans Død, gengives det sidste Vers: „Moder Tak for kærlig Pleje, Tak for hver en Stund at Du Vaaged ved mit Smertens Leje, Fred og Hvile jeg har nu. Gud velsigne, trøst de Kære, Som her ved min Baare staar, Hisset vil vi samlet være, Naar Vorherres Time slaar!”

Fru Andrup som Brevskriver

Siden Fru Termine Høeghs Død Julen 1867 havde en af hendes 3 ugifte Døtre, Sophie Høegh, et andet Hjem hos Andrup. Det siges, at Frk. Sophie Høegh har ydet rundelige Bidrag til Opførelsen af Valgmødedskirken i Bøvling. — Den yngste, Frk. Andrea Høegh, rejste til København sammen med Søsteren Else, — Andrea døde derovre efter

et langvarigt, smerteligt Sygeleje 25. August 1872. Nogle Dage før hendes Død skrev Kammerraadinden et Brev til Nieceen, hvori staar: „Naar Du kom og gik, havde Du altid et venligt Ord at sige os og Kærlighed trænger vi alle saa haardt til. Hvor Du er inderlig savnet af os, kære, kære lille Andrea — ja rigtig af mange hernede, der saa hjertelig spørger til Dig og hilser Dig, savner Dig.

Gud Fader være med Dig og os alle. Han give Dig den Trøst og Styrke, Du saa haardt kan trænge til, Du kære elskelige taalmodige Barn. Og lad engang os alle ved hans Naade og Barmhertighed samles igen for Jesu Christi Skyld.”

Fru Andrup var en flittig Brevskriver til udenbysboende Familiemedlemmer og nærstaaende Venner. Hun førte omhyggelige Optegnelser over Gaver i Penge og Varer, alt det, hun forærede bort. Det gjaldt Julegaver, Fødselsdags- og Konfirmationsgaver til Familie, Venner, Tjenestefolk og dem, der trængte. Julegaver i 1876 opgør hun til 344 Kr. Til et fattigt Hjem kunde Fru Andrup godt give 20 Kr. og derover, medens en velstillet Slægtning maatte nøjes med en Ting til 2 a 4 Kr. Alt blev fra hendes Side nøje gennemtænkt. Før Jul hvert Aar fik hun ikke faa skriftlige Anmodninger om Hjælp, og Fru A. var ikke den, der sagde Nej, hvor der virkelig var Trang tilstede.

En ugift Søster til Kammerraadinde Andrup, Johanne Daline Stougaard, tilbragte den længste Tid af sit Liv som Husjomfru i Købmand Math. Smiths Hjem. Efter Fru Smiths Død 1875 kom hun i Huset hos Andrups. I 1882 faldt hun død om i Salen, ramt af et Hjerteslag. En synsk Pige, der tjente hos Fru Andrup, havde forud set to Mennesker, hvoraf den ene havde Skødeskind og Strømpefødder, løfte én op fra Gulvet i Salen. Da Johanne Stougaard var død, kom Snedkermester Krogager, der var Genbo til Købmandsgaarden, til i Skødeskind og Strømpefødder, og hjalp at løfte den afdøde op.

Fru Andrup vedblev i en Aarrække efter Mandens Død at være Part-haver og Medreder i flere Skibe, deriblandt Briggen „Odin” og Bjergningsfartøjet „Dykkerapparatet”. Det sidste assisterede 1875 ved Bjergning af et strandet Dampskibs Last, hvorved Fru A. 5. Oktbr. s. A. a Conto faar udbetalt 750 Kr. af Konsul Math. Møller.

Nogle Uddrag af Skattelister

Uddrag af Lemvig Købstads Skattelister 1866, 1867, 1874, 1886, 1887:

1866: Skattebeløb i Rdl.:

Kammerraad, Postm. A. W. Andrup	668	Prokurator A. J. Hjort	98
Enkefru Karoline Smith	210	Købmand H. C. Schou	88
Justitsraad, Byfoged Møller	191	Købmand Th. Gjerulff	85
Købmand F. Hestbech	158	Købmand J. Damtoft	77
Konsul Math. Møller	138	Pastor Jørgensen	74
Købmand Carl Jakobsen	135	Gaardejer P. Særkjær	77
Købmand G. A. Bøggild	122	Prokurator Christensen	68
Apoteker Eilschou	117	Krigsraad Kauffeldt	66
Købmand A. Krogh	115	Distriktslæge Gottschalk	58
Justitsraad C. B. Claudi	115	Tobaksfabrikant Hansens Enke	56

1867: Skatteindtægt i Rdl.:

Kammerraad Andrup	6900	Justitsraad Claudi	1700
Justitsraad Møller	4100	Prokurator Hjort	1600
Købmand Bøggild	3330	Pastor Jørgensen	1400
Købmand Jakobsen	3000	Prokurator Christensen	1200
Købmand H. C. Schou	2600	Bagermester M. Nyboe	1100
Købmand F. Hestbech	2400	Læge With	1100
Apoteker Eilschou	2300	Garver Fynboe	850
Enkefru K. Smith	2000	Malermester Hintz	850
Distriktslæge Gottschalk	1900	Farver Damsgaard	800
Købmand Gjerulff	1800	Købmand Gissemann	800

1874: Skattebeløb i Rdl.:

Kammerraadinde Andrup	572	Købmand Schou	145
Enkefru K. Smith	262	Apoteker Ramsing	145
Købmand Bechgaard	230	Provst Jørgensen	128
Købmand N. Christensen	222	Købmand Krogh	128
Købmand F. Hestbech	211	Købmand Jakobsen	126
Konsul M. Møller	199	Prokurator Hjort	122
Købmand Jensen	177	Læge With	114
C. P. de Colguhoun	171	Gaardejer Særkjær	109
Købmand Bøggild	154	Købmand Gjerulff	103
Borgmester Smith	152	Distriktslæge Gottschalk	100

1886:

Skatteindtægt Skattebeløb

	Kroner	Kroner
Kammerraadinde Andrup	7700	998
Købmand N. Christensen	12300	746
Købmand Carl Bechgaard	9900	529
Købmand J. Jensen	8800	511

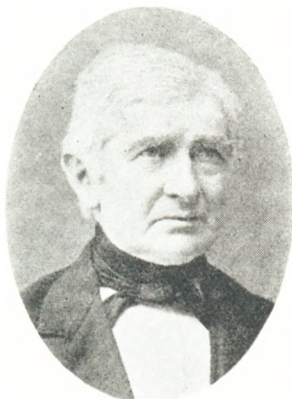
Købmand Fr. Hestbech
* 20. 9. 1813 — † 30. 3. 1890

Fru Ulrikke Hestbech
f. Stougaard
* 5. 1. 1811 — † 6. 5. 1890

Tobaksfabrikant Andr. Hansen
* 8. 7. 1806 — † 6. 7. 1865

Købmand Math. Møller
* 7. 4. 1815 — † 27. 3. 1893

Købmand H. Bechgaard	7700	506
Købmand H. C. Schou	7300	481
Bagermester H. P. Nyboe	4800	344
Apoteker Simonsen	6000	324
Farver Damsgaard	4100	309
Borgmester Lund	6200	296
Ingeniør Fibiger	5200	294
Konsul, Redningsbestyrer A. Andersen	4700	291
P. Madsen, Møllegaarden	4000	281
Konsul Math. Møller	3600	274
Købmand P. V. Kjær	5000	269
Læge V. Dethlefsen	4800	269
Herrredsfuldægtig Edsberg	5100	259
Lærer Aggersborg	3800	256
Hotelejer Jespersen	4700	248
Købmand F. Hestbech	2400	238

1887:	Skatteindtægt Kroner	Skattebeløb Kroner
Kammerraadinde Andrup	7700	1022
Købmand N. Christensen	12400	774
Købmand H. Bechgaard	8700	570
Købmand C. Bechgaard	9800	536
Bagermester H. P. Nyboe	5500	422
Købmand J. Jensen	6800	420
Apoteker Simonsen	6000	335
Farver Damsgaard	4200	327
Borgmester Lund	6200	306
Konsul M. Møller	3600	280
Købmand F. Hestbech	2400	244
Købmand Gustav Essemann	4000	182
Kæmner Lund	3500	213
Tobaksfabrikant Carl C. Andersen	3400	172
Købmand M. M. Hestbech	2400	117

Nedenstaaende Uddrag af Lemvig Skatteliste for 1891 har vel ingen Forbindelse med Andruppernes Historie, men medtages, fordi enkelte af nærværende Bogs Læsere eventuelt ikke er uinteresseret i samme.

1891:	Kroner	Formue	Indtægt	Skat
Redaktør M. S. Hestbech		20000	3500	195
Sparekassedirektør E. Hestbech		25000	1300	108
Jernstøber A. S. Hestbech		20000	2000	98
Frk. Karoline Hestbech		20000	600	66
Købmand Magnus Hestbech		40000	5000	334
Kæmner C. C. Lund		33000	3800	265

Kancelliraad Edsberg	23000	11000	631
Konsul M. Møller	30000	2800	201
Købmand N. Christensen	80000	18000	1150
Købmand H. Bechgaard	75000	11500	798
Købmand C. Bechgaard	40000	12500	750
Sparekassedirektør H. P. Nyboe	65000	4800	409
Købmand Jens Larsen	30000	3000	195
Borgmester Lund	14000	7000	390
Toldforvalter Dideriksen	16000	4200	240
Købmand Essemann	14000	9000	490
Købmand Efraim Jensen	27000	7500	453
Konsul A. Andersen	45000	5500	375
Købmand Chr. Sørensen	28000	4500	279
Hotelejer C. Jespersen	20000	5000	290
Partikulier Weilstrup	32000	1800	151
Apoteker Simonsen	30000	6700	401
Garver Fynboe	13000	3700	170
Købmand Gjerulff	25000	1500	95
Købmand Mads Sørensen	9000	3500	159
Købmand A. Kastberg	10000	3800	195
Købmand Fl. Flach	5000	3500	170

Familien With

Tunge Skyer havde formørket Solen i det Andrupske Hjem ved Kammeraadens og den unge haabefulde Søns Bortgang. Glædeligvis boede Enkefru Andrup Dør om Dør med Datteren og Svigersønnen, Dr. With, hvilket Moment i Tilværelsen maatte bidrage til, at Ensomhedsfølelsen ikke blev altfor overvældende. Daglig kunde de hilse paa hinanden til gensidig Opmuntring.

Mange glade Barnestemmer bragte efterhaanden Liv til Huse i Lægeboligen. Vi nævner her Navnene paa Dr. Withs og Frue, Mine Withs 8 Børn, hvoraf de 7 ældste er født i Lemvig:

1) Ansine Marie With, født 27. April 1869, hjemmedøbt 28. April, d. 29. April s. A.

2) Marie Elise With, Lærerinde ved Fredericia Skolevæsen, f. 1. Septbr. 1871, d. 18. Maj 1937.

3) Georg Christian With, f. 21. Decbr. 1872, død 6. Septbr, 1907, cand. mag., Latin- og Kostskolelærer.

4) Andrea Thalia With, f. 8. Decbr. 1873, gift 26. Juli 1899 med Sognepræst Anton Marius Jensen (Harboøre), der afgang ved Døden 19. Oktbr. 1941. 4 Børn i Ægteskabet.

5) Rasmus Andrup With, f. 8. Juni 1875, død 22. Febr. 1913, cand. jur., Overretssagfører, gift med Marie Jespersen.

6) Carl Johannes With, f. 11. Decbr. 1877, cand. mag. og med. Som Zoolog skabte han sig et anset Navn hjemme og ude. Baade som Zoolog og lægevidenskabelig Forfatter var han meget produktiv, d. 16. Juni 1923 som Specialist i Hud- og Kønssygdomme. Gift 1. Juli 1909 med Inge Kiørboe, f. 13. April 1882. 3 Børn i Ægteskabet.

7) Andreas Witalius Andrup With, f. 28. Januar 1880, d. 23. Juli 1938. Ejer af Lynæs Kro og Badepensionat, gift med Marie Kristine Rasmussen, f. 1. Juli 1885, d. 24. Novbr. 1941.

8) Johannes Nicolaj With, f. 6. Novbr. 1883 i Frederiksborg Slotsogn, cand. theol., Sekretær i K. F. U. M. først i London, dernæst i Viborg, Sognepræst i Vorbasse, Distriktspræst i Gedser, nu residerende Kapellan ved Sankt Paulskirke, København, g. 31. Marts 1914 med Therese Schack, f. 4. Maj 1882, d. 26. Oktbr. 1937. Datter af Sognepræst Albert Schack og Hustru Augusta, f. Olivarius.

Doktor With fik ret snart en betydelig Praksis i Lemvig og Omegn. Han var en dygtig Læge, der fulgte godt med indenfor sin Videnskab. Han holdt egen Befordring til Landturene og d. 7. Decbr. 1866 averterede han i Bladene: „I Befordringsgodtgørelse beregner jeg mig 48 Sk. pr. løbende Mil”. Den 24. Juli 1868: „At jeg herefter hver Fredag vil kunne træffes fra Kl. 8¹/₂—9 i Bækmarksbro, fra Kl. 10—11 i Skærumbro og fra Kl. 12—2 i Ulfkjær Kro. hvor da de som ønsker Lægehjælp kunne henvende sig til mig, jeg vil indfinde mig første Gang 31. Juli”. En saadan Hensynstagen til Publikum var vistnok temmelig ukendt den Gang.

Kammerraadinde Andrup fortsatte efter Forretningsophævelsen med Landbruget og drev dette lige til sin Død. Rimeligvis har hun forpagtet eller solgt nogle af sine Bymarksjorder til Dr. With. Denne var nemlig ogsaa Avlsbruger. Landboforeningen bekendtgjorde 8. Juli 1872 Dyrskue i Lemvig sønden for Lemvig Mølle paa Dr. Withs Toft. 1. Decbr. 1874 meddeler Dr. With i Dagspressen, at han sælger Mælk: „1 Pot nymalket Mælk 6 Sk., 1 Pot skummet Mælk 3 Sk., 1 Pot Fløde 2 Mk.

Endvidere gør han 14. Septbr. 1872 opmærksom paa, „at al Jagt paa mine Jorder forbydes;” men vi lægger samtidig Mærke til, at Dr. With ikke har Jagtretten paa Svigermoderen, Enkefru Andrups Ejendom. Denne har Købmand F. Hestbechs Svigersøn, P. Bendix, Lemvig Møllegaard, muligvis en gammel Jagtret, der af Familiehensyn ikke skulde røres ved.

Dr. With var Formand for Lemvig Læseforening. I Lemvig Avis 16. Septbr. 1874 skriver han en længere Artikel om, hvorledes Medlemmerne har at forholde sig med Hensyn til Boglaan, Kontingent, Tidsfrister m. v. og slutter: „Jeg vil ej undlade at underrette Læseforeningens Medlemmer om, at Fremlaan af Bøgerne er forbudt, og at de, som beholder Bøgpakker over den bestemte Tid, af Bestyrelsen kunne afkræves en Betaling af 6 Sk. pr. Bog for hver Dag den beholdes ud over den bestemte Tid.” — With var tillige Formand for Foreningen af 15. Septbr. 1859.

Efter 16 a 17 Aars Lægepraksis i Lemvig var der flere Grunde til, at Dr. With i 1882 brød op og bosatte sig i Frederiksborg i Nordsjælland. Helbredet var ikke godt, han taalte ikke det barske Vestkystklima. Børnenes Undervisning var ogsaa en Sag af Vigtighed. I Frederiksborg var der Latinskole, hvorfra de kunde tage Studentereksamen, naar Tiden dertil kom. Endelig var Frederiksborg hans Hjemstavn, hvor Faderen, Dr. med. With, bosatte sig 1852, da han blev Landstutmester for Stuteriet der.

Vi kan tænke os, at Afskeden med Lemvig ikke har været let, Fru Withs Barndomshjem og Barndomsby, hvortil saa mange uudsigelige Baand var knyttet. Et Lyspunkt, som vinkede, var Sommerferierne. Naar de kære Gæster fra Frederiksborg aflagde Besøg hos den gode og omsorgsfulde Moder, Svigermoder og Bedstemoder, saa genlød igen som fordem Stuerne, Gaarden og Haven af den Livsglæde, Latter og Munterhed, som det er Børnenes herlige Privilegium at bringe med sig.

Men desværre, det blev kun én Sommerferie, at alle Medlemmer af den Dr. Withske Familie fik Lov til samlet at gæste det gamle Hjem paa Søndergade, hvor Kammerraadinde Andrup var Værtinde.

Efter at have født en Søn til Verden den 6. Novbr. 1883 rejste Fru With sig ikke mere, og hendes tidlige Død blev ved Telegram meldt saaledes: „Frederiksborg, 29. Novbr. 1883. Enkefru Andrup, Lemvig. Min kære Hustru, Din hengivne Datter Kl. 1 Eftermiddag efter en haard Døds kamp afgaaet ved Døden. With.”

Fru Dr. With gik bort i en Alder af kun 36 Aar. At det var en ualmindelig svær og tung Begivenhed for begge Hjem, baade i Frederiksborg og Lemvig, behøver ikke at siges.

Til Husbestyrerinde fik Dr. With en Dame, der hed Frk. Nanna Meinig, med hvem Kammerraadinde Andrup vekslede mange Breve om Børnene og Husførelsen. Med Undtagelse af den yngste, kendte Kammerraadinden alle Dr. Withs Børn fra Lemvig og omfattede dem med en rørende Kærlighed.

I 1884 skriver hun til Svigersønnen paa et Tidspunkt, da den ældste Søn er alvorlig syg: „Kære With! Det er tungt, at den stakkels kære Georg er saa syg og lidende, den kære Dreng, der maa udholde saa store Smerter. Du har forhen, kære With, været saa heldig i at have kureret Fru Hestbech i Lemvig for Gigtfeber, med den stakkels Georg er alt vel værre”.

Fru Andrups sidste Aar

Dr. With anbefalede i et Brev 1884 Svigermoderen at høre op med Avlsbruget, han mente, det var for besværligt og omstændeligt i hendes høje Alder at arbejde med.

Fru Andrup svarer hertil bl. a., at hun ønsker at beholde dette til sin Dødsdag og fortsætter: „Forresten gør Du hel Fejlregning paa, hvad mit Avlsbrug koster mig aarlig. Jeg vil jo ikke nægte, at mit Avlsbrug og Folkehold ikke kan betale sig selv, men saadanne Summer, som Du opskriver dem til, beløber det sig slet ikke til. Og hvad Udgifter til Haandværksfolk angaar, bliver det ikke nær saa meget, som Du antager. Jeg skulde da vel have det saadan, at jeg, ifald jeg lever, kan tage imod Dine kære Børn, naar de kommer herved til mig om Sommeren.”

I Brevet til Dr. With er anført en lang Specifikation over Salg af Produkter fra hendes Landbrug, bl. a.: Salg til Chr. Holm i Withs Gaard 1 Skippund Rughalm 6 Kr., 6 Tdr. ny Rug 72 Kr., Havre fra Indavlingen i 1884 30,06. Endvidere solgt 8 Snese Æg til Købmanden 5 Kr. 90 Øre. Forskellige Partier Rug solgt til F. Hestbech o. s. v.

I andre af Fru Andrups Papirer læser vi: Testamenteret Sofie Høegh efter min Død 2000 Rdl., Søster Johanne Stougaard Renten af 5000 Rdl., 200 Rdl. saa længe hun lever. Saadant viser Kammerraadindens kærlige Sind og gode Omtanke overfor Familiemedlemmerne.

Det fortjener ogsaa her at nævnes, at Fru Andrup skænkede Byggegrunden til Lemvig Missionshus, da dette opførtes 1880.

I sine sidste Leveaar stod Fru A. op Kl. 11, var virksom til Kl. 9 om Aftenen, læste Berlingereren, gættede Logogriferne og Gaaderne, gik dernæst rundt og saa al Ting efter, ogsaa i Pakhuset, med en Lygte i Haanden og gik i Seng Kl. 1.

Endnu var de bitre Sorgers Bæger ikke tømt for den gamle energiske Enkefrue. Svigersønnen, Dr. With, hvis Bortrejse fra Lemvig tildels skyldtes Helbredshensyn, oplevede ikke i det skønne Nordsjælland den Kræfternes Tilbagevenden, han havde haabet paa. Det sidste Aarstid, han

levede, var han syg og nedbrudt og gjorde meget for at genvinde Sundheden. Paa Kuranstalten „Ramløse” i Sverige drog Dr. With sit sidste Suk 27. Juli 1885 i en Alder af knap 52 Aar.

At modtage saadanne Dødsbudskaber maatte, selv for den karakterstærke Kvinde, som Kammerraadinde Andrup var, bringe Sorg, Savn og Smerte i en Grad, som ikke var let at bære.

Nu var hun træt efter en lang og anstrengende Arbejdsdag. Mange Glæder var oplevet paa Livsvejen, en Livsvej, hvor det tornestrøede ikke manglede. Hendes Sind og Tanker dvælede nu i Mindet om de hensovede Kære, dem der var levet saa rigt et Samliv med, og det har lydt for hendes Øre som Digteren synger:

„Jeg ved vel, at den Sommer
Ej vare kan altid.
En Vinter efter kommer
Og mig vil farve hvid.
Jeg ser mit Levnedstræ
Alt tager til at knoppes,
Min Styrke gaar i Knæ.“

Sommeren 1886 oplevedes, men Vinteren derefter blev Fru Andrup mer og mer affældig, og den 4. Marts 1887 vandrede hun gennem Dødens Port. Bekendtgørelsen herom har følgende Ordlyd:

I Gaar Aftes hjemkaldte Herren ved en stille og rolig Død efter længere Tids Svagelighed Enkefru Kammerraadinde Ansine Marie Andrup, f. Stougaard, 78 Aar gl., hvilket herved bekendtgøres for Slægt og Venner.

Lemvig, 5. Marts 1887.

Hendes Efterladte.

Begravelseshøjtideligheden skete fra Lemvig Kirke d. 11. Marts. Den ny Sognepræst, Fr. Nielsen, der Aaret i Forvejen var kommet fra Holmsland, foretog Jordfæstelsen. Salmerne: „At sige Verden ret Farvel”, „Udrust dig Helt fra Golgatha” og „Døden er den sidste Fjende”, blev afsunget. — Pastor Nielsen talte over Ordet 3. Mosebr. 19, 32: „Du skal staa op for den graahædede og hædre den gamle, og du skal frygte din Gud; jeg er Herren.”

Familien Hestbech

Mellem Kammerraadinde Andrups Efterladte maa foruden Børnebørnene bl. a. nævnes Hestbech-Familien. Købmand F. Hestbech, gift med

Fru Andrup's Søster, Henriette Stougaard, er født i Skive 23. Septbr. 1813, Søn af Købmand Erik Sørensen Hestbech og Mette Boje. I et halvt Aarhundrede indtog F. Hestbech en fremtrædende Plads indenfor Lemvigs Handelsstand. Fra 1857 til 1874 var han lønnet Direktør for Lemvig Sparekasse.

I 1862 købte han Købmand C. M. Fogets Gaard, den nuværende „Centralgaarden“, hvor han fra 12. Januar 1863 fortsatte den Handel med Kolonial og grove Varer, som han gennem 25 Aar havde drevet i en anden af Byens Købmandsgaarde. Paa sine ældre Dage overdrog han Forretning med Ejendom til Sønnen Magnus Hestbech.

I F. Hestbech og Henriette Stougaards Ægteskab var der 10 Børn, af hvilke vi nævner:

1) Mathias Smith Hestbech, cand. theol., Redaktør af Lemvig Avis, f. 13. Febr. 1838, d. 22 April 1905.

2) Erik Mathias Hestbech, Købmand, Sparekassedirektør, f. 9. Decbr. 1839, d. 25. August 1895.

3) Andreas Stougaard Hestbech, Købmand, Jernstøber, f. 27. Novbr, 1841, d. den 10. August 1894.

4) Karoline Hestbech, f. 18. Septbr. 1843, d. 1900.

5) Christiane Frederikke Hestbech, f. 1845, d. 1873, g. m. P. Bendix, Lemvig Møllegaard.

6) Charles Kirstein Hestbech, f. 1848, Dødsaar ubekendt. Jernstøber, Landmand.

7) Magnus Methus Hestbech, f. 1. Novbr. 1849, d. 3. Marts 1913, Købmand.

8) Mads Stougaard Hestbech, f. 5. Novbr. 1850, d. vistnok 1935, exam. jur. Dyrslæge.

F. Hestbech og Hustru fejrede Guldbryllup 2. Maj 1887 og levede endnu 3 Aar derefter. Hestbech døde 31. Marts 1890 og Henriette Stougaard 6. Maj s. A. — Siden Afstaaelsen af Købmandshandelen boede de indtil deres Død i den store Gaard i Vestergade, hvor Sønnerne Andreas og Charles Hestbech i 1870erne begyndte Lemvig Jernstøberi og som i en lang Aarrække alene ejedes af A. S. Hestbech. I Begyndelsen af Aarhundredet solgtes Gaarden til Købmand Alfr. Abildgaard.

Kammerraadinde Andrup's Dødsbo

Tilbage er at omtale, hvem der ved Dødsboauktionerne fik tilskødet Kammerraadinde Andrup's forskellige Ejendomsbesiddelser. Dog bemær-

kes, at store Parter af de Andrupske Bymarksjorder har været solgt underhaanden i Forvejen.

Den 16.—18. April 1887 fandt Auktion Sted over Besætning og Løsøre, hvilken indbragte Kr. 6578,00

Ved Auktion 23. Juni 1887 solgtes:

Gaarden Matr. Nr. 61 a Søndergade til Vognmand Chr. Jensen Boel	,, 8750,00
Gaarden Matr. Nr. 61 c Søndergade 8422 ☐ Al. til Redaktør M. S. Hestbech	,, 10100,00
Jordlod 61 f. 6447 ☐ Al. til Købmd. N. Christensen	,, 830,00
Matr. Nr. 61 g 4072 ☐ Al. og Lysthus til Enkefru Kristine Olesen, f. Lund	,, 2400,00
2190 ☐ Al. Jord 112 a med derpaa værende Træer til Gartner Eilschou	,, 800,00
1980 ☐ Al. Jord Nr. 112 c til Karetmager Buch	,, 710,00
Murermester P. Nielsen 1 Stk. Jord	,, 975,00
Gartner Eilschou 1 Stk. Jord	,, 590,00
4354 Al Jord Garver Fynboe	,, 550,00
Jens Nielsen Knakker 1 Stk. Jord	,, 1275,00
Hans Bechgaard 1 Stk. Jord	,, 1675,00
M. C. Pedersen 1 Stk. Jord	,, 2100,00
Niels Jensen Silleberg 1 Stk. Markjord	,, 2525,00
Anders C. Veje 1 Stk. Markjord	,, 2150,00
Redaktør J. M. Jespersen Lilholt, Rom, og Malermester A. Jensen 5030 ☐ Al. Jord	,, 160,00
N. Christensen, Lemvig Mølle, 9620 ☐ Al. Jord	,, 75,00
<hr/> Kroner 42.243,00	

Den 9. Marts 1947 oprandt 100 Aars Dagen for Fru Dr. Withs Fødsel. Hendes yngste Søn, Pastor Johannes With, København, meddeler, at Familien var samlet hos ham for at højtidelig holde Dagen og hædre Afdødes Minde. Af Minder om hende fremdrager han: „Min ældste Søster, Marie, der lige var 12 Aar gl. da Moder døde, har fortalt, at hun og de andre større Børn inde i Moders Sygestue under Diakonissens Vejledning, der plejede hende, sang: „Nu titte til hinanden de fagre Blomster smaa“, fordi Mor ønskede dette”.

Endvidere skriver Pastor With: Kammerraadinde Andrup gik jo ingen Steder i sine senere Aar og heller ikke i Kirke, men naar Præsten kom

og tog hende til Alters hjemme og spurgte, hvilken Salme, Kammerraad-
inden vilde de skulde synge, valgte hun altid: „Kom Hjerter, tag dit
Regnebrædt.”

Et Brudstykke af et Brev 8. Marts 1867, som Rasmus Øllgaard An-
dreas Andrup skriver til Søsteren, Frk. Mine A.: „Fader gaar i denne Tid
og skranter en Del, iaften er han dog ret rask, han og Moder skulde til
Hjorts (Prokuratoren) i Selskab om lidt. Min Ven „Trofast” lever sær-
deles vel og vokser ypperlig, den holder især af at tygge Brændet under
Kakkelovnen, naar den faar Lov at komme ind. Dens Ven „Stumpen”
holder meget af at ligge ved den, naar den sover, men i vaagen Tilstand
er „Trofast” for glubsk og her vanker Ørefigener.

Tante Høegh har det temmelig godt. Else har højtideligholdt sin Fød-
selsdag Dagen før Sophies. At Larsen har købt Baronens Gaard og Niels
Hjortkjær i Comp. med Bechgaard har købt den Gaard, som Jespersen
boede i, ved Du velsagtens af andre Breve. Det er ellers storartet, at 3
Folk her fra Gaarden i et Aar køber Ejendomme og det saadanne Ejen-
domme, det sker ikke hvert Aar.”

Ved Rasmus Andrups Jordefærd 12. August 1873 gjorde det et ejen-
dommeligt Indtryk paa Følget, at hans store New Founlænder-Hund
„Trofast” gik nærmest bagefter Ligvognen lige op til Kirkegaarden. Hval-
pen fra 1867 var nu en hel Kæmpe, en Skræk for alle andre Hunde i
Byen. — Paa Spadsereturene havde den været sin Herres tro og stadige
Ledsager. R. Andrup og „Trofast” var uadskillige. Det kloge Dyr sør-
gede paa sin Maade; instinktmæssig fulgte det med paa sin Ejermands
sidste store Rejse.

Efterskrift

En Tids og et Lands Historie skabes af Personer, ikke af mystiske
Magter eller automatisk. Naar en betydelig Person dør, saa dør der altid
meget med ham. Den gamle Eg falder og giver Plads, Lys og Luft for
al den Ungskov, som er groet op i dens Skygge. Saaledes med den en-
keltes ogsaa Lemvig Købstads Historie, hvori Kammerraad Andrups Navn
indtager saa betydelig en Plads.

Da Forfatteren til nærværende Skildring for 60 Aar siden, 1. August
1887, kom til Lemvig som Handelslærling, tør jeg godt sige, svævede
den Andrupske Aand over Byen levende og kraftig. Den gav sig til Kende
gennem det travle, virksomme Forretningsliv i Butikker, Kontorer, Ar-

bejdspladser og paa Havnen, hvor lossende og ladende Sejlskibe løb ind og ud, og hvor Ugens Begivenhed var D. F. D. S.' Dampskibet „Limfjorden“, der kom om Søndagen og hver Mandag afgav sit Indhold af Vare-mængder til Lemvigs Købmænd og de Forretningsfolk i Oplandet, der laa udenfor Læbæltet. Som Dampskibsexpeditør var Købmand Jens Larsen i fuld Aktivitet, og hans Pladsformand, Chr. Fiskbæk, dirigerede „Færdse-len“ i Dampskibspakhuset med sikker Haand.

Min højagtede Principal, Købmand og Jernstøber Andreas Stougaard Hestbech var en Nevø af Kammerraad Andrup. Med sine to Etager saavel til Gaden som en af Sidefløjene og den brede Gaardsplads, var Andr. Hestbechs Ejendom, Vestergade 17, den mest rummelige Købmandsgaard i Byen. Oven over Forretningslokalerne boede Forældrene, Købmand Fr. Hestbech og Frue Henriette, f. Stougaard, en Søster til Kammerraadinde Ansine Andrup.

Købmand Erik M. Hestbech, en anden Nevø af Andrup, havde overdraget sin Isenkramforretning paa Torvet til senere Bankdirektør Konsul Mads Sørensen, sad paa 13de Aar i Sparekassebestyrelsen og levede som Rentier. Da Erik Hestbech som ung Mand forlovede sig med sin Mariane, var det ikke ret til Maade for „gamle Hestbech“. Erik var Bogholder hos Onkelen A. W. Andrup. En Dag gik Fr. Hestbech hen til Svogeren for sammen med ham at tale Ungersvenden tilrette. Denne kaldtes ind for at modtage en Advarsel af de to gamle. „Bogholderen var nu i Klemme“, skriver Knud Thøgersen i sin Mindebog, „men Mariane reddede ham ud deraf. Som Stuepige hos Kammerraadens gik hun just igennem Kontoret. Erik vendte sig om imod hende og lagde sin Arm om hendes Liv til Besegling af Forlovelsen. Deres Øjne mødtes, deres Ja til hinanden var en Kendsgerning, og denne Kendsgerning maatte Hestbech og Andrup bøje sig for“.

En tredie Nevø af Kammerraaden var Købmand Magnus Hestbech, der fik Faderens store Gaard paa Torvet. M. H. var et helt Geni som Forretningsmand, utrolig nøjeregnende med Smaating i Forening med vid Horisont paa Storhandelens Omraade. Et lille originalt Træk om ham er følgende: Lige ved Siden af min Principals Gaard boede Farver N. G. Damsgaard, der ved utrolig Flid, Dygtighed og Sparsommelighed i Løbet af en Snes Aar sidst i 1880erne taltes blandt Lemvigs største Skatteydere. Magnus Hestbech og Damsgaard var vokset op sammen i Fødebyen. Som betydende Næringsdrivende ydede de hinanden gensidige korte Laan. En Dag manglede Hestbech 4000 Kr. i 8 a 10 Dage og fik

dem straks. Saadanne Laan var renrefrie mellem de to Venner. Tilbagebetalingen skete paa aftalt Tid til Klokkeslet.

Men i Mellemtiden havde Damsgaard erfaret, at Hestbech havde selv tilstrækkelige Pengesummer paa Konto i Banken, men for ikke at miste Renten gik han til D. for at spare de maaske 3 Kr., som det drejede sig om. Der siges, at da den gode Farver hørte dette, blev han mindre vel tilmode og muligvis kølnedes Venskabet et Stykke Tid.

En anden indfødt Lemvig-Borger, hvis Forældre paa Bymarken ogsaa havde Forbindelse med Andrups, er Købmand Efraim Jensen. Hans fremragende Evner kom især tilsyne ved den Omhu, hvormed han forstod at passe sin Butik, hvilket der gik stort Ry af. Som ingen anden trak han Kunder til sin stadig voksende Forretning, altid selv bag Disken fra Morgen til Aften, altid sort stiv Hat paa Hovedet, men kom der en finere Frue ind for at handle, fløj Efraim Jensens Hat pludselig af, selv om den havnede i en Ballie grøn Sæbe, Sildetønde eller paa Gulvet.

Hver Søndag kørte han i egen Befordring Ture ud i den smukke Omegn med sit store Kontor- og Butikspersonale. Hans Medhjælpere skulde have frisk Luft, sund og god Adspredelse efter Ugens Anstregelser.

I ovenanførte Brev, skrevet af den unge Rasmus Andrup til Søsteren-meddeler han, at Jens Larsen har købt Baronens Gaard, d. v. s. den, der forudm tilhørte Herredsfoged, Baron Rosenkrantz, i Nutiden kendt som det Kompleks, der omfatter Brugsforeningen og Jespersens Hotel. Endvidere nævner Brevskriveren Niels Hjortkjær og Bechgaard, som de to andre af Kammerraadens gamle Stab, der køber Købmandsgaarde 1867. Niels Hjortkjær er den samme som Købmand N. Christensen, han er fra Hjortkjær i Ramme. Bechgaard døde i en ung Alder. Brødrene Hans og Carl Bechgaard fortsatte som bekendt Forretningen, der senere udskiltes i flere Afdelinger, Kolonial, Produkt, Korn og Foderstoffer, Manufaktur, Tømmerhandel m. v., og N. Christensen købte Konsul Math. Møllers Ejendom og Forretning i Vestergade, hvor han i en lang Aar-række til sin Død 1896 drev Byens største Handel indenfor sin Branche. Hans Søn, I. M. Christensen, fortsatte Forretningen.

Endnu kunde der nævnes Navne paa adskillige, den Gang yngre Forretningsfolk, som stod A. W. Andrup nær. Alle havde de modtaget Indtryk af hans stærke samlende Personlighed, der stod som et lysende Eksempel, gav Tonen an i Byen under Bakkerne ved Limfjordens blaa Vande. — Kammerraaden havde, om jeg saa maa sige, dannet „Skole.”

Fra andre Kanter af Landet kom der ogsaa i min Læretid ny Folk til

Lemvig, som hurtig vandt en Position. Saaledes Købmand Konsul L. Kier, der 1888 overtog Carl Bechgaards Kolonial-, Korn- og Foderstoffforretning paa Torvet. C. Bechgaard byggede Villaen med Kontor i Agade og kastede sig specielt over Kul, Trælast og Bygningsartikler. Den Ordenssans, Nøjagtighed og storstilede Dygtighed, hvormed L. Kier drev sin Handel, blev Byen snart opmærksom paa. Jeg husker, hvilken Sensation det vakte, da det spurgtes, at Konsulen havde vovet at tage en hel Vognladning Risengryn hjem paa et Bræt.

En god Motion for de større Lemvig-Købmænd var den daglige Morgenridetur. Og det vakte jo en lille ukendt Rosinpillers Beundring, naar vi saa N. Christensen, Jens Larsen; Hans Bechgaard med Frue, L. Kier med Frue og flere andre i Trav sætte opad Vesterbjerg paa deres smukke, velfodrede Heste. Der var noget stateligt tillige lokalt hjemligt ved dette Syn. Vi kendte dem alle og nærrede den dybeste Højagtelse og Respekt for de Borgere og Borgerinder, der var naaet saa vidt her i Livet.

Der hvilede en tillidsfuld foretagsom Handelsaand over Lemvig, baa- ret frem af en klog og vaagen Købmandsstand. Et levende venskabeligt Forhold mellem By og Opland var i ualmindelig Grad tilstede. Hertil bidrog stærkt gæstfrie og gæstmilde Købmandsfruer, der nok forstod at traktere Kunderne i deres Hjem ved lange veldækkede Kaffeborde og undertiden Middagsmad, naar det behøvedes.

Man tilgive mig her et Par personlige Oplevelser fra min grønne Ungdomstid i Lemvig: En Gang kom der Indbydelse til mig fra Præstegaarden om at komme derhen og spise til Middag en Sommeraften ved Sekstiden. Hvilken Overraskelse for mig, Husmandssønnen fra Hede-egnen, der et Aarstid i Forvejen var kommet til Byen i hjemmegjort Vadmelstøj fra Konfirmationen, og endnu ikke var naaet videre end til et Sæt billigt blaåt til 40 Kr., Stoffet købt hos Andr. Kastberg og syet hos Mads Emtkjær.

Min gode Principal gav beredvilligt Tilladelse, uagtet der var 3 a 4 Timer til Lukketid. Det var et stort og fornemt Selskab. Jeg bænkedes ved Siden af Konsul Math. Møller, R. St. Stanl. p. p, Kammerraad Andrup mangeaarige Ven og Medarbejder i Borgerrepræsentation og Sparekasse. Lige over for mig sad en Nevø af Andrup, Redaktør cand. theol. M. S. Hestbech med Frue. Min Hukommelse svigter noget med Hensyn til de øvrige Gæster, men som sikre tilstedeværende tør jeg anføre: Kæmner C. C. Lund, Uhrmager Lund, Sadelmager Lund, Bagermester senere Sparekassedirektør H. P. Nyboe, Købmændene Jens Larsen, K.

M. B. Larsen, Iver Kjølhede Larsen, A. Kastberg, Tobaksfabrikant Carl C. Andersen, med Fruer, samt Lundernes Søster, Enkefru Olesen.

Ogsaa her mødtes jeg med en Kreds af Lemvig-Borgere, om hvem det gælder for de flestes Vedkommende, at der var et Andrupsk Pust over dem: fire sad i Sparekassebestyrelsen, andre havde Kammerraaden hjulpet frem i deres unge Aar, nogle besad nu Ejendomme, købt paa Dødsbo Auktionen efter Kammerraadinden o. s. v.

Hvad der var den egentlige Aarsag til, at en „Spurv saaledes kom i Tranedans” ved jeg ikke rigtigt. Men den ene Grund var formentlig den, at min kære afdøde Fader, Indre-Missionær Lars Hansen, Dbmd., stod i Venskabsforhold til Præstefolkene. Det har stor Værdi for et ungt Menneske paa et fremmed Sted, at gode Mennesker rækker en Haand ud og tænker paa én ved at indbyde en saadan i deres Hjem.

En anden tænkelig Grund er, at jeg paa særlig Maade blev kendt med Sognepræst Fr. Nielsens Nevø, Holger Nielsen, som var min jævnaldrende. I Sommertiden tog vi, den Gang som nu, Bad i Fjorden. En Middag fik jeg Lov til af Købmand Hestbech at løbe ud til Badehuset ved „Austerlitz” for at tage den forfriskende Dukkert. Svømmekunsten havde jeg ikke faaet lært og gik derfor ikke længere ud, end jeg kunde bunde. Men om Aftenen efter Lukketid mellem 9—10 var det ofte Skik atter at gaa i Vandet. Jeg sprang ud samme Sted som om Middagen, men mærkede snart, at der var indtraadt Højvande eller „Flod”, hvilket jeg ikke havde beregnet. Jeg gik til Bunds to Gange, tredie Gang plejer vi at sige: „Livet er Slut.” — Blandt Kammerater og Tilskuere paa Badestedet var ogsaa Holger Nielsen. Iført alt sit Tøj med Uhr paa og det hele forsvandt han i Bølgerne og trak mig i Land, vel noget forkommen af det slugte Saltvand.

At denne prægtige Ungersvend reddede mig fra Druknedøden har jeg selvfølgelig aldrig glemt ham. Hvordan jeg kom fra Takken for den modige Daad, erindrer jeg ikke, men jeg ved kun, det var altfor lidt. Holger Nielsen burde have haft Redningsmedaillen, hvilket jeg var for ung og uerfaren til at faa ordnet. Vore Veje skiltes efter kort Tids Forløb, og jeg har aldrig set ham siden.

Sognepræst Frederik Nielsen, R. flyttede fra Lemvig 1904. Han er Søn af Stiftsprovst, Professor Lic. theol. Landstingsmand F. Nielsen og Hustru, f. Perch, gift med Helga Berg, Datter af Sognepræst Rud. Berg.

Da jeg anden Gang kom til Lemvig i 1933 for at bo der i 9¹/₂ Aar som Borger og Købmand (Trælast en gros), var meget forandret fra 1892,

da jeg rejste derfra til Ribe. Byens Vækst i de 41 Aar fra omkring 2500 Indbyggere til 5000 fortalte om en Købstad i stadig og solid Fremdrift.

De Andrupske Købstadejendomme og Bymarksjorder, som paa Kammeraadinde Andrups Dødsbo-Auktioner tilfaldt 15 Lemvig-Borgere, er tildels siden da spredt og fordelt paa mangfoldige Hænder. Hundreder af ny Bebyggelser er kommet til de enkelte gamle oprindelige, som er tilbage. Tænker vi paa de tre Andruppers Regeringsperioder, vil det vistnok vise sig, om man ransager Skøde-, Pante- og Skifteprotokoller paa Lemvig Dommerkontor og i Landsarkivet, at Simon, Rasmus Øllgaard og Andreas Witalius Andrup i Tidens Løb har været Ejere og Medejere af maaske 75 % af Grunde, Markjorder, Huse og Gaarde, som hører under Lemvig Købstad i Dag. Det vil altsaa sige, at 75 af hvert Hundrede af Byens Ejendomsbesiddere bor paa Grunde og Jorder, der har tilhørt en Andrup. Fremfor nogen anden svæver den Andrupske Aand over Nutidens Lemvig, den synger en sagtetonende Sang under Husenes Syldstene, paa Bymarkarne fortæller den om svundne Tider, da Andrupperne plantede, saaede og bragte Korn i Lade. Vi kan føre Tankerne videre til Nørre Vinkel, Vadsøkærgaard, Bækmark, Krabbesmark i Lønborg, Røde Mølle i Møborg og til mange andre af Lemvig Oplands Sogne, hvor Andrupperne dels havde Ejendomme, dels havde Panteretigheder for udlaante Kapitaler.

Jeg slutter hermed Købmandsslægten Andrups Saga. Det er mit beskedne Haab, at Bogen maa finde en god Modtagelse og mange interesserede Læsere.

Benyttede Kilder:

Johannes With: Det Andrupske Familiearkiv. — Semine Futtrup: Optegnelser om Andrup og Futtrup Slægterne. — A-S F. Hestbech & Co., Direktør Sørensen: Andrupske Forretningspapirer. — Marie Raabye Hansen: Udkast til Stamtavler og Slægtsregistre. — Lemvig Dommerkontor. — Lemvig Borgmesterkontor. — Lemvig Kirkebog. — Landsarkivet for Nørrejylland, — Rigsarkivet. — C. Dreyer: Beskrivelse over Lemvig 1795. — O. Nielsen: Skodborg-Vandfuld Herreder. — P. Olesen: Sparekassen for Lemvig Købstad og Omegn. — H. Lilholt: „By og Egn i gamle Dage.“ — H. Lilholt: Lemvig før og nu i „Jydske Byer og deres Mænd“ 1917. — I. H. Rosenkrantz: „Efterladre Optegnelser“. — Lemvig Avis: Forskellige Aargange. — Knud Thøgersen: Skodborg-Vandfuld Herreder og Lemvig Landboforening 1856—1906. — E. Dam: „Lemvig Apotek i Hundrede Aar“. — Carl Lindberg Nielsen: „Varde Bys Historie“. — Hagbart Berg: „Postvæsenet i gamle Dage“. — Holstebro Avis: 1857 m. fl. Aargange. — J. Aldal: „Holstebros Historie“. — N. E. Øllgaard: „P. Foersums Digte m. Biografi.“ — G. P. Brammer: „Kirkelige Lejlighedstaler“. — Holck: Danmarks Handelsspejl 1766-1774-1780. — Poul Lund: „Bramminge Hovedgaard“. — Villads Christensen: „Nykøbing M.s Historie“. — P. Storgaard Petersen: „Ulfborg Herred“. — Falbe Hansen: Hards. Aarb. 1909. — Evald Tang Christensen: „Øen Holmsland og dens Klit.“ — N. Olesen Husted: Hards. Aarboeg 1915. — Ewald Tang Christensen: Hards. Aarboeg 1912. — Andr. Pedersen og Chr. Jensen: Hards. Aarboeg 1912. — Oscar Rygaard: Hards. Aarboeg 1927. — Trap: Ringkjøbing, Ribe, Thisted, Viborg og Randers Amter. — C. Christensen Hørsholm: „Agrarhistoriske Studier.“ — A. E. M. Tang: Et Foredrag 1849. — Jyske Eftetretninger: Aargange fra det attende Aarhundrede. — Chr. Møller Hansen: Hards. Aarboeg 1938. — S. Nygaard: Saml. til jysk Historie og Topografi 1906—08. — Fortid og Nutid: Forskellige Aargange. — J. I. Bøgner: Bidrag til Ringkjøbing Bys Historie. — P. N. Frost: „Beskrivelse af Købstaden Ringkjøbing.“ — Chr. Christensen: Hards. Aarboeg 1919. — M. Schönau: Hards. Aarboeg 1921. — Wibergs Præstehistorie. — Ringkjøbing Amtstidende-Ringkjøbing Avis 1843 og Aargange omkr. 1860. — Hald: „Ringkjøbing Amt“. — L. M. Wedel: Indenlandsk Rejse 1806. — F. E. Hunderup: Stamtavle over Oluf Bangs Efterkommere. — Anders Petersen: Vejviser for Landet. 1889. — Danske Samlinger 2. R. 2. Bd. 1872-1873. — V. Christoffersen og J. W. S. Johansen: „Den danske Lægestand.“ — P. Munk: „Købstadstyrelsen i Danmark“. — V. Richter: „100 Aars Dødsfald“. — H. Hjorth Nielsen: „Danske Prokuratorer“. — Richardt & Secher: „Danske Herregaarde“. — „Viborg Samler“: Forskellige Aargange. — „Skivebogen“ 1928. — Arne Sundbo: „Af Varde og Hjertings Historie.“ — Elvius: „Danmarks Præstehistorie“. — J. Aldal: „Schous Gaard, Holstebro“. — A. Christensen: „Generalkonsul H. Pontoppidan“. — A. Kjelland: „Familien Kjelland“. — C. Klitgaard: „Aalborg Handelsstands Historie“. — „Danmark vort Land“. — Hans Holcks Beskrivelse over alle Købstæder i Danmark. — Hof- og Statskalenderen: Forskellige gl. Aargange. — H. Lehmann: „Hans Puggaard“. — G. Begtrup: „Ringkjøbing Amt“. — P. L. Hald: „Thisted Købstads Historie“. — „Viborg Købstads Historie“. — Hans Jensen: „De danske Stænderforsamlingers Historie“. — Arne V. Frandsen: „Hjemstavnsbogen for Ringkjøbing Amt.“ — Bricks Dansk Biografisk Leksikon. — P. Severinsen: „Viborg Domkirke“. — N. K. Strøberg: „Jacob Kjellerup“. — Hans Holch: „Provincial Leksikon“. O. J. Ravert: „Danmarks industrielle Forhold 1848“. — Bruun Juul: „Geografisk Haand-Leksikon“. — O. Nielsen: „Skadst Herred“. — H. P. H. Novrup: „Ribe Amt“. — Henrik Steffens: „Hvad jeg oplevede“. — M. R. Ursin: „Stiftsstanden Viborg“. — Jul Schovelin: „Fra Den Danske Handels Empire“. — L. J. Bøttiger: „Æbeltoft og Omegn 1893“.

Personnavne

Paa ganske enkelte Undtagelser nær er Hjemstedet Lemvig,
naar Stednavnet ikke findes anført

- Aaberg, Chr., Sognefoged 53.
Aabye, J. C., Købmand 132, 136.
Abel, Christiane, g. m. Sognepræst H. Ingerslev 105.
Abildgaard, Alfr., Købmand 183.
Abildhaage, Chr. N., Agger Canal 134.
Agger, Inger, g. m. Kaptajn Peter Smith, Aalborg 141.
Agger, Mads Jensen, Proprietær 90.
Aggersborg, Christen, Købmand 52, 57-58, 74.
Aggersborg, Førstelærer, Kirkesanger 163, 177.
Aggersborg, Morten, Proprietær 52, 55.
Aggersborg, Niels, Købmand 55, 58-59.
Akseldatter, Marie, g. m. Daniel Stougaard 105.
Albertin, von, Amtmand, Etatsraad 13, 17-19.
Aldal, Overlærer, cand. mag., R. af D. Holstebro 144-145.
Alsboch, Konsumtionsinspektør 52.
Amnitsbøll, Cancelliassessor, Godsejer, Søgaard Holmsland 20.
Andersen, Carl C., Tobaksfabrik 177, 189.
Andersen, H. C., Digter 107.
Andersen, Jens, Gaardmand, Rindom 68.
Andersen, A., Konsul, Redningsbestyrer 177-178.
Andersen, Matros 92.
Andersen, Organist 163.
Andrup & Aggersborg, Købmænd 52, 59.
Andrup, Andreas Witalius, Købmand, Postmester, Kammeraad 65, 68, 80, 107-111, 113-121, 124-140, 151, 154-159, 161-171, 176, 185-190.
Andrup, Ansine Marie, g. m. Kammeraad Andrup 122, 126-127, 130, 149, 164-167, 171-185.
Andrup, Christine Magdalene 9-10.
Andrup, Chr. Jensen, Købmand, Nykøbing M. 9-11, 22.
Andrup, Claus Christensen 9.
Andrup, Ellen Margrethe 13, 19, 21, 46, 61-63, 65, 67, 69.
Andrup, Ingeborg Margrethe, død som Barn 31.
Andrup, Ingeborg Margrethe, død som Barn 31.
Andrup, Ingeborg Margrethe, Jomfru 31, 45, 47-48, 68, 70.
Andrup, Karen Øllgaard, Madame, Simon Andrups Hustru 26-27, 29, 36, 38, 43, 45-47, 49-50, 53, 55, 61, 63-69, 82-83, 103, 105.
Andrup, Karoline Ansine, g. m. Købmand Math. Smith 79, 103, 108, 140-143, 151, 157, 175-176.
Andrup, Kirsten, Jomfru 30, 61, 63, 64.
Andrup, Rasmine Sophie Dorthea, g. m. Doktor Nicolaj Rasmus With 140, 162, 164-166, 180, 184-186.
Andrup, Rasmus Øllgaard Andreas, Legatstifter 140, 141, 149, 163-166, 170-174, 185, 187.
Andrup, Rasmus Øllgaard, Postmester, Kancelliraad 31, 45, 48, 55-61, 63-64, 66-80, 83, 90-104, 107-122, 124, 128, 153, 164, 190.
Andrup, Rasmus Øllgaard, død som Barn 31.
Andrup, Semine Charlotte, g. m. Købmand, Kaptajn Jens Peter Futtrup 80, 103-104, 108, 147-148.
Andrup, Simon, Købmand, Godsejer 9-10, 12-14, 17-18, 20-24, 26-33, 35-46, 50, 65-66, 68, 83, 103, 105, 141, 190.
Andrup, Termine Øllgaard, g. m. Proprietær Henrich Høegh 79-80, 108, 111, 153, 174.
Andrup, Woldborg Margrethe 9, 12, 22.
Antoni, Skomagermester, Viborg 75.
Arensdorff, Christiane Charlotte v. 103.
Arps, Andreas, Læge 42.
Ascanius, Sognepræst i Gudum 52.
Aulum, Sognepræst i Vandborg 52.
Baden, Byfoged 60.
Bagger, Læge 75.
Bahnsen, Godsejer, Taarupgaard 165.
Bakke, Peder, Husejer, 75.
Balleby, Proprietær 52.
Bang, Claus, Monsr. 31.
Bang, Claus, Borgmester, Ringkøbing 9, 31.
Bang, Ellen Margrethe Clausdatter, Kr. Jensen Andrups 2. Hustru 9-10.
Bang, Fr. Ludvig, Overmedikus, København 83-84.
Barth, Sofie, g. m. Oberst Meyer 112.
Bechgaard, C., Købmand 176-178, 187-188.

- Bechgaard, H., Købmand 177-178, 184, 187-188.
 Bechgaard, Købmand 176, 185, 187.
 Bendix, Peter, Lemvig Møllegaard 173, 179.
 Bendix, Sognepræst, Vestervig 100.
 Berg, Helga, g. m. Sognepræst F. Nielsen, R. af Db. 189.
 Berg, Rud., Sognepræst 189.
 Beyer, A. J., Købmand 132, 136, 140-141.
 Beyer, Jørgen, eligeret Borger 43.
 Bie, Jacob Chr., Forfatter, København 84.
 Bille, M., Provideringskommissær, Christianssand 93.
 Billegrad, Severine, Frøken 165.
 Billeschou, Sr. 18.
 Bjerregaard, Kaptajn 92-93.
 Bjerring, H. M., Aarhus 105.
 Bjerring, Karen, Husejer 74.
 Blach, Michel Mogensen, Pengeudlaaner 37, 96.
 Blichfeld, Ove, Skoleholder 42.
 Bloksgaard, Sognefoged 53.
 Blom, Emanuel, Stiftamtmand 103.
 Blom, Frederikke Albertsine, g. m. Herredsfoged Gundelach 103.
 Blædel, Sognepræst, København 163.
 Boel, Chr. Jensen, Vognmand 184.
 Boestrup, H. M., Aarhus 105.
 Boje, Mette, g. m. Købmand E. S. Hestbech, Skive 183.
 Borch, Fuldmægtig 39-40.
 Borch, Hans, Købmand, Varde 35.
 Borgen, Sognepræst 32.
 Borch, Jacob, Krogsdal 18.
 Borreschmidt, Sr., Viborg 18.
 Brammer, G. P., Biskop, Aarhus 88.
 Bredal, Povel, Gudum 13.
 Breinholt, Jens Breinholt, Proprietær, S. Vinkel 90.
 Breinholt, Niels Munch, Proprietær, S. Vinkel 131, 141.
 Brochdorff, C., Aa Mølle 160-161.
 Brorson, Hans Adolf, Biskop 10-11.
 Brun, Mathias, Prokurator 19.
 Brun, Poul, Borger 57.
 Brunows, Mathias, Holstebro 12.
 Bræmer, Andreas, By- og Herredsfoged, Lemvig 38-41, 45, 59-60, 105, 122.
 Bræmer, Andreas Christian, Provst 105-107.
 Bræmer, Anna, g. m. Guldsmedemester Lauritz Jensen 106-107.
 Bræmer, Carl Ulrik, Guldsmed, Grenaa 106.
 Bræmer, Christiane Frederikke, g. m. M. D. Stougaard 105, 122.
 Bræmer, Elisabeth Marie, g. m. Mathias Ingerslev 105.
 Bræmer, Elise Frederikke, g. m. Læge C. W. Nørsgaard 107.
 Bræmer, Enkemadame 59-60, 105.
 Bræmer, Frederik, Musiker 106.
 Bræmer, Hansine, død 17 Aar gl. 106.
 Bræmer, Jensen, Guldsmedemester, Randers 107.
 Bræmer, Margrethe, g. m. H. M. Boestrup 105.
 Bræmer, Margrethe, død 24 Aar gl. 106.
 Bræmer, Mathilde Frederikke, g. m. Statsgartner P. C. H. Meisling 106.
 Bræmer, Otto Ferdinand, Forfatter, Skolebestyrer, Redaktør 106.
 Bræmer, Ottine Henriette, g. Fischer 105.
 Bræmer, Severine, g. m. H. M. Bjerring 105.
 Bræmer, Sophie Dorthea, Kancelliraad Andrups Hustru 50-60, 103-104.
 Bræmer, Søren, Hamborg 106.
 Bræmer, Ulrik Andreas, Fuldmægtig 59, 105.
 Bræmer, Vilh. Gustav Rudolph, Herredsfuldmægtig i Randers 107.
 Brydeboel, Sognefoged 53.
 Buch, Fuldmægtig 137.
 Buch, Karetmager 184.
 Bøggild, G. A., Købmand 176.
 Bøhr & Kappel, Handelshus, Hamborg 128.
 Børtesen, Frue, København 151.
 Cappelen & Rüter, Handelshus, Altona 47.
 Caroline Amalie, Dronning 85, 121.
 Claudi, Birkedommer 52, 91.
 Claudi, C. B., Justitsraad, Redningsbestyrer, R. af Db. 133, 137-138, 176.
 Carstensen, Axel, Tandlæge 152.
 Christensen, C. O., Prokurator 108, 111, 119, 140, 158, 176.
 Christensen, J. M., Købmand 187.
 Christensen, N., Købmand 171, 176-178, 184-185, 187-188.
 Christensen, N., Lemvig Mølle 184.
 Christensen, Simon, Borgmester, Lemvig 12.
 Christensen, Sognepræst, Møborg 52
 Christian d. Femte, Konge 120.
 Christian d. Syvende, Konge 60, 71.
 Colbjørnsen, Kancelli-Deputeret 71.
 Cold, Kancelli-Deputeret, København 71.
 Colgouhou, C. P. de 176.
 Dahl, Oluf Madsen, Godsejer, Vadskærsgaard 44.

- Dam, Dorete Cathrine, g. m. Købmand Jacob Svindt 141.
- Dam, Else Dorthea, Jomfru 31.
- Dam, Karen Benedikte, g. m. Justitsraad Hans Wolff Øllgaard, Varde 53.
- Dam, Morten Reenberg Iversen, Provst, Varde 13, 20, 34, 54.
- Damgaard, Christen 18.
- Damsgaard, Dorthe Cathrine, g. m. Købmand J. J. Svindt 100.
- Damsgaard, Kaptajn 123.
- Damsgaard, N. G., Farver 176-177, 186-187.
- Damtoft, J., Købmand 176.
- Dethlefsen, V., Læge 177.
- Dideriksen, Toldforvalter 178.
- Dinesen, Peder, Godsejer, Bækmark 21.
- Dons, N. V. J., Proprietær, Seestgaard v. Kolding 107.
- Dons, Sara, g. m. F. C. C. Nørgaard, Repræsentant for Otto Mønsted 107.
- Dragheim, Farver 158.
- Dyhring, Cathrine Marie de, g. m. Borgmester Milan, Helsingør 105.
- Edsberg, Herredsfuldmægtig 177-178.
- Eenhlm, Chr. Siegfred, Godsejer, Breininggaard 12.
- Eickels, Købmand, Hamborg 130.
- Eilschou, Apoteker 176.
- Eilschou, Gartner 184.
- Ejden, Sophie von, g. m. Geheimeraad H. F. Levetzau, Oksholm m. v. 38-39.
- Ejsing, Købmand, Holstebro 132.
- Emtkjær, Mads, Skrædermester 188.
- Ephraim Jensen, Købmand 178, 187.
- Erichsen, Prokurator 76.
- Eriksen, Landinspektør 157.
- Erlandsen, Ingeborg, g. m. Købmand Valdemar Smith, Thisted 147.
- Erlandsen, Jens, Rebslager 76.
- Eskildsen, Peder, Gaardejer, V. Vinkel, Hove 52.
- Esmann, Sognepræst 52, 60.
- Esseman, Gustav, Købmand 177-178.
- Estrup, Etatsraad, Raadmand, Helsingør 59.
- Fabricius, Jørgen, Sognepræst, Ansager 34-35, 37, 54.
- Fabricius, Margrethe Hedevig, g. m. Godsejer Niels Rasmussen Øllgaard, Sneumgaard 32, 82.
- Fabricius, Nicoline, Jomfru 52.
- Fabricius, Terman Øllgaard, Godsejer 82.
- Fabricius, Vilhelm, Provst, Varde 24, 32.
- Fabricius, Vilhelm, Sognepræst, Ansager 81.
- Falbe Hansen, Sagfører, Brandirektør, Holstebro 159-160.
- Falk, Konsumtionsforvalter 52.
- Faurschou, Præst, Kateket 163.
- Fedderson, Cansellideputeret, København 71.
- Feld, Købmand 52.
- Fenger, Finansminister 140.
- Fibiger, Ingeniør 177.
- Filipsen, Nicoline, g. m. Konsul H. N. Smith 146.
- Finderup, N. G., Købmand 132.
- Fiskbæk, Chr. Pladsformand 186.
- Fjelstrup, S. A., til Sindinggaard. Stænderdeputeret 102.
- Flach, Florentin, Isenkrammer 178.
- Flynder, Peder, Gudum 13, 18.
- Foersum, Peter Thun, Digter, kgl. Skuespiller 89.
- Foget, C. M., Købmand 132.
- Fogh, Sognepræst, Tørring v. Lemvig 52
- Fousinggaard, Ole 18.
- Frederichs, Anna Marie Elisabeth, g. m. Købmand H. J. L. Smith, København 147.
- Frederik d. Femte, Konge 10.
- Frederik d. Sjette, Konge 81, 84, 91, 105.
- Frederik d. Syvende, Konge 140, 160.
- Friedenrich, Godsejer, Sdr. Vodsborg, Palstrup m. v. 47.
- Frijs, Mogens, Greve, Vadskærgaard, Frijsenborg m. v. 44.
- Friis, Frue paa Lundgaard 19.
- Frost, Peder Andersen, Kaptajn 132.
- Fryd, Distriktskirurg, Nyborg 68.
- Frølund, N., Købmand, Holstebro 132.
- Funke, Theodor, Grosserer, Flensborg 128.
- Futtrup, Andreas Ulrik Bræmer, cand. pharm. 149.
- Futtrup, Jenny Petrea, Bankkassererske 150.
- Futtrup, Jens Jensen, Købmand 147-148.
- Futtrup, Jens Johannes, Skibskaptajn, Havnefoged 150-151, 173.
- Futtrup, Jens Peter, Kaptajn, Købmand 80, 108, 111, 140, 147-150.
- Futtrup, Johanne Elvira, Lærerinde, Forfatterinde 151-153, 162, 173.
- Futtrup, Ole Smith, Gaardmand, Nissumboel 148.
- Futtrup, Rasmus Øllgaard Andrup, Skibsbygger 149, 173.
- Futtrup, Semine, Frk., Lærerinde i Gudum 80, 147, 150, 153, 159.

- Futtrup, Simon Christian Andrup, Farver 149.
- Futtrup, Sophie Margrethe, g. m. cand. pharm. N. P. Petersen 149-150.
- Futtrup, Th., Købmand 132.
- Futtrup & Petersen, Købmænd 132.
- Fynboe, J., Garver, Borgerrepræsentant 140, 176.
- Fynboe, Sophus Chr., Garver, Konsul Byrådsmedlem 178, 184.
- Føns, F. J., Ober-Krigscommissær 53.
- Føns, P. S., Justitsraad, Landsdommer 53.
- Gai, Sognefoged, Harbøre 53
- Gammeltoft, Carl C., Direktør, København 79.
- Gammeltoft, Grosserer, København 76-77, 79.
- Gammeltoft, J. C. J., Borgmester, København 79.
- Gedde, von, Sekondløjtnant 43.
- Geilgaard, Mette 173.
- Gismann, M. H., Skrædermester 77.
- Gisseman, Købmand 176.
- Gjeding, Ane Elisabeth, Sognepræst F. L. Gleerup 79, 143.
- Gjemsing, Peder, Borger 76-77.
- Gjerulff, Herredsfoged, Vicelandsdommer, Viborg 79.
- Gjerulff, Ingrid, g. m. S. P. F. Smith i Oslo 147.
- Gjerulff, Johanne Cathrine, g. m. Teglværksejer H. J. Smith 147.
- Gjerulff, Prokurator 78-79.
- Gjerulff, Th., Købmand 79, 132, 136, 176.
- Gjørup, Jomfru, Lærerinde 163.
- Gjørup, Landvæsenskommissær, Viborg 52.
- Gleerup, Ane Elisabeth, Lærerinde 145.
- Gleerup, F. L., Sognepræst, Hygom 79, 90-91, 143.
- Gleerup, Mads, Købmand 97.
- Gleerup, Marie Sophie Birgitte, g. m. Sagfører M. E. S. Smith, Odense 143-146.
- Gleerup, Mouritz, Justitsraad, R. af Db., Distriktslæge i Holstebro 143-144, 147.
- Gleerup, Sophie Amalie, g. m. Sognepræst Th. Gleerup 145, 166.
- Gleerup, Theodor Johannes, Sognepræst t. Skydebjerg-Aarup 145.
- Gleerup, Thora Frederikke, g. m. Toldassistent F. L. S. Raabye 145.
- Gottschalck, Distriktslæge 166, 176.
- Grape, von, Sekondløjtnant 43.
- Grave, Thora, g. m. Manufakturhandler H. N. Smith, København 147.
- Gregersens, Sognefoged, Enke, Engbjerg 90.
- Gross, Apoteker 78, 141, 176.
- Gross, Apotekerfrue 129-130.
- Gross, Frøken 129.
- Gross, J. H., Arkitekt, Altona 146.
- Groth, S. P., Sognepræst, Holstebro 144.
- Grummesgaard, Jens, Borger 57, 67.
- Grønfeld, Ane, g. m. Herredsfoged Andreas Bræmer 38, 59, 105.
- Grønfeld, Borgerrepræsentant 121, 166.
- Grønfeld, Søren Sørensen, Borger i Æbeltoft 38.
- Grønlund, Prokurator, Ringkøbing 52.
- Grønlund, Sognepræst, N. Nissum 52.
- Grønnerup, Handelsbetjent 62.
- Gundelach, Frederich Christopher, By- og Herredsfoged 102, 120-121.
- Gundelach, Johan Henrik, Kammersekretær, Fuldmægtig 103.
- Haahr, Madame 31.
- Haahr, S. J., Sognepræst 32, 42, 44.
- Hagemann, Premierløjtnant 43.
- Handrup, Andreas, Store Lemtorp, Nr. Lem 75.
- Hansen, A., Tobaksfabrikant 155, 176.
- Hansen, Cancellideputeret, København 112.
- Hansen, Christoffer, Raadsmedlem 84.
- Hansen, Enkefru 158.
- Hansen, Etatsraad, Amtmand 52.
- Hansen, Hans, Sognepræst, Assing, Thise nu Kgs. Lyngby 145.
- Hansen, Lars, Dbmd., Indremissionær, Vildbjerg 189.
- Hansen, Madame 31.
- Hansen, Terkel, Købmand 27, 31.
- Harffe, Cathrine Henriette, g. m. Herredsfoged Gundelach 103.
- Harffe, Christian Heinrich, Postkontrolør, København 103.
- Harpøth, Prokurator 158, 166.
- Hasle, Kancelliraad, N. Vinkel, Heldum 46, 52.
- Hassing, Mathias, Borger 46.
- Haufschou, Bent Mathias, Købmand 27, 43.
- Hee, Hassing, Madame 31.
- Hee, Peder Hassing, Sognepræst i Gudum 12, 18-19, 31, 37.
- Heilmann, By- og Herredsskriver 101-102.
- Heller, Lærer 163.
- Helt, Stephen, Guldsmed 75.
- Hestbech, Andreas Stougaard, Købmand, Jernstøber 173, 177, 183, 186, 189.

- Hestbech, Brødrene 162.
Hestbech, Charles, Jernstøber, Landmand 173, 183.
Hestbech, Christiane Frederikke, g. m. P. Bendix, Lemvig Møllegaard 183.
Hestbech, Erik, Sparekassedirektør 170, 173, 177, 183, 186.
Hestbech, E. S., Købmand, Skive 183.
Hestbech, Frederik, Købmand 123, 130-132, 137, 140-141, 156-157, 173, 176-177, 182-183, 186
Hestbech, Henriette, g. m. Købmand Frederik Hestbech 181, 183.
Hestbech, Holger, Bogtrykker 165.
Hestbech, Karoline, Frøken 167, 173, 177, 183.
Hestbech, Mads Dyrslæge, exam. jur. 173, 183
Hestbech, Magnus, Købmand 173, 177, 183, 186-187.
Hestbech, Mathias Smith, Redaktør, cand. theol. 165, 173, 177, 183-185, 188.
Hesselbjerg, Maren, g. m. Sr. Peder Schallerup, Nykøbing M. 10.
Hillerup, Frederik Christian, Købmand 27, 31.
Hillerup, Thomas, Sognepræst, Darum 34-35, 37.
Hinté, Malermester 176.
Hjorth, Prokurator 157, 172, 176, 185.
Holgersen, Jacob, Murermester, Ringkøbing 69.
Holm, Andreas, Købmand 65.
Holm, Cancellideputeret, København 112.
Holm, Chr., Avlsbruger, Vognmand 181.
Holm, Enkemadame 77.
Holm, Rasmus, Borger 75.
Hornemann, J. W., Professor 83.
Husted, A., Kromand, Ulfkjær 132.
Husted, A. C., Konsul, Ringkøbing 132.
Husted, Chr., Konsul, Ringkøbing 132.
Høegh, Andrea, Frøken 153, 173-175.
Høegh, Andreas Henrich, Proprietær 79-108, 153.
Høegh, Else, Frøken 141, 153, 173, 185.
Høegh, Frk., Rammegaard, g. m. Sognepræst Jessen, Ødis 149.
Høegh, P. A., til Rammegaard og Rysensten, Kystbefalingsmd. 79-80, 90-91.
Høegh, Sophie, Frøken 153, 173-174, 181, 185.
Høyer, Lærer 163.
Ingerslev, H. H., Sognepræst, Beder og Malling 105.
Ingerslev, Mathias 105.
Jacobsen, Carl, Købmand 156-157, 176.
Jacobsen, N., formentlig Gudum 19.
Jacobsen, Niels, Købmand, Godsejer 27, 31, 43.
Jaffe, Gebrüder, Handelshus, Hamborg 128.
Jelstrup, L., Concistorialraad, Sognepræst, Gudum 18-19.
Jensdatter, Else, g. m. Købmand Jens Jensen Futtrup 148.
Jensdatter, Johanne, g. m. Købmand Mads Stougaard 122.
Jensen, A., Malermester 184.
Jensen, Anton Marinus, Sognepræst, Harbøre 178.
Jensen, Chr., Lemvig Mølle 90.
Jensen, Else 10.
Jensen, Hans, Historiker, Dr. phil. 85.
Jensen, J., Købmand 176-177.
Jensen, Laurits, Guldsmedesvend 106-107.
Jensen, Morten, Sognefoged, Rom 53.
Jensen, Sr., Borger 46.
Jespersen, Borger 185.
Jespersen, C. Hotelejer 177-178.
Jespersen, Marie, g. m. Overretssagfører R. A. With 179.
Jessen, Hans Mortensen, Kaptajn, Fanø 128-131, 134.
Jessen, Jes Anton, Valgmenighedspræst, senere Sognepræst, Ødis 151.
Juel, Baron, Rysensten 29, 38-39.
Jørgensen, I. L. V., Provst 143, 153, 158, 167, 174, 176.
Jørgensen, Ingeborg Nicoline Sophie, g. m. Generallojtnant A. P. Tuxen 146.
Jørgensen, J. P., Stabslæge, K. D. Dbmd., Helsingør 146.
Jørgensen, Justitsraad, Proprietær, Rysensten 146.
Jørgensen, Lærer 163.
Jørgensen, Provstinde 166.
Kamph, Sognepræst, Hove 91.
Kampmann, Hak, Godsejer, Sneumgaard 82.
Kampmann, Niels Øllgaard, Godsejer, Sneumgaard 82.
Kappel, C. P., Kirkeværge 11.
Kastberg, Andreas, Købmand 178, 188-189.
Kastberg, Nicoline, Barnepige hos Dr. Sølling 157.
Kastberg, Proprietær, Sognefoged, Hel-dum 52-53.
Kauffeldt, Frøken 166.
Kauffeldt, Krigsraad, Læge 158, 176.

- Kauffeldt, Krigsraadinde 166.
 Kier, Lars, Købmand, Konsul 188.
 Kimer, Laurits, Konsumtionsforvalter 42.
 Kingo, Thomas, Biskop, Salmedigter 45.
 Kirk, Ole, Stænderdeputeret, Ebbensgaard, Ulfborg 102.
 Kiørboe, Inge, g. m. Zoologen og Lægen Carl J. With 179.
 Kjær, Bedemand 52.
 Kjær, Jens, Købmand, eligeret Borger 52, 57.
 Kjær, P. Vinkel, Købmand 154, 177.
 Kjærgaard, A., Borgerrepræsentant 140.
 Klem, Madame 64.
 Klem, Morten Kjerulff, Guldsmedemester, Thisted 64.
 Klem, N. P., Styrmand 92.
 Klem, Terman Øllgaard 64.
 Knakker, Jens Nielsen 184.
 Knauer & Smith, Handelshus, Hamborg 128.
 Knud, Konsumtionsbetjent 42.
 Koch, Proprietær, Nørmark 30.
 Koldbye, Anne Elisabeth, g. m. Murer-
 mester Jacob Holgersen, Ringkøbing 69.
 Koldbye, Bertel, Købmand, Nyborg 69.
 Koldbye, Christen, Proprietær, Rindom
 Nygaard 69-70.
 Konge, Jens Chr., Lods, Agger 134.
 Krabbe, O. von, Officer 43.
 Kristian d. Fjerde, Konge 72.
 Kristian d. Ottende, Konge 85, 112-
 114, 121.
 Kristian, Konsumtionsbetjent 42.
 Krogager, Snedkermester 175.
 Krogh, A., Købmand 131, 136-137, 176.
 Krogh, Marie Sophie v., g. m. Købmand
 Jacob Smith, Aarhus 146.
 Krogh, v., Hofembedsmand 146.
 Kynde 43.
 Lange, M., Cancellideputeret, København
 112.
 Langg, Forvalter, Rammegaard 52.
 Larsen, Iver Kjølhedde, Købmand, Spare-
 kassebogholder 189.
 Larsen, Jens, Købmand, Dampskibseks-
 peditør 171, 178, 186-188.
 Larsen, K. M. B., Købmand 189.
 Larsen, Laura, g. m. Købmand, kgl. Ve-
 jer og Maaler Johan Smith 147.
 Laub, H. O. C., Biskop, Viborg 83, 85-87.
 Laub, Hieronymus, Sognepræst, Frørup
 83.
 Lautrup, Landsdommer 52.
 Lehd, M., Købmand 136.
 Lentz, Snedker 76.
 Leth, Marie de, g. m. Sognepræst Jacob
 Schou, Ulfborg 47.
 Lewetzau, Chr. Fr., Greve, Generalmajor,
 Vadskærgaard, St. Restrup m. v. 44.
 Lewetzau, Hans Frederik, Geheimeraad
 til Oxholm, Aaleholm m. v. 38-39.
 Lilholt, Hans, R. af Db., Redaktør 99.
 Lilholt, J. M. Jespersen, Redaktør 184.
 Lillebjerg, Sognefoged, Møborg 53.
 Lillelund, Hans, Guldsmed 75.
 Lillelund, H., Købmand, eligeret Borger
 53, 57.
 Lillelund, F. H., Urmager, Borgerrepræ-
 sentant 121.
 Lind, Christian, Købmand 119.
 Lind, Provst, Hygom 77-78.
 Lindahl, Hans Jacob, Generalauditor, By-
 og Herredsfoged 52, 54-56, 74, 99-100.
 Linde, Chr. de, Købmand, Godsejer, Hol-
 stebro, Volstrup Pallesbjerg m. v. 21,
 48, 124.
 Lindorph, Else Marie, sal. Deichmanns 76.
 Linvald, Aksel, Rigsarkivar 160.
 Lorck, B., Generalkonsul, Königsberg 131.
 Low, Bertel, Konsumtionskontrollør 42,
 46.
 Lund, A., Sadelmager 188.
 Lund, Borgmester, By- og Herredsfoged
 177-178.
 Lund, C. C., Købmand, Kæmner 136,
 137, 177, 188.
 Lund, Guldsmed 78.
 Lund, Knud, Sognefoged, Humlum 53.
 Lund, M. A. S., Sognepræst, Fjaltring-
 Wium 149, 151, 174.
 Lund, P., Prokurator, Skivehus, Skive 40.
 Lund, Uhrmager 188.
 Lütken, Landvæsenskommisær, Prokura-
 tor, Ringkøbing 101-102.
 Lønskou, Købmand, 171.
 Madsdatter, Maren, g. m. Købmand Niels
 Smith 141.
 Madsdatter, Mette, g. m. Gaardmand Niels
 Sørensen, Ølgod 26.
 Madsen, Andrea, Frøken 167.
 Madsen, Ole, Borger 76.
 Madsen, P., Ejer af Lemvig Møllegaard 177.
 Madsen, P., Købmand 130, 132, 136-137,
 158.
 Madsen, Peder 18.
 Madsen, Peder, eligeret Borger 43.
 Mahler, von, Premierløjtnant 43.
 Mariane, Dr. Withs Husjomfru i Lemvig
 165-166.

- Mariager, Magdalene Emmerentze, g. m. Toldkontrollør A. C. Raabye 145.
- Markholm, J., eligeret Borger 57.
- Mathiesen, Christen, Rindom 68.
- Matthiessen, Else Marie, g. m. Dr. med. G. C. With 164.
- Melbye, J. C. F. V., Sognepræst 138, 140.
- Mehl, Fuldmægtig, Ringkøbing 53.
- Meisling, P. C. H., Slotsgartner, Grevskabet Lerchenfelt 106.
- Meisling, S. S., Professor, Rektor, Slagelse, Helsingør 106.
- Mejning, Nanna, Frøken, Dr. Withs Husbestyrerinde, Frederiksborg 180.
- Meyer, Oberst 113.
- Meyer, Sofie, g. m. Sognepræst Niels R. Øllgaard 113.
- Mickelsen, Christen, Closter Mølle, Gudum 18.
- Milan, Anne Fredericke, g. m. Fuldmægtig U. A. Bræmer, Helsingør 59, 105.
- Milan, Borgmester, Helsingør 105.
- Moesbøll, Amalie, g. m. Musiker Frederik Bræmer 106.
- Moldrup, Peder, Etatsraad, Vestervigkloster 41.
- Moltke, Cancellideputeret 71.
- Monrad, Cancellideputeret, København 71. 73.
- Mortensen, Kaptajn, „Concordia“ 130.
- Munck, Niels, Vitterlighedsvidner 58.
- Mund, Anne Christence Lützwow, g. m. Kammersekretær J. H. Gundelach 103.
- Musmann, C. M. L., Købmand 136.
- Mynster, Jacob Peter, Biskop, København 83-85.
- Mynster, Ole Hieronymus, Professor, København 83-84.
- Møller, Christen, paa Holmgaard 18.
- Møller, Hans Larsen, Sognepræst, Gylling 88-89.
- Møller, J. C., Købmand, Holstebro 132.
- Møller, Jeppe, Vitterlighedsvidne 67.
- Møller, Jesper, Sr., Krogsgaard, Gudum 43.
- Møller, Justitsraad, By- og Herredsfoged 158, 176.
- Møller, Knud, Kaptajn, Skibsejer, Mølleforpagter 42, 46.
- Møller, Landsoverrettsprokurator, Viborg 101.
- Møller, Madame, Pengeudlaaner, Viborg 30.
- Møller, Math., Købmand, Konsul, 129, 132-133, 136-138, 154-155, 175-178, 188.
- Møller, Niels Clausen, Sognefoged, Krogsgaard, Gudum 52-53.
- Møller, Otto, Sognepræst, Gylling 88-89.
- Møller, Prokurator 141.
- Møller, Toldbetjent 154.
- Møllgaard, Skrædermester, Holstebro 94-95.
- Møltrup, Davidsen, Sognefoged, Flynder 53.
- Møltrup, Sognefoged, Lomborg 53.
- Mønsted, Otto, Margarinefabrikant, Aarhus, København 107.
- Neergaard, A., Proprietær, Amtsraadsmedlem, Breinholt 161.
- Nielsdatter, Kirsten, g. m. Købmand Chr. Jensen Andrup, Nykøbing M. 9.
- Nielsen, F., Stiftsprovst, Professor, Landstingsmand, Lic, theol. 189.
- Nielsen, Fr., R. af Db., Sognepræst 182, 189.
- Nielsen, Holger 189.
- Nielsen, Ole, Sr., Købmand, Nykøbing M. 10.
- Nielsen, P., Murermester 184.
- Nielsen, Terkel, Købmand i Agger 130.
- Nyboe, Aleksander, Proprietær, Vadskærsgaard, Krogsgaard 44.
- Nyboe, H. P. H. M., Sparekassedirektør 177-178, 188.
- Nyboe, Johannes, Købmand 52.
- Nyboe, M., Bagermester, Borgerrepræsentant 140, 176.
- Nyland, Befuldmægtiget, København 58.
- Nødskov, Strandingskommisær, Proprietær, Holmgaard, Møborg 90.
- Nørgaard, C. W., Læge, Skelund 107.
- Nørgaard, F. C. C., Repræsentant for Otto Mønsted 107.
- Olesen, Iver, Proprietær, Gudumkloster
- Olesen, Jacob, Sr., Nykøbing M. 10.
- Olesen, Kristine, Enkefru 184, 189.
- Olesen, P., Sparekasssekasserer 138.
- Olivarius, Augusta, g. m. Sognepræst Albert Schack 179.
- Olsen, Sofie Kirstine, g. m. Herredsfuld­mægtig V. G. R. Bræmer, Randers 107.
- Olufsen, Niels, Købmand 27.
- Ombeck, Prantz, Borger, Husejer 76.
- Outzen & Haase, Handelshus, Altona 128.
- Overbys, Jacob, Enke, Rom 64.
- Palludan, Johannes 18.
- Pedersen, Cancellisekretær, København 112.

- Pedersen, Chr., Strandfoged, Knopper, Harbøre 133.
- Pedersen, Jens, Borger 10.
- Pedersen, Karen, g. m. Havnefoged J. J. Futtrup 150.
- Pedersen, Kirstine, g. m. J. Fr. Gjerulff Smith 147.
- Pedersen, M. C., Borger, Husejer 184.
- Pedersen, Ole, Skoleholder, Bøvling 40-41.
- Pedersen, Gaardejer, Vester Bjerrum 43.
- Petersen, D. W., Købmand 136.
- Petersen, Forvalter 77.
- Petersen, Købmand 171.
- Petersen, N. P., cand. pharm., Kathrinebjerg Mølle, Gjellerup 149-150.
- Pontoppidan, H., Generalkonsul, Hamborg 128-129.
- Poul, Gl., Gaardskarl hos Kancelliraad Andrup 110.
- Poulsen, Christen, Borger, Husejer 78.
- Pretzmann, P., Købmand 132.
- Qvist, Jacob Mortensen, Borger, Nykøbing M. 9.
- Qvistgaard, Morten, Købmand, Holstebro 12.
- Qvist, von, Kaptajn 43.
- Raabye, A. C., Kaptajn, Toldkontrollør Als 145.
- Raabye, Christian Mouritz, Postembedsmand, København 145.
- Raabye, Frederik Læssøe Schleppegrell, Løjtnant, Toldassistent, Holstebro, København 145.
- Raabye, Marie Magdalene, g. m. Sognepræst Hans Hansen 145.
- Raabye, Sophie Caroline, død som Barn 145.
- Ramsing, Apoteker 176.
- Rasmussen, Marie Kirstine, g. m. Andreas Witalius Andrup With 179.
- Rasmussen, Niels, Hattemager 76.
- Ravn, Proprietær, Hornumkjær ved Horsens 172.
- Risting, Anne Cathrine, g. m. Postkontrollør C. H. Harffe 103.
- Roefe, Cornelius, Købmand 28.
- Romled, Niels Lauridsen, Borger 46.
- Rosenberg, Sognepræst, Resen 52.
- Rosenkrantz, Baron, By- og Herredsfoged 154, 187.
- Rosenørn, Amtmand, Ringkøbing 73.
- Rosenørn, Stiftamtmand, Aarhus 101-102.
- Rovsing, Rektor, Professor, København 163.
- Ruberg, Jens Serup, Købmand 28, 43.
- Rygaard, H. P., Købmand, Konsul, Holstebro, Struer, København 134.
- Rømer, Sognepræst, Hygom 52.
- Saaby, Hans Erik, Sneumgaard, Sneum Sogn 33.
- Sand, Bartholine, Husjomfru, Holstebro 147.
- Sand, Frederik, Skipper, Løgstør 68, 115-116.
- Sand, Laurs, Gørtler 77.
- Sandegaard, Jens, Købmand 65-76.
- Sannegaard, Matros paa „Haabets Anker“ 92.
- Schack, Albert, Sognepræst, Gudum, København, Vonsild 179.
- Schack, Therese, g. m. Pastor Johs. With, København 179.
- Schallerup, Peder, Sr., Borger, Nykøbing M. 10.
- Schaumburg, Sophie Petrine v., g. m. Justitsraad, Herredsfoged Schönau 91.
- Schaumburg, v., Generalkrigskommissær, Viborg 91.
- Schierbech, Justitsraad, Amtsforsvalter, Holstebro 101.
- Schirholz & Sønner, Handelshus, Altona 128.
- Schrive, Madame, Holstebro 18.
- Schodborggaard, Mads 18.
- Schou, A., Candidat, København 162-164, 169.
- Schou, Anne Cathrine, g. m. Gaardmand Jens Andersen, Rindom 68.
- Schou, By- og Herredsskriver, Holstebro 101.
- Schou, C. Fridenrich, Grosserer, København 68-69, 164.
- Schou, Enkemadame 69-70.
- Schou, Frue, København 164.
- Schou, Georgine, g. m. Guldsmed Wandborg, Viborg 68.
- Schou, Hansine Frederikke, g. m. Christen Mathiesen, Rindom 68.
- Schou, H. C., Købmand 132, 136, 157-158, 167, 176-177.
- Schou, Jacob, Sognepræst, Gjellerup, Ulfborg 47, 69.
- Schou, Jacobine, g. m. Distriktskirurg Fryd, Nyborg 68.
- Schou, Janus Karl, Sognepræst, Ulfborg 36-37, 47-48, 52, 54, 68-69.
- Schou, Karen Maria, ugift, Nyborg 68.
- Schou, M. & Holst, Købmænd, Holstebro 132.

- Schou, Termine, g. m. Skipper Sand, Løgstør 68, 115.
- Schouboe, Grosserer, København 162.
- Schougaard, O. Chr., Købmand 136.
- Schulin, J. S., Greve, Amtmand, Ringkøbing 125.
- Schytte, Jomfru, g. m. Købmand Jacob Smith, Aarhus 146.
- Schönau, F. C., Justitsraad, By- og Herredsfoged 67, 73-75, 77, 90-91, 98, 102.
- Schönau, Johan Fr., Postmester, Høbro 91.
- Schönau, Mette Christine, f. Obenhausen, g. m. Postmester J. F. Schönau 91.
- Schönau, Sophie, Jomfru 140.
- Schönau, Wilhelm, Fuldmægtig 78.
- Sckel, Holger, Konferensraad, Stiftsbevalingsmand, Ribe 11.
- Schedst, Chr. Thomsen, Rigens Kansler, Godsejer 21.
- Sensius, Marie Elisabeth, g. m. Provst A. C. Bræmer 106.
- Silleberg, Niels, Avlsbruger 173, 184.
- Simonsen, Apoteker 177-178.
- Sinckbech, Niels Jensen, Snedkersvend 37.
- Skaaning, Prokurator 77.
- Skovgaard, Christen, Bødkermester 77.
- Skougaard, Niels, Sognefoged 90.
- Slyck, Peder, Købmand 42.
- Smed, Peder Christian, Skipper, Fartøjs-ejer 42.
- Smith, B., Borgerrepræsentant 140.
- Smith, Borgmester, By- og Herredsfoged 176.
- Smith, Dorthea Catrine Marie, g. m. Arkitekt J. H. Gross, Altona 146.
- Smith, Else Marie, g. m. Apoteker Gross 146.
- Smith, Hans Jacob, Teglværksejer, 132, 140, 146.
- Smith, Hans Jacob Lindahl, Manufakturhandler, København 147.
- Smith, Hans N., Købmand, Konsul 121, 131, 141, 146.
- Smith, Hans Nicolai, Manufakturhandler, København 147.
- Smith, Jacob, Købmand, Aarhus 146.
- Smith, Jens, Købmand 141, 146.
- Smith, Jens Fr. Gjerulff, Købmand, Kaffe-risteri 147.
- Smith, Johan Ludvig, Manufakturhandler 147.
- Smith, Johannes Theodor, Skibskaptajn 146.
- Smith, Johanne Margrethe, g. m. Købmand Jens Jensen Futtrup 147.
- Smith, Marie Sophie, g. m. Distriktslæge Mouritz Gleerup, Holstebro 79, 143, 145.
- Smith, Mathias, Købmand, Skibsreder 78, 90, 95-97, 101-103, 108, 111, 116, 122-123, 131, 141-143.
- Smith, Nicolai, Amerika 147.
- Smith, Niels, Købmand 57, 141.
- Smith, Oluf, Degn i Nørlem 147.
- Smith, Oluf Ingjald, Amerika 147.
- Smith, Peder Nielsen, Købmand, Kirkeværg 28, 30-31, 42-43, 141.
- Smith, Peter, Skibsreder, Skibskaptajn, Aalborg 141-142, 146.
- Smith, Peter Lind, Landmand, Amerika 147.
- Smith, S. P. F., cand. pharm., Fabrikant, Oslo 147.
- Smith, Sophie, Jomfru, Aalborg 142.
- Smith, Valdemar, Manufakturhandler, Thisted 147.
- Stabye, Anne Marie, g. m. Sognepræst Hassing, Hee, Gudum 12.
- Stabye, Kirsten Madsdatter, g. m. Simon Andrup 12-13, 21-22, 46.
- Stabye, Mads Kristensen, Prokurator, Godsejer, Gudumkloster 12-13, 17, 20.
- Stabye, Mathias, Bogholder ved Toldvæsenet i Lemvig 12, 18-19, 30-31, 42.
- Stabye, Rebekka, g. m. Provst Tafteberg, Holmsland 12, 20.
- Staff, J., eligeret Borger 57.
- Staff, Laurits, Skrædermester 75.
- Staff, Mathias, Skrædermester 75.
- Stenstrup, Proprietær, Kongensgaard 139.
- Steffens, Henrik, Professor, Berlin 84-85.
- Stemann, P. C., Overkammerherre, Cancellipræsident 112.
- Sterm, Thøger Reenberg, Godsejer, Vi-umgaard, S. Vium 21.
- Stigaard, Anders, Bækmark, Flynder 30.
- Stobberup, Mikkell, Arkitekt 81.
- Stokholm, Proprietær, Kappel, Nørlem 90.
- Stougaard, Andreas, Kaptajn 122-123.
- Stougaard, Ansine Marie, g. m. Kammerraad A. W. Andrup 80, 104, 110, 117, 122, 124.
- Stougaard, Daniel, død som Barn 122.
- Stougaard, Daniel Madsen, Gaardmand, Sognefoged, Asp Sogn 105, 123-124.
- Stougaard, Henriette Ulrikke, g. m. Købmand Fr. Hestbech 122-123.
- Stougaard, Johanne Daline, Husjomfru 122, 175, 181.
- Stougaard, Mariane, død som Barn 122.
- Stougaard, Mads Danielsen, Købmand 77, 78, 80, 105, 122-123.

- Stougaard, Niels Christensen, Borger, Husejer 78.
- Stougaard, Poul Severin, død som Barn Stougaard, Anders Christensen, Købmand 28.
- Svindt, Helene, g. m. Købmand Jens Smith 141, 146.
- Svindt, Jacob, Købmand 42, 52, 100, 141.
- Svindt, Maren, g. m. Generalauditor H. J. Lindahl 100.
- Særkjær, P., Gaardejer 176.
- Søfrensen, Jørgen, By- og Herredsfoged 13, 18, 30-32, 38.
- Søfrensen, Madame 31, 43.
- Sølling, Læge 155, 157.
- Sørensen, Chr., Gaardejer, Jacobsgaard, Harbøre 90.
- Sørensen, Chr., Købmand, Isenkram 178.
- Sørensen, Mads, Konsul, Bankdirektør 178.
- Tafteberg, Peder, Provst, Holmsland 12, 18-21, 37.
- Tafteberg, Susanna Elisabeth, g. m. Assessor Amnitsbøl t. Søgaard 20.
- Tang, Sandflugtskommisær 53.
- Tarm, Simon Lassen, Borger, Varde 9.
- Termansdatter, Inger Margrethe, g. m. Rasmus Øllgaard, Varde 26.
- Termansen, Terman, Rektor, Varde 26.
- Thagaard, Sr. 17.
- Thane, Brolægningsinspektør, København 106.
- Thane, Elisabeth Christine, g. m. O. F. Bræmer 106.
- Thomassønner, Mads 43.
- Thomsen, Købmand, Doverode 134.
- Thomsen, Købmand, Viborg 164-165.
- Thorup, Madame, Præsteenke 43.
- Thøgersen, Knud, Lærer, Højskoleforstander 138, 186.
- Tilemann, Sognepræst 104.
- Toft, Hans 173.
- Tranberg, Jørgen, By- og Herredsfoged, Holstebro 52.
- Tuxen, A. P., Generallojtnant, K. D. Dmd. p. p. 146.
- Vadum, Laurits, Sognepræst, Tørring 30.
- Vadum, Madame, Præsteenke 43.
- Vadum, Mette Elisabeth, g. m. Godsejer Anders Stigaard 30.
- Vang, Oluf, Holstebro 18.
- Vej, Peder, Sognefoged, Tørring 53.
- Veje, Anders C., Avlsbruger 184.
- Vejerum, Madame 31.
- Vejerum, Povel, Nikolai, Købmand 28, 30-31.
- Vesenberg, Præstefamilie, Færøerne, København 151.
- Voigt 138.
- Wandborg, Guldsmed, Viborg 68.
- Wang, Jens, Consumtionsbetjent 4.
- Warnicke, Ane Marie, g. m. Godsejer Mads Stabye 12-13, 17, 20.
- Wedel, Anders Sørensen, Historiker, Ribe 32.
- Wedel, J. Fr., Godsejer, Gudumkloster 12, 17-19, 21, 30-33, 37.
- Wedel, Madame 30-31.
- Wedersø, Jens, Ullfborg 53.
- Weibel, Martin, Smedemester 75-77.
- Weilstrup, Ølbrygger 158, 178.
- Wenø, Christen, Skoleholder 53.
- Wiborg, Krigsraad, Læge 140-141.
- Widderheim, Kaptajn, kgl. Landmaaler 74.
- Winckel, P., Købmand 77-78, 90, 95-98, 102, 141.
- Windfeldt, Provstinde, Holstebro 56.
- Winther, Chr. Larsen, Købmand, Thisted 46.
- Winther, Forpagter, Rysensten 52.
- Wisby, Daglejer 158.
- With, Andrea Thalia, g. m. Sognepræst Anton M. Jensen, Harbøre 178.
- With, Andreas Witalius, Kro- og Bade-pensionatsejer, Lynæs 179.
- With, Ansine Marie, død som Barn 178.
- With, Carl Johannes, cand. mag. og med. Zoolog, Læge, København 179.
- With, Georg Christian, cand. mag., Latin- og Kostskolelærer 178.
- With, Georg Christian, Dr. med., Landstutmester, Frederiksborg 164, 180.
- With, Johannes Nicolai, cand. theol., Præst, København 179, 184.
- With, Marie Elise, Lærerinde, Fredericia 178, 184.
- With, Nicolai Rasmus, Læge 56, 158, 164-166, 176, 179-182.
- With, Rasmus Andrup, cand. jur., Overretssagfører, København 179.
- Wium, W., Købmand, Holstebro 132.
- Wohlgefart, I. F., Købmand 136.
- Wølfram, Christen, Skomagermester 75.
- Zyptten, von, Rentier 43.
- Zacariassen, Karen, Husjomfru paa Kongsgaard, Nr. Nissum 139.

- Øllgaard, Anne Cathrine, g. m. Sognepræst J. K. Schou, Ulfborg 35-36, 69.
- Øllgaard, Else, g. m. Sognepræst Jørgen Fabricius, Ansager 31, 34-35.
- Øllgaard, Hans Wolff, Justitsraad, Købmand, Postmester, Raadstueskriver, Varde 35-36, 54.
- Øllgaard, Inger Margrethe, g. m. Rasmus Nielsen Øllgaard, Varde 30-31, 33-34.
- Øllgaard, Inger Margrethe, g. m. Sognepræst Vilh. Fabricius, Ansager 81-82.
- Øllgaard, Karen, Jomfru, Varde 22-24, 65.
- Øllgaard, Kirstine, g. m. Købmand Hans Borch, Varde 35-36.
- Øllgaard, Mette, g. m. Sognepræst Thomas Hillerup, Darum 34-35.
- Øllgaard, Nicolai Esmark, K. D. p. p., Biskop, Viborg 47, 83-89, 113.
- Øllgaard, Niels Rasmussen, Godsejer, Sneumgaard 24, 26, 31-33, 35-37, 47, 51-52, 80, 82.
- Øllgaard, Niels Rasmussen, Sognepræst, Stiftsbjergby 113.
- Øllgaard, Niels Sørensen, Gaardmand, Ølgod 26.
- Øllgaard, Rasmus Nielsen, Kontorchef i Rentekammeret 47.
- Øllgaard, Rasmus Nielsen, Købmand, By- og Raadstueskriver, Godsejer, Varde 22, 26-27, 32-34.
- Øllgaard, Søren, exam. jur., Købmand Varde 35-36, 60-61, 82-83.
- Øllgaard, Søren, Købmand, Viceborgmester, Varde 26.
- Øllgaard, Terman, Justitsraad, Godsejer, Bramminge 33, 35-37, 44, 54, 61, 63-64, 80.
- Øllgaard, Vilhelm Fabricius, Proprietær, Bramminge Nygaard 82.
- Ørgaard, Jeppe, Sognefoged, Resen 53.
- Ørsted, Anders Sandøe, Geheimekonferencraad, Statsminister 12.